

PRÁVNÍ ASPEKTY SPRÁVY OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ

Studijní texty

JUDr. Šedová a kol.

Katedra práva (březen 2014)

Upozornění:

Studijní text je pilotní verzí a dosud nemá finální formální podobu. Text dosud neprošel ani jazykovou korekturou.

OBSAH

1.	ODPOVĚDNOST – SPRÁVA SPOLEČNOSTÍ	3
	<i>JUDr. J. Šedová.</i>	
2.	SPRÁVA A ŘÍZENÍ SPOLEČNOSTÍ (CORPORATE GOVERNANCE)	5
	<i>JUDr. J. Šedová</i>	
3.	PRÁVNÍ RÁMEC VÝKONU SPRÁVY OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ V ČR I. - soukromoprávní odpovědnost členů statutárních orgánů	21
4.	PRÁVNÍ RÁMEC VÝKONU SPRÁVY OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ V ČR II. - soukromoprávní odpovědnost členů SO v koncernových vztazích	51
	<i>JUDr. J. Šedová</i>	
5.	PRÁVNÍ RÁMEC VÝKONU SPRÁVY OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ V ČR III. - soukromoprávní odpovědnost členů SO při přeměnách obch. společností	56
	<i>JUDr. J. Šedová</i>	
6.	TRESTNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ČLENŮ STATUTÁRNÍCH ORGÁNŮ	63
	<i>JUDr. J. Šedová</i>	
7.	PRACOVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ČLENŮ STATUTÁRNÍCH ORGÁNŮ OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ	80
	<i>JUDr. J. Mervartová.</i>	
8.	ZPŮSOBY VYMÁHÁNÍ A UPLATŇOVÁNÍ SOUKROMOPRÁVNÍCH POHLEDÁVEK	85
	<i>JUDr. Ing. K. Fronc Chalupěcká</i>	
9.	ODPOVĚDNOST ČLENŮ STATUTÁRNÍCH ORGÁNŮ PODLE INSOLVENČNÍHO ZÁKONA	96
	<i>JUDr. Ing. K. Fronc Chalupěcká</i>	
10.	VYBRANÉ PROBLÉMY POJIŠTĚNÍ ODPOVĚDNOSTI MANAGEMENTU	115
	<i>Doc. RSDr. O. Mašek</i>	
Příloha č. 1		
	MOŽNÉ NÁSLEDKY ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB V PŘÍKLADECH	120
	<i>P. Kopačka</i>	
Příloha č. 2		
	KONCERNY – AKVIZIE	131
	<i>JUDr. J. Šedová</i>	
Příloha č. 3		
	PŘEMĚNY OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ	
	<i>JUDr. J. Šedová</i>	

ÚVOD

1. ODPOVĚDNOST A SPRÁVA SPOLEČNOSTÍ

Krise odpovědnosti se rýsuje jako jedna z pravděpodobných velkých příčin dnešní finanční a hospodářské krize.¹ Tento závěr je již obecně akceptován. Avšak odpovědět na otázku, jakou měrou se neodpovědný přístup zasloužil o šíři a hloubku současné finanční krize, je velice obtížné.

Odpovědnost je považovaná za značně složitou a málo průhlednou společenskou kategorii.² Je to dáno mimo jiné tím, že má v sobě ideologický nános, což ztěžuje její uplatňování, ale i její vymezování a chápání. Tím, že na význam a obsah odpovědnosti a na postihování nezodpovědnosti jsou protichůdné morálně-filozofické i politické názory, není jednoduché nalézt jednoznačnou odpověď na otázku vymezení odpovědnosti.³

Jedním z východisek pro obecné vymezení odpovědnosti může být objasnění její vnější a vnitřní stránky. Zastáncem takového postupu je kupř. M. Kubr, který chápe **vnější odpovědnost** jako nástroj strukturálního uspořádání lidské společnosti. Podle něho je odpovědnost „zpravidla formálně definovaná a zakotvená v nějakém právním, administrativním, regulačním nebo organizačním dokumentu (zákon, norma, organizační řád, stanovy, smlouva apod.), který také stanoví postup a postih při případném porušení odpovědnosti. Různé okruhy či oblasti lidské činnosti mají přitom své vlastní okruhy a formy odpovědnosti. Tato odpovědnost může jít i nad rámec formálních dokumentů jako neoficiální norma kulturní, náboženská, etnická nebo morální, jejíž dodržování se u příslušníků určitého společenství předpokládá, někdy jako samozřejmost, již se nelze vyhnout“⁴. Naproti tomu za **vnitřní odpovědnost** považuje osobní smysl pro odpovědnost, tj. mravní hodnotu, kterou „jedinec přijal a již se řídí z vlastní vůle a dobrovolně, byť to od něj žádná vnější norma nežádá, a to i v případech, kdy jsou vnější kontrola a postih prakticky nemožné. Smysl pro odpovědnost usnadňuje přijímání a výkon vnější odpovědnosti tím, že jedinec její požadavky a kritéria "internalizuje", tj. ztotožňuje se s nimi. U vedoucích funkcí je dokonce nezbytnou podmínkou – **sotva si lze představit manažera, který by mohl vykonávat vysokou funkci v podnikové hierarchii bez značně vyvinutého smyslu pro osobní odpovědnost a bez vůle jednat odpovědně**. Smysl pro odpovědnost sehraje rozhodující

¹ „Kdo sleduje odborné a politické komentáře k současné krizi, pravděpodobně nepřehlédne, že se v hledání příčin dosti často objevuje termín "odpovědnost", nebo spíše její absence, tj. "nezodpovědnost". Stále více se dnes poukazuje na nezodpovědné rozhodování a chování mocných ekonomických i politických aktérů, od nichž se vzhledem k jejich postavení, prostředkům a rozhledu mohl právem očekávat pravý opak.“ In: Kubr, M. *Odpovědnost za krizi nebo krize odpovědnosti?* Dostupné z WWW: <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/milan-kubr.php?itemid=6881>.

² Kubr, M. *Odpovědnost za krizi nebo krize odpovědnosti?* Dostupné z WWW: <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/milan-kubr.php?itemid=6881>.

³ Zatímco liberální až ultraliberální pohled je silně individualistický a zdůrazňuje odpovědnost jedince za sebe sama, za vlastní rodinu, majetek a jednání, humanistické pojetí klade důraz na lidskou solidaritu. Oba přístupy v sobě skrývají rizika. V prvním případě se nemusí naplnit předpoklad společensky prospěšné optimalizace celkového výsledku chování jedinců, pokud budou sledovat vlastní zájem, zatímco v druhém případě hrozí riziko nedoceňování a omezování individuální odpovědnosti, a s tím i útek od odpovědnosti a přenášení odpovědnosti na stát. In: Kubr, M. *Odpovědnost za krizi nebo krize odpovědnosti?* On line: 29.1.2012 <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/milan-kubr.php?itemid=6881>

⁴ Kubr, M. *Odpovědnost za krizi nebo krize odpovědnosti?* On line: 29.1.2012 <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/milan-kubr.php?itemid=6881>.

úlohu zejména tam, kde nám žádný zákon nebo jiná norma neposkytuje spolehlivé vodítko a kde za naše svědomí nemůže rozhodnout nikdo jiný.⁵

Otázka odpovědnosti je v současné době obzvláště aktuální u finančních institucí. Průzkumy názorů představitelů významných finančních společností vypovídají o jejich obavách z důsledků finanční krize, zejména ze značného propadu důvěry veřejnosti vůči finančním institucím. Uvádějí, že krize způsobila trvalý posun v chování spotřebitelů služeb. Lze tedy předpokládat, že spotřebitelé budou klást stále větší důraz na pověst instituce, méně utrácet a více šetřit a aktivněji se podílet na vývoji nových služeb.⁶

Uvedené závěry nám rozkrývají důvody, proč **corporate governance finančních institucí** nabývá na významu a proč je považovaná za jeden z rozhodujících faktorů, který zásadně ovlivňuje jejich samotnou ekonomickou úspěšnost.⁷

Není pochyb o tom, že jakékoli protiprávní nebo i jen neetické chování může přinést z pohledu dané instituce jako soutěžitele v rámci hospodářské soutěže bezprostřední negativní právní a obchodní důsledky (administrativně právní postihy, trestní stíhání, okamžité ukončení obchodního vztahu aj.). Obdobně může i případné selhání normativního, řídicího a kontrolního systému instituce ve svém důsledku znamenat zcela zásadní ohrožení její společenské důvěryhodnosti s možným fatálním dopadem na další rozvoj její podnikatelské činnosti a samotné existence.^{8,9}

Je tedy přirozené položit si otázku, které vztahy řadíme ke corporate governance a které vztahy budou v budoucnu nabývat na významu při zajišťování stability podnikatelského prostředí, ale i samotných obchodních společností. Z odborné literatury i ze samotné praxe lze dovodit, že od členů statutárních orgánů obchodních společností se v obecné rovině očekává, aby při výkonu své funkce respektovali pravidla:

- stanovená pro **vztahy mezi osobami, které vykonávají obchodní vedení obchodní společnosti a jejími akcionáři nebo společníky a dále**
- fungování **systému určování a dosahování hospodářských cílů** dané společnosti,
 - o vyplývající z **vnitřní organizační struktury** obchodní společnosti,
 - o stanovená pro **interní dohled** nad činností společnosti.

⁵ Kubr, M. *Odpovědnost za krizi nebo krize odpovědnosti?* On line: 29.1.2012

⁶ Výsledky 13. ročníku Celosvětového průzkumu názorů generálních ředitelů vypracovaného PricewaterhouseCoopers (PwC). Výsledky průzkumu byly zveřejněny na výročním zasedání Světového ekonomického fóra v Davosu. Zdroj: <http://www.pwc.com/cz/cs/ceo-survey/nejdulezitejsi-zjisteni-cr.jhtml>.

⁷ Korupce, zaměstnanost, odpovědnost statutárního orgánu. *Průzkumy HKČR* [online]. 18.2.2010 [cit. 2012-02-14]. Dostupné z: <http://pruzkumy.komora.cz/Lists/Odpovdnost%20statutrnch%20odrn%20Korupce/summary.aspx>

⁸ Koukal, P., Korporátní pravidla Compliance a nový trestní zákoník. Právní rádce. Ihned.cz 24. 2. 2010. Dostupné z WWW: http://pravnihradce.ihned.cz/c4-10077480-40730210-F00000_d-korporatni-pravidla-compliance-a-novy-trestni-zakonik.

⁹ „Řízení rizik je nezbytnou podmínkou a předpokladem úspěchu společnosti a provádí-li se efektivně, umožňuje managementu identifikovat potenciální vnější i vnitřní rizika, připravit obranné mechanismy a v případě kritické události pružně zareagovat. Implementace pravidel správy a řízení společností (Corporate Governance), jako součásti systému řízení rizik, zajišťuje rovnováhu odpovědností a pravomocí mezi vedením společnosti a jejími vlastníky a předchází možnému vzniku rozporných vizí společnost získává lepší zpětnou vazbu od vlastníka a snadněji dosahuje definovaných cílů. In: KPMG ČR: Corporate Governance v České republice 2005. Praha, KPMG 2005. Dostupné z WWW: www.kpmg.cz

2. SPRÁVA A ŘÍZENÍ SPOLEČNOSTÍ (CORPORATE GOVERNANCE)

2.1 O čem je corporate governance? ¹⁰

Dosud jsme si naznačili, že správa a řízení společností nabývá na významu a ovlivňuje svými důsledky čím dál širší okruh subjektů. Problémy corporate governance společností jsou spatřovány zejména v nízké míře její transparentnosti a v důsledcích, které z ní plynou. Protože s transparentností správy a řízení společností úzce souvisí i otázka odpovědnosti za její důsledky, budeme jí věnovat významnou pozornost v dalších kapitolách tohoto studijního textu.

Důsledky nepřiměřené corporate governance se mohou vystupňovat v případě vyšší míry internacionalizace podnikání společností, proto se na správu společností kladou stále vyšší nároky. Aby mohla společnost v náročných podmínkách obstát, neobejde se bez nastavení adekvátních principů správy a vytvoření potřebných předpokladů pro jejich fungování.

Jedním ze zásadních předpokladů úspěšné správy společnosti je dosažení shody na cíli, o který společnost usiluje. Je žádoucí, aby cíl byl akceptován jak vlastníky, tak i manažery společnosti.

2.2 Definování corporate governance

Široké spektrum oblastí spadajících do corporate governance se odráží ve snaze o definování tohoto termínu. V odborné literatuře, ale i v praxi, nenalezneme obecně akceptovanou definici corporate governance. Existuje tudíž řada definic správy a řízení společnosti. Pro naplnění cíle tohoto studijního textu je lze rozdělit na definice v užším a definice v širším pojetí, „příčemž

- a) **užší pojetí** zdůrazňuje roli corporate governance při zlepšování vztahů mezi podnikem a jeho akcionáři. Jako hlavní problém je řešen problém agentury.
- b) **širší pojetí** vychází z představy, že corporate governance usnadňuje vztahy mezi společností a jejími akcionáři, současně i vztahy mezi různými zainteresovanými stranami ve společnosti, včetně zaměstnanců, zákazníků, dodavatelů, dluhopisů a vlády.“¹¹

Nejednotnost v terminologii je možné ilustrovat alespoň reprezentativně následujícími dvěma příklady definování corporate governance:

- „corporate governance je systém, jímž jsou společnosti řízeny a kontrolovány. Za řízení společností odpovídají statutární orgány. Odpovědnost orgánu zahrnuje stanovení strategických cílů společnosti, vedení sledující realizaci těchto cílů, kontrolu managementu a informování akcionářů o výkonu povinností hospodářského správce (Cadbury, 1992)¹²
- „corporate governance je proces, jímž společnosti reagují na práva a přání zainteresovaných stran /stakeholders/. (Demb, Neubauer, 1992).“¹³

¹⁰ Pozn.: Pojem corporate governance se používá v odborné literatuře od konce osmdesátých let minulého století pro označení řízení a správy společnosti. Řízením se přitom má na mysli postavení vrcholného managementu, zejména struktura kompetencí managementu a jejich úkoly. Správou se rozumí systém, jímž vlastníci uplatňují svá práva na řízení společnosti. Řeší se problém správy takových právních forem obchodních společností, kde vlastníci ručí pouze svým vkladem do podnikání a ne celým svým majetkem (jde především o kapitálové společnosti).

¹¹ KAVALÍŘ, K. *Hodnocení corporate governance v ČR*. Working Paper CES VŠEM 14/2005. Centrum ekonomických studií VŠEM. Praha. ISSN 1801-2728.

¹² Tamtéž

¹³ Tamtéž

V odborné literatuře bychom našli řadu dalších definic. Nadále budeme vycházet převážně z definice J. Klírové a jejího jednoduchého, ale velmi **širokého pojetí corporate governance jako systému, jímž jsou společnosti řízeny**¹⁴ a definice Kavalíře,¹⁵ podle něhož lze corporate governance v 21. století považovat za pojem, jenž vyjadřuje systém kontroly a rovnováhy, který povede podnikatelské subjekty ke společensky odpovědnému chování ve své činnosti a zároveň k maximalizování hodnoty akcionářů.

Ze zmíněného zorného úhlu je corporate governance chápána jako klíčový prvek při dosahování ekonomické výkonnosti a růstu umožňujícímu zvyšování důvěry investorů. Zahrnuje široké spektrum aspektů správy a řízení společnosti. K hlavním patří:

- modely, struktura, regulační mechanismy i výzvy, kterým corporate governance čelí
- ukazatelé spojené se správou a řízením společnosti, srovnání prvků technologie výkonu správy obch. společností (struktura orgánů a administrace) aj.

Pozn.:

„Existuje celá škála hodnotících indexů, kvocientů či scorecards, používaných ve vyspělých ekonomikách při rozhodování o investování do jednotlivých společností (např. Corporate Governance Quotient, Corporate Governance Scorecard, Standard and Poor's CG Scores, The World Bank Institute's Composite Governance Indicators). Vysoká fragmentace hodnotících nástrojů, subjektivita, nízká reliabilita a jejich kulturně ekonomická omezení ve spojení s nedostatkem relevantních dat v ČR neumožňují, alespoň v současné době, jejich plnohodnotné použití.“¹⁶ Je to jeden z hlavních důvodů, proč se v další části textu nebudeme těmito otázkami zabývat.

2.2.1 Historický vývoj problematiky corporate governance

Problém správy společností je spojen se vznikem a rozvojem kapitálových společností. První zákony, které zakotvily vznik omezeného ručení u kapitálových společností, přijal britský parlament v polovině 19. století. V roce 1844 byl přijat zákon o akciových společnostech, dále pak v roce 1855 zákon o omezeném ručení akcionářů a poté v roce 1862 zákon o slučování společností. Tyto zákony odstartovaly mohutný rozvoj podnikání, růst podniků, zvyšování nároků na řízení podnikání. Vlastníci společností si postupně začínali najímat specialisty na řízení - manažery. Těm postupně předávali řízení, nejdříve operativní řízení společnosti, v pozdější době i strategické řízení společnosti. Vlastníci se takto postupně oddělili od skupiny manažerů, zaměstnanců a dalších zájmových skupin, které se snaží získat vliv na řízení, aby mohly prosazovat své zájmy.

Vývoj vlastnických vztahů souvisejících s vyčleňováním samostatné skupiny manažerů, vztahy mezi zájmovými skupinami, jejich kompetence, strukturu statutárních orgánů společností a vývoj pravidel řízení a správy společností řeší corporate governance. V souladu s dříve zmíněným členěním pojetí corporate governance rozlišuje dvě důležité skupiny z hlediska výkonu vlastnictví:

- akcionáři v akciové společnosti - hlavní skupina,
- vrcholný management - role výkonná.

¹⁴ Tamtéž

¹⁵ Tamtéž

¹⁶ KAVALÍŘ, K. Hodnocení corporate governance v ČR. Working Paper CES VŠEM 14/2005. Centrum ekonomických studií VŠEM. Praha, s. 3. ISSN 1801-2728

V průběhu historického vývoje se správa společností ve světě strukturovala různým způsobem.¹⁷ I přesto zůstala zachována stejná systémová logika řízení společnosti. Je zajišťována dodržováním zásady, podle níž společnost zřizuje jeden orgán:

- a) kontrolní a schvalovací
- b) výkonný
- c) všichni majitelé společnosti.

O respektování této systémové logiky řízení společnosti svědčí organizační struktura vrcholového vedení akciových společností v USA, Japonsku, Evropě i v ČR.

K hlubšímu pochopení příčin a teoretických přístupů, z nichž vychází probíhající reforma pravidel corporate governance, doporučuji seznámit se s vybranými směry ekonomického myšlení a hospodářské politiky zaměřenými na vytváření efektivních struktur správy a řízení. Základní přehled obecné teorie správy a řízení i odkazy na významné publikace naleznete v práci V. Klusoně.¹⁸ Autor se snaží odpovědět mimo jiné na otázky:

- Proč je forma korporací tak rozšířena i přesto, že poskytuje velký prostor pro rozhodování manažerů, vyžaduje nezanedbatelné agenturní náklady a při existenci rozptýleného vlastnictví?
- Proč je zaznamenáván tak dlouhý historický trend růstu vlastního kapitálu těchto společností?
- Jak je možné, že milióny jednotlivců jsou ochotny svěřovat významnou část svého majetku organizacím, jež jsou řízeny manažery, kteří mnohdy mají jen malý zájem na prospěchu jejich vlastníků?
- Proč do takovýchto vztahů jednotlivci vstupují jako subjekty, vznášející nárok na reziduální hodnotu hospodaření (residual claimants) s očekáváním, že manažeři budou společnost řídit natolik dobře, že výsledky budou přinejmenším uspokojivé?¹⁹

2.2.2 Teoretická východiska corporate governance

I když se budeme dále zabývat především změnami v právním rámci správy obchodních korporací, vydatnou pomoc při rozkrývání podstaty nové právní koncepce správy obchodních korporací nám může poskytnout znalost základních teoretických východisek corporate

¹⁷ „Je důležité si povšimnout, že britské normy a kodexy neobsahují ustanovení či doporučení stran zastoupení zaměstnanců či dalších zainteresovaných subjektů v ředitelských výborech společnosti a že v tomto směru lze spíše zaznamenávat trvalou opozici. Pro Anglii, stejně jako pro USA, je charakteristické, že důraz je kladen na řešení vztahu mezi akcionáři a manažery, zatímco v evropských zemích, zejména v Německu, Francii, Dánsku a dalších, se na korporaci nahlíží jako na partnerství mezi prací a kapitálem. Nesporné je, že korporace se uplatňují v širokém společenském prostředí, což nemůže neovlivňovat struktury správy a řízení. Proto je nezbytné v rámci těchto struktur uplatňovat nejen hlavní cíl korporace, kterým je maximalizace hodnoty pro akcionáře, nýbrž přihlížet i k požadavkům zainteresovaných subjektů. Toto zásadní stanovisko je v uvedených dokumentech v obecné rovině obsaženo“. In: Kluson, V. K teorii správy a řízení korporací. WORKING PAPER č. 02/2009. Centra výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky. ISSN 1801-4496.

¹⁸ Studijní text pohlíží na správu a řízení společností z pozic institucionální ekonomie, teorie transakčních nákladů, teorie agentury, teorie zainteresovaných subjektů a politické teorie korporativního řízení. Využívá i teoretických základů Berle-Meansova modelu. Základní přehled a charakteristiku zmíněných teoretických přístupů naleznete In: Kluson, V. K teorii správy a řízení korporací. WORKING PAPER č. 02/2009. Centra výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky. ISSN 1801-4496.

¹⁹ Tamtéž s. 37

governance, která se mohou promítat do preferencí určitého modelu správy dané země.²⁰ Dále uvedeme jen základní přehled a charakteristiku zmíněných teoretických přístupů.

a) Řešení problému vztahu vlastníků a manažerů akciových společností:

- **A.A.Berle a C.Gardiner** – Moderní korporace a soukromé vlastnictví (1932): **Analýza řídicích a vlastnických struktur firem:**
 - rozptýl vlastnických práv
 - pokles vlivu drobných akcionářů
 - přechod faktické moci na skupinu vlivných řídicích pracovníků (průmyslovou revoluci vystřídala revoluce manažerská)
- **R.G.Rajan a L. Zingales** – Záchrana kapitalismu před kapitalisty (2003)

b) Berle-Meansův model

- Uplatňován v anglosaských zemích.
- Dvě vrstvy vlastnictví /spodní a vrchní – majetek fyzický a symbolický/
- Fyzické vlastnictví – vlastnictví manažersko-produktivní.

c) Představitelé původní institucionální ekonomie /Thorstein Veblen, John R. Commons, John Mitchell aj.

- Veblen: **Teorie zahálčivé třídy**, The Theory of Business Enterprise (1904)
- Demsetz, Alchian, Furubotn, Pejovich – **teorie vlastnických práv**
- Coase, Jensen, Meckling – **teorie firmy**
- Williamson – **teorie transakčních nákladů (1985)**
- Sojka, Mlčoch – **představitelé institucionální ekonomie v ČR.**

I. Původní institucionální ekonomie (Original Institutional Economics)

Firma pojata jako struktura řízení, v níž rozhodující roli hrají hodnoty, zvyklosti a moc. Firmy – skupiny zainteresovaných subjektů – stakeholders: akcionáři, investoři, zaměstnanci, dodavatelé, zástupci komunální samospráv apod.).

II. Nová institucionální ekonomie (New Institutional Economics)

Východiskem je metodologický individualismu – jednotlivec sice maximalizuje svou funkci užitku, přitom využívá širokého institucionálního instrumentária (norem, pravidel, zvyklosti, smluv, organizace).

!

Nová institucionální ekonomie

²⁰ Ke studiu obecné teorie správy a řízení lze doporučit odborné publikace:

ARROW, K. The Limits of Organization. Norton, New York.

BERLE, A. A., MEANS, G. C. 1932. The Modern Corporation and Private Property. Commerce Clearing House, 1972, New York.

COASE, R. H. The Nature of the Firm. Economica, New Series, Vol. 16. Reprinted in: Stigler, Boulding, Readings in Price Theory, Homewood 1952. 1937, pp. 331–541.

JENSEN, M., MECKLING, W.. Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure. Journal of Financial Economics 3 (1), 1976, s. 305–360.

WILLIAMSON, O. E. 1981. The Modern Corporation: Origins,

- Teorie transakčních nákladů
- Teorie agency
- Teorie zainteresovaných subjektů

2.2.3 Mezinárodní harmonizace corporate governance

Snahu o **harmonizaci** oblasti corporate governance dokládá řada dokumentů, které byly v Evropské unii vydány v průběhu posledních dvou desetiletí. Z nich nelze opomenout zejména:²¹

- 1992 - Cadbury Report, UK /90. léta období tvory pravidel a kodexů/
- 1995 - Hampel Report, UK
- 1999 - Turnbull Report, UK
- 1999 - Combined Code, UK
- 2002 - Sarbanes Oxley Act of 2002, USA

Cílem přijetí zákona bylo posílit kontrolní metody a mechanismy a současně rozšířit odpovědnost managementu společnosti vůči investorům a klientům. Významné změny se týkaly auditu, účetnictví, struktury a činnosti manažerských rad. K naplnění uvedených regulatorních změn a stanovení účetních a auditorských standardů byla zřízena Dozorová rada pro účetnictví veřejných společností / Public Company Accounting Oversight Board/. Zákon ovlivnil i evropské společnosti, neboť platil pro všechny společnosti, které jsou kótovány na kapitálových trzích v USA²²

- 2003 - Akční plán, EU
Akční plán Evropské komise se týká modernizace práva společností a efektivnějšího řízení podniků v EU. Jeho základním cílem bylo posílení účinné a přiměřené ochrany práv akcionářů a třetích stran, posílení transparentnosti evropského práva společností, usnadnění přeshraničního výkonu práv akcionářů v zájmu vytvoření integrovaného evropského kapitálového trhu a zvýšení konkurenceschopnosti evropských podniků.²³
- 2004 - OECD Principles of Corporate Governance (revision)
V roce 2004 bylo zřízeno zvláštní fórum - European Corporate Governance Forum, významných osobností z oblasti corporate governance z celé Evropy. Činnost fóra se zaměřila na revizi principů správy a řízení společností z roku 1999 v návaznosti na nové požadavky kapitálových trhů. Principy OECD by měly pomoci vládám ke zdokonalování právního, institucionálního i regulačního rámce corporate governance zejména veřejně obchodovatelných společností. Určeny jsou i pro burzy cenných papírů, investory, korporace i všechny strany zúčastněné na procesu řádné praxe corporate governance.²⁴

I když světová ekonomika staví manažery po celém světě před stejné výzvy a dává jim k dispozici stejné nástroje jejich zvládnutí, „v důsledku významných politických, právních, náboženských a jiných faktorů je obtížné očekávat vysoký stupeň konvergence. Přestože se

²¹ KAVALÍŘ, K. Hodnocení corporate governance v ČR. Working Paper CES VŠEM 14/2005. Centrum ekonomických studií VŠEM. Praha. ISSN 1801-2728 Kavalíř: Working Paper CES VŠEM 14/2005

²² Tamtéž s.6

²³ Tamtéž s.6

²⁴ Tamtéž s.6

postupně stírají ostré rozdíly mezi americkým, evropským a asijským modelem správy a řízení společnosti, i nadále jsou v menší míře uplatňovány lokální manažerské principy a techniky řízení.²⁵ Je třeba ještě dodat, že uvedený harmonizační proces neprobíhá se stejnou intenzitou ve všech formách, v nichž se corporate governance uplatňuje. I nadále lze počítat s tím, že mezi státy budou rozdíly spočívající v odlišném způsobu regulace korporačního práva a práva cenných papírů, naproti tomu velká míra konvergence je parná u kodexů řízení společností.

2.2.4 Reforma corporate governance

Návrhy reformních kroků corporate governance, jak jsme již dříve uvedli, publikovala jako jedna z prvních OECD. Navržená reforma řeší především „problém:

- nízkých nároků na transparentnost vedení společností
- nízkých nároků na rozhodovací procesy ve společnosti
- obtížné a neefektivní vymahatelnosti odpovědnostních vztahů mezi vedením společnosti, společností a akcionáři.
- požadavků na výkon funkce členů statutárního orgánu společnosti a dostupnost informací o řízení společnosti
- úlohy auditorů, nezávislosti výboru pro audit a nedostatky v účetních standardech,
- součinnosti a provázanosti incentivního systému, risk managementu a systému vnitřních kontrol
- kompatibilitnosti risk managementu a systému odměňování s cíli společnosti a její schopnosti zvládat rizika (risk apetence společnosti)
- způsobu využívání informací v organizaci a jejich transferu do rukou správních orgánů se zaměřením na behaviorální aspekty corporate governance.
- ocenění rizik některých mimobilančních nástrojů a potíží s jejich profinancováním
- vytváření prostředí řízení rizik ve firmě se zaměřením na kulturu, tón a nastavení pobídek
- kultury, tónu a nastavení pobídek, které spoluvytvářejí prostředí řízení rizik ve firmě
- nižšího společenského statutu pracovníků risk managementu ve srovnání s firemními obchodníky
- silné provázanosti pracovníků risk managementu na obchodníky, která vyústila až v porušení podmínky nezávislosti risk managementu.“²⁶

Z uvedených návrhů je zřejmé, že nejzávažnější kritice a poukazům na nutnost reforem regulace čelí především nízké nároky na transparentnost vedení společnosti a rozhodovacích procesů a komplikované a neefektivně vymáhané odpovědnostní vztahy mezi vedením společnosti, společností a akcionáři. Lze proto očekávat změny právního rámce výkonu funkce členů statutárních orgánů společností a to směrem ke zpřísnění požadavků na tuto činnost a dostupnost informací o řízení společnosti.²⁷

I když pravidla corporate governance ovlivňují přímo samotnou obchodní společnost, jejich nerespektování může mít i závažné makroekonomické důsledky. O možnosti uvedených

²⁵ KAVALÍŘ, K. Hodnocení corporate governance v ČR. Working Paper CES VŠEM 14/2005. Centrum ekonomických studií VŠEM. Praha, ISSN 1801-2728 Kavalíř: Working Paper CES VŠEM 14/2005

²⁶ Klírová, J. Corporate governance a krize finančních trhů očima OECD část I. CG Partners. Dostupné z WWW: http://www.governance.cz/cs/corporate-governance-a-krize-financnich-trhu-ocima-oecd-cast-i_s145x8682.html

²⁷ Porupka, T. Pravidla řízení společností potřebují modernizaci, tvrdí Komise. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pravidla-izeni-spolecnosti-potrebuji-modernizaci-tvrdi-komise-33554.html?mail>

důsledků nás přesvědčila i současná finanční krize a nutnost formulovat reformní kroky nové úpravy corporate governance na mezinárodní úrovni. Analýzu dopadů chyb a slabých stránek corporate governance na finanční krizi přinesla zpráva OECD z února 2009. Z jejích závěrů vyplývá, že na hloubce finanční krize se podílelo chování řady finančních institucí, zejména tím, že podstupovaly nepřiměřená rizika. Z analýzy je zřejmé i to, že nemalým dílem ke krizovému stavu přispěly účetní standardy a činnost regulátorů. Reakcí na zjištěné okolnosti světové finanční krize jsou iniciativy, které směřují k posouzení přiměřenosti Principů OECD.²⁸

Revize Principů OECD²⁹ jsou postupně implementovány nejen do evropské legislativy, ale i do národních právních řádů a do praxe soukromoprávních subjektů.

Dosavadní praxe ukazuje, že formování právního rámce corporate governance je náročným úkolem. Jeho složitost je umocňována rozsáhlostí právní úpravy i nově kladenými nároky na vztahy, které se řadí do corporate governance. Ruku v ruce s těmito charakteristikami přispívá ke složitosti i jeho nadstandardní proměnlivost.

Evropská komise učinila již řadu reálných kroků³⁰ k naplnění zmíněných reformních úprav corporate governance.^{31,20,21, 32,33}

Své cíle v oblasti Corporate governance promítla do celé řady dokumentů, z nichž nelze opomenout kupř.: **Akční plán týkající se modernizace práva obchodních společností a správy a řízení společností v Evropské unii** („Modernising Company Law and Enhancing Corporate

²⁸ Klírová, J. Corporate governance a krize finančních trhů očima OECD část I. Dostupné z WWW: http://www.governance.cz/cs/corporate-governance-a-krize-financnich-trhu-ocima-oecd-cast-i_s145x8682.html

²⁹ IFC: Corporate Governance Development Framework. Dostupné z WWW: http://www.ifc.org/ifcext/corporategovernance.nsf/Content/Corporate_Governance_Development_Framework_k

³⁰ Byly učiněny kroky v modernizaci:

- úpravy povinného auditu,
- informační povinnosti o corporate governance některých typů společností (kupř. společnosti kótované na burze, institucionální investoři) ve výročních zprávách (Annual Corporate Governance Statement),
- povinnosti institucionálních investorů zveřejnit svou investiční politiku ve věci výkonu hlasovacích práv ve společnostech, do nichž investují. Posílení akcionářských práv regulací přístupu akcionářů kótovaných společností k informacím o konání valných hromad předem a v elektronické podobě, včetně možnosti klást otázky, možnosti znát rozhodnutí vedení společnosti, umožnění volby v nepřítomnosti a garantování možnosti účastnit se valných hromad elektronicky,
- způsobu volby členů orgánů společností s ohledem na řešení konfliktu zájmů a posílení možnosti zvolit si koncepci struktury vedení společnosti (jedno nebo dvousegmentová struktura vedení),
- kontroly akcionářů nad odměňováním manažerů a posuzování vztahu jejich odměny k výkonům společnosti, snížení míry rizika vyplývajícího pro akcionáře z neprůhlednosti řízení skupin společností (zejména tzv. pyramid - „abusive pyramids“), zpřísnění požadavku na tzv. akcionářskou demokracii a efektivního výkonu zásady jedné akcie - jeden hlas v souladu s Principy Corporate Governance OECD,
- přehodnocení způsobu volby členů orgánů společností s ohledem na řešení konfliktu zájmu.

³¹ OECD Principles of Corporate Governance. Dostupné z WWW: [http://www.ifc.org/ifcext/corporategovernance.nsf/AttachmentsByTitle/OECD_Principles_English_2004/\\$FILE/OECD+CG+Principles+revised+\(2004\).pdf](http://www.ifc.org/ifcext/corporategovernance.nsf/AttachmentsByTitle/OECD_Principles_English_2004/$FILE/OECD+CG+Principles+revised+(2004).pdf)

³² OECD Principles of Corporate Governance. Dostupné z WWW: [http://www.ifc.org/ifcext/corporategovernance.nsf/AttachmentsByTitle/OECD_Principles_English_2004/\\$FILE/OECD+CG+Principles+revised+\(2004\).pdf](http://www.ifc.org/ifcext/corporategovernance.nsf/AttachmentsByTitle/OECD_Principles_English_2004/$FILE/OECD+CG+Principles+revised+(2004).pdf)

³³ tamtéž

Governance in the European Union – A Plan to Move Forward).³⁴ Akční plán řeší otázky harmonizace pravidel správy a řízení společností spolu s problematikou modernizace práva obchodních společností. V souladu s cíli akčního plánu se činnost Evropské komise zaměřila na přípravu změn směrnic.³⁵

Z výše uvedeným kroků učiněných v posledních letech v oblasti corporate governance lze vypozařovat společný cíl: „*najít příčiny opětovného selhání praktické corporate governance a nastavit regulační mechanismy tak, aby se chyby nemohly opakovat.*“³⁶ Podle J. Klířové rozhodlo o nastartování destrukčních procesů a kolapsů finančních institucí **chování členů správních orgánů**. Cílem je proto budoucí účinná prevence excesů.³⁷

2.3 MODELÝ SPRÁVY A ŘÍZENÍ SPOLEČNOSTÍ

2.3.1 Dělb a moci uvnitř akciové společnosti

„Přirozeným vývojem založeným na různých právních systémech se ve světě vyvinuly dva hlavní modely corporate governance: **dualistický** a **monistický**.“³⁸ V posledním období se dává korporacím možnost zvolit si jeden z uvedených základních modelů správy společnosti.

Oběma systémům je společné to, že na vrcholu stojí valná hromada, která plní roli vrcholného orgánu, kompetentního přijímat zásadní rozhodnutí.

Rozdílnosti modelů vyplývají mimo jiné z odlišného pohledu na úlohu corporate governance. Projevují se v očekávaních vyplývajících z řádné praxe správy těchto systémů. Corporate governance je vnímána jako:³⁹

- nezbytná podmínka pro efektivní fungování kapitálových trhů (kupř. USA),
- institucionální mechanismus pro zodpovídání se zainteresovaným stranám (kontinentální Evropa),
- cesta k potírání korupce (kupř. Asie).

³⁴ „Akční plán je reakcí na zprávu skupiny expertů o modernizaci regulačního rámce práva obchodních společností v Evropě (Report Of The High Level Group of Company Law Experts On A Modern Regulatory Framework For Company Law In Europe) (Zpráva), která byla publikována 4. 11. 2002 skupinou expertů jmenovanou komisařem Fritsem Bolkensteinem a vedenou Jaapem Winterem.“ Doležil, T. Modernizace práva evropských společností. Dostupné z WWW: <http://www.jurisprudence.cz/clanek.html?id=356&seznamtyp=3&rocnik=2003&cislo=2> Modernisierung des Gesellschaftsrechts und Verbesserung der Corporate Governance. In.: http://ec.europa.eu/internal_market/company/ecgforum/index_en.htm

³⁵ „Na základě mandátu Evropské rady připravila Evropská komise poměrně obsáhlý návrh jednotlivých opatření, která mají vést k modernizaci a zefektivnění evropského práva obchodních společností. Podkladem pro akční plán byly zejména Zpráva a zákon přijatý v USA pod názvem “Sarbanes-Oxley Act”. Tento zákon byl reakcí na finanční skandály z let 2001 a 2002.“ Doležil, T. Modernizace práva evropských společností. Dostupné z WWW: <http://www.jurisprudence.cz/clanek.html?id=356&seznamtyp=3&rocnik=2003&cislo=2>

³⁶ Klířová, J. Corporate governance a krize finančních trhů očima OECD část I. CG Partners. Dostupné z WWW: http://www.governance.cz/cs/corporate-governance-a-krize-financnich-trhu-ocima-oecd-cast-i_s145x8682.html

³⁷ Klířová, J. Corporate governance a krize finančních trhů očima OECD část I. CG Partners. Dostupné z WWW: http://www.governance.cz/cs/corporate-governance-a-krize-financnich-trhu-ocima-oecd-cast-i_s145x8682.html

³⁸ KAVALÍŘ, K. Hodnocení corporate governance v ČR. Working Paper CES VŠEM 14/2005. Centrum ekonomických studií VŠEM. Praha, s. 4. ISSN 1801-2728 Kavalíř: Working Paper CES VŠEM 14/2005

³⁹ KAVALÍŘ, K. Hodnocení corporate governance v ČR. Working Paper CES VŠEM 14/2005. Centrum ekonomických studií VŠEM. Praha, s. 4-5. ISSN 1801-2728 Kavalíř: Working Paper CES VŠEM 14/2005

2.3.2 Dualistický systém

Dualistický model, označovaný také jako evropský kontinentální, více zohledňuje zájmy oprávněně zainteresovaných stran.⁴⁰ V tomto systému:

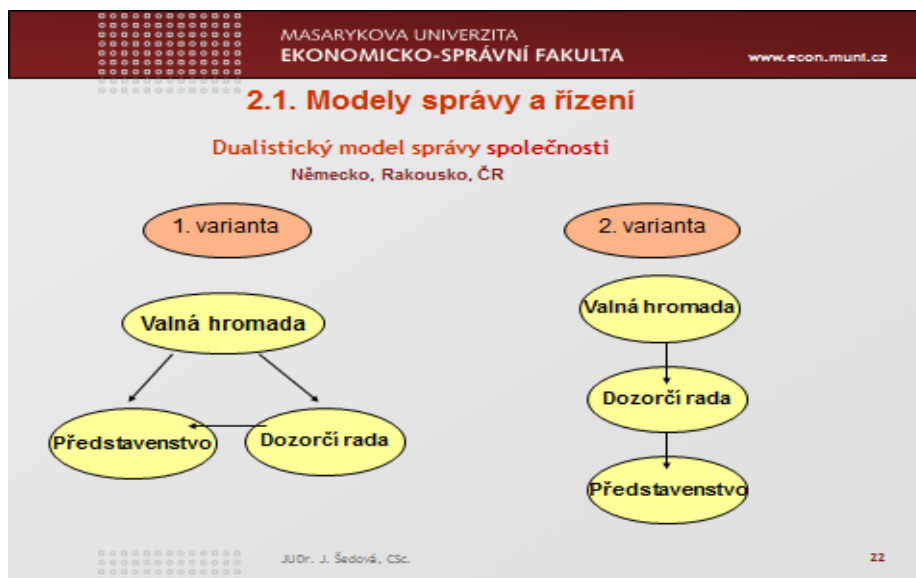
- Kontrola a řízení rozdělena mezi **2 orgány** – funkci řízení vykonává specializovaný orgán (představenstvo), dozor náleží jinému orgánu (dozorčí radě).
- Připouští se **spolurozhodování zaměstnanců** (nad určitý počet zaměstnanců je povinně určitá část členů dozorčí rady volena zaměstnanci (v ČR 5 zaměstnanců)).
- Klasický dualistický systém: valná hromada volí dozorčí radu a dozorčí rada volí představenstvo (tzv. **dvojitý mandát**). V ČR se preferoval dualistický systém: valná hromada volí dozorčí radu i představenstvo.

Dualistický (dvouúrovňový) systém řízení akciových společností je upřednostněn ve většině západoevropských zemí. Dozorčí rada schvaluje strategické koncepce, kontroluje vedení společnosti a hájí zájmy akcionářů. V dozorčí radě působí zpravidla nejvýznamnější akcionáři, ale i nezávislí členové z řad dodavatelů, odběratelů, bank, významných vědců aj., a pokud to zákon umožňuje i zástupci zaměstnanců společnosti. Počet členů dozorčí rady je obvykle několikanásobně vyšší než u představenstva. Představenstvo plní roli vrcholného managementu.

Dualistický systém správy

- Německá varianta:
 - silná pozice dozorčí rady
 - dozorčí rada volí představenstvo
 - nákladné dvojí zmocnění: od akcionářů dozorčí radě + od dozorčí rady představenstvu.
- Česká varianta:
 - slabší pozice dozorčí rady
 - obchodní zákoník umožňuje:
 1. Dozorčí rada volí představenstvo (dříve: [§194 odst.1a2 ObchZ](#), nyní: xxxxx)
 2. Valná hromada volí dozorčí radu i představenstvo

⁴⁰ Kavalíř, K. Hodnocení corporate governance v ČR. Working Paper CES VŠEM 14/2005. Centrum ekonomických studií VŠEM. Praha, s. 4. ISSN 1801-2728.

2.3.3 Monistický systém

Monistický model, označovaný také jako anglo-americký model, je modelem **jednokomorovým**. Je pro něj typické soustředění kontroly a správy v jeden orgán (Board of Director - **Správní rada**). Správní orgán je složený z manažerů společnosti a odborníků přizvaných z prostředí mimo společnosti. Dozorčí úlohu plní nezávislí členové pomocí celé řady formálních i neformálních pravidel. Členy správní rady volí valná hromada. Tento model je uplatňován zejména v anglosaské oblasti - USA, VB, Austrálii, Kanadě.⁴¹ x

- Kontrola a řízení jsou koncentrovány do *1 orgánu* (Board of Director, Správní rada).
- V některých státech se striktně odmítá účast zaměstnanců (osob jimi volených v Boardu).
- Členy Boardu volí valná hromada – jde o jediné zmocnění, členové Boardu jsou přímo voleni.
- Board má bližší vztah k akcionářům (prodloužená ruka akcionářů).
- Uplatňuje se v USA, VB, Austrálii, Kanadě, také ve Francii a v zemích, které se řídily jejím vzorem: Belgie, Lucembursko, Itálie, Švýcarsko.

V současné době se prosazuje tendence opouštění výlučnosti jednoho modelu → korporacím se dává možnost volby. Svědčí o tom i koncepce správy obchodní korporace, kterou zvolil nový zákon o obchodních korporacích v Č (zák. č. 90/2012 Sb.).

⁴¹ Kavalíř, K. Hodnocení corporate governance v ČR. Working Paper CES VŠEM 14/2005. Centrum ekonomických studií VŠEM. Praha, s. 4. ISSN 1801-2728.

MASARYKOVA UNIVERZITA
EKONOMICKO-SPRÁVNÍ FAKULTA
www.econ.muni.cz

2.1. Modely správy a řízení

Monistický model správy společnosti

USA, GB, Francie, Itálie

```

graph TD
    A([Valná hromada  
(Vrcholný orgán)]) --> B([Správní rada  
(Board of directors)  
Nevýkonní ředitelé  
(Kontrolní orgán)])
    B --> C([Výkonní ředitelé  
(Výkonný orgán)])
  
```

JUDr. J. Šedová, CSc.

Výhody x nevýhody modelů systému správy:

- **Dualistický model:**
 - Jeden orgán řídí a jiný na něm nezávislý ho kontroluje.
 - Kontrola je oddělena i formálně v jiném specializovaném orgánu.
 - Nevýhoda: tok informací – informační asymetrie. Dobrá informace se k ní dostane rychle, zatímco horší informace jsou filtrovány.
- **Monistický model:**

Všichni jsou informováni stejně (Jeden orgán, který zasedá společně. Jeden orgán, který je současně řídící i kontrolní.)

Vývojové tendence:

posilování postavení dozorčí rady a v Boardu nevýkonných osob (tj. těch, co bezprostředně neřídí společnost) – např. u společností kótovaných na burze (New York) – povinné auditorské výbory.

Zvyšování počtu nezávislých členů Boardu – snaha eliminovat střet zájmů managementu a společnosti (opce, věrnostní programy).

Rizika modelů systému správy:

- **Konflikt zájmů**
 - Delegace vedoucí úlohy.
 - Představenstvo a dozorčí rada mají odlišný zájem.
 - Dostatečně široké pravomoci při výkonu funkce dávají možnost sledovat svůj zájem.
 - Možnost upřednostnit některého akcionáře (majoritního – má možnost představenstvo/správní radu odvolat).
- **Riziko neloajality vedoucího**

- Riziko podvodu.
- Monitorovací náklady k jeho omezení snižují výnosy akcionářů.
- **Riziko nedbalosti vedoucího**
 - Skryté proměnné.
 - Zjevné proměnné (zisk společnosti).
- **Náklady zmocnění**
 - Riziko ztráty investice + nákladovost kontroly působí proti oddělení kontroly od vlastnictví:
 - ✓ podpora koncentrace vlastnické struktury,
 - ✓ podpora dluhového financování prostřednictvím bankovního sektoru namísto kapitálového trhu.

Mechanismy snižující riziko ztráty investice

Tržní mechanismy

- Hodnotu ředitele na trhu práce určuje i reputační kapitál – pokud nevykonává řádně svoji funkci poklesne jeho reputace.
- Na kapitál. trhu povědomí o špatné správě společnosti povede k rychlému poklesu kursu akcie – ceny kontrolního balíku.

Kontrolní mechanismy

- Vhodná smluvní motivace členů představenstva.
- Čím více bude odměna vedoucího závislá na výkonu společnosti a čím menší vliv bude mít vedoucí na tento výkon, tím vyšší bude vyžadovat kompenzaci za podstoupení takového rizika.
- **Kontrola akcionářů: černý pasažér, požitky z kontroly**
 - Kontrola vedení – efektivní jen pro velkého akcionáře.
 - Velký akcionář vykonává kontrolní funkci i ve prospěch akcionářů minoritních.
 - Za tuto pozitivní externalitu zůstane neodměněn.
 - ✓ Dominantní vliv může svádět velkého akcionáře k porušování své povinnosti loajality vůči ostatním společníkům a konzumovat na jejich úkor privátní požitky z kontroly.
- **Drobní akcionáři a institucionální investoři**
 - Rozptýlení akcionáři vlastnící zlomek společnosti stěží monitorují vedení – může akcionáře snadno manipulovat.

2.4 CORPORATE GOVERNANCE V ČR

Regulace corporate governance byla v ČR zajišťována především **mechanismem vynucování psaného práva** (zejména obchodního zákoníku) a **mechanismem seberegulace**.⁴² Mechanismus

⁴² K přiblížení koncepce corporate governance lze doporučit následující publikace:

Klířová, J. Corporate governance: správa a řízení obchodní společností. Management Press, 2001, Praha.

Klusoň, V. Instituce a odpovědnost. K filosofii ekonomické vědy. Nakladatelství Karolinum, 2004, Praha.

Bažantová, I., hraba, Z. Corporate governance: aktuální problémy teorie a podnikové praxe. Prospektrum, 2006, Praha.

seberegulace je v českých podmínkách implementován hlavně formou **kodexů a principů řádné praxe** a předpokládá uvedení chování společností do souladu s požadovanými pravidly.⁴³

2.4.1 Kodexy správy a řízení společností - ČR⁴⁴

2.4.1.1 Historie formování kodexů správy a řízení společností - „OECD Principles of Corporate Governance“

Východiska vzniku kodexů správy společností

- Historickým mezníkem byl vznik Joints of Company Act, Limited Liability Act.
- Forma a.s. umožnila prolomit omezení, které přináší problémy pro velké akce (stavby železnic).
- Právní forma a.s. na druhé straně přinesla **potenciální riziko vztahu vlastníků a správců** (tento problém se vyskytl už v bibli – problém vztahu pána a správce – správce si začne přivlastňovat plody práce).
- Naplno propukl zmíněný problém v době, kdy se a.s. začaly emancipovat od rodinného kapitálu a oslovovat veřejnost – rodina začala ztrácet kontrolu.
- Přijetí prvních Kodexů správy a řízení společností – 90. léta (slouží jako soubor pravidel – jehož smyslem v anglosaské kultuře je zajistit, aby společnost pracovala pro akcionáře, zatímco v kontinentální kultuře převažuje význam bank). Rozvinuly se **2 finanční kultury**, které se odlišovaly způsobem, jakým se transformují úspory na investice:
 - Bankovní úspory – banka alokuje (kontinentální).
 - Kapitálový trh – investuje se přímo do společností, tím se prosazuje snaha vyhnout se bankám, typický je individuální přístup – i riziko poruch (anglosaská kultura).
- Obě varianty koexistují vedle sebe, ale v různém poměru /USA 50 : 50, v Evropě převaha bank/.
- S rozvojem kapitálového trhu roste význam formulování souborů pravidel pro správu společností.

Pokrač. 42)

Kavalíř, K. Hodnocení corporate governance v ČR. Working Paper CES VŠEM 14/2005. Centrum ekonomických studií VŠEM. Praha. ISSN 1801-2728

Jirásek, J. Management budoucnosti. 1. vyd. Praha : Professional Publishing. 2008. ISBN 978-80-86946-82-5

Mejstřík, M. Správa obchodních společností a jejich chování. Finance a úvěr č. 11/2000, Praha, s. 629-630. ISSN 0015-1920.

Malý, M., Theodor, M., Peklo, J. Řízení a správa společností (corporate governance). Praha: VŠE, 2002. ISBN 80-245-0390-5.

⁴³ Kavalíř, K. Hodnocení corporate governance v ČR. Working Paper CES VŠEM 14/2005. Centrum ekonomických studií VŠEM. Praha, s. 6. ISSN 1801-2728.

⁴⁴ Kapitola 4.2. je převzata zcela nebo s mírnými úpravami z Kodexu správy a řízení společností z roku 2004. Do tohoto Kodexu z roku 2004 jsou zařazeny prvky, které byly převzaty z „OECD Principles of Corporate Governance“ z roku 2004. Kodex je inovovanou verzí Principů OECD z roku 1999, na nichž byl založen Kodex správy a řízení společností z roku 2001. Do Kodexu 2004 jsou dále zařazeny prvky, které navrhuje Evropská komise ve svém dokumentu z května 2003 „Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union – A Plan to Move Forward“ (Modernizace práva obchodních společností a zdokonalení správy a řízení společností v EU – Plán postupu). Již z názvu dokumentu Evropské komise je zřejmé, že rozvoj pravidel správy a řízení společností a jejich implementace jde směrem, v němž se mísí dva svébytné mechanismy jejich vynucování – mechanismus vynucování psaného práva, které je v České republice obsaženo zejména v obchodním zákoníku (dále též „ObchZ“), a mechanismus sebedisciplíny a sebe regulace, tj. dobrovolného podřizování se oněm pravidlům. Kodex správy a řízení společností založený na Principech OECD (2004). Zdroj: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/hs.xsl/fnm_sprava_kodex.html

- **1. kodex – 1991** – Lord Cadbury (vedl výbor, který sepsal pravidla/.
- 90. léta – ve znamení tvorby a **formulace kodexů** (David Hume: ... všechny civilizace nezávisle na sobě dospěly ke 3 fundamentálním principům:
 - zákon stability vlastnictví
 - dodržování slibů
 - dobrovolnost převodu vlastnictví.
- **V EU15 vzniklo kolem 30 kodexů** – všechny kodexy dospěly víceméně ke stejným pravidlům. Z toho byl vyvozen závěr, že nemá cenu vytvářet Evropský kodex (tj. harmonizovat kodexy, když jsou ve své podstatě stejné).
- EU začala zásadnějším způsobem zasahovat do corporate governance až od r. 2003 (po schválení Oxyho zákona).
- Významnou roli v oblasti corporate governance *sehrává OECD*:
 - **Rok 1999: Principy správy společností**
 - Na základě Principů správy společností z roku 1999 byly sepsány první české principy správy a řízení společnosti (Komise pro cenné papíry v ČR).
 - V roce 2003 *inovovala OECD* principy správy a řízení společností (zřízeno expertní grémium OECD) – kulturní rozdíly – prosadily se anglosaské přístupy.
 - V roce 2004 *byl vydán 2. český Kodex správy a řízení společností*.
 - ✓ Kodex je rozčleněn do 6 kapitol.
 - ✓ **Některá pravidla corporate governance se promítla do obchodního zákoníku, jiná pravidla působila spíše jako doporučení.** Kodex vychází z principů OECD + modifikací pro různé regiony světa = český kodex má ambice ukázat, která pravidla už jsou uzákoněna a jiná proč nejsou. Některá pravidla jsou oproti kodexu OECD více rozvinuta.
- **Od roku 2014 jsou pravidla corporate governance zakotvena především v NOZ a ZOK.**

2.4.1.2 Kodex správy a řízení společností (ČR ⁴⁵) z roku 2004

1. kapitola: Zajištění základny pro efektivní rámec správy a řízení společností

Kodex je chápán jako **soubor standardů nejlepší praxe**, které by měly být přijaty a uplatněny v České republice, aniž by vyžadovaly legislativní zakotvení. Tento přístup je uplatněn i v jiných

⁴⁵ Text kapitoly 2.5.1.2 je převzatý zcela nebo s mírnými úpravami z Kodexu správy a řízení společností z roku 2004. Tento Kodex je inovovanou verzí Principů OECD z roku 1999, na nichž byl založen Kodex správy a řízení společností z roku 2001. Kodex z roku 2004 již obsahuje nové prvky formulované v „OECD Principles of Corporate Governance“ z roku 2004. Do Kodexu z roku 2004 jsou dále zařazeny prvky, které navrhuje Evropská komise ve svém dokumentu z května 2003 „Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union – A Plan to Move Forward“ (Modernizace práva obchodních společností a zdokonalení správy a řízení společností v EU – Plán postupu). Již z názvu dokumentu Evropské komise je zřejmé, že rozvoj pravidel správy a řízení společností a jejich implementace jde směrem, v němž se mísí dva svébytné mechanismy jejich vynucování – mechanismus vynucování psaného práva, které je v České republice obsaženo zejména v NOZ, ZOK /dříve v obchodním zákoníku „ObchZ“, a mechanismus sebedisciplíny a seberegulace, tj. dobrovolného podřizování se oněm pravidlům. Dostupné z: Kodex správy a řízení společností založený na Principech OECD (2004).

[http://www.rmsystem.cz/docs/clanky/Kodex%20spravy%20a%20rizeni%20spolecnosti%20zalozeny%20na%20Principech%20OECD%20\(2004\).pdf](http://www.rmsystem.cz/docs/clanky/Kodex%20spravy%20a%20rizeni%20spolecnosti%20zalozeny%20na%20Principech%20OECD%20(2004).pdf)

zemích, z nichž nejznámější je Spojené království, na které mnozí pohlíží jako na evropský vzor praxe dobré správy a řízení společností.⁴⁶

Rámec správy a řízení společností by měl podporovat průhledné a efektivní trhy, být konzistentní s vládou zákona a jasně formulovat rozdělení odpovědnosti mezi orgány z oblasti dozoru, regulace a vynucování zákona.⁴⁷

2. kapitola: Práva akcionářů a klíčové vlastnické funkce

Cílem úpravy pravidel je, aby a.s. pracovala ve prospěch akcionářů. Akcionáři mají určitá práva ovlivňovat společnost v určitých základních věcech, jako jsou volba členů představenstva a změny stanov společnosti. Je podstatné, aby všichni akcionáři, zejména institucionální investoři, docenili význam své účasti na volbě členů představenstva a dozorčí rady a neustále je měli k zodpovědnosti za jejich jednání a za výkonnost společnosti.⁴⁸

Základní práva akcionářů zahrnují:

- Akcionáři mají právo účastnit se rozhodování o podstatných změnách ve společnosti a být o nich dostatečně informováni. Jde zejména o tyto změny:
- Akcionáři musejí mít příležitost **účastnit se valných hromad** a efektivně **hlasovat** na nich a musejí být informováni o pravidlech včetně hlasovacích procedur, jimiž se valné hromady řídí:
- Kapitálové struktury a uspořádání umožňující některým akcionářům **ovládat společnost v míře**, která není úměrná jejich vlastnictví akcií, se musí uveřejnit.
- Trhům ovládnutí společností se musí umožnit, aby **fungovaly efektivně a průhledně**.
- Všem akcionářům včetně institucionálních investorů se musí **usnadnit výkon vlastnických práv**.
- Akcionářům včetně institucionálních akcionářů se musí **dovolit, aby vzájemně konzultovali problémy**, které se týkají jejich základních akcionářských práv, definovaných výše, až na výjimky zaměřené proti zneužití vzájemných konzultací.

3. kapitola: Spravedlivé zacházení s akcionáři

Rámec správy a řízení společnosti musí **zajistit spravedlivé zacházení** se všemi akcionáři včetně minoritních a zahraničních. Všichni akcionáři musejí mít příležitost domoci se odškodnění, pokud byla jejich práva poškozena.

- Se všemi akcionáři téhož druhu se musí **zacházet stejně**.
- Obchodování na základě důvěrných informací (**insider dealing**) a zneužívání obchodů se společností ze strany spřízněných osob k jejich vlastnímu prospěchu (**abusive self-dealing**) je **zakázáno**.

⁴⁶ Kodex správy a řízení společností založený na Principech OECD (2004). Dostuné z: [http://www.rmsystem.cz/docs/clanky/Kodex%20spravy%20a%20rizeni%20spolecnosti%20zalozeny%20na%20Principech%20OECD%20\(2004\).pdf](http://www.rmsystem.cz/docs/clanky/Kodex%20spravy%20a%20rizeni%20spolecnosti%20zalozeny%20na%20Principech%20OECD%20(2004).pdf)

⁴⁷ Kodex správy a řízení společností založený na Principech OECD (2004). Dostuné z: [http://www.rmsystem.cz/docs/clanky/Kodex%20spravy%20a%20rizeni%20spolecnosti%20zalozeny%20na%20Principech%20OECD%20\(2004\).pdf](http://www.rmsystem.cz/docs/clanky/Kodex%20spravy%20a%20rizeni%20spolecnosti%20zalozeny%20na%20Principech%20OECD%20(2004).pdf)

⁴⁸ Kodex správy a řízení společností založený na Principech OECD (2004). Dostuné z: [http://www.rmsystem.cz/docs/clanky/Kodex%20spravy%20a%20rizeni%20spolecnosti%20zalozeny%20na%20Principech%20OECD%20\(2004\).pdf](http://www.rmsystem.cz/docs/clanky/Kodex%20spravy%20a%20rizeni%20spolecnosti%20zalozeny%20na%20Principech%20OECD%20(2004).pdf)

- Od členů představenstva, dozorčí rady a od manažerů se musí požadovat, aby představenstvu nebo dozorčí radě sdělili, zda mají přímý nebo nepřímý zájem nebo zájem ve prospěch třetích osob na transakcích nebo záležitostech, které se přímo týkají společnosti.

4. kapitola: Úloha zainteresovaných stran ve správě a řízení společnosti

Rámec správy a řízení společnosti musí uznávat zakotvená práva zainteresovaných stran a podporovat aktivní spolupráci mezi společnostmi a zainteresovanými stranami při vytváření bohatství, pracovních míst a finančně zdravých podniků.

- Práva zainteresovaných stran chráněná zákonem nebo vzájemnými smlouvami se musí respektovat.
- Jsou-li zájmy zainteresovaných stran chráněny zákonem, zainteresované strany musí mít příležitost domoci se náležitého odškodnění za porušení svých práv.
- Musí být vytvořen prostor pro působení mechanismů zaměřených na zvyšování výkonu společnosti za účasti zaměstnanců.
- Jestliže se zainteresované strany účastní procesu správy a řízení společnosti, měly by mít pravidelný a včasný přístup k příslušným informacím, které jsou dostatečné a spolehlivé.
- Zainteresované strany, včetně jednotlivých zaměstnanců a jejich představitelů, musejí mít možnost volně sdělovat dozorčí radě své obavy ohledně nezákonných nebo neetických postupů¹⁹, a jejich práva tím nesmějí být dotčena.
- Rámec správy a řízení společnosti musí být doplněn o účinný rámec řešení platební neschopnosti a účinné vynucování práv věřitelů.

5. kapitola: Uveřejňování a průhlednost

Rámec správy a řízení společnosti musí zajistit, že se budou včas a přesně uveřejňovat všechny podstatné věci týkající se společnosti, včetně finanční situace, výkonnosti, vlastnictví a správy a řízení. Uveřejňování musí obsahovat alespoň tyto podstatné informace:

- Informace musejí být připraveny a uveřejněny podle nejvyšších standardů účetnictví a uveřejňování finančních a nefinančních informací.
- Výroční audit musí provádět nezávislý, kompetentní a kvalifikovaný auditor s cílem poskytnout představenstvu, dozorčí radě a akcionářům externí a objektivní ujištění, že finanční výkazy správně vyjadřují finanční situaci a výkonnost společnosti ve všech podstatných ohledech.
- Externí auditoři se musejí zodpovídat akcionářům a mít při provádění auditu vůči společnosti povinnost náležité profesionální péče.
- Kanály šíření informací musejí poskytovat poctivý, včasný a nákladově efektivní přístup uživatelů k příslušným informacím.
- Rámec správy a řízení společnosti musí být doplněn o efektivní přístup zaměřený na kvalitu analýz a rad, které poskytují analytici, obchodníci s cennými papíry, ratingové agentury, jsou významné pro rozhodování investorů a nejsou zatížené střetem zájmů, který by mohl znehodnotit integritu analýz nebo rad.

6. kapitola: Odpovědnost představenstva a dozorčí rady

Rámec správy a řízení musí zajistit strategické vedení společnosti, účinné monitorování managementu ze strany představenstva a dozorčí rady a odpovědnost představenstva a dozorčí rady vůči společnosti a akcionářům.

- Členové představenstva a dozorčí rady musejí jednat plně informováni, v dobré víře, s náležitou péčí a **v nejlepším zájmu společnosti a akcionářů**.
- V případech, kdy rozhodnutí představenstva nebo dozorčí rady mohou ovlivnit různé skupiny akcionářů různě, musí představenstvo nebo dozorčí rada nakládat **se všemi akcionáři poctivě**.
- Představenstvo a dozorčí rada musí dodržovat vysoké **etické standardy**. Musí brát v úvahu zájmy zainteresovaných stran.
- Představenstvo a/nebo dozorčí rada musí plnit určité **klíčové funkce**.
- Představenstvo a dozorčí rada musí mít schopnost **objektivního a nezávislého úsudku** ve věcech společnosti.
- Aby členové představenstva a dozorčí rady mohli dostát svým odpovědnostem, musejí mít **přístup k přesným, významným a včasným informacím**.

7. kapitola: Institucionální investoři by měli při svém jednání se společností jednat odpovědně.

Na rozvinutých kapitálových trzích institucionální investoři vlastní většinu akcií kótovaných společností. Drží je jménem jednotlivců, kteří jsou účastníci penzijních fondů, pojistných smluv atd. **Společný zájem** je tedy velmi silný.

8. kapitola: Akcionáři by měli mít určitá práva a vykonávat určité pravomoci ve vztahu ke společnosti

Důvěra investorů, že kapitál, který poskytli, bude chráněn před zneužitím a přisvojením ze strany manažerů společnosti, členů představenstva a dozorčí rady nebo ovládajících akcionářů, je důležitým faktorem kapitálového trhu.

9. kapitola: Úloha zainteresovaných stran ve správě a řízení

Klíčovým aspektem správy a řízení společnosti je starost o zajištění toku kapitálu z vnějšku o firmu. Správa a řízení společnosti je též starostí o **nalezení způsobu, jak podnítit různé strany zainteresované na firmě**, aby na sebe vzaly společensky efektivní úroveň investic do specificky lidského a fyzického kapitálu společnosti.

Některá pravidla corporate governance jsou obsažena **v NOZ a ZOK** (dříve v obchodním zákoníku), jiná jsou považována **spíše jako doporučení**.

3. PRÁVNÍ RÁMEC VÝKONU SPRÁVY OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ V ČR I. – SOUKROMOPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST

V ČR byl po dlouhou dobu uplatňován dualistický model řízení a správy obchodní společnosti, zakotvený v obchodním zákoníku. Tento model byl charakterizován dvěma orgány volenými valnou hromadou: představenstvem jako výkonným orgánem a dozorčí radou jako orgánem kontrolním. Zmíněná česká varianta dualistického modulu preferovala spíše slabší postavení dozorčí rady. Nicméně obchodní zákoník (§ 194 odst. 1v. 2 ObchZ) umožňoval akcionářům, aby si zvolili i monistickou variantu - české subjekty mohly založit Evropskou společnost s monistickým systémem.⁴⁹

I když řada mechanismů a pravidel corporate governance byla v ČR nastavená na srovnatelné úrovni s EU, takto pozitivně nevyznívalo hodnocení ochoty k jejich dodržování. V tomto směru situace v ČR odpovídala v mnoha aspektech vývoji tranzitivní ekonomiky a jí odpovídajícím vzorcům chování. Tato skutečnost byla dlouhodobě zmiňována v závěrech řady analýz prováděných na úrovni vládních institucí, ve vědeckých publikacích a rovněž bylo možné ji dovodit i z průzkumů, jejichž cílem je hodnocení úrovně správy a řízení společností (kupř. průzkum KPMG). Podrobnější charakteristiku o akceptaci pravidel corporate governance v praxi českých obchodních společností podává odborná publikace Kavalíře.⁵⁰

NOZ a ZOK přinesl novou koncepci úpravy soukromého práva v ČR, včetně nového definování právního postavení obchodních společností, jejich orgánů i pravidel jednání orgánů za společnost. Studijní text se bude v další části věnovat jedné ze stěžejních otázek správy obchodních společností, a to problematice odpovědnosti členů statutárních orgánů. Na postavení členů statutárních orgánů bude nazíráno z hlediska:

- a) Soukromoprávní odpovědnosti podle NOZ, ZOK
 - Obchodní korporace jako právnická osoba a její statutární orgán Jednání za obchodní korporaci (Orgány korporace, statutární orgány korporace, zastupování zákonné a smluvní)
 - Jednání s péčí řádného hospodáře a princip rozhodování podle podnikatelského úsudku
 - Odpovědnost statutárních orgánů za škodu
- b) Trestněprávní odpovědnosti
- c) Pracovněprávní odpovědnosti.

S ohledem na kreditovou dotaci předmětu nebudou podrobněji rozebírány další varianty odpovědnosti, které přicházejí v praxi manažerů v úvahu (správně-právní odpovědnost, odpovědnost za dodržování pravidel hospodářské soutěže, odpovědnost za porušení zákona o ochraně spotřebitele, případně další).

Nejdříve svoji pozornost zaměříme na soukromoprávní odpovědnost. Protože tato odpovědnost úzce souvisí s právním vymezením obchodních korporací a s mechanismy jejich fungování, bude v první řadě objasněna nová právní koncepce obchodních korporací a obecná úprava jejich správy. Teprve poté se budeme věnovat otázkám odpovědnosti orgánů společnosti. NOZ a ZOK vycházejí z předpokladu, že členové orgánů budou při správě obchodní společnosti jednat s péčí řádného hospodáře (tj. informovaně, pečlivě a loajálně) a budou mít možnost vyvinění se

⁴⁹ Dědič, J., Čech, P., Obchodní právo po vstupu ČR do EU. 2. vyd. Praha : Bova Polygon, 2005, s. 170 a násl.

⁵⁰ Kavalíř, P. Hodnocení corporate governance. Working Paper CES VŠEM No 14/2005. Centrum ekonomických studií VŠEM. Praha. ISSN 1801-2728 2005. Dostupné z WWW: <http://www.vsem.cz/working-paper-ces-vsem.html>

z případné odpovědnosti za škodu, pokud prokáží, že vzhledem ke všem okolnostem jednali řádně a nemohli újmu předpokládat.

3.1. OBCHODNÍ KORPORACE, JEJICH ČLENĚNÍ A OMEZENÍ ÚČELU JEJICH ZALOŽENÍ

3.1.1. Obchodní korporace a jejich členění

Definici obchodní korporace podává [§ 1 odst. 1 ZOK](#). Obchodní korporací se rozumí obchodní společnosti a družstva ([§ 1 odst. 3 ZOK](#)). ZOK dělí obchodní společnosti na osobní společnosti, jimiž jsou veřejná obchodní společnost a komanditní společnost a kapitálové společnosti, které představují společnost s ručením omezeným a akciová společnost. Kromě toho za obchodní společnosti jsou považovány také evropská společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení ([§ 1 odst. 2 ZOK](#)).

Členění obchodních korporací je uvedeno [/zde/](#) a [/zde/](#).

Pozn.: V současné době se v praxi můžeme setkat s obchodními společnostmi, jejichž rámec právní úpravy se i nadále řídí dřívější úpravou ([ObčZ](#) a [ObchZ](#)) a současně i s obchodními společnostmi, které se řídí již novou právní úpravou. V této souvislosti se nabízí otázka, zda a případně jaký praktický dopad má nová právní úprava ([NOZ](#), [ZOK](#)) na dosavadní obchodní společnosti. Základní odpověď na tuto otázku nám dávají přechodná ustanovení ZOK ([§ 775](#), [§ 777 ZOK](#)), podle nichž se ZOK řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne jeho účinnosti. Současně se stanoví, že ujednání společenských smluv obchodních společností, která jsou v rozporu s donucujícími ustanoveními ZOK, se zrušují a obchodní korporace jsou povinny do 6 měsíců od nabytí účinnosti ZOK přizpůsobit své společenské smlouvy úpravě ZOK a doručit je do sbírky listin obchodního rejstříku.

Nesplnění povinnosti přizpůsobit zakladatelský dokument může vést až ke zrušení obchodní společnosti. Podle ustanovení [§ 777 odst. 5 ZOK](#) se mohou obchodní korporace vzniklé podle dřívější právní úpravy podřídit [ZOK](#) jako celku tím, že do 2 let ode dne účinnosti [ZOK](#) změní svoji společenskou smlouvu. [1]

3.1.2. Omezení účelu založení korporace

Právníckou osobu lze ustavit ve veřejném nebo v soukromém zájmu. Její povaha se posuzuje podle hlavní činnosti právnické osoby ([§ 144 NOZ](#)). Účel založení korporace může být omezen tím, že:

- a) Zákon stanoví, ke kterým účelům lze ustavit právnickou osobu jen za předpokladu, že budou splněny zvláštní podmínky ([§ 144 odst. 2 NOZ](#)).
- b) Zákon stanoví zakázané účely. Činí tak jedna obecně v ustanovením [§ 145 NOZ](#) a následně i speciální úpravou v ZOK.

Zákon o obchodních korporacích upravuje omezení účelu založení korporace v těchto případech:

- Osobní společnosti mohou být založeny jen za podnikatelským účelem nebo za účelem správy vlastního majetku ([§ 2 odst. 1](#), [§ 95 odst. 1](#), [§ 119 ZOK](#)).
- Kapitálové společnosti mohou být založeny i za jiným než podnikatelským účelem.

- Družstvo může být založeno jen za účelem vzájemné podpory svých členů nebo třetích osob, popř. za účelem podnikání (§ 552 odst. 1 ZOK).
- Bytové družstvo může být založeno jen za účelem zajišťování bytových potřeb svých členů, může spravovat domy s byty a nebytovými prostory ve vlastnictví jiných osob a může provozovat jinou činnost, jako vedlejší a doplňkovou, neohroží-li uspokojování bytových potřeb členů (§ 727 ZOK).
- Sociální družstvo může být založeno jen k soustavné obecně prospěšné činnosti směřující na podporu sociální soudržnosti za účelem pracovní a sociální integrace znevýhodněných osob do společnosti (§ 758 ZOK).
- Předmětem podnikání obchodních korporací mohou být i činnosti, které mohou vykonávat pouze fyzické osoby, bude-li tato činnost vykonávána pomocí k tomu oprávněných osob (§ 2 odst. 2 ZOK).

3.1.3. Aplikovatelné právo na obchodní korporace - (vztah mezi úpravou v NOZ a ZOK)

ZOK neobsahuje komplexní právní úpravu obchodních společností. Základní instituty týkající se právnických osob jsou obsaženy v NOZ (např. obecná úprava právnických osob, jednání za právnickou osobu apod.) a uplatní se také ve vztahu k obchodním společnostem. Specifická úprava obchodních společností je pak vesměs obsažena v ZOK. Nová právní úprava obchodních korporací vychází z dřívější úpravy obchodních společností obsažené v obchodním zákoníku, inspiruje se také historickými úpravami a právní úpravou obchodních společností zejména v evropských státech.

Zákon o obchodních korporacích je ve vztahu k občanskému zákoníku (NOZ) zvláštním zákonem. To znamená, že občanský zákoník se použije tam, kde nelze některou otázku řešit podle ZOK.

Pozn.: Z poměru předpisu obecného (základního) a subsidiárního plyne, že subsidiární se použije tehdy, jestliže předpis obecný sám konkrétní úpravu nemá, resp. když danou situaci sám nereguluje.

Na obchodní korporace se použijí ustanovení občanského zákoníku zejména v těchto případech:

- Obecná ustanovení občanského zákoníku o právnických osobách:
 - Ustavení a vznik právnické osoby - § 122 - § 126, § 128 NOZ
 - Jednání za právnickou osobu před jejím vznikem - § 127 NOZ
 - Neplatnost právnické osoby - § 129 - § 131 NOZ
 - Název právnické osoby - § 132 - § 135 NOZ
 - Sídlo právnické osoby - § 136 - § 143 NOZ
 - Účel právnické osoby - § 144 a § 145 NOZ
 - Veřejná prospěšnost právnické osoby - § 146 - § 150 NOZ
 - Orgány právnické osoby - § 151 - § 159 NOZ
 - Jednání za právnickou osobu - § 161 - § 167 NOZ
 - Zrušení právnické osoby - § 168 - § 173 NOZ
 - Přeměna právnické osoby - § 174 - § 184 NOZ
 - Zánik právnické osoby - § 185 - § 186 NOZ
 - Likvidace právnické osoby - § 187 - § 209 NOZ
 - Ustanovení občanského zákoníku o korporacích - § 210 - § 213 NOZ

- Ustanovení občanského zákoníku o podnikatelích - [§ 421 odst. 1, § 422 - § 435 NOZ](#)
- Ustanovení občanského zákoníku o nemajetkové újmě (v případě, kdy ukládá ZOK hradit újmu - [§ 3/2 ZOK](#), hradí se vždy i újma nemajetková - [§ 2894/2](#) a [§ 2951/2 NOZ](#).)
- Ustanovení občanského zákoníku o spolcích, pokud tak stanoví ZOK ([§ 3 odst. 1 ZOK](#))
 - Na ustanovení [§ 245 NOZ](#) o rozhodnutí orgánu, na která se hledí jako by nebyla přijata, odkazuje [§ 45 odst. 1 ZOK](#)
 - Na ustanovení o neplatnosti usnesení orgánů (valné hromady, členské schůze, shromáždění delegátů) odkazuje:
 - [§ 191 odst. 1 ZOK](#) pro společnost s ručením omezeným
 - [§ 428 odst. 1 ZOK](#) pro akciovou společnost
 - [§ 663 odst. 1](#) a [702 odst. 1 ZOK](#) pro družstvo
 - Na ustanovení o právu společníka na přiměřené zadostiučinění odkazuje [§ 193 odst. 2 ZOK](#) pro společnost s ručením omezeným a [§ 430 odst. 2 ZOK](#) pro akciovou společnost
 - Na ustanovení o vyloučení společníka ze společnosti pro nesplnění vkladové povinnosti odkazuje [§ 151 odst. 2 ZOK](#).

Na obchodní korporace se použijí ustanovení zákona o obchodních korporacích jako speciální úprava obchodních korporací vůči NOZ:

- obecná ustanovení o obchodních korporacích [/zde/](#) – ZOK
 - Obecná ustanovení o obchodních společnostech ([§ 1-8 ZOK](#))
 - Založení společnosti /korporace/ ([§ 6, § 8-10 ZOK](#))
 - Společenská smlouva ([§ 777 ZOK](#))
 - Základní kapitál ([§ 30 ZOK](#))
 - Vklad ([§ 15-17 ZOK](#))
 - Nepeněžitý vklad společníka ([§ 17, § 143, § 251, § 573 ZOK](#))
 - Správce vkladů a převod vlastnického práva ([§ 18-29 ZOK](#))
 - Podíl ([§ 31-33 ZOK](#))
 - Lhůta pro podání návrhu na zápis do OR ([§ 9 ZOK](#))
 - Právní jednání týkající se založení, vzniku, zániku nebo zrušení společnosti ([§ 6 ZOK](#))
 - Rezervní fond ([§ 316-317 ZOK](#))
 - Dispozice s podnikem ([§ 190 odst. 2 písm. i, § 421 odst. 2 písm. m\), § 659 odst. 2 písm. d\), § 765 písm. e\) ZOK](#))
 - Zrušení a zánik obchodní korporace ([§ 93-94 ZOK](#))
 - Neplatnost obchodní korporace ([§ 92 ZOK](#))
- ustanovení ZOK upravující konkrétní formy obchodních korporací.

3.2. Právnícké osoby podle NOZ (základ právní úpravy, na níž navazuje ZOK a speciální úprava obchodních korporací)

Definice právníckých osob

NOZ vychází z fikční teorie úpravy právníckých osob. Právnícké osoby jsou považovány za umělé útvary, které vytváří právo, aby sloužily zájmům lidí ([§ 20](#)). Právnícká osoba má osobnost ([§ 118 NOZ](#)) od svého vzniku do svého zániku. Právnícká osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou (NOZ nevychází z doktríny ultra vires – tj. právnícká osoba nesmí činit úkony, které nejsou stanoveny v předmětu

její činnosti, pod sankcí neplatnosti). Na rozdíl od fyzické osoby nemá právnická osoba způsobilost zavazovat se vlastním jednáním. Rovněž nelze ztotožňovat právní osobnost právnické osoby s právní osobností člověka (právnická osoba nemůže např. uzavřít manželství, osvojit člověka, pořídit závěť aj.).

Právní úpravu právnické osoby naleznete zejména v ust. těchto §§ NOZ: [§ 20](#), [§ 118-488](#), [§ 3016](#), [§ 3019](#), [§ 3025](#), [§ 3041-3053](#).

Pozn.: Právní osobností rozumíme podle [§ 15 odst. 1 NOZ](#) způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti. Naproti tomu pojem svéprávnost vyjadřuje způsobilost nabývat pro sebe vlastním jednáním práva a zavazovat se k povinnosti ([§ 15 odst. 2 NOZ](#)). NOZ vychází ze zásady, že práva může mít a vykonávat jen osoba a povinnost lze uložit jen osobě a vůči ní lze plnění povinnosti vymáhat ([§ 17 NOZ](#)). Pokud někdo zřídí právo nebo uloží-li povinnost tomu, co osobou není, přičte se právo nebo povinnost osobě, které podle povahy právního případu náleží ([§ 17, odst. 2 NOZ](#)). NOZ uznává právní osobnost člověka. Vychází z toho, že každý člověk má vrozenou, již samotným rozumem a citem poznatelná přirozená práva, a považuje se tudíž za osobu. Zákon pouze stanoví meze uplatňování přirozených práv člověka a způsob jejich ochrany ([§ 19 NOZ](#)).

V nové úpravě soukromého práva dochází k oddělení soukromého práva od veřejného. Právnické osoby slouží buď soukromým zájmům (např. obchodní banka) nebo zájmu veřejnému (Česká národní banka). Základní úprava právnických osob je v novém občanském zákoníku a na ní navazují nebo budou navazovat speciální úpravy.

Právnické osoby veřejného práva se řídí především zvláštními zákony ([§ 20 odst. 2 NOZ](#)), podle nichž byly zřízeny, kupř. zákonem o vysokých školách, zákonem o ČNB aj. Ustanovení NOZ se použijí v dané situaci jen tehdy, slučuje-li se to s právní povahou těchto osob.

Pokud však veřejná vysoká škola nebo jiná právnická osoba veřejného práva vystupuje jako soukromník, např. ve smluvních vztazích, má s ohledem na zásadu rovnosti stejné právní postavení jako jiné osoby. To platí i o státu ([§ 21 NOZ](#)).

„Nikomu na světě se dle prof. JUDr. Jana Dědiče zatím nepodařilo přesně nadefinovat, co je právnická osoba veřejného práva. Proto se o nich v [§ 20 NOZ](#) mluví, ale nedefinují se. To je dle autora ponecháno na teorii a praxi“ [1].

Další výklad naleznete ve stručném přehledu [/zde/](#) nebo detailnější informace [/zde/](#).

Vznik právnické osoby

Až na výjimky právnické osoby vznikají dnem zápisu do veřejného rejstříku a zanikají dnem výmazu z tohoto rejstříku. Jejich vzniku předchází tzv. ustavení právnické osoby. Právnickou osobu lze ustavit:

- zakladatelským právním jednáním
- zákonem
- rozhodnutím orgánu veřejné moci
- jiným způsobem stanoveným právním předpisem.

Pozn.: „NOZ opouští pojem „založení“ právnické osoby a používá obecnější termín „ustavení“. Ten zahrnuje jak založení právnické osoby projevem vůle, tak její zřízení působením veřejné moci (zákonem nebo rozhodnutím). Minimálními požadavky na zakladatelské právní jednání jsou určení názvu, sídla (postačí uvést město, přičemž konkrétní sídlo může být i v bytě), předmětu činnosti, statutárního orgánu a jeho prvních členů. Pro zakladatelské právní jednání (nejčastěji půjde o statuty) se vyžaduje písemná forma. Na vzniku právnické osoby až zápisem do rejstříku se nic nemění, stejně jako na jednání před vznikem, které se přebírá z ObchZ. Z ObchZ se přebírají a doplňují též ustanovení o obchodní firmě pro obecná ustanovení NOZ o názvu právnické osoby a ustanovení o přemístění právnické osoby ze zahraničí nebo do něj. Novinkou jsou ustanovení o účelu právnických osob, včetně definice zakázaných osob a veřejně prospěšných osob“. [6]

Právní úpravu vzniku právnické osoby naleznete zejména v: [§ 126](#), [§ 128 NOZ](#).

Veřejné rejstříky právnických osob

NOZ zakotvuje v ust. [§ 120 – 121 NOZ](#) veřejné rejstříky obecně s tím, že upravuje základní údaje, které musí být do veřejného rejstříku právnických osob zapsány. Předpokládá, že pravidla pro vedení, správu a rozhodování ve věcech těchto rejstříků upraví zvláštní zákon ([zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob](#)). Dále jen ZVRPFO). Zmíněný zákon počítá s těmito rejstříky: obchodní rejstřík, nadační rejstřík, rejstřík ústavů a rejstřík společenství vlastníků jednotek. Tyto rejstříky budou vedeny u příslušných krajských soudů (tj. krajských soudů, v jejich obvodu je obecný soud osoby, jíž se zápis ve veřejném rejstříku týká.). Zákon rovněž upravuje, které právnické osoby se do těchto veřejných rejstříků zapisují a jakým způsobem se z nich vymazávají, případně zda je součástí daného veřejného rejstříku sbírka listin. I nadále se zachovává zvláštní regulace pro obchodní rejstřík, do kterého se nezapisují pouze právnické osoby, ale i fyzické osoby. I nadále platí, že kdo je zapsán do obchodního rejstříku, považuje se za podnikatele ([§ 421 NOZ](#)). Další upřesňující informace o úpravě veřejných rejstříků jsou publikovány [/zde/](#). [21]

Zápis v rejstříku má podle rejstříkového zákona ([zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob](#)) účinky formální i materiální publicity. To znamená, že proti osobě, která právně jedná a důvěřuje údaji zapsanému do veřejného rejstříku, nemůže ten, jehož se zápis týká, namítnout, že zápis neodpovídá skutečnosti. Podrobnější výklad naleznete [/zde/](#).

Novinkou od 1.1.2014 je možnost provádět zápisy přímým vstupem do rejstříku, pokud je podkladem notářský zápis. Díky tomu je možné provést kupř. založení právnické osoby nebo změnu údajů o ní na počkání on-line.

Pozn.: Podle T. Plíhala je největší změnou ve vedení veřejných rejstříků, kterou zakotvil [zákon 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob](#), možnost provádění zápisů notáři ([§ 87 a násl. ZVRPFO](#)). „Za zákonem stanovených podmínek bude moci notář na žádost osoby nebo osob oprávněných k podání návrhu na zápis provést zápis zapisovaných skutečností do veřejného rejstříku. Zapisované skutečnosti budou muset mít podklad v notářském zápisu (podkladový notářský zápis), který bude muset obsahovat vyjádření notáře o tom, že obsah právního jednání je v souladu s právními předpisy a se zakladatelským jednáním právnické osoby a dále budou muset být notáři předloženy všechny listiny, které bude zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob nebo zvláštní právní předpisy požadovat pro zápis do

veřejného rejstříku nebo pro založení do sbírky listin. Zápis bude moci provést pouze notář, který sepsal podkladový notářský zápis.[2]

Veřejné rejstříky je třeba odlišit od veřejných seznamů. Ve veřejných seznamech se neevidují osoby, ale věci (např. katastr nemovitostí).

3.2.1. Jednání právnické osoby před vznikem

Za právnickou osobu lze jednat jejím jménem již před jejím vznikem. Kdo takto jedná, je z tohoto jednání oprávněn a zavázán sám; jedná-li více osob, jsou oprávněny a zavázány společně a nerozdílně.

Právnická osoba může účinky těchto jednání pro sebe do tří měsíců od svého vzniku převzít. V takovém případě platí, že je z těchto jednání oprávněna a zavázána od počátku. Převzme-li je, dá dalším zúčastněným najevo, že tak učinila ([§ 1227 NOZ](#)).

Sídlo právnické osoby

Sídlo právnické osoby musí být určeno již při jejím ustavení ([§ 123 NOZ](#)). NOZ připouští, aby sídlo právnické osoby bylo i v bytě. Oproti minulosti se nevyžaduje zkoumat podmínku, zda neodporuje povaze právnické osoby či rozsahu její činnosti. Naproti tomu je třeba respektovat podmínku, aby zřízení sídla právnické osoby v bytě nenarušovalo klid a pořádek v domě.

Právnické osoby ([§ 135 NOZ](#)), které se zapisuje do veřejného rejstříku, mohou uvést v zakladatelském právním jednání pouze obec, kde daná právnická osoba má sídlo. Plnou adresu sídla postačí zapsat do veřejného rejstříku a tím informovat veřejnost. Změní-li právnická osoba své sídlo v rámci obce, nemusí provádět změny v zakladatelském právním jednání. Pouze v tomto případě stačí pouze ohlásit změnu k zápisu do veřejného rejstříku.

Podle [§ 137 NOZ](#) se každý může dovolat skutečného sídla právnické osoby. Proti tomu, kdo se dovolá sídla zapsaného ve veřejném rejstříku, nemůže právnická osoba namítat, že má skutečné sídlo v jiném místě.

V ust. [§§ 138 – 142 NOZ](#) jsou upravena obecná pravidla pro přemístění sídla právnické osoby ze zahraničí do tuzemska a naopak.

Určení sídla právnických osob, jejichž právní základ je veřejnoprávní (kupř. obec, kraj, ČNB aj.) a do veřejného rejstříku se nezapisují, řeší právní předpisy veřejného práva.

Orgány právnické osoby

Určení orgánů právnických osob je především jejich vnitřní záležitostí. Z obecné úpravy v NOZ ([§ 151 až 160 NOZ](#)) vyplývá pro právnické osoby povinnost mít definován a obsazen statutární orgán.

NOZ sice upravuje nejvyšší orgán, členskou schůzi, kontrolní komisi či rozhodčí komisi, avšak jejich určení je věcí stanov právnické osoby. Kontrolní ani rozhodčí komise nemusejí být zřízeny vůbec a funkci nejvyššího orgánu může vykonávat statutární orgán.

V právní úpravě jednotlivých forem právnických osob se setkáváme s některými dalšími orgány, zejména v zákoně o obchodních korporacích. U spolků je zákonnou povinností pouze statutární orgán.

Nová úprava přinesla řadu změn, kupř. [14]:

- možnost, aby členem orgánu právnické osoby byla jiná právnická osoba
- nová dispozitivní pravidla pro jednání kolektivních orgánů právnických osob
- možnost distančního rozhodování per rollam
- možnost zmocnit pro jednotlivý případ jiného člena téhož orgánu, aby za něho při jeho neúčasti hlasoval
- možnost soudu jmenovat právnické osobě chybějící orgány nebo jí ustanovit opatrovníka.

Právní jednání statutárního orgánu právnické osoby

NOZ stanoví, že za právnickou osobu rozhodují a nahrazují její vůli členové orgánu. Členové statutárního orgánu tedy neprojevují vůli právnické osoby, ale projevují vlastní vůli, ze které vznikají práva a povinnosti přímo právnické osobě.

NOZ vychází z fikce, že právnická osoba nemá vůli. Uplatňuje se koncepce zastoupení právnické osoby členy jejího orgánu. Podle NOZ vlastní vůli může mít pouze fyzická osoba, která může být následně prostřednictvím institutu zastoupení přičítána osobě právnické.

Právní úpravu jednání statutárního orgánu právnické osoby nalezneme v NOZ zejména v: [§ 123](#), [§ 151](#), [§ 159](#), [§ 161](#), [§ 163](#), [§ 164](#), [§ 166](#), [§§ 486-488](#).

Z právní úpravy jednání za právnickou osobu mimo jiné vyplývá:

- Způsob a rozsah rozhodování členů orgánů za právnickou osobu stanoví zákon, případně určí zakladatelské právní jednání.
- Statutární orgán má veškerou působnost k jednání za právnickou osobu, ledaže je svěřena jinému jejímu orgánu.
- Členem statutárního orgánu může být i právnická osoba (výjimka: monistická akciová společnost – zde ZOK vyžaduje, aby předsedou správní rady a statutárním ředitelem byla fyzická osoba: [§ 461 odst. 2](#), [§ 463 odst. 2 ZOK](#)). Je vždy nutné určit zástupce – fyzickou osobu: [§ 152 odst. 2](#), [§ 154 NOZ](#). Zmocněnec může být libovolná fyzická osoba, jinak statutární orgán. Nutný je zápis zástupce do veřejného rejstříku ([§ 42 rejstříkového zákona](#))
- Připouští se redukce společného zastoupení konkrétní plnou mocí ([§ 164 odst. 2 NOZ](#))
- Možnost jednotlivě zmocnit k hlasování v orgánu ([§ 159 odst. 2 NOZ](#))
- Připouští se opatrovník právnické osobě (včetně kolizního) ([§ 165](#), [§ 486 - § 488 NOZ](#))

Právnickou osobu zastupují i její zaměstnanci v rozsahu obvyklém vzhledem k jejich pracovnímu zařazení nebo funkci; obvyklost je přitom posuzována z pohledu veřejnosti ([§ 166 NOZ](#)). Obdobně to platí i pro členy právnické osoby nebo členy jiného jejího orgánu nezapsaného do veřejného rejstříku.

Kdo právnickou osobu zastupuje, musí dát najevo, co ho k tomu opravňuje, neplyne-li to již z okolností.

Péče řádného hospodáře a sankční ručení při jejím porušení

NOZ upravuje pro všechny právnické osoby povinnost profesionality a odpovědnosti za výkon funkce v orgánech právnických osob. Podle [§ 159 NOZ](#) musí každý, kdo přijme funkci, ji vykonávat s nezbytnou loajalitou, s potřebnými znalostmi a péčí. Kdo tak nebude konat, jedná nedbale.

Pozn.: „Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky. V opačném případě odpovídá právnické osobě za škodu a do výše nezaplacené škody ručí i za splnění dluhů jejím věřitelům. Člen voleného orgánu může z funkce odstoupit; výkon funkce zaniká uplynutím dvou měsíců od dojití oznámení o odstoupení právnické osobě.

Korporační loajalita nedopadá jen na členy orgánů právnických osob, ale i na řadové členy (společníky, akcionáře apod.). Podle [§ 212 NOZ](#) se člen korporace přijetím členství v korporaci zavazuje chovat se vůči ní čestně a zachovávat její vnitřní řád. Korporace nesmí svého člena bezdůvodně zvýhodňovat ani znevýhodňovat a musí šetřit jeho členská práva i oprávněné zájmy. Ve vazbě na obecně stanovený zákaz zneužití práva v [§ 8 NOZ](#) se stanoví, že zneužije-li člen soukromé korporace hlasovací právo k újmě celku, rozhodne soud na návrh toho, kdo prokáže právní zájem, že k hlasu tohoto člena nelze pro určitý případ přihlížet. Návrh musí být podán do tří měsíců ode dne, kdy k zneužití hlasu došlo“ [6].

Zastoupení

Obecně ([§ 436-440](#), [§ 457 an. NOZ](#))

Podstatou zastoupení je jednání zástupce za jinou osobu jejím jménem a s tím, že z jednání zástupce vznikají práva a povinnosti přímo zastoupenému. V tomto smyslu hovoříme o přímém zastoupení. Aby tyto důsledky nastaly, musí je právo připustit (podrobněji: [§ 436 – 440 NOZ](#) a definice zastoupení: [§ 436/1 věta první NOZ](#) a [/zde/](#) []).

Obecná ustanovení o zastoupení jsou zakotvena v [§§ 412 – 465 NOZ](#). Tato úprava se člení na:

- Všeobecná ustanovení (obecný základ pro jakékoliv zastoupení: [§§ 412 – 417 NOZ](#)).
- Smluvní zastoupení (obecná ustanovení: [§§ 418 – 425 NOZ](#), úprava prokury [§§ 426 – 432 NOZ](#), podrobněji [/zde/](#). [2].)
- Zákonné zastoupení (základní ustanovení: [§§ 433 . 440 NOZ](#), úprava opatrovnictví člověka: [§§ 441 – 461 NOZ](#) a úprava opatrovnictví právnické osoby: [§§ 462 – 464 NOZ](#)).

Podrobnější výklad k problematice zastoupení naleznete [/zde/](#) [3].

Vedle obecné úpravy zastoupení upravuje NOZ přímé zastoupení i pro některé zvláštní případy:

- Zastoupení členem domácnosti ([§§ 49-54 NOZ](#))
- Zastupování při jednání právnických osob ([§§ 157-163 NOZ](#))
 - Zastoupení podnikatele (podrobněji [/zde/](#))
 - Vzájemné zastupování manželů ([§ 607 NOZ](#))

- Zastoupení dítěte (§§ 868-871 NOZ)
- Opatrovnictví dítěte (§§ 919-928 NOZ)
- Zastoupení v závazkových vztazích – smlouva o obchodním zastoupení (§§ 2436-2473).

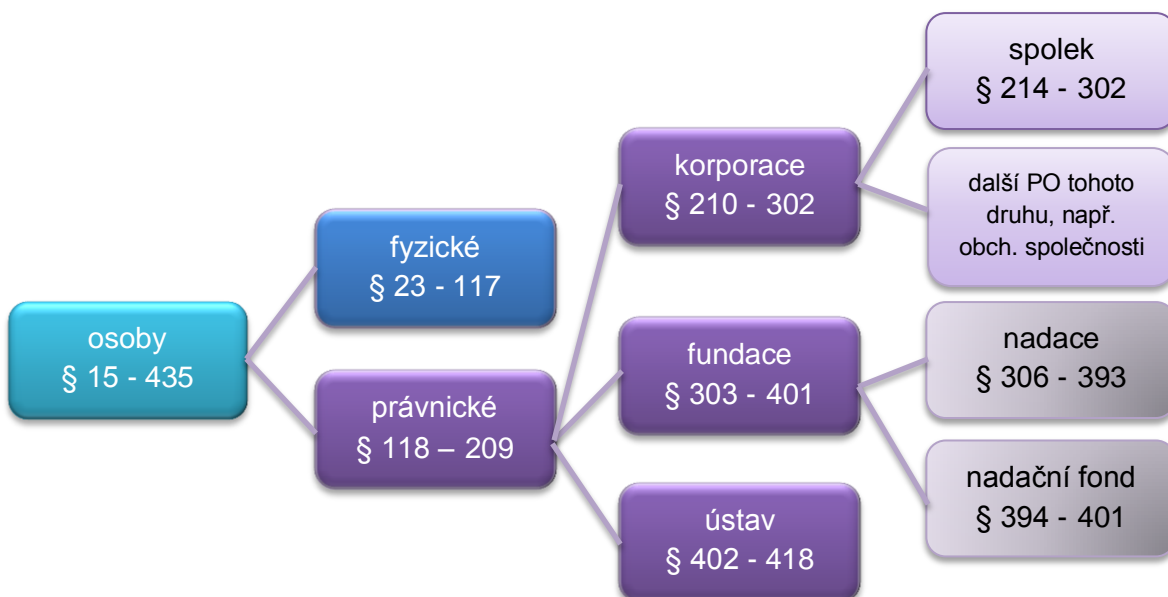
Vznik zastoupení (§ 441 an., § 457 an. NOZ)

Střet zájmů zástupce a zastoupeného

Podle § 437 odst. 1 NOZ nemůže zastoupit jiného ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného, ledaže při smluvním zastoupení zastoupený o takovém rozporu věděl nebo musel vědět. V § 437 odst. 2 NOZ se dále upřesňuje střet zájmů zástupce a zastoupeného tak, že jednal-li zástupce, jehož zájem je v rozporu se zájmem zastoupeného, s třetí osobou a věděla-li tato osoba o této okolnosti může se toho zastoupený dovolat.

Právnícké osoby – typy

Ustanovení nového občanského zákoníku rozlišují tři typy právníckých osob: korporace, fundace a ústavy (§§ 210 – 418, §§ 3041 a násl. NOZ).

3.2.2. Korporace

Pro korporace je příznačné, že je tvoří členové nebo společníci neboli osobní složka (corpus = tělo). Platí tedy, že je obecně tvořena společenstvím osob. Může však být tvořena i jediným členem. V právní úpravě občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. jde především o občanská sdružení.

Korporacemi jsou:

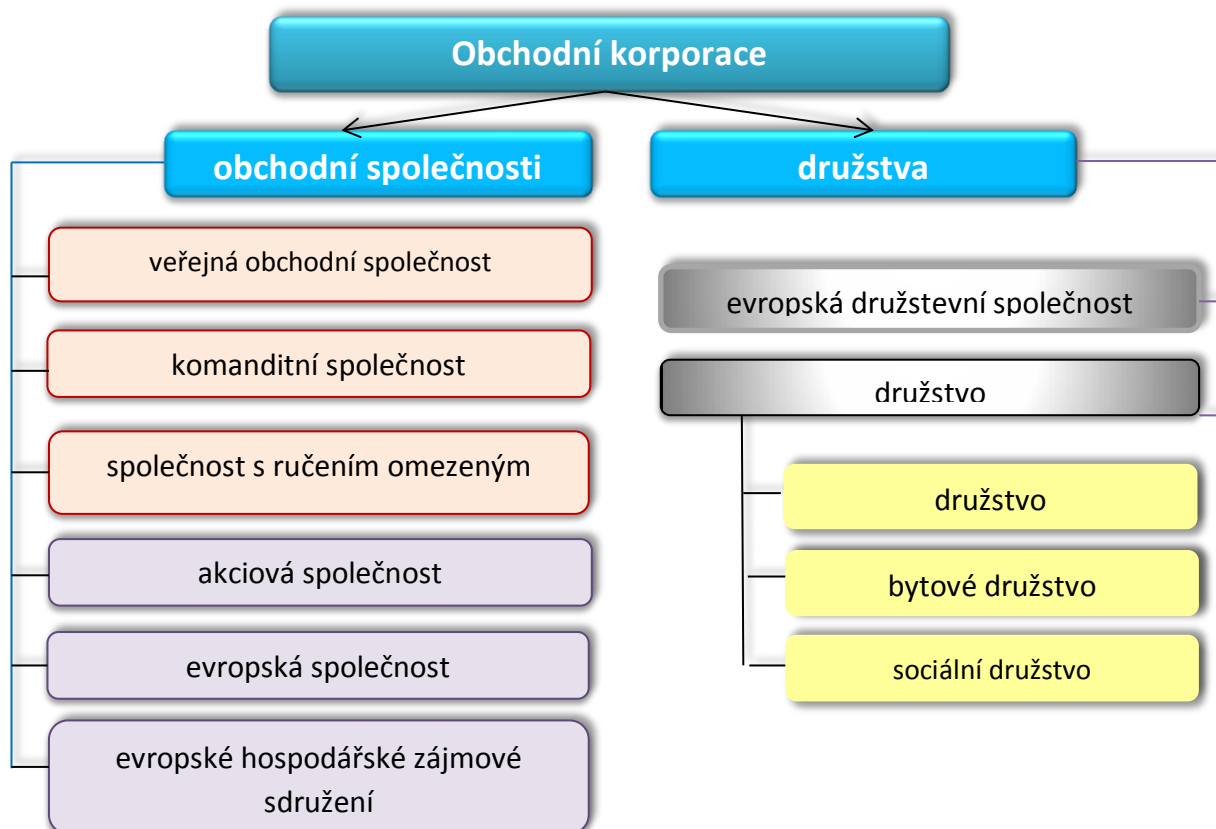
- Spolky
- Obchodní společnosti (ZOK)
- Společenství vlastníků

- Družstva ([ZOK](#)).

Právní úpravu korporace naleznete zejména v: [§§ 210 – 302 NOZ](#).

Obchodní korporace

Speciální úprava zakotvena v [zákoně č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech](#) (zákon o obchodních korporacích).

Pozor na **svěřenecký fond** – není právnická osoba, ale účetní jednotkou ([§ 1448 - § 1474 NOZ](#)).
Podrobněji [/zde/](#). [12]

Literatura

- [1] Portál ministerstva vnitra „Nový občanský zákoník“. Založení a změny v nadaci ve světle nového občanského zákoníku. Dostupný: [/zde/](#).
- [2] Co víte o novém soukromém právu? Právnické osoby a Rodinné právo v návrhu Občanského zákoníku. E-pravo. Dostupný: [/zde/](#).
- [3] Plíhal, T. Obchodní rejstřík a jiné rejstříky právnických osob od 1. ledna 2014. Bulletin advokacie.cz. On-line 28.12.2013. Dostupný: [/zde/](#).
- [4] Korběl, F. Smluvní zastoupení v novém občanském zákoníku. Bulletin advokacie 5/2011. Dostupný: [/zde/](#).
- [5] Portál ministerstva vnitra „Nový občanský zákoník“. Dostupný: [/zde/](#).
- [6] Janíčková, I. Jednání (za) podnikatele. VŠE – Výjezdní seminář z obchodního práva. Dostupný: [/zde/](#).

- [7] Korbel, F. Právnícké osoby v NOZ. *Právo & Byzny.* 25.9.2013. On-line. Dostupné: [/zde/](#).
- [8] Hájková, M. Prokura v novém občanském zákoníku. Holec, Zuska & partneři. Dostupné: [/zde/](#).
- [9] Fišternská, J. Průvodce občanským zákoníkem pro nadace a nadační fondy. Fórum dárců. Dostupné: [/zde/](#).
- [10] Mišutková, D., Valach, R. Založení a změny v nadaci ve světle nového občanského zákoníku. *E-Pravo*, 23. 1. 2013 Dostupné: [/zde/](#).
- [11] Ministerstvo spravedlnosti. Nástin řešení některých výkladových problémů právní úpravy nadačních fondů v zákoně č. 89/2012 Sb. občanský zákoník. Dostupné: [/zde/](#).
- [12] Bezouška, P. Svěřenský fond jako způsob správy majetku. *iHned.cz*, 6. 5. 2013. Dostupné: [/zde/](#).
- [13] Hájková, M. Teoretické minimum k úpravě poměrů občanských sdružení od účinnosti nového občanského zákoníku. On-line 29.12.2013. Dostupné: [/zde/](#).
- [14] Forst, A. „Transformace“ občanských sdružení na spolky dle nového občanského zákoníku. *Eprávo.cz*. On-line 7.6.2013 . Dostupné: [/zde/](#).
- [15] Portál ministerstva vnitra. „Nový občanský zákoník „. Právnícké osoby. Dostupné: [/zde/](#).
- [16] Kyselová, T. Honzík Nováků“ nebo „Sedící býk“ – úprava obchodní firmy v novém občanském zákoníku. *Eprávo.cz*. On-line 29.12.2013. Dostupné: [/zde/](#).
- [17] Holub, M., Miškovská, L. Vlastnictví bytů podle nového občanského zákoníku. *Eprávo.cz*. On-line 29.12.2013. Dostupné: [/zde/](#).
- [18] Knoblochová, V. Změny ve fungování společenství vlastníků jednotek od roku 2014. On-line 29.12.2013. Dostupné: [/zde/](#).
- [19] Zahradníček, J. Společenství vlastníků jednotek podle nového občanského zákoníku. *Patria*. On-line 29.12.2013. Dostupné: [/zde/](#).
- [20] Ministerstvo spravedlnosti. Nástin řešení některých výkladových problémů právní úpravy nadačních fondů v zákoně č. 89/2012 Sb. občanský zákoník. On-line 29.12.2013. Dostupné: [/zde/](#).
- [21] Regec, M. Aktuální změny v právní úpravě předkládání listin do sbírky listin veřejného rejstříku. Dostupné [/zde/](#).

3.3. ORGÁNY OBCHODNÍ KORPORACE.

Právní úprava orgánů obchodních korporací se řídí právní úpravou právnické osoby v **NOZ** a dále ustanoveními **ZOK**. Základní úprava je obsažena v těchto ustanoveních:

- obecná úprava orgánů právnické osoby ([§ 151 a násl. NOZ](#))
- obecná úprava orgánů ([§ 44 a násl. ZOK](#))
- ustanovení NOZ o spolicích, stanoví-li to ZOK
- úprava orgánů společnosti s ručením omezeným ([§ 167 a násl. ZOK](#))
- úprava orgánů akciové společnosti ([§ 167 a násl. ZOK](#))
- úprava ve zvláštních zákonech upravující některé podnikatelské subjekty (zákon o bankách, zákon o pojišťovnictví aj.). Tato úprava má přednost před NOZ a ZOK.

3.3.1. Členění orgánů obchodní korporace

ZOK upravuje nové možnosti utváření vnitřní struktury korporací, zejména pak u kapitálových společností. Základní pilíře jejich vnitřní struktury mohou tvořit zejména tyto orgány: valná hromada, statutární orgán, kontrolní orgán, výbor pro audit.

I. Podle působnosti lze členit orgány korporací na:

- Nejvyšší orgán ([§ 44 odst. 1 ZOK](#)) /zde/.
- Statutární orgán
 - Osobní společnosti a společnost s ručením omezeným ([§ 44 odst. 4,5 ZOK](#))
 - Veřejná osobní společnost ([§ 106 odst. 1 ZOK](#))
 - Komanditní společnost ([§ 125 odst. 1. ZOK](#))
 - Společnost s ručením omezeným ([§ 194 odst. 1 ZOK](#))
 - Akciová společnost – dualistický systém ([§ 435 ZOK](#))
 - Akciová společnost – monistický systém ([463 odst. 1 ZOK](#))
 - Družstvo ([§ 705 ZOK, § 163-165 NOZ](#))
- Orgán právnické osoby, kterému je [§ 163 NOZ](#) svěřena působnost podle zakladatelského právního jednání, zákona nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci
- Kontrolní orgán ([§ 44 odst. 2 ZOK](#))
- Výbor pro audit (stanoví-li zákon)

II. Podle počtu členů rozlišujeme orgány ([dle § 152 odst. 1 NOZ](#)):

- individuální
- kolektivní
 - společnost s ručením omezeným:
 - kolektivní je vždy valná hromada,
 - více jednatelů tvoří kolektivní orgán, určí-li tak společenská smlouva ([§ 194 odst. 2 ZOK](#)), obdobně se použijí i ustanovení [§ 440-444 ZOK](#),
 - dozorčí rada je kolektivní tehdy, když tak určí společenská smlouva,
 - orgány zřízené společenskou smlouvou jsou kolektivní, pokud tak stanoví společenská smlouva,
 - akciová společnost
 - Dualistický systém: dle ZOK jsou představenstvo i dozorčí rada kolektivní, pokud neurčí statuty jinak ([§ 439 odst. 1, § 448 odst. 1 ZOK](#)),
 - Monistický systém: správní rada, pokud statuty neurčí jinak ([§ 457 ZOK](#)), pozn.: statutární ředitel i předseda správní rady jsou individuálním orgánem, i když to zákon výslovně nestanoví.

III. Podle způsobu ustavení rozlišujeme orgány ([dle § 152 odst. 2 NOZ](#)):

- volené
- ostatní

Nejvyšší orgány obchodní korporace

Nejvyšší orgány obchodních korporací jsou upraveny zvlášť v ustanoveních pro jednotlivé právní formy takto:

- Osobní společnosti – všichni společníci ([§ 44 odst. 1 ZOK](#))
- Kapitálové společnosti:
 - Valná hromada ([§ 44 odst. 1 ZOK](#)) nebo
 - Jediný společník ([§ 12 ZOK](#))

- Družstva – členská schůze nebo shromáždění delegátů ([§ 44 odst. 1](#) a [§ 669 ZOK](#)).

Kontrolní orgán

- Osobní společnosti – povinně žádný kontrolní orgán nevytvářejí
 - Společnost s ručením omezeným – vytváří dozorčí radu ([§ 44 odst. 2](#) a [§ 201 ZOK](#))
 - Akciová společnost vytváří dozorčí radu ([§ 44 odst. 2](#) a [§ 446 ZOK](#))
- Družstva – vytváří kontrolní komisi ([§ 44 odst. 2](#) a [§ 715](#) a [§ 725 odst. 2 ZOK](#)) nebo jiný obdobný orgán (členská schůze a každý člen malého družstva ([§ 44 odst. 2](#) a [§ 726 odst. 2 ZOK](#))).

Statutární orgán

Složení statutárního orgánu je upraveno pro jednotlivé právní formy společností takto:

- Osobní společnosti – každý společník splňující podmínky pro výkon funkce ([§ 44 odst. 4 ZOK](#), jde o výjimku z [§ 164 odst. 2 NOZ](#))
 - Společnost s ručením omezeným – jeden nebo více jednatelů (každý), pokud společenská smlouva určí, že jednatelé tvoří kolektivní orgán ([§ 44 odst. 5](#) a [§ 194 ZOK](#), jde o výjimku z [§ 164 odst. 2 NOZ](#))
 - Akciová společnost
 - Dualistický systém: představenstvo ([§ 44 odst. 2](#) a [§ 446 ZOK](#)),
 - Monistický systém: statutární ředitel ([§ 463 odst. 1 ZOK](#)), možnost kumulace funkcí s předsedou správní rady,
 - Družstva – představenstvo ([§ 705 ZOK](#)) nebo předseda ([§ 726 ZOK](#)).

Působnost statutárního orgánu je obecně vymezena v NOZ takto:

- člen statutárního orgánu zastupuje společnost ve všech věcech ([§ 164 odst. 1 NOZ](#)),
- připouští se, aby byl k určitému právnímu jednání zmocněn jen jeden člen ([§ 164 odst. 2 NOZ](#)),
- je-li statutární orgán společnosti kolektivní, musí pověřit jednoho člena právním jednáním vůči zaměstnancům ([§ 164 odst. 3 NOZ](#)).

Pozn.: „Přirozeným vývojem založeným na různých právních systémech se ve světě vyvinuly dva hlavní modely správy a řízení společnosti (corporate governance), a to monistický a dualistický model.“ [6]

Oběma systémům je společné to, že na vrcholu stojí valná hromada. Ta plní roli vrcholného orgánu, který přijímá zásadní rozhodnutí. Rozdílnosti obou modelů vyplývají z odlišného pohledu na úlohu správy společnosti. V posledním období se prosazuje tendence možnosti volit jeden ze dvou základních modelů správy společnosti (monistický, dualistický).

ZOK stanovuje, že vnitřní struktura akciové společnosti může být dualistická i monistická.

Monistický model

Monistický systém vnitřní struktury akciové společnosti namísto představenstva a dozorčí rady zřizuje správní radu a statutárního ředitele. V pochybnostech platí, že byl zvolen systém dualistický.

Pozn.: Monistický, uváděný také jako anglo-americký model, je jednokomorový model. Pro tento model je typické soustředění kontroly a správy v jeden orgán tzv. správní radu (Board of Director). Správní orgán je složený z interních a externích členů (především manažerů společnosti a odborníků přizvaných z prostředí mimo společnost). Dozorčí úlohu plní nezávislí členové pomocí celé řady formálních i neformálních pravidel. Členy správní rady volí valná hromada.

Tento model je uplatňován zejména v anglosaské oblasti - USA, VB, Austrálii, Kanadě. [1] V některých státech se striktně odmítá účast zaměstnanců (osob jimi volených v Boardu). Členy Boardu volí valná hromada – jde o jediné zmocnění, členové Boardu jsou přímo voleni. Board má bližší vztah k akcionářům (je považován za prodlouženou ruku akcionářů). Správní rada volí ředitele (část z nich zasedá ve správní radě). Je patrná tendence diferencovat postavení interních a externích členů správní rady.

Tento model se uplatňuje v USA, VB, Austrálii, Kanadě, také ve Francii a v zemích, které se řídily jejím vzorem, kupř. Belgie, Lucembursko, Itálie, Švýcarsko. (Podrobněji objasňuje uvedené modely správy K. Kavalíř /zde/ [6]).

Podle ZOK se v monistickém systému ustanoví správní rada a statutární ředitel.

Správní rada

Jediný orgán slučující vedoucí a kontrolní funkce (jeden orgán, který zasedá společně, je současně řídící i kontrolní a všichni jsou informováni stejně). **Správní rada** určuje základní zaměření obchodního vedení společnosti a dohlíží na jeho řádný výkon. V podstatě do působnosti správní rady náleží jakákoliv věc týkající se společnosti, ledaže je zákonem o obchodních korporacích svěřena do působnosti valné hromady. Správní rada si volí a odvolává svého předsedu, přičemž jeho funkční období nesmí přesáhnout délku jeho funkčního období jako člena správní rady. Předsedou správní rady může být jen fyzická osoba. **Předseda správní rady** organizuje a řídí její činnost a dohlíží na řádný výkon funkce správní radě podřízených orgánů společnosti.

Nestanoví-li stanovy jinak, má správní rada 3 členy.

Statutární ředitel jakožto statutární orgán společnosti je jmenován správní radou. Statutárním ředitelem může být jen fyzická osoba, která splňuje podmínky pro členství v představenstvu. Statutární ředitel má na starosti obchodní vedení společnosti. Velmi důležitá je skutečnost, že statutárním ředitelem může být i předseda správní rady. V konečném důsledku tak může v čele akciové společnosti stát pouze jeden člen správní rady, který zastává taktéž funkci statutárního ředitele (podrobněji [/zde/](#) [7]).

Dualistický systém správy

Dualistický model, někdy označovaný také jako evropský kontinentální, více zohledňuje zájmy oprávněně zainteresovaných stran [2] V tomto systému:

- dochází k **rozdělení kontroly a řízení mezi 2 orgány**. Funkci řízení vykonává specializovaný orgán (představenstvo), dozor náleží jinému orgánu (dozorčí radě).
- připouští se **spolurozhodování zaměstnanců** (nad určitý počet zaměstnanců je povinně určitá část členů dozorčí rady volena zaměstnanci).

Pozn.: Dualistický (dvouúrovňový) systém řízení akciových společností existuje ve většině západoevropských zemí. Dozorčí rada schvaluje strategické koncepce, kontroluje vedení společnosti a hájí zájmy akcionářů. V dozorčí radě působí zpravidla nejvýznamnější akcionáři, ale i nezávislí členové z řad dodavatelů, odběratelů, bank, významných vědců aj. a pokud to zákon umožňuje i zástupci zaměstnanců společnosti. Počet členů dozorčí rady je obvykle několikanásobně vyšší než u představenstva. Představenstvo plní roli vrcholného managementu.

- Pro německou variantu dualistického systému správy jsou typické tyto znaky:
 - silná pozice dozorčí rady
 - dozorčí rada volí představenstvo
 - nákladné dvojí zmocnění: od akcionářů dozorčí radě + od dozorčí rady představenstvu.

Klasický dualistický systém je koncipován tak, že valná hromada volí dozorčí radu a dozorčí rada volí představenstvo (tzv. dvojitý mandát). V ČR

- slabější pozice dozorčí rady

ZOK umožňuje variantu, kdy:

- dozorčí rada volí představenstvo (ZOK),
- valná hromada volí dozorčí radu i představenstvo.

3.3.2. Předpoklady pro výkon funkce člena orgánů obchodní korporace

Právní úprava požadavků kladených na člena orgánu obchodní korporace, je především v ustanoveních § 152 odst. 2 NOZ a § 46 odst. 1 ZOK. Jde zejména o tyto předpoklady požadované pro výkon funkce:

- plná svépravnost (§ 152 odst. 2 NOZ) – člověk se stává plně svéprávným zletilostí (§ 30 NOZ) Zletilost se nabývá dovršením osmnáctého roku věku. Před nabytím zletilosti se plné svéprávnosti nabývá přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství,
- bezúhonnost dle živnostenského zákona (§ 46 odst. 1 ZOK – tj. kdo nebyl pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný úmyslně v souvislosti s podnikáním nebo předmětem podnikání dle § 6 odst. 2 živnostenského zákona),
- daná osoba nemá překážku provozování živnosti (§ 46 odst. 1 ZOK),
- na majetek dané osoby nebyl prohlášen konkurs a nebyl v rámci konkursu prodán závod nebo nebylo rozhodnutím soudu ukončeno provozování závodu do zrušení konkursu jinak než pro nedostatek majetku (§ 8 odst. 1 a 2 živnostenského zákona),
- byl zamítnut insolvenční návrh, jelikož majetek dané osoby nebude postačovat k úhradě nákladů insolvenčního řízení, a to 3 roky od právní moci rozhodnutí (§ 8 odst. 2 živnostenského zákona),
- byl zrušen konkurs pro nedostatek majetku, a to 3 roky od právní moci rozhodnutí (§ 8 odst. 2 živnostenského zákona),
- dané osobě byl uložen trest nebo sankce zákazu činnosti týkající se provozování živnosti v témže či příbuzném oboru činnosti (§ 8 odst. 5 živnostenského zákona),

- dané osobě bylo zrušeno živnostenské oprávnění z důvodu stanovených v [§ 58 odst. 2 nebo odst. 3 živnostenského zákona](#) (kupř. porušování koncese),
- nebylo rozhodnuto soudem o vyloučení dané osoby podle [§ 63](#) nebo [§ 67 odst. 1 ZOK](#) v případě člena statutárního orgánu.

Pozn. Překážku pro výkon funkce člena orgánu lze dovodit i z [ust. § 46 odst. 2 ZOK](#): „Kdo se má stát členem orgánu obchodní korporace, předem zakladatele nebo obchodní korporaci informuje, zda ohledně jeho majetku nebo majetku obchodní korporace, v níž působí nebo působil v posledních 3 letech jako člen orgánu, bylo vedeno insolvenční řízení podle jiného právního předpisu nebo řízení podle § 63 až 65 tohoto zákona anebo zda u něho není dána jiná překážka funkce.“

S nesplněním uvedených předpokladů nebo jejich ztrátou spojuje NOZ a ZOK právní důsledky. Nejčastěji připadají v úvahu tyto případy:

- pokud daná osoba nesplňuje požadované předpoklady, hledí se na ni jako by se členem orgánu nestala ([§ 155 odst. 1 NOZ](#)),
- pokud daná osoba ztratí požadovaný předpoklad, funkce zaniká. NOZ ukládá povinnost oznámit zánik funkce korporaci bez zbytečného odkladu ([§ 151 odst. 1 NOZ](#)).

Pozn.: uvedené důsledky nemají vliv na práva dané osoby nabytá v dobré víře ([§ 155 odst. 2 NOZ](#) a [§ 7 NOZ](#)).

3.3.3. Právnícká osoba jako člen voleného orgánu obchodní korporace

NOZ i ZOK připouští, aby členem orgánu obchodní korporace byla právnícká osoba. Pro tuto možnost platí následující pravidla:

- právnícká osoba může být členem jakéhokoliv orgánu obchodní korporace, výjimku tvoří monistická akciová společnost (podle [§ 154 NOZ](#) a [§ 46 odst. 1 a 2](#) a [§ 463 odst. 2 ZOK](#) může být předsedou správní rady či statutárním ředitelem jen fyzická osoba),
- členem orgánů bank nemůže být právnícká osoba – tuto možnost vylučuje zákon o bankách,
- právnícká osoba musí určit zástupce – fyzickou osobu, která ji bude zastupovat. Jako zástupce může být určen libovolný zmocněnec. Jinak platí ([§ 154 NOZ](#)), že právníckou osobu zastupuje člen statutárního orgánu,
- PO musí určit fyzickou osobu, která ji bude zastupovat – tj. může být určen libovolný zmocněnec, jinak platí, že právníckou osobu zastupuje člen statutárního orgánu - [§ 154 NOZ](#),
- zástupce právnícké osoby v orgánu korporace se zapisuje do obchodního rejstříku ([§ 25 odst. 1 písm. g\) a h\) RejZ](#)),
- o zástupci právnícké osoby v orgánu korporace rozhoduje statutární orgán (ne !! valná hromada společnosti),
- právní úprava předpokladů pro výkon funkce člena orgánu se vztahuje jak na člena, tak i jeho zástupce (*viz* [§ 46](#), [§ 69 odst. 1 ZOK](#)), tzn.:
 - zástupce právnícké osoby musí splňovat předpoklady pro výkon funkce člena orgánu,
 - nesplňování nebo ztráta zákonných předpokladů u zástupce znamená, že se zástupcem nestane nebo jím přestane být,
 - zástupce má povinnost péče řádného hospodáře a nese stejné důsledky za její porušení jako člen orgánu,

- způsobí-li zástupce korporaci škodu, hradí ji společně a nerozdílně s právnickou osobou,
- na zástupce se vztahuje ustanovení o střetu zájmu ([§ 54-57 ZOK](#)),
- na zástupce se vztahuje zákaz konkurence jako na člena orgánu.

3.3.4. Vztah mezi členem orgánu a obchodní korporací

Pro vztah mezi členem orgánu a obchodní korporací platí několik speciálně stanovených pravidel ([§ 59 ZOK](#)), na která musí být pamatováno. Jde především o tato specifika:

- na vztah se uplatní přiměřeně **ustanovení o příkazu** podle NOZ, pokud neplyne ze smlouvy o výkonu funkce něco jiného ([§ 59 odst. 1 ZOK](#)),

Nejčastěji se z příkazu aplikuje: [§ 2431 věta druhá](#), [§ 2432 odst. 2](#), [§ 2433](#), [§ 2436](#), [§ 2442 NOZ](#).

- na vztah se nevztahují ustanovení o správě cizího majetku ([§ 59 odst. 1 ZOK](#), [§ 1400 a násl. NOZ](#)),
- kogentní ustanovení zákona upravující práva a povinnosti členů orgánu mají přednost před smlouvou o výkonu funkce,
- platí povinnost k osobnímu výkonu funkce, avšak připouští se možnost nechat se zastoupit při hlasování ([§ 159 odst. 2 NOZ](#)),
- určení odměny za výkon funkce je podmíněno smlouvou o výkonu funkce v kapitálových společnostech a zakotvení odměny či podmínek pro její vyplacení ([§ 59 odst. 2 ZOK](#)).

3.3.5. Obecná pravidla pro volené kolektivní orgány korporací

Pro volené kolektivní orgány korporací se uplatní obecná právní úprava v ZOK ([§ 44 odst. 3](#)).

Podle obecných pravidel platí:

- kolektivní orgán musí zvolit svého předsedu,
- předseda voleného orgánu má rozhodující hlas při rovnosti hlasů, není-li stanoveno společenskou smlouvou jinak (!! uvedené pravidlo neplatí pro osobní společnosti),
- kolektivní orgány rozhodují ve sboru (podle [§ 156 odst. 1](#) a [§ 158 odst. 1 NOZ](#)), ledaže si rozdělí působnost ([podle ust. § 156 odst. 2 NOZ](#)),
 - ustanovení o kvóru a potřebné většině z NOZ se uplatní jen v tom případě, pokud ZOK nemá speciální ustanovení. Kupř. v celém rozsahu se aplikuje úprava NOZ na dozorčí radu ve společnosti s ručením omezeným, nebo např. ustanovení NOZ o kvóru se aplikují na představenstvo, dozorčí radu nebo správní radu v akciové společnosti,
 - působnost členů orgánu může být rozdělena buď rozhodnutím členů samotného orgánu nebo v zakladatelském právním jednání,
 - byla-li rozdělena působnost, pak i nadále trvá pro další členy povinnost dohlížet, jak jsou záležitosti právnické osoby spravovány,
 - člen orgánu má právo na zaznamenání názoru, který odporoval předloženému návrhu (vyplývá z [§ 157 odst. 1 NOZ](#)),
 - člen orgánu má právo dozvědět se obsah rozhodnutí, které bylo přijato orgánem v jeho nepřítomnosti ([§ 157 odst. NOZ](#)),
 - zakladatelské právní jednání může stanovit pro schopnost orgánu usnášet se vyšší počet zúčastněných, vyžádat pro přijetí rozhodnutí vyšší počet hlasů nebo stanovit postup, kterým lze způsob rozhodování orgánů měnit ([§ 158 NOZ](#)),
 - NOZ ([§ 158 odst. 2](#)) stanoví, že zakladatelské právní jednání může připustit rozhodování per rollam (tj. rozhodování orgánu i mimo zasedání v písemné formě nebo s využitím technických prostředků, dále speciální úprava v [§ 167 a násl.](#), [§ 398 a násl. ZOK](#)).

3.4. JEDNÁNÍ ZA OBCHODNÍ KORPORACI

- Jednání za podnikatele – právnickou osobu (PO)
 - Zastupování obchodní korporace
 - Nové pojetí jednání za právnickou osobu podle NOZ (PO má osobnost, nikoliv svéprávnost)
 - Statutární orgány obchodní korporace
 - Další zákonné a smluvní zastupování obchodní korporace
 - Jednání orgánů obchodní korporace
 - Neplatná jednání
 - Fikce
 - Zdánlivé jednání orgánu
 - Výkon funkce člena orgánu obchodní korporace
 - Pravidla jednání členů orgánů obchodní korporace
 - Pravidla podnikatelského úsudku
 - Pravidla jednání s péčí řádného hospodáře
 - Smlouva o výkonu funkce člena statutárního orgánů
 - Odpovědnost členů statutárních orgánů obchodní korporace
- Nová rizika pro členy orgánů obchodních korporací (podle NOZ, ZOK)

3.4.1. Zastupování obchodní korporace (podle NOZ)

Zákonné zastupování

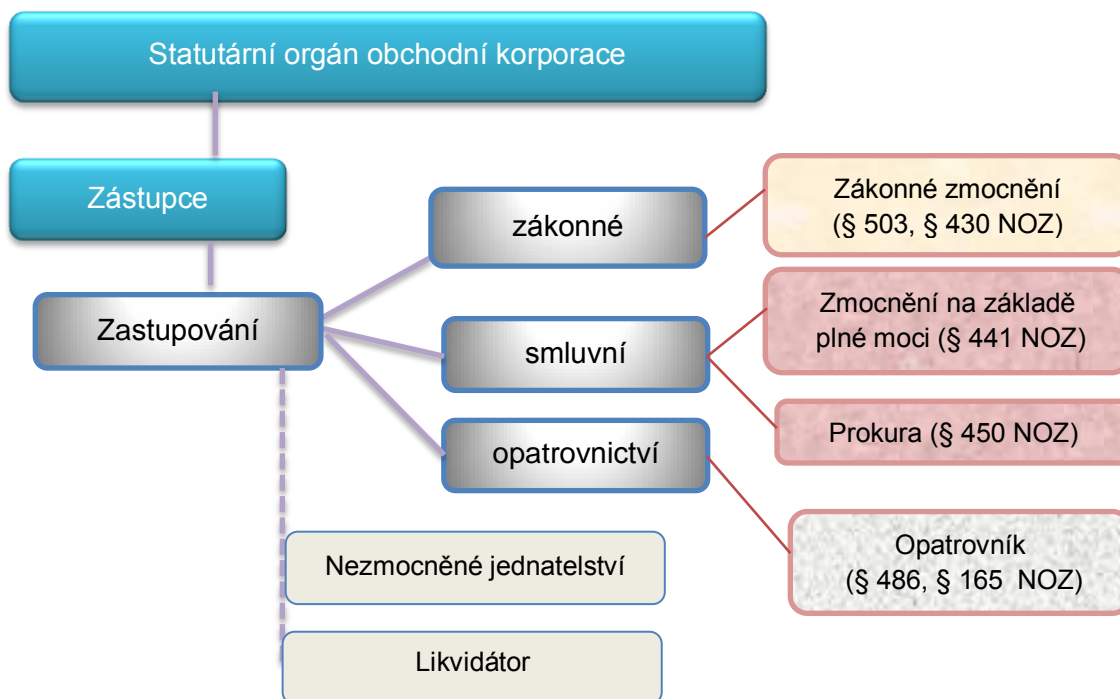
Právní úprava orgánů obchodních korporací vychází z nového pojetí jednání za právnickou osobu podle NOZ (§ 161 - § 167 NOZ). Z ní vyplývá, že právnická osoba je při právních jednáních vždy zastoupena. Je tomu tak proto, že právnická osoba má sice osobnost (§ 118 NOZ), avšak nemá svéprávnost (dříve způsobilost k právním úkonům). V plném rozsahu je zastoupena statutárním orgánem.

Z uvedeného lze dovodit postavení statutárního orgánu. Jeho jednání jménem korporace není považováno za přímé jednání korporace.

Pozn.: o nepřímé zastoupení se jedná tehdy, když zástupce sice jedná v zájmu zastoupené osoby a v dohodě s ní, ale práva a povinnosti z jednání vznikají pouze jemu a k jejich přenosu na zastoupenou osobu je třeba učinit další právní úkony (podrobněji uvádí F. Korbel [zde](#)/ [3]).

Statutární orgán vystupuje jako její **zákonný zástupce**. Statutární orgán projevuje svoji vůli (nikoliv vůli právnické osoby), která je přičítána právnické osobě. Člen statutárního orgánu může zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech (§ 163 - 164 NOZ). Statutárnímu orgánu náleží veškerá působnost, kterou zakladatelské právní jednání, zákon nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci nesvěří jinému orgánu veřejné moci. Díky tomu může být postavení statutárního orgánu jen spíše formální. Z uvedeného vyplývá, že působnost statutárního orgánu je podle NOZ vymezena zbytkově. V praxi se budeme moci setkat s případy, kdy člen statutárního orgánu bude zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech, ale také se situací, kdy člen statutárního orgánu bude oprávněn k zastupování pouze v záležitostech marginálního významu.

Za obchodní korporaci jednájí kromě statutárního orgánu i další zákonní a smluvní zástupci, případně opatrovník.

Pozn.: Člen statutárního orgánu může zastupovat PO ve všech záležitostech. Neurčí-li zakladatelské právní jednání, jak členové kolektivního orgánu zastupují PO, činí tak každý člen samostatně.

V § 164 odst. 2 NOZ je zakotvena redukce společného zastoupení konkrétní plnou mocí: „Vyžaduje-li zakladatelské právní jednání, aby členové SO jednali společně, může jeho člen zastoupit PO jako zmocněnec samostatně, *jen byl-li zmocněn k určitému právnímu jednání*“. Nelze udělit generální plnou moc (§ 164 NOZ)

NOZ připouští možnost jednotlivě zmocnit k hlasování v orgánu právnické osoby. Tato možnost vyplývá z § 159 odst. 2 NOZ: „Člen voleného orgánu vykonává funkci osobně; to však nebrání tomu, aby člen zmocnil pro jednotlivý případ jiného člena téhož orgánu, aby za něho při jeho neúčasti hlasoval“.

Při zastoupení právnické osoby statutárním orgánem je třeba respektovat určité zákonem (§ 161 odst.1 NOZ) předpokládané náležitosti.

Pozn.: „Kdo právnickou osobu zastupuje, dá najevo, co ho k tomu opravňuje, neplyne-li to již z okolností. Kdo za právnickou osobu podepisuje, připojí k jejímu názvu svůj podpis, popřípadě i údaj o své funkci nebo o svém pracovním zařazení“ (§ 161 odst. 1 NOZ).

Za určitých zákonem stanovených podmínek soud jmenuje právnické osobě opatrovníka. Rozdíl mezi zákonným zastoupením a opatrovnictvím je v právním důvodu vzniku těchto forem

zastoupení. V prvním případě vzniká zastoupení přímo ze zákona, ve druhém případě zastoupení vzniká na základě rozhodnutí soudu ([§ 165](#), [§ 486 - § 488 NOZ](#) a [/zde/](#) [2]).

NOZ upravuje i zastupování právnické osoby **na základě zákonného zmocnění** ([§ 166 NOZ](#)) a **jednání v provozně**. Právnickou osobu zastupují její zaměstnanci v rozsahu obvyklém vzhledem k jejich zařazení nebo funkci. Rozhodné přitom je, jak se jeví stav veřejnosti. Totéž platí obdobně pro zastoupení právnické osoby jejím členem nebo členem jiného orgánu nezapsaného do veřejného rejstříku.

Pozn.: Pověřili-li podnikatel někoho při provozu obchodního závodu určitou činností, zastupuje tato osoba podnikatele ve všech jednáních, k nimž při této činnosti obvykle dochází ([§ 430 NOZ](#)).

Pokud se dopustí při plnění svých úkolů člen voleného orgánu, zaměstnanec nebo jiný zástupce právnické osoby **protiprávního činu** vůči třetí osobě, je tímto jednáním právnická osoba zavázaná ([§ 167 NOZ](#)).

Smluvní zastupování

Smluvní zastoupení je ve své podstatě jednání zástupce za jinou osobu jejím jménem a s tím, že z jednání zástupce vznikají práva a povinnosti přímo zastoupenému (podrobnější výklad podává F. Korbel [/zde/](#) [3]).

Zastoupit je možno se nechat nejen fyzickou, ale i právnickou osobou. Při **zastoupení právnickou osobou** jedná za zmocnitele statutární orgán právnické osoby nebo jiná osoba, které tento orgán udělil plnou moc. Tímto je umožněno kupř. statutárnímu orgánu určit další jednající osobu z řad zaměstnanců právnické osoby ([§ 420 NOZ](#)).

Prokura

Na prokuru se vztahují všeobecná ustanovení o zastoupení v NOZ. V důsledku toho je za základ prokury považovaná dohoda mezi podnikatelem a prokuristou, nikoliv samotné udělení prokury.

Právní úpravu prokury, její subjekty, vznik, zánik a jednotlivé druhy prokury, a podepisování se prokuristy.

Prokuru může udělit jen podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku. Pro výkon prokury platí, že prokurista může jménem podnikatele právně jednat ve všech záležitostech, k nimž při provozu obchodního závodu běžně dochází, vyjma zcizování nebo zatěžování nemovitých věcí, u nichž se vyžaduje specifické zmocnění (další podrobnosti jsou uvedeny [/zde/](#) [5] nebo [/zde/](#). [4])

U prokuristy se vyžaduje osobní výkon funkce, neboť se u něj předpokládá profesionalita a osobní odpovědnost za výkon prokury s péčí řádného hospodáře ([§ 430 NOZ](#)). Prokura nabývá účinnosti již udělením, stejně jako plná moc. Následná povinnost jejího zápisu do obchodního rejstříku má účinky publicity, není tedy podmínkou účinnosti prokury. [6] [/zde/](#)

3.4.2. Právní jednání orgánu korporace, která vyžadují souhlas valné hromady

ZOK vyžaduje pro některá právní jednání orgánu korporace (zej. u kapitálových společností) souhlas valné hromady pod sankcí neplatnosti. Jedná se zejména o souhlas:

- ke smlouvě o započtení proti pohledávce na splnění vkladové povinnosti (vyplývá z § 21 odst. 3, § 190 odst. 2 písm. b) a § 421 odst. 2 písm. c) ZOK),
- ke smlouvě o výkonu funkce, jedná-li se o kapitálovou společnost (upraveno v § 59 odst. 2 ZOK),
- k převodu či zastavení závodu nebo jeho části (vyplývá z ust. § 190 odst. 2 písm. i) ZOK pro společnost s ručením omezeným, dále § 421 odst. 2 písm. m) ZOK pro akciovou společnost a § 656 písm. m) ZOK pro družstvo),
- k finanční asistenci (upraveno v § 190 odst. 2 písm. k ZOK pro společnost s ručením omezeným, dále § 311 písm. c) ZOK pro akciovou společnost a pro družstvo ust. § 656 písm. f) ZOK),
- ke smlouvě o tichém společenství (stanoveno pro společnost s ručením omezeným v § 190 odst. 2 písm. j) ZOK, pro akciovou společnost je upraveno v § 421 odst. 2 písm. o) ZOK a pro družstvo vyplývá z ust. § 656 písm. o ZOK),
- k nabytí vlastních akcií, nabytí ovládanou osobou apod., pokud převodce nebo zástavce nebyl v dobré víře (upraveno v § 308 odst. 1, § 310 a § 318 ZOK),
- k udělení a odvolání prokury ve společnosti s ručením omezeným – platí tehdy, nevylučuje-li to z působnosti valné hromady společenská smlouva (§ 190 odst. 2 písm. e) ZOK) aj.

3.4.3. Rozhodnutí orgánů obchodních korporací – neplatná právní jednání, nicotné rozhodnutí

Rozhodnutí orgánu obchodní korporace **je považováno za právní jednání**. Avšak není možné aplikovat všechna ustanovení NOZ. Na jednání orgánu obchodní korporace se nepoužije ustanovení NOZ o zdánlivém jednání, neplatnosti právního jednání (§§ 574 až 582 NOZ), následcích neplatnosti (§§ 586 až 588 NOZ, výjimku tvoří pouze § 45 odst. 3 ZOK, který upravuje povinnost nahradit újmu).

Neplatná právní jednání orgánů obchodních korporací

ZOK nemá obecnou úpravu neplatnosti rozhodnutí orgánů. K dispozici je speciální úprava pro jednotlivé korporace:

- společnost s ručením omezeným:
 - neplatnost usnesení valné hromady (§ 191 a § 192 ZOK),
 - neplatnost rozhodnutí ostatních orgánů (§ 193 ZOK),
- akciová společnost
 - neplatnost usnesení valné hromady (§ 428 a § 429 ZOK),
 - neplatnost rozhodnutí ostatních orgánů (§ 430 ZOK).

I když se na neplatnost jednání obchodních korporací neuplatní úprava NOZ, existují výjimky, kdy se úprava NOZ připouští. Jedná se o úpravu:

- povinnosti toho, kdo způsobí neplatnost rozhodnutí, nahradit škodu z toho vzniklou straně, která o neplatnosti nevěděla (§ 579 odst. 2 NOZ),

- povinnosti toho, kdo přivedl jiného k rozhodnutí hrozbou nebo lstí, nahradit mu újmu z toho vzniklou ([§ 587 odst. 2 NOZ](#)),
- následky právního jednání podle [§ 545 NOZ](#), podmínek o doložení času ([§ 548 – 550 NOZ](#)), výkladu ([§ 555 – 558 NOZ](#)) a formy ([§ 559 – 564 NOZ](#)),
- právního jednání vůči nepřítomné osobě ([§ 570 – 573 NOZ](#) a [§ 45 odst. 4 ZOK](#)).

Rozhodnutí orgánu je vůči korporaci účinné, jakmile bylo učiněno. Odlišně je upravena účinnost u rozhodnutí jediného společníka, kde se uplatní teorie dojití.

Vůči jiné osobě je rozhodnutí orgánu korporace účinné, jakmile se o rozhodnutí dozvěděla nebo dozvědět mohla.

Fikce nepřijetí rozhodnutí orgánů obchodních korporací

Odpověď na otázku, v jakých případech se hledí na rozhodnutí orgánu obchodní korporace, jako by nebylo přijato, nabízí ust. [§ 245 NOZ](#) upravující spolky s odchylkami upravenými v [§ 45 ZOK](#).

Pozn.: Důvody pro fikci nepřijetí rozhodnutí (na rozhodnutí se hledí jako kdyby nebylo přijato) jsou:

- *usnesení orgánu, které mění zakladatelská právní jednání společnosti tak, že jejich obsah odporuje donucujícím ustanovením zákona nebo pokud nepatří do působnosti orgánu ([§ 245 NOZ](#)),*
- *obsah rozhodnutí orgánu je neurčitý nebo nesrozumitelný, nebo zavazuje k nemožnému plnění ([§ 45 odst. 2 ZOK](#)),*
- *rozhodnutí zavazuje k nemožnému plnění ([§ 45 odst. 2 ZOK](#)),*
- *rozhodnutí valné hromady akciové společnosti o rozdělení zisku v rozporu s [§ 350 odst. 1-3 ZOK](#),*
- *rozpor s dobrými mravy není důvodem fikce nepřijetí rozhodnutí. Tato vada má za následek neplatnost ([§ 245 NOZ](#) a [45 odst. 1 ZOK](#)).*

Rozhodnutí orgánu obchodní korporace, na něhož dopadají důsledky fikce nepřijetí, nemá žádné právní účinky.

Zdánlivé rozhodnutí orgánů obchodních korporací

Zdánlivé rozhodnutí orgánů obchodních korporací neupravuje ZOK obecně. Je upraveno jen v konkrétních případech, a to:

- rozhodnutí o volbě nebo jmenování člena orgánu, který nesplňuje předpoklady pro výkon funkce ([§ 155 odst. 1 NOZ](#)),
- je-li vyplacen podíl na zisku v rozporu se zákonem ([§ 34 odst. 3 ZOK](#)),
- omezuje-li rozhodnutí odpovědnost člena orgánu ([§ 53 odst. 2 ZOK](#)),
- rozhodnutí orgánu společnosti s ručením omezeným za podmínky, kdy není zachována minimální výše vkladu ([§ 145 ZOK](#)),
- rozhodnutí valné hromady společnosti s ručením omezeným o uložení příplatkové povinnosti, pokud společenská smlouva stanoví maximální výši povinných příplatků ([§ 162 odst. 2 ZOK](#)),

- rozhodnutí orgánu akciové společnosti, které neodůvodněně zvýhodňuje akcionáře na úkor společnosti nebo jiných akcionářů ([§ 244 odst. 2 ZOK](#)),
- rozhodnutí členské schůze družstva o výpovědní době delší než 6 měsíců ([§ 612 odst. 1 ZOK](#)),
- rozhodnutí družstva, které členovi přiznává hlasy v rozporu se zákonem o obchodních korporacích ([§ 633 ZOK](#)).

3.4.4. Pravidla jednání členů orgánů obchodní korporace

3.4.4.1. Pravidla pro obchodní vedení

Problematiku obchodního vedení se pokusíme objasnit z pohledu statutárního orgánu kapitálové společnosti, tj. zejména akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným. Pod pojem obchodní vedení se zpravidla zahrnuje organizace a řízení podniku, řízení zaměstnanců, rozhodování o provozních záležitostech, tj. např. zásobování, odbyt, reklama, vedení účetnictví a rozhodování o podnikatelských záměrech. [\[30\]](#)

Obchodní vedení obecně náleží pouze statutárnímu orgánu.

Obchodní vedení společnosti náleží podle ZOK představenstvu nebo statutárnímu řediteli podle toho, jaký systém správy si daná společnost zvolila. ZOK (viz [§ 435 odst. 3 ZOK](#) (dualistický systém) a [§ 463 odst. 4 ZOK](#) ve spojení s [§ 456 odst. 1 ZOK](#) (monistický systém) vychází z principu zákazu zásahů do obchodního vedení. Tento principiální zákaz zásahů do obchodního vedení může být modifikován, pokud si obchodní korporace zakotví do společenské smlouvy povinnost představenstva řídit se pokyny valné hromady. Kromě toho ZOK stanoví z této zásady dvě výjimky:

- **Žádost o udělení pokynu valné hromady** ([§ 51 odst. 2 ZOK](#))

Člen představenstva má právo, pokud si nebude jistý, jak v dané věci postupovat, požádat valnou hromadu o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení. Toto právo má kterýkoli člen představenstva. Takto je možné založit ad hoc působnost valné hromady udělit pokyn týkající se obchodního vedení. V daném případě za takové rozhodnutí odpovídá valná hromada. Současně s ustanovením [§ 51 ZOK](#) je důležité povšimnout si ust. [§ 409 ZOK](#), které umožňuje valné hromadě, aby některé záležitosti zařazené na pořad valné hromady neprojednala. V tomto případě se při rozhodování bude muset představenstvo spolehnout na vlastní úsudek.

- **Udělení pokynu v rámci koncernu**

ZOK zakotvil oprávnění řídící osoby udělovat v rámci koncernu orgánu řízené osoby závazné pokyny, které se týkají obchodního vedení.

Pozn: ZOK již nerozlišuje smluvní a faktický koncern upravený v ObchZ. Dřívější úprava ovládací smlouvy a smlouvy o převodu zisku nebyla ZOK převzata.

Nabízí se otázka, jaké důsledky nastanou, pokud bude udělený pokyn nevýhodný a vznikne z něho újma. V takovém případě hrozí členu orgánu možnost odpovědnosti za škodu. Je tedy na místě zajímat se, zda existuje možnost vyvarovat se této odpovědnosti. Určité východisko se pro člena orgánu nabízí v kontextu ust. [§ 81 ZOK](#). Člen představenstva může

odvrátit uplatnění odpovědnosti za škodu tak, že prokáže, že při plnění nevýhodného pokynu vycházel z předpokladu splnění podmínek podle [§ 72 odst. 1 a 2 ZOK](#) (uvedená možnost je blíže popsána [/zde/ \[29\]](#)).

3.4.4.2. Pravidla podnikatelského úsudku

Úprava podnikatelského úsudku ([§ 51 ZOK](#)) představuje výraznou modernizaci v pojetí povinností statutárních orgánů vůči společnosti a jejich odpovědnosti za porušení jejich povinností. (V případě zájmu o podrobnější výklad lze doporučit odborné články P. Čecha [11] a J. Kožiaka [/zde/ \[12\]](#)),

Pravidlo podnikatelského úsudku (business judgement rule) by mělo zajistit silnější postavení statutárních orgánů a větší rozhodovací volnost v rámci obchodního vedení. Statutární orgány nově v ZOK získávají větší ochranu před negativními důsledky jejich podnikatelského rozhodnutí, avšak musí být splněny určité podmínky. Ochranu získá statutární orgán tehdy, pokud prokáže, že jednal s potřebnými znalostmi, pečlivostí a nebyl neloajální. Pak neponese odpovědnost za případnou újmu, kterou by svým jednáním společnosti způsobil (podrobněji [/zde/](#)). [13]

Pozn.: „Business judgement rule stojí na předpokladech, podle nichž nelze po managementu firem chtít, aby nesl odpovědnost za veškerá možná rizika svého jednání, a nepatří ani do kompetence soudce, aby určité jednání hodnotil bez ekonomického vzdělání a podnikatelských zkušeností. Proto člen orgánu, který jednal s potřebnou mírou znalostí a předpokládal v dobré víře, že jedná ku prospěchu společnosti, nebude odpovídat za výsledek tohoto jednání, a to ani tehdy, kdyby společnosti způsobil finanční ztrátu. Vzhledem k institutu business judgement rule tedy v soudním řízení nebude už pro hodnocení jednání s péčí řádného hospodáře relevantní to, jaké následky rozhodnutí člena statutárního orgánu mělo pro společnost. Klíčové bude, zda člen orgánu jednal loajálně, v dobré víře, informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní společnosti. [14]

Z uvedeného lze dovodit, že odpovědnost statutárního orgánu obchodní korporace se nevztahuje na jakékoli negativní hospodářské výsledky svých rozhodnutí, pokud jednal v dobré víře a mohl rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu společnosti. Aby se uvedené pravidlo nezneužívalo, není člen orgánu zbaven odpovědnosti, pokud při rozhodování byla porušena povinnost loajality. Je-li jednou ze stěžejních podmínek odpovědnosti orgánu korporace, nabízí se zcela logicky otázka, jak lze vymezit **jednání v obhajitelném zájmu společnosti a jednání loajální**.

Zákon tyto pojmy nedefinuje. Obhajitelný zájem bude zřejmě třeba vnímat objektivně, loajalitu oproti tomu spíše subjektivně. Důkazní břemeno české právo ponechává na členu orgánu. Za těchto okolností neunesou důkazní břemeno ti manažeři, kteří jsou oficiálně ve funkci, ale aktivně nezasahují do chodu společnosti. Podle J. Kopačkové „tady rozhodně neplatí, že kdo nic nedělá, nic nezkazí.“ ([/zde/ \[16\]](#))

Loajalita zde tedy vystupuje jako **korektiv business judgment rule**. Jestliže statutární orgán při podnikatelském rozhodování v dobré víře bude předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace, avšak rozhodování bude postrádat nezbytnou loajalitu, potom nemůže využít „bezpečí“ (safe harbour) pravidla podnikatelského úsudku, které ho od negativních důsledků jeho rozhodnutí chrání. [15], [17]

Podle B. Havla „Pravidlo podnikatelského úsudku představuje pro statutární orgány především motivaci k rozumnému stupni rizikových nebo odvážných obchodních rozhodnutí“. [16]

Pozn.: „Zákon tak již nabízí řešení např. pro situace, kdy jednatel rozhodne o koupi nemovitosti, která následně pro narušené podloží spadne. Dříve by se musel složitě obhajovat, nově bude jen muset prokázat, že když nemovitost kupoval, nemohl mít informace o vadách podloží, tedy, že jednal lege artis.“ /zde/ [16].

Nová právní úprava výslovně reaguje i na praktickou situaci, kdy osoba přijme funkci s vědomím, že na její výkon nemá dostatečné znalosti nebo praktické zkušenosti. NOZ pro tyto případy stanoví vyvratitelnou domněnku, že taková osoba jedná v rozporu s péčí řádného hospodáře. Pro členy orgánů to jednoduše znamená, že již nebudou moci odůvodňovat svá pochybení tím, že na danou funkci nestačí. [14]

Srovnání pravidla podnikatelského úsudku v ZOK s úpravou ve státě Delaware, odkud bylo pravidlo podnikatelského úsudku do ČR importováno, uvádíme /zde/. [18]

3.4.4.3. Pravidla jednání s péčí řádného hospodáře

Pojem péče řádného hospodáře lze chápat "jako výkon vědomé rozhodovací činnosti na základě dostatečných informací, konané v dobré víře ve prospěch společnosti bez preferování vlastních soukromých zájmů, opírající se o racionální základy, vykonávané odborně, po všech stránkách profesionálně. (více /zde/). [17]

Povinnost **péče řádného hospodáře** obecně upravuje **NOZ v § 159** a na ní navazuje úprava ZOK (**§ 51 a § 52 ZOK**). Povinnost jednat pečlivě nepředpokládá absolutní pojetí pečlivosti. Postačí pečlivost a znalosti, které lze rozumně očekávat od člena orgánu ve vazbě na jeho stav nebo povolání. Je-li v řízení před soudem posuzováno, zda člen orgánu obchodní korporace jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno tento, ledaže soud rozhodne, že to po něm nelze spravedlivě požadovat (**§ 52 ZOK**). Osoba, která porušila povinnost péče řádného hospodáře, je povinna vydat obchodní korporaci prospěch, který v souvislosti s takovým svým jednáním získala (**§ 53 ZOK**). [19]

Požadavek **loajality** je vyvozen ze zastoupení a správy cizího majetku. S péčí řádného hospodáře je spojována taktéž povinnost orgánu včas vyvodit důsledky ze situace, kdy nebude schopen plnit své povinnosti.

3.4.4.4. Smlouva o výkonu funkce člena statutárního orgán

Smlouva o výkonu funkce se uplatní pro členy **jakéhokoliv orgánu obchodní korporace**. Není-li smlouva mezi členem orgánu a společností uzavřena, řídí se jejich vztah ustanoveními NOZ o příkazu. **Příkazní smlouva** upravuje situaci, kdy má někdo povinnost zařídit záležitost na účet jiného, s odpovědností za samotné jednání, nikoliv za výsledek zařizování určitých záležitostí za jinou osobu (**§ 2430 - § 2444 NOZ**). S ohledem na další výklad pravidel odpovědnosti členů orgánů korporace je vhodné zdůraznit, že tento typ smlouvy připouští nárok příkazníka na odměnu i v tom případě, že jednal, avšak určitý výsledek ve finále nenastal (více /zde/). [32]

ZOK (**§ 59 – 62**) vychází z principu nepovinného uzavření smlouvy o výkonu funkce. Pokud je však smlouva sjednaná, požaduje se písemná forma. Oproti dřívější úpravě se změnil princip

odměny za výkon funkce člena orgánu (statutární orgán, dozorčí rada, správní rada, předseda družstva apod.). Funkce může být i nadále vykonávána úplatně i bezúplatně. Pokud smlouva o výkonu funkce nestanoví něco jiného, je výkon funkce vždy bezúplatný. Proto je třeba jakoukoliv úplatu výslovně sjednat a tudíž i schválit valnou hromadou.

ZOK stanoví **povinný obsah ujednání** o odměně za výkon funkce statutárního orgánu. Veškerá ustanovení ZOK, která se týkají smlouvy o výkonu funkce jsou považována za **kogentní**. Není je tudíž možné dohodou stran změnit (srovnej [/zde/](#)).[32]

Podle [§ 60 ZOK](#) musí být sjednány:

- vymezení všech složek odměn, které náleží nebo mohou náležet členovi orgánu, včetně případného věcného plnění, úhrad do systému penzijního připojištění nebo dalšího plnění,
- určení výše odměny nebo způsobu jejího výpočtu a její podoby,
- určení pravidel pro výplatu zvláštních odměn a podílu na zisku pro člena orgánu, pokud mohou být přiznány,
- údaje o výhodách nebo odměnách člena orgánu spočívajících v převodu účastnických cenných papírů nebo v umožnění jejich nabytí členem orgánu a osobou jemu blízkou, má-li být odměna poskytnuta v této podobě.

Další důležitou podmínkou, s níž je spojována smlouva o výkonu funkce, je **souhlas nejvyššího orgánu** (valná hromada, společníci v.o.s. a k.s., členská schůze družstva). Souhlas nejvyššího orgánu podmiňuje účinnost smlouvy o výkonu funkce.

3.4.4.5. Odpovědnost členů statutárních orgánů obchodní korporace

Právní úprava odpovědnosti člena statutárního orgánu v NOZ a ZOK vychází z povinnosti člena orgánu obchodní korporace postupovat při výkonu své funkce s péčí řádného hospodáře, přičemž za porušení této povinnosti odpovídá celým svým majetkem. Dojde-li k porušení povinnosti více statutáry, odpovídají společně a nerozdílně. Odpovědnost člena statutárního orgánu vůči společnosti nelze žádným způsobem smluvně omezit. NOZ klade velký důraz i na loajalitu. Stanoví, že člen orgánu je povinen vykonávat funkci s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Základní právní rámec pro odpovědnost členů statutárního orgánu obchodní korporace je stanoven v [§ 159 NOZ](#).

K novým důvodům, které mohou mít právní důsledky pro člena statutárního orgánu korporace, je nedbalostní jednání při přijetí funkce.

Pozn.: Na výkon funkce statutárního orgánu je možné vztáhnout domněnku nedbalosti podle § 2911 a násl. NOZ., čímž je možné uplatnit odpovědnost za škodu za nedbalostní jednání osoby, která přijala funkci statutárního orgánu, ačkoli již při přijetí funkce věděla, že není potřebné péče řádného hospodáře schopna. Je třeba zmínit, že jde o značné riziko z titulu odpovědnosti za škodu celým majetkem člena statutárního orgánu.

Statutární orgán odpovídá jednak samotné společnosti za škodu, kterou jí způsobí porušením povinností při výkonu funkce, současně ručí věřiteli společnosti za její dluh, jestliže statutární orgán nenahradí společnosti škodu. Za tento dluh odpovídá v rozsahu, v jakém společnost nenahradil škodu. Odpovědnost vzniká i bez písemného sjednání ručitélského závazku, což

znamená, že tímto NOZ zakládá přímou odpovědnost statutárních orgánů ve vztahu ke třetím osobám. Tato odpovědnost může nastat jen za splnění těchto podmínek:

- člen statutárního orgánu byl povinen nahradit škodu společnosti,
- věřitel se na společnosti nemůže úhrady dluhu domoci,
- člen statutárního orgánu škodu v určitém rozsahu nenahradil.

Odpovědnost za škodu vzniká členovi statutárního orgánu i tehdy, nastanou-li speciální podmínky, upravené v [§ 68 ZOK](#). Jedná se o situaci, kdy člen statutárního orgánu neučinil s péčí řádného hospodáře vše potřebné k odvrácení hrozícího úpadku společnosti. V tomto případě je statutární orgán povinen vydat na výzvu insolvenčního správce prospěch, který získal na základě smlouvy o výkonu funkce za dobu 2 let předcházejících právní moci rozhodnutí o úpadku. Tato povinnost dopadá i na bývalé členy statutárního orgánu společnosti (více [/zde/](#)). [32], [34]

Členové statutárního orgánu obchodní korporace ručí za dluhy společnosti za podmínky, kdy:

- bylo rozhodnuto, že obchodní korporace je v úpadku,
- člen statutárního orgánu (i bývalý) věděl nebo měl a mohl vědět, že obchodní korporace je v hrozícím úpadku a v rozporu s péčí řádného hospodáře neučinil za účelem jeho odvrácení vše potřebné a rozumně předpokládatelné,
- o zákonném ručení členů statutárního orgánu rozhodne soud na návrh věřitele nebo insolvenčního správce.

Z uvedeného vymezení odpovědnosti člena statutárního orgánu připouští ZOK výjimku. Členové orgánu, kteří byli prokazatelně ustanoveni do své funkce za účelem odvrácení úpadku nebo jiné hospodářské situace a tuto funkci vykonávali s péčí řádného hospodáře, jsou na základě tohoto liberačního důvodu a za daných okolností zproštěni odpovědnosti. (více [/zde/](#)). [35]

3.4.4.6. Nová rizika pro členy orgánů obchodních korporací (podle NOZ, ZOK)

ZOK přináší pro členy orgánů obchodních korporací řadu nových rizik, která vyplývají zejména z právní úpravy postavení člena orgánu korporace v NOZ a ZOK. Jde zejména o povinnost člena orgánu vykonávat svoji funkci s péčí řádného hospodáře a v ZOK nově zakotvené pravidlo rozhodování podle podnikatelského úsudku. Uvedená právní úprava přinese členům orgánů nové možnosti pro flexibilnější a liberálnější rozhodování, současně i nová rizika. Otázkou je, nakolik budou tato možná rizika ovlivňovat členy orgánů společnosti při jejich rozhodování.

Dále uvedeme ta ustanovení ZOK, která signalizují potenciální rizika pro orgány společnosti a budou mít zřejmě vliv na odvahu členů orgánů společnosti rozhodovat:

- povinnost vydat prospěch z porušení péče ([§ 53 odst. 1 ZOK](#)),
- diskvalifikace pro porušení péče ([§ 65 odst. 1 ZOK](#)),
- povinnost vydat prospěch za poslední dva roky před insolvencí ([§ 62 odst. 1 ZOK](#)),
- ručení za dluhy společnosti v případě porušení zákazu diskvalifikace ([§ 66 odst. 2 ZOK](#)),
- neomezené ručení za dluhy společnosti při úpadku obchodní korporace ([§ 68 ZOK](#)),
- povinnost vydat prospěch za poslední dva roky před insolvencí,
- další případy zákonného sankčního ručení,
- zákaz konkurence – pravidla pro vydání prospěchu ([§ 5 ZOK, § 432 NOZ](#)),
- vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce ([§ 63-67 ZOK](#)).

Pozn: „Pro přiblížení diskvalifikací člena statutárního orgánu se rozumí nucené vyloučení z výkonu funkce ve všech obchodních korporacích, a to na dobu až deseti let. ZOK hovoří o dvou případech, kdy je člena statutárního orgánu možno diskvalifikovat. Jde o případ vydání rozhodnutí o úpadku (kdy měl výkon funkce diskvalifikované osoby přivést obchodní korporaci k úpadku) a o případ opakovaného a závažného porušení péče. Rozhoduje o ní soud i bez návrhu, běžnější však bude pravděpodobně iniciativa insolvenčního správce, věřitelů i samotných společníků, alespoň pokud hovoříme o diskvalifikaci pro přivedení obchodní korporace do úpadku.

4. PRÁVNÍ RÁMEC VÝKONU SPRÁVY OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ V ČR III. – soukromoprávní odpovědnost členů statutárního orgánu v koncernových vztazích

Regulace podnikatelských seskupení vycházela do konce roku 2013 (obchodní zákoník) z německé regulace a ze složité kombinaci smluvního a faktického koncernu. ZOK se od dosavadního trendu odlišuje a zavádí dvoustupňovou regulaci podnikatelského seskupení. Cílem obou stupňů je ochránit zejména poškozenou společnost nebo družstvo, jejich společníky a také věřitele (§§ 71 - 91 ZOK).

První stupeň vychází z předpokladu, že ten kdo ovlivní podstatným způsobem jednání jiné osoby k její újmě, odpovídá za ni. Navíc ručí věřitelům za splnění dluhů, které z důvodů jeho ovlivnění nemohly být uspokojeny. Platí tedy, že ZOK sice ovlivnění umožňuje, avšak vznikne-li komukoliv újma, ovlivňovatel je povinen ji přímo uhradit (§ 71 ZOK).

Jiná situace nastane, pokud je zájem na využití koncernu jako nástroje optimalizace řízení koncernových společností. Za těchto okolností je musí podřídit jednotnému řízení, tj. řízení, které systematicky sleduje koncernový zájem. Pak nemusí ovlivňovatel přímo hradit újmu, která vznikne v důsledku jeho jednání, musí však prokázat, že újma vznikla v koncernovém zájmu a že výhody nebo nevýhody, které s ní souvisí, budou v rámci koncernu vyváženy (§ 72 ZOK).

ZOK takto vychází ze zahraničních zkušeností a upravuje koncern jako funkční proměnný ekonomický celek, aniž by mu dal právní subjektivitu. Nepožaduje za důvodné řešit každou jednotlivost, pokud nejsou ve výsledku členové koncernu poškozeni.

Nová rizika pro vlivnou a ovládající osobu vyplývají z nové úpravy podnikatelských seskupení. Dále proto nejdříve uvedeme jejich základní charakteristiky v nové úpravě v ZOK. [/zde/](#)

Pozn.: „ZOK opouští dosavadní silně formalizovaný model regulace podnikatelských seskupení (tzv. koncernů) a přiklání se k otevřenějšímu ekonomickému pojetí. Podnikatelské seskupení bere jako legitimní nástroj, který je schopen přispět k efektivnějšímu a levnějšímu řízení obchodních korporací. Jeho fungování tedy neklade zbytečné překážky a zaměřuje se především na kompenzaci případných negativních následků.

Koncernovému právu jsou věnována zvláštní ustanovení ZOK pro podnikatelská uskupení (§ 318-321 ZOK). Ruší se smluvní koncern (současně i ovládací smlouva a smlouva o převodu zisku).

Koncepce je postavena na třístupňovém režimu – prosté ovlivnění, ovládání a koncern. S každým stupněm se přitom pojí mírně odlišná sada pravidel. V rámci ovlivnění např. platí, že ovlivní-li někdo podstatným způsobem jednání jiné osoby k její újmě, odpovídá za ni a zároveň ručí za splnění dluhů, které z důvodů jeho ovlivnění nemohly být uspokojeny. Stejný postih hrozí i u koncernu, nicméně v tomto stupni má řídící osoba možnost zprostit se odpovědnosti, prokáže-li, že újma je kompenzovaná jinými výhodami v rámci koncernu.“ (Více je uvedeno [/zde/](#)). [23]

Stupně podnikatelských seskupení [/zde/](#) :

- *ovlivnění /jakýkoliv vliv/ – (§ 71 odst. 1 ZOK),*
- *ovládání (§ 74-78 ZOK) - domněnka při 30% podílu na hlasovacích právech (§ 75 odst. 4 ZOK),*
 - *ovládající a ovládané osoby (§ 74-77 ZOK)*
 - *jednání ve shodě (§ 78 ZOK).*
- *Koncern (§ 79, § 80 ZOK)*
 - *jednotné řízení /bez domněnky pro ovládání/ - (§ 79 odst. 1 ZOK),*

- *oznámení na internetu (§ 79 odst. 3 ZOK),*
- *možnost udělit řízené osobě (závazný) pokyn k obchodnímu vedení, který je (jen) v zájmu řídící či jiné osoby z koncern (§ 81 odst. 1 ZOK),*
- *možnost kompenzovat újmu „ prokazatelnými výhodami“ plynoucími z členství v koncernu (§ 72 odst. 2 ZOK),*
- *zvláštní práva společníků ovládané osoby (§ 89 ZOK),*

4.1. TYPY PODNIKATELSKÝCH SSKUPENÍ⁵¹

- **Ovlivnění** (zahrnuje i ovládání a koncern) – **vlivná a ovlivněná osoba (§ 71 odst. 1 ZOK)**
 - ten, kdo pomocí vlivu v obchodní korporaci ovlivní rozhodujícím významným způsobem chování obchodní korporace (spíše členů jejích orgánů a zástupců – viz § 151 odst. 1 NOZ)
 - postačí jednorázově
 - ovlivnění přímé i nepřímé
 - vlivnou osobou nejsou členové orgánů a prokurista - § 71 odst. 5 ZOK
 - za člena orgánu lze v tomto případě považovat společníka
- **Ovládání** (zahrnuje i koncern – viz [74 odst. 3 ZOK](#)) – **ovládající a ovládaná osoba**
 - ten, kdo může v obchodní korporaci přímo nebo nepřímo uplatňovat rozhodující vliv (z § 71 ZOK plyne, že jde vliv na chování)
 - jde o vyšší stupeň ovlivnění (nestačí jednorázové ovlivnění) - postačí možnost uplatnění vlivu
 - právní domněnky ovládání
 - nevyvratitelné ([§ 74 odst. 3 ZOK](#))
 - jen pro řídící osobu ([§ 74 odst. 3 ZOK](#)) – (dříve platilo jen v případě uzavření ovládací smlouvy podle [§ 66a odst. 7 ObchZ](#))
 - většinový společník je ovládající osobou, pokud se neuplatní vyvratitelná právní domněnka ovládání podle [§ 75 odst. 4 ZOK](#) – (domněnka při 30% podílu na hlasovacích právech),
 - definice většinového společníka v [§ 73 ZOK](#) – (věcně stejná jako v [§ 66a odst. 1 ObchZ](#)).
 - ovládající a ovládané osoby ([§ 74-77 ZOK](#))
 - jednání ve shodě ([§ 78 ZOK](#)).
 - věcná definice
 - jednání dvou nebo více osob nakládajících s hlasovacími právy za účelem ovlivnění, ovládání nebo jednotného řízení obchodní korporace (již zde není účel nabýt nebo postoupit hlasovací práva nebo ovlivňovat volbu orgánů obchodní korporace jako v [§ 66b ObchZ](#))
 - domněnky v jednání ve shodě
- **Koncern - §79**
 - je-li jedna nebo více osob podrobeny jednotnému řízení (řízená osoba) jinou osobou (řídící osoba)

⁵¹ Pozn.: Problematika typů podnikatelských seskupení a důsledky ovlivnění jsou zpracovány podle přednášky Prof. JUDr. Jana Dědiče na semináři „ Nová právní úprava podnikatelských seskupení a právní osud listinných akcií na majitele v souvislosti s rekodifikací , který uspořádala Agentura BOVA v Praze, dne 16.4.2013.Text vychází z osobní účasti na přednášce a z materiálu, který obdrželi účastníci semináře.

- řídící a řízená osoba musí být podnikateli – musí mít závod (§ 80 ZOK)
- jednotné řízení je vliv na činnost řízené osoby sledující koordinaci a koncepční řízení alespoň jedné z významných složek nebo činností v rámci podnikání koncernu za účelem dlouhodobého prosazování koncernových zájmů v rámci jednotné politiky koncernu – (§ 79 odst. 2 ZOK)

Pro rozšíření základních informací o podnikatelských seskupení doporučujeme odborné statě [/zde/](#) [24], [/zde/](#) [25], [/zde/](#) [26], [27], [28].

4.2. DŮSLEDKY OVLIVNĚNÍ

4.2.1 Důsledky každého stupně ovlivnění § 71 a 72 ZOK (Podrobněji [/zde/](#)). [22]

- **Povinnost nahradit újmu společníkům** ovlivněné osoby (náhrada reflexní škody) - § 71 odst. 2 ZOK
 - jen, pokud vlivná osoba neuhradí újmu do konce účetního období nebo v jiné dohodnuté přiměřené lhůtě, ač je k tomu povinna
- **Ručení věřitelům za dluhy**, které nemůže v důsledku ovlivnění vlivná osoba zcela nebo z části splnit - § 71 odst. 3 ZOK

4.2.2 Důsledky ovlivnění do stupně ovládání včetně - § 76 ZOK

- **Aplikace ustanovení proti konfliktu zájmu** - § 76 odst. 1 ZOK
 - povinnost členů orgánů obchodní korporace oznámit orgánům obchodní korporace uvedeným v § 54 ZOK, že se dostali do konfliktu zájmů v důsledku chování vlivné nebo ovládající osoby
 - povinnost členů orgánů obchodní korporace oznámit orgánům obchodní korporace uvedeným v § 55 ZOK, že má-li dojít k uzavření smlouvy pod vlivem vlivné nebo ovládající osoby, ledaže jde o smlouvu uzavíranou v rámci běžného obchodního styku
- **Aplikace ustanovení o vyloučení** – § 76 odst. 2 ZOK
 - možnost, aby soud v insolvenčním řízení rozhodl o vyloučení vlivné nebo ovládající osoby z výkonu funkce, pokud svým vlivem podstatně přispěla k úpadku obchodní korporace,
 - kterou jí ukládá zákon (např. společník porušil povinnost loajality podle § 212 odst. 1 NOZ)
- **Ručení za splnění povinností obchodní korporace** - § 76 odst. 3 ZOK
 - soud může na návrh insolvenčního správce nebo věřitele rozhodnout, že vlivná nebo ovládající osoba, nebo bývalá vlivná a ovládající osoba ručí za splnění povinností ovlivněné nebo ovládané osoby, pokud bylo rozhodnuto o úpadku ovlivněné nebo ovládané osoby

4.2.3 Důsledky ovlivnění od stupně ovládání (včetně koncernu) - § 82 – 91 ZOK

- **Povinnost ovládané (řízené) osoby zpracovat zprávu o vztazích** - § 82 ZOK
 - **Pravidla pro zpracování zprávy o vztazích:**
 - zprávu zpracovává i statutární orgán řízené osoby (kdo monistickém systému?)
 - povinná struktura zprávy o vztazích je v ZOK upravena nově - § 82 odst. 2 až 4 ZOK
 - může být sporné, o jakou účetní závěrku jde v § 82 odst. 2 písm. d) ZOK
 - zpráva o vztazích se ukládá do sbírky listin v Obchodním rejstříku

- nezaložení zprávy o vztazích do sbírky listin v OR je považováno za porušení péče řádného hospodáře
- za neuložení zprávy o vztazích do OR
- ani na výzvu soudu hrozí pokuta do výše 100 000 Kč ze strany rejstříkového soudu
- při opakovaném porušení povinnosti uložit zprávu o vztazích do OR může soud po upozornění a poskytnutí lhůty k nápravě ovládanou (řízenou) osobu zrušit.
- **Zpráva o vztazích může být přezkoumána:**
 - kontrolním orgánem - [§ 83 ZOK](#)
 - znalcem jmenovaným soudem - [§ 84 až 88 ZOK](#).
- **Přezkoumání zprávy o vztazích kontrolním orgánem**
 - má-li ovládaná (řízená) osoba takový orgán - [§ 83 ZOK](#) – jako v [§ 66a odst. 10 ObchZ](#)
 - navíc
 - v informaci o přezkumu zprávy pro nejvyšší orgán, nutno uvést názor KO na vyrovnaní újmy podle [§ 71](#) nebo [72 ZOK - § 83 odst. 1 ZOK](#)
 - zjistí-li nedostatky, vyzve k nápravě - [§ 83 odst. 2 ZOK](#)
 - nevyžaduje se u jednočlenné společnosti nebo jedná-li všichni společníci ve shodě - [§ 83 odst. 3 ZOK](#)
- **Právo společníků na seznámení se zprávou o vztazích**
 - ve stejné lhůtě a stejným způsobem jako s účetní závěrkou - [§ 84 ZOK](#)
- **Přezkum zprávy znalcem - [§ 85 až 88 ZOK](#)**
 - znalce jmenuje soud
 - návrh může podat:
 - každý kvalifikovaný společník podle [§ 187](#) nebo [§ 365 ZOK](#), domnívá-li se, že zpráva nebyla vypracována řádně - [§ 85 odst. 1 ZOK](#) jakýkoliv společník, uvádí-li zpráva, že vznikla újma a nebyla nebo nebude vyrovnaná nebo jsou ve stanovisku kontrolního orgánu výhrady ke zprávě, které jsou neodstranitelné a rozhodné - [§ 88 ZOK](#)
 - soud není návrhem vázán - [§ 86 odst. 1 ZOK](#)
 - soud musí rozhodnout do 15 dnů od doručení návrhu, jinak platí, že navrženého znalce schválil,
 - povinnost soudu na návrh kvalifikovaného společníka odvolat a jmenovat nového znalce, pokud závažným způsobem porušuje své povinnosti - [§ 86 odst. 2 ZOK](#)
 - právo znalce na odměnu a účelně vynaložených nákladů - [§ 87 odst. 1 ZOK](#)
- **právo společníků ovládané osoby na odkoupení podílu - [§ 89 až 91](#)**
 - **Vznik práva na odkoupení - [§ 89 odst. 1 ZOK](#)**
 - ovládající osoba využije vlivu
 - využije jej způsobem, že v jeho důsledku dojde k podstatnému zhoršení postavení společníků (ekonomického) nebo k jinému podstatnému poškození jejich zájmů
 - není možné spravedlivě na společnicích požadovat, aby v ovládané osobě setrvali
 - **Oprávněné osoby**
 - jakýkoliv společník, který není ovládající osobou ani osobou jí ovládanou
 - **Postup při uplatňování práva na odkup**
 - žádost ovládané osobě, aby odkoupila podíl

- není stanovena lhůta pro uplatnění práva- zřejmě se uplatní obecně režim promlčení
- není stanovena forma žádosti
- nutnost prokázat, že je společníkem
- další postup je regulován v [§ 89 ZOK](#) odkazem na [§ 328 ZOK](#)
- odkaz na [§ 328 ZOK](#) je možná chybný, neboť tam je upraven povinný veřejný návrh smlouvy

5. PRÁVNÍ RÁMEC VÝKONU SPRÁVY OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ V ČR III. – soukromoprávní odpovědnost členů statutárního orgánu při realizaci fúze

Průběh fúze plánuje management obchodní společnosti – vychází přitom z určitých preferencí a záměrů společnosti. Přesný a spolehlivý návod, jak by měla fúze probíhat neexistuje. Statutární orgány obchodních společností proto musí věnovat náležitou pozornost všem povinnostem, které pro ně vyplývají v rámci celého procesu fúze.

Pozn.:

Fúze je společné označení pro takový způsob přeměn společností, při nichž:

- *zaniká jedna nebo více společností bez likvidace (obchodní jmění přechází na přejímající společnost /při sloučení/ nebo na nově vzniklou společnost /splnutím/*
- *zánik právní subjektivity fúzujících společností*
- *právní nástupnictví (univerzální sukcese, tj. úplné právní nástupnictví právního nástupce do všech práv a povinností jeho právního předchůdce).*

Povinnosti statutárního orgánu při realizaci fúze vyplývají ze všech etap fúze:

- a) Příprava fúze
- b) Projekt fúze
- c) Rozhodný den
- d) Vyhotovení projektu fúze
- e) Zveřejnění a schválení projektu fúze
- f) Zápis fúze do obchodního rejstříku

Povinnost statutárního orgánu zajistit realizaci projektu fúze. Projekt fúze obsahuje:

- Identifikaci společností
- Výměnný poměr akcií
- Určení struktury kapitálu nástupnické společnosti
- Rozhodný den fúze
- Návrh změn stanov nástupnické společnosti
- Návrh stanov nově vzniklé nástupnické společnosti
- Práva, která budou akcionářům nástupnické společnosti přiznána
- Projev vůle zúčastněných společností založit nástupnickou společnost
- Přistoupení akcionářů ke stanovám nástupnické společnosti

Povinnost statutárního orgánu vymezit rozhodný den

Stanovení rozhodného dne je pro členy statutárního orgánu důležitým rozhodnutím, protože s rozhodným dnem jsou spojeny ekonomické (účetní) důsledky fúze. Riziko odpovědnosti statutárního orgánu za škodu vyplývá především z těchto důvodů:

- Právní účinky fúze nastupují až s okamžikem zápisu fúze do Obchodního rejstříku.
- Rozhodný den fúze nemůže předcházet o více než 12 měsíců den, v němž bude podán návrh na zápis fúze do Obchodního rejstříku (uplatňuje se prekluzivní lhůta, která limituje délku procesu fúze. Tímto se snižuje nejistota všech stran, zda fúze proběhne nebo ne a jaká bude její maximální délka).

- Na vymezení rozhodného dne navazuje zákon o účetnictví, který stanoví pravidla pro účetní období a pro uzavírání a otevírání účetních knih při přeměnách. Pro všechny zúčastněné účetní jednotky (tedy jak pro společnosti zanikající, tak nástupnickou) končí účetní období dnem předcházejícím rozhodnému dni. Podle ustanovení § 3 odst. 2 zákona o účetnictví začíná účetní období pro nástupnickou účetní jednotku rozhodným dnem a končí posledním dnem účetního období, ve kterém byl proveden zápis fúze do Obchodního rejstříku.

Zásady ochrany akcionářů, které je povinen statutární orgán uplatňovat při fúzi [36], [37]

K hlavním zásadám ochrany akcionářů při fúzi náleží:

- **Zásada zachování účasti akcionáře v nástupnické společnosti**
(akcionář zanikající společnosti se stává akcionářem nástupnické a.s. a nemůže být proti své vůli zbaven účasti v nástupnické společnosti v důsledku fúze)
- **Zásada vhodnosti a odůvodněnosti výměnného poměru**
(při fúzi musí být zachována hodnota jeho podílů v nástupnické společnosti - musí zásadně odpovídat hodnotě jeho podílů v zanikající společnosti)
- **Zásada stejného zacházení se všemi akcionáři**
 - a) pravidla zajišťující dostatek informací pro rozhodování akcionářů
 - b) pravidla zajišťující, že se akcionáři mohou zúčastnit valné hromady, ovlivnit její pořad jednání a hlasovat na této valné hromadě.
- **Zásada možnosti provést fúzi se společností, která je v likvidaci nebo v úpadku**
- **Zásada přechodu zástavního práva k akcií při fúzi**

Právní instituty ochrany akcionářů, které je povinen respektovat statutární orgán při fúzi

Zákon o přeměnách obchodní společností upravuje řadu právních institutů, které mají přispět k ochraně akcionářů. Dále budeme věnovat pozornost těm právním institutům, které mohou z pohledu odpovědnosti statutárního orgánu hrát významnou roli:

a) Informace

- zveřejnění projektu fúze do Sbírky listin obchodního rejstříku – je stanovena lhůta jednoho měsíce (lhůta minimální). Účelem této lhůty je zajistit, aby byly akcionářům dány nezbytné relevantní informace v dostatečném čase před rozhodováním.
- dokumenty volně přístupné na valné hromadě
- pozvánka na volnou hromadu, oznámení o konání valné hromady
- informace o ostatních zúčastněných společnostech (§ 34 odst. 2 ZPřOS).

b) Účast a hlasování na valné hromadě schvalující fúzi

c) Výměna akcií

- **Stanovení výměnného poměru**

Výměnný poměr akcií je upraven mnoha pravidly, z nichž některá vycházejí z požadavků na ochranu akcionáře a ze směrnic ES/EU o tvorbě základního kapitálu.

Smyslem této úpravy je:

- zajistit, aby výměnný poměr byl vhodný a odůvodněný
- zachování poměru majetkové účasti akcionáře na čistém obchodním majetku společnosti. Tento poměr by se neměl v důsledku fúze změnit v neprospěch a bez

jakéhokoliv přičinění akcionáře a tuto garanci přináší zákonná povinnost vhodnosti a odůvodněnosti výměnného poměru.

- zachování poměru sil mezi akcionáři při řízení společnosti, aby nemohla nastat situace, že by v důsledku fúze mohl být určitý akcionář zbaven práva na řízení a.s. nebo bylo jeho právo omezeno.

- **Doplatek za dorovnání**

Výše doplatku musí být obsažena v projektu fúze a jedná se o peněžitou částku, kterou obdrží akcionář vedle akcií nástupnické a.s. jako dorovnání výměnného poměru. Celková výše doplatků je omezena výší deseti procent jmenovité hodnoty akcií, které mají být vyměněny za akcie zanikající společnosti nebo společností. Výplatu doplatků zajistí k tomu představenstvem pověřená osoba, již byly předány peněžní prostředky na doplatky ještě před zápisem fúze do Obchodního rejstříku.

Právo akcionáře na vyplacení doplatku se nepromlčuje.

d) Vystoupení z akciové společnosti

- právo vystoupit má jen akcionář (§ 159 ZPřOS), který nesouhlasil s přeměnou. Podmínkou je, aby byl akcionářem k rozhodnému dni i ke dni konání valné hromady a současně musí být splněna i podmínka, že nesouhlasil s přeměnou.
- Všechny podmínky musí být splněny kumulativně !!
- V případě, že akcionář je majitelem různých akcií a hlasuje různě, pak je oprávněn vystoupit jen za určitý druh akcií (§ 262a ZPřOS).
- Vystoupit lze pouze písemně (§ 160 ZPřOS).
- Vystoupení nemusí být účinné, pokud společnost vydala listinné akcie na doručitele (odstoupení není účinné, pokud nebyly odevzdány všechny listinné akcie).
- Zákon stanoví důsledky vystoupení. Účast akcionáře zanikne dnem zápisu do Obchodního rejstříku zanikající společnosti. Nestane se společníkem nástupnické společnosti. (Důvod: kdyby se akcionář stal alespoň na 1 vteřinu společníkem nástupnické společnosti, stal by se ručitelem za závazky zanikající společnosti – viz § 163 ZPřOS) .
- Pokud někdo prodá zaknihované akcie, vystoupit nemůže (§ 162 ZPřOS).

e) Přezkoumání výměnného poměru a doplatku za dorovnání [38]

- Pokud dochází k **přezkoumání projektu fúze** znalcem podle § 112 PřemZ, musí být tento znalec jmenován soudem. Znalecká zpráva obsahuje **stanovisko k vhodnosti a odůvodněnosti výměnného poměru** a k případným doplatkům na dorovnání, jakož i k použitým metodám stanovení výměnného poměru a zda jsou pro daný případ přiměřené.
- K **odůvodněnosti** výměnného poměru a případných doplatků (nikoli již k vhodnosti) se vyjadřuje **zpráva o fúzi** zpracovaná představenstvy zúčastněných a.s.
- Za určitých okolností může dojít ke schválení fúze valnou hromadou zúčastněné a.s., aniž by byl výměnný poměr přezkoumán. Při stanovení nepřiměřeného výměnného poměru a případného doplatku na dorovnání se nelze u soudu dovolávat neplatnosti projektu fúze, avšak lze před soudem napadnout návrhem na dorovnání nebo žalobou na náhradu škody.
- **Přesný způsob stanovení výměnného poměru ani měřítko jeho přiměřenosti není stanoven zákonem o přeměnách a je na znalecké a soudní praxi, aby naplnila obsah tohoto pojmu. V případě, kdy znalec neshledá výměnný poměr vhodný a odůvodněný,**

může valná hromada schválit takovýto projekt a rejstříkový soud může takovouto fúzi zapsat do OR.

f) Dobrá víra a nepřiměřený výměnný poměr

- Při nesprávném stanovení výměnného poměru mohou být určití akcionáři zvýhodněni.
- V případě, že těmto akcionářům byly vyplaceny nepřiměřené doplatky nebo akcie, nejsou povinni vyplacené doplatky ani akcie vracet, pokud byli v dobré víře, že výměnný poměr je přiměřený. V pochybnostech se dobrá víra předpokládá.
- Z důvodu presumpce dobré víry **nese společnost důkazní břemeno** ohledně toho, že **akcionář nebyl v dobré víře**. Pokud by přijal akcionář doplatek nebo akcie, ačkoliv nebyl v dobré víře, nebude ho toto ustanovení chránit a bude muset nástupnické a.s. nepřiměřenou část doplatku nebo akcií vrátit.
- V případě, že by tyto části nevrátil, jednalo by se o bezdůvodné obohacení podle § 451 OZ.
- *Dle usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.2.2000, sp. zn. 22 Cdo 417/98 je dobrá víra psychický stav držitele; takový držitel se domnívá, že mu vykonávané právo patří, ačkoli tomu tak ve skutečnosti není. Dobrá víra musí být podložena konkrétními okolnostmi, z nichž lze soudit, že toto přesvědčení je opodstatněné. Avšak **nestačí se při dokazování zaměřit pouze na zjišťování subjektivních představ držitele, ale okolnosti musí být zhodnoceny objektivně**. Otázka existence dobré víry se posuzuje z hlediska objektivního, tedy podle toho, zda držitel při normální opatrnosti, kterou lze na něm požadovat, neměl a nemohl mít pochybnosti, že mu právo náleží.*

g) Odkup akcií

- Nástupnická a.s. má v zákonem stanovených případech povinnost odkupu akcií.
- Nástupnická a.s. při fúzi sloučením může převzít v projektu fúze dobrovolný závazek **odkoupit od minoritních akcionářů** zanikající a.s. akcie, pokud vlastní alespoň 90% podíl na základním kapitálu zanikající a.s.

V případě, že se nástupnická a.s. v projektu zaváže odkoupit své akcie, zjednodušuje se proces fúze. Nezpracovávají se zprávy o fúzi, ani znalecké zprávy o fúzi. Na závazek nástupnické a.s. odkoupit akcie musí být akcionáři zanikající a.s. upozorněni v oznámení o uložení projektu fúze do sbírky listin OR a právech akcionářů a věřitelů zanikající a.s. zveřejňovaném v Obchodním věstníku.

h) Nepromlčitelnost některých majetkových práv a jejich úročení.

V zájmu posílení ochrany práv, zejména akcionářů, se stanoví **nepromlčitelnost určitých práv**, a to:

- práva na dorovnání,
- práva na vyplacení vypořádání při převzetí jmění,
- práva na doplatek při výměně akcií při fúzi nebo rozdělení akciové společnosti,
- práva na vydání výtěžku z prodané akcie,
- práva na vydání akcií při jejich výměně.

Vzhledem k tomu, že při některých druzích přeměn používá společnost nebo družstvo peněžní prostředky, které je jinak povinna vyplatit oprávněné osobě, zakotvuje zákon o přeměnách v těchto případech právo na úrok, a to v případě vypořádání s menšinovými společníky při převzetí jmění společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti (§ 352 a 358 ZPřOS)

a u práva na dorovnání (§ 48 ZPřOS). V případě práva na dorovnávání se dlužná částka od počátku, tedy i před splatností, úročí úrokem z prodlení a nikoliv obyčejným úrokem.

i) Znalec

Znalec **musí být jmenován soudem**, pokud je v konkrétním případě vyžadováno:

- ocenění jmění zúčastněné obchodní společnosti nebo družstva znalcem,
- přezkoumání projektu přeměny znalcem, nebo
- přezkoumání výše přiměřeného vypořádání poskytovaného při odkupu akcií nástupnickou společností, při vystoupení ze společnosti nebo při převodu jmění zanikající společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti na přejímajícího společníka znalcem,
- přezkoumání výše kupní ceny akcií nebo výše vypořádacího podílu poskytovaného akcionáři akciové společnosti, jestliže má při fúzi, rozdělení nebo změně právní formy právo na odkup svých akcií nebo právo vystoupit z akciové společnosti.

Návrh na jmenování znalce podává zúčastněná obchodní společnost nebo družstvo nebo přejímající společník.

Návrh na jmenování znalce pro všechny zúčastněné obchodní společnosti nebo družstva podávají společně všechny zúčastněné obchodní společnosti nebo družstva.

j) Možnosti fúzí

Zákon umožňuje následující varianty fúzí:

- Stejně právní formy navzájem
- VOS + KS → VOS
- **VOS + VOS → KS (od 1. 1. 2012)**
- VOS + KS → KS
- **KS + KS → VOS (od 1. 1. 2012)**
- AS + SRO → AS
- AS + SRO → SRO
- **SRO + SRO → AS (od 1. 1. 2012 – sloučení i splynutí možné)**
- **AS + AS → SRO (od 1. 1. 2012 – sloučení i splynutí možné)**

k) Oceňování jmění (ČOM) při fúzi

- U sloučení SRO a AS vždy, když dochází ke **zvýšení ZK nástupnické společnosti ze jmění zanikající společnosti** (od 1. 1. 2012).
- Při splynutí má tuto povinnost každá SRO a AS.
- Ocenění se zpracovává ke dni zpracování poslední účetní závěrky (od 1. 1. 2012).

l) Zpráva o přeměně

- **Zpracovávají ji statutární orgány zúčastněných společností** (mohou i společně)
- Obsahem je jednak odůvodnění výměnného poměru, doplatků, popis obtíží při oceňování, změny ekonomického a právního postavení společníků, změny v rozsahu ručení společníků a dopady přeměny na věřitele společnosti zejména z hlediska dobytnosti jejich pohledávek.
- Nezpracovává se ve vybraných případech:
 - a) Fúze VOS nebo KS,
 - b) Fúze zanikající SRO nebo AS s jediným společníkem,

- c) Všichni společníci SRO jednatelé,
- d) Souhlas všech společníků,
- e) Závazek vykoupit akcie minoritních akcionářů.

Literatura:

- [1] Pikal, D. Korporace on-line. Epravo . Dostupné [/zde/](#).
- [2] Portál občanského zákoníku. Právní zastoupení. Dostupné [/zde/](#).
- [3] Korbel, F. Smluvní zastoupení v novém občanském zákoníku. Bulletinu Advokacie č. 5/2011, str. 46. Dostupné [/zde/](#).
- [4] Kyselová, J. Prokura – jaké změny přinese nový občanský zákoník v její právní úpravě? Dostupné [/zde/](#).
- [5] Hájková, M. Prokura v novém občanském zákoníku. Dostupné [/zde/](#).
- [6] Korbel, F. Smluvní zastoupení v novém občanském zákoníku. Bulletinu Advokacie č. 5/2011, str. 46. Dostupné [/zde/](#).
- [7] Drobiš, Z. Vnitřní struktura akciové společnosti po rekodifikaci. On-line 18.11.2013. Firemnifinance.cz. Dostupné [/zde/](#).
- [8] Zach, T. Monistický systém správy akciové společnosti. PF UK Praha. Dostupné [/zde/](#).
- [9] Dědič, J. , Lasák, J. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (1. část). *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 3
- [10] Dědič, J. , Lasák, J. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (2. část). *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 4
- [11] Dědič, J. , Lasák, J. Právnícká osoba jako člen orgánu obchodní korporace – vybrané otázky (1. část). *iPrávník*. Dostupné [/zde/](#).
- [11] Čech, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce* 3/2007
- [12] Kožiak, J. Business judgment rule v České republice. *Dny práva* 2011 /online/. Brno, MU 2012. ISBN 978-80-210-5911-5. Dostupné [/zde/](#)
- [13] Kunert, P., Roubíčková, E. Jednatelé budou moci při řízení firmy rozumně riskovat. PRK Partners. [Online]. Dostupné [/zde/](#).
- [14] Obertová, A. Manažery čeká v zákoně povinná loajalita a pravidlo podnikatelského úsudku. *Patria.cz*. /On-line/. Dostupné [/zde/](#) .
- [15] Fára, I., Tomšej, J. Velký třesk pro jednatele. Dostupné [/zde/](#).
- [16] Kunert, P. Jednatelé budou moci při řízení firmy rozumně riskovat. /On-line/. Dostupné [/zde/](#).
- [17] Bezouška, P. Souznění pravidla péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. *Hospodářské noviny* IHNE. Dostupné [/zde/](#).
- [18] Lasák, J. Pár poznámek k péči řádného hospodáře členů statutárního orgánu na prahu rekodifikace. *Epravo.cz*. /Online/. Dostupné [/zde/](#)."
- [19] Dražka, Š. Členové orgánů obchodní korporace a insolvence. *Konkurzní noviny*. /Online/. Dostupné [/zde/](#).
- [20] Ministerstvo spravedlnosti. Nový zákon o obchodních korporacích. Dostupné [/zde/](#).
- [21] Belová, P. Nová rizika pro členy orgánů obchodních korporací. Portál ministerstva spravedlnosti - „Nový občanský zákoník“. [Online] . Dostupné [/zde/](#).
- [22] Riedlová, M., Micková, M. Některé aspekty úpravy statutárního orgánu a.s. a s.r.o. po 1.1.2014. Havel,Holásek,Partners. [Online]. Dostupné [/zde/](#).
- [23] Nový zákon o obchodních korporacích. Ministerstvo spravedlnosti. [Online]. Dostupné [/zde/](#).
- [24] Šamánek, M. Co se mění v koncernovém právu? *Právo&byznys*. [Online]. Dostupné [/zde/](#).
- [25] Sýkora, M. Ochrana menšinových společníků před vnitřním obchodováním: co se stane, až zmizí § 196a odst. 3 ObchZ? PF UK Praha. [Online]. Dostupné [/zde/](#).
- [26] Se statutáry se nový zákon o obchodních korporacích nemazlí. [Online]. Dostupné [/zde/](#).
- [27] Buus, T. Nová úprava koncernového práva (II). Vybrané problémy. *Finanční řízení & controlling v praxi* 3/2012, s. 21-27.

- [28] Čech, P. Hlavní změny v zákoně o přeměnách od 1. 1. 2012 (II) – Majetkové a bilanční aspekty přeměn. Finanční řízení & controlling v praxi 3/2012, s. 28-36.
- [29] Štrosová, I. Epravo.cz. Zásahy do obchodního vedení dnes a po rekodifikaci. Dostupné [/zde/](#).
- [30] Rozhodnutí NS ČR ze dne dne 5. dubna 2006, sp.zn. 5 T 94/2006. ASPI: JUD28811CZ. Dostupné [/zde/](#).
- [31] Filip, V. Svolávání valné hromady akciové společnosti před a po rekodifikaci. ASPI LIT 43261CZ. Dostupné [/zde/](#).
- [32] Mališ, P. NOZ 2014 - Smlouva o výkonu funkce statutárního orgánu. [Online]. Dostupné [/zde/](#).
- [33] Kopačková, J. Na vlnách odpovědnosti manažerů. More news Czech 9/2013. [Online]. Dostupné [/zde/](#).
- [34] Štenglová, I. Odpovědnost za škodu v obchodních vztazích. Agentura BOVA, záznam z přednášky na semináři. Praha 3.5.2011.
- [35] Belová, P. Nová rizika pro členy orgánů obchodních korporací. Epravo.cz. /Online/. Dostupné [/zde/](#).
- [36] Dvořák, P. *K některým změnám v přeměnách obchodních společností od 1. 1. 2012*. [On-line 16.04.2013]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-nekterym-zmenam-v-premenach-obchodnich-spolecnosti-od-1-1-2012-84131.html>
- [37] Čech, P.: *Hlavní změny v zákoně o přeměnách od 1. 1. 2012 (II) . Majetkové a bilanční aspekty přeměn*. Dostupné z: Finanční řízení a kontroling v praxi 2012. [21.04.2013] s. 28 – 36 <http://www.danarionline.cz/stahnout-soubor/name-1349873038-financni-rizeni-controlling-v-praxi-c-3-2012/>
- [38] Novák, T. : *Vybrané právní aspekty stanovení výměnného poměru při přeměnách, zejména akciových společností*. Dostupné z: PrávniRadce.iHNed.cz. [26.10.2010] http://ihned.cz/c4-10041240-19618790-000000_d-vybrane-pravni-aspekty-stanoveni-vymenneho-pomeru-pri-premenach-zejmena-akciovych-spolecnosti

6. TRESTNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ČLENŮ STATUTÁRNÍCH ORGÁNŮ OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ ⁵²

Dosavadní představení obchodních korporací a role statutárních orgánů vypovídá o řadě povinností, které jim ukládá především soukromé právo, ale i pracovní a správní právo. Některé povinnosti vyplývají ze zákona, mnohé jsou převzaty smluvně. Porušení těchto povinností může mít různé důsledky. Některé dopadají na společnost a v některých případech i na členy statutárních orgánů.

Rozsah trestní odpovědnosti statutárních orgánů v rámci obchodní společnosti je poměrně široký. Jde především o ta jednání, která úzce souvisí s činností statutárního orgánu obchodní společnosti. Dá se tedy předpokládat, že pro členy statutárního orgánu budou typické zejména trestné činy hospodářské.

6.1. PODSTATA TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI

- Vztah ke konkrétním fyzickým osobám.
- Práva a povinnosti spojené s výkonem funkce (mimotrestní právní úprava – jaké zákonem dané či dobrovolně přijaté povinnosti má člen statutárního orgánu).
- Odpovědnost při porušení práv a povinností (mimotrestní a/nebo trestní).
- Souvislost s problematikou trestní odpovědnosti právnických osob.

Trestní odpovědnost

- Odpovědnost za spáchání trestného činu (provinění).
- Jen zákon stanoví, jaký čin (jednání) je trestným činem a jaký trest či jinou újmu lze za jeho spáchání uložit (čl. 39 LPS).
- Podmínky stanoví trestní zákoník – zákon č.40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů (do roku 2009 - trestní zákon č.140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů - TZ) a zákon o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003 Sb. - ZSM).

Skutková podstata trest. činu

- **Objekt** – chráněné společenské vztahy, zájmy a hodnoty.
- **Objektivní stránka** – jednání, následek a příčinná souvislost mezi nimi.
- **Subjekt** – pachatel trestného činu: obecný (kdokoli) nebo speciální (jen určitá osoba).
- **Subjektivní stránka** – zavinění: úmysl (zpravidla) nebo nedbalost (jen někdy).
- **Protiprávnost** – rozpor s právními normami.

Subjektivní stránka trestného činu

Aby jednání, které zákon popisuje jako trestný čin, bylo skutečně trestným činem, musí se ze strany pachatele jednat o **jednání zaviněné**.

⁵² Púry, F. Trestněprávní otázky řízení a správy akciových společností. Prezentace. Nejvyšší soud ČR. Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde Praha, a. s., 2007
Šámal P., Púry, F. Rizman S.: Trestní zákon. Komentář. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004
Sokol, T.: Odpovědnost členů statutárních orgánů dle trestního zákona
http://pravniradce.ihned.cz/c4-10077480-20768410-F00000_d-odpovednost-clenu-statutarnich-organu-dle-trestniho-zakona

<http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/zavineni-trestneho-cinu>

Obecně platí, že pro naplnění skutkové podstaty trestného činu je potřeba zavinění úmyslného. Pokud v některých případech postačuje k dokonání trestného činu zavinění nedbalostní, musí to být v popisu formální skutkové podstaty výslovně uvedeno.

Podrobnější výklad je uveden zde: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/zavineni-trestneho-cinu>

Zavinění může mít buď formu úmyslu anebo se může jednat o **zavinění nedbalostní**.

O úmyslné zavinění se podle trestního zákona jedná v následujících případech:

- **úmysl přímý** – pachatel chtěl způsobem popsaným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem tímto zákonem chráněný (např. bytová krádež)
- **úmysl nepřímý** – pachatel věděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájmy chráněné trestním zákonem, a pro případ, že takové ohrožení či porušení opravdu způsobí, byl s tímto srozuměn (např. pachatel neplatil výživné, přičemž věděl, že tím může u vyživované osoby způsobit stav nouze).

Nedbalostní zavinění (stupně):

- **nedbalost vědomá** – pachatel věděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájmy chráněné trestním zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že takové ohrožení nebo porušení nezpůsobí (pachatel nedodržuje dopravní předpisy a spoléhá na to, že nedojde k nehodě a následnému zranění).
- **nedbalost nevědomá** – pachatel nevěděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájmy chráněné trestním zákonem, ač o tom vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům vědět měl a mohl (např. lékař zvolil pro konkrétního pacienta způsob léčby, který vzhledem ke zdravotním problémům pacienta, o nichž lékař nevěděl, vedl k poškození zdraví pacienta, přičemž tento lékař měl možnost uvedené informace ještě před stanovením léčby zjistit).
- **hrubá nedbalost** - trestní zákoník, účinný od 1.1. 2010 zavedl nově i definice tzv. hrubé nedbalosti. Za hrubou nedbalost se považuje taková situace, kdy přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem. Ke spáchání některých trestných činů podle nového trestního zákona je vyžadována právě hrubá nedbalost, nestačí tedy nedbalost „prostá“, ať již vědomá či nevědomá. Za příklad může sloužit např. trestný čin Poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení z nedbalosti dle [§ 277 nového trestního zákoníku](#).

6.2. PACHATEL TRESTNÉHO ČINU VE VZTAHU K OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI (A.S.)

Skutková podstata trestného činu

Pozn.:

*„...nestačí pouhý fakt vzniku škody či jiné újmy na majetku obchodní společnosti. Je nezbytné zkoumat, zda u těch, kteří buď rozhodnutí přijali, anebo kteří jeho přijetí doporučili, lze prokázat alespoň **eventuální úmysl spáchat trestný čin**, přičemž tento úmysl musí zahrnovat všechny složky zmíněného trestného činu. Pouze v případě porušování povinnosti při správě cizího majetku dle § 255a trestního zákona stačí **existence vědomé nedbalosti**.*

Orgány činné v trestním řízení se ale často problémem takto detailně nezabývají a dospějí-li k závěru, že určitý skutek je trestným činem, následuje zpravidla trestní stíhání buď všech členů statutárního orgánu, je-li jich více, nebo jen těch, kteří navenek za obchodní společnost jednali. Obvykle až před soudem se začne detailně prokazovat, jakou míru informací měl statutární orgán před svým rozhodnutím k dispozici.“

In: Sokol, T.: Odpovědnost členů statutárních orgánů dle trestního zákona

http://pravniradce.ihned.cz/c4-10077480-20768410-F00000_d-odpovednost-clenu-statutarnich-organu-dle-trestniho-zakona

Typy trestných činů v rámci činnosti obchodní společnosti (a.s.)

- Trestné činy, jimiž a.s. **porušuje své povinnosti navenek**, např. vůči státu [§ 254](#) (dříve TZ [§ 125](#)), [§ 240](#) (dříve TZ [§ 147](#)), [§ 241](#) (dříve TZ [§ 148](#)), resp. vůči jiným osobám [§ 248](#) ([§ 127](#), [§ 222](#) (dříve TZ [§ 256](#)), [§ 223](#) (dříve TZ [§ 256a](#))).
- Trestné činy **uvnitř a.s.**, např. vůči jejímu majetku [§ 255](#) (dříve TZ [§ 128 odst. 2](#)), [§ 206](#) (dříve TZ [§ 248](#)), [§ 220](#) (dříve TZ [§ 255 TZ](#))
- Jiné trestné činy, např. podle [§ 225](#) (dříve TZ [§ 126](#)), včetně tr. činů **na úkor a.s. spáchaných zvnějšku** např. podle [§ 209](#) (dříve TZ [§ 250](#))

Pachatel trestného činu ve vztahu k obchodní společnosti (a.s.)

- Člen statutárního orgánu
- Člen managementu
- Zaměstnanec
- Jiná osoba (akcionář, člen dozorčí rady)
- Zmocněnec, prokurista, likvidátor, správce konkursní podstaty
- Jiná osoba zvnějšku, mimo a. s.

Pachatel trestného činu

- Fyzická osoba
- Může jím být jen osoba, která dovršila 15 let věku
- Pachatel musí být v době činu přičetný (má schopnost rozpoznávací a ovládací)
- Někdy se vyžaduje zvláštní vlastnost nebo postavení pachatele (tzv. konkrétní nebo speciální subjekt)
- **Spolupachatelé** – trestný čin spáchaný společným jednáním více osob
- **Nepřímý pachatel** – zneužití trestně neodpovědné osoby, omylu jiné osoby, donucení atd.
- **Účastník na trestném činu** jiného
 - organizátor
 - návodce
 - pomocník

Konkrétní a speciální subjekt

- **Konkrétní subjekt** – pachatel trestného činu, u něhož se vyžaduje zvláštní vlastnost (např. dlužník u zvýhodňování věřitele podle [§ 223](#) (dříve TZ [§ 256a](#)))

- **Speciální subjekt** – pachatel trestného činu, u něhož se vyžaduje zvláštní způsobilost nebo postavení (např. veřejný činitel u tr. činů podle [§ 329](#) (dříve TZ [§ 158](#)) a [§ 330](#) (dříve TZ [§ 159](#)))

Institut jednání za jiného v TZ

- Podle [§ 114](#) (dříve TZ [§ 90 odst. 2](#)) platí: jestliže zákon stanoví, že pachatel musí být nositelem zvláštní vlastnosti, způsobilosti nebo postavení, postačí, že zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení jsou dány u právnické osoby, jejímž jménem pachatel jedná

Příklad: pachatelem zvýhodňování věřitele podle [§ 223](#) (dříve TZ [§ 256a](#)) může být člen představenstva a.s., přestože sám není dlužníkem, ale dlužníkem je a.s.

Spáchání trestného činu v rámci činnosti obchodní společnosti

- **Individuální trestní odpovědnost** fyzických osob vzniká naplněním znaků konkrétního trestného činu, bez ohledu na to, zda k němu popřípadě došlo v rámci činnosti právnické osoby, tj. i obchodní společnosti (dále OS)
- Jednání jménem a.s. či v jejím zastoupení tedy nevylučuje tr. odpovědnost toho, kdo takto jednal, i když se jednání přičítá OS
- Jiný **postih právnické osoby (OS), např. ve správním řízení, nevylučuje trestní odpovědnost** konkrétní fyzické osoby za stejné jednání (rozhodnutí č. 51/1997 Sb. rozh. tr.)
- Stejně tak trestní **postih fyzické osoby nevylučuje uložení jiné sankce právnické osobě (OS), za stejné jednání.**

Spáchání trestného činu v rámci činnosti OS

- **Rozhodnutí č. 23/1999-II. Sb. rozh. tr.:**
 - Pokud rozhodlo představenstvo a. s. jako kolektivní statutární orgán o určité otázce, která má význam pro naplnění znaků TČ, nevylučuje to individuální trestní odpovědnost jednotlivých fyzických osob jako členů takového kolektivního orgánu, kteří se na zmíněném rozhodnutí podíleli.
 - Předpokladem je, že tito členové naplnili svým jednáním všechny **znaky určitého trestného činu**
 - **Konkrétní podíl jednotlivých fyzických osob** na takovém rozhodnutí kolektivního orgánu byl prokázán – nejde o kolektivní odpovědnost.
- **Rozhodnutí č. 47/2001 Sb. rozh. tr.:**
 - Pachatelem trestného činu zvýhodňování věřitele podle [§ 256a TZ](#) může být **jen dlužník**. Je-li dlužníkem osoba právnická, může být pachatelem i její statutární orgán (např. jednatel společnosti s ručením omezeným) nebo osoba pověřená zastupovat právnickou osobu navenek.
 - Je-li statutární orgán kolektivní, mohou být pachateli všichni členové tohoto orgánu (např. členové představenstva akciové společnosti).
- **Rozhodnutí č. 53/2000 Sb. rozh. tr.:**

- Pachatelem tr. činu podle § 147 TZ je plátce daně, pojistného na zdravotní pojištění, na sociální zabezpečení nebo příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, který **nesplní svou zákonnou povinnost** odvést tyto platby, resp. jejich části za jiného.
- Je jím výlučně zaměstnavatel (resp. jeho statutární orgán nebo odpovědný zaměstnanec, který má provést platby) jako plátce té části uvedených plateb, jejichž uhrazení zákon ukládá poplatníkovi – zaměstnanci.
- **Rozhodnutí č. 48/2005 Sb. rozh. tr.:**
 - Ze samotného zákonného **postavení prokuristy obchodní společnosti (§ 14 ObchZ)** ještě nevyplývá jeho zákonná povinnost, aby za podnikatele zajistil řádné odvedení pojistného a jiných zákonných plateb státu. Tato povinnost však může vyplývat z jiného jeho postavení v obchodní společnosti.
- **Rozhodnutí č. 18/2006 Sb. rozh. tr.:**
 - Akcionáře, a to i když je **100% akcionářem, nelze ztotožňovat s akciovou společností** jako právnickou osobou coby poškozeným v tr. řízení, neboť jde o dva odlišné subjekty.
 - Jestliže obviněný jako předseda představenstva a.s. a její 100% akcionář způsobil trestným činem škodu a.s., nevznikla tím škoda současně obviněnému jako jejímu akcionáři, protože majetek a.s. jako právnické osoby je pro něj majetkem cizím, ale vznikla škoda pouze a.s.
 - Za způsobení takové škody lze dovozovat trestní odpovědnost obviněného a stejně tak mu lze uložit povinnost ji nahradit.

Osoby jednající za kapitálovou OS mají k majetku OS dvojí vztah:

- jednak s ním hospodaří jako s vlastním, takže se mohou dopustit tr. činu podmíněného dispozicí s vlastním majetkem pachatele, např. poškozování věřitele [§ 222](#) (§ 256 odst. 1 TZ)
- jednak je to pro ně majetek cizí, takže se mohou dopustit např. tr. činu porušování povinnosti při správě cizího majetku [§ 220](#) (dříve § 255 a § 255a TZ)

Správa a opatrování majetku

- Zpravidla má odpovědnost představenstvo jako statutární orgán, ale nikoli za všechno
- Odpovědnost managementu nebo zaměstnanců za svěřený majetek
- Odpovědnost zpravidla nelze dovodit u jiných osob, např. členů dozorčí rady nebo řadových akcionářů, kterým nebyla svěřena správa majetku a.s.

Odpovědnost statutárního orgánu ve vztahu k majetku a.s.

- Povinnost představenstva a. s. k obchodnímu vedení a. s. ([§ 192 ObchZ](#))
- Povinnost členů představenstva k výkonu své působnosti s péčí řádného hospodáře ([§ 194 odst. 5 ObchZ](#)) – usnesení NS sp. zn. 5 Tdo 1224/2006
- Při nesplnění těchto povinností a způsobení škody v určité výši může jít o trestný čin podle [§ 220](#) (dříve § 255 TZ nebo 255a TZ)
- Jen v rozsahu, v jakém byla správa majetku a. s. svěřena managementu

- Odpovědnost se zpravidla dovozuje z uzavřené smlouvy (manažerské, pracovní) – podle jejího obsahu (usnesení NS sp. zn. 5 Tdo 950/2007)
- Při nesplnění převzatých povinností a způsobení škody v určité výši může jít o trestný čin podle [§ 220](#) (dříve § 255 nebo 255a TZ).

Odpovědnost zaměstnanců za škodu na majetku a.s.

- Jen v rozsahu, v jakém byla správa majetku a. s. svěřena zaměstnanci
- Vychází se z ustanovení [§ 301 písm. d\)](#) a [§ 302 písm. g\)](#) ZPr 2006, resp. [§ 73 odst. 1 písm. d\)](#) a [§ 74 písm. g\)](#) ZPr 1965
- Možnost spáchání tr. činů podle (dříve § 255 TZ: usnesení NS sp. zn. 15 Tdo 1316/2006) nebo podle [§ 220](#) (dříve § 255a TZ - usnesení NS sp. zn. 5 Tdo 1510/2006)

6.3. TYPICKÁ DELIKTNÍ JEDNÁNÍ ČLENŮ STATUTÁRNÍHO ORGÁNU OS

Typická deliktní jednání členů statutárních orgánů (tj. typická jednání, kterými se lze při výkonu funkce statutárního orgánu a v souvislosti s ním dopustit trestného činu).

6.3.1. Poškozování spotřebitele – (§ 253 trestního zákoníku)

Tohoto úmyslného trestného činu se dopustí ten, kdo na cizím majetku způsobí škodu nikoliv nepatrnou, tedy dosahující nejméně částky 5000,- Kč [§ 138 trestního zákoníku](#) (dříve [§ 89 odst. 11](#) trestního zákona), tím, že poškozuje spotřebitele zejména tak, že je šidí na jakosti, množství nebo hmotnosti zboží a případně uvede ve větším rozsahu na trh výrobky, práce nebo služby a zatají přitom jejich podstatné vady.

Tento delikt je stíhán prozatím minimálně. Jde o jednání, kterých se dopouštějí obchodní společnosti na základě rozhodnutí statutárních orgánů. Takovýto prodej zmetků lze označit za systémový, nikoliv náhodný prodej vadného výrobku.

Judikatura:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.2.2007 sp. zn. 5 Tdo 87/2007 (viz příloha)

6.3.2. Předlužení - § 224, § 225 trestního zákoníku (dříve § 256c trestního zákona)

Úpadek

- (1) Kdo, byť i z hrubé nedbalosti, si přivodí úpadek tím, že
- a) činí vydání hrubě nepřiměřená svým majetkovým poměrům,
 - b) spravuje svůj majetek způsobem, který neodpovídá zákonem mu uloženým nebo smluvně převzatým povinnostem nebo je s nimi v hrubém nepoměru,
 - c) užívá poskytnutý úvěr v rozporu nebo hrubém nepoměru s jeho účelem,
 - d) poskytuje ze svého majetku půjčky nebo úvěry jiným osobám, ač to je v hrubém nepoměru k jeho majetkovým poměrům, nebo
 - e) učiní nad rámec obvyklého podnikatelského rizika obchod nebo operaci, která nenáleží k jeho pravidelné podnikatelské činnosti nebo je v hrubém nepoměru k jeho majetkovým poměrům, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán, kdo, byť i z hrubé nedbalosti, přijme nový závazek nebo zřídí zástavu, ač ví, že je v úpadku, a tím zhorší postavení dosavadních věřitelů.

Předlužení (dříve § 256c trestního zákona) - tohoto se dopustí ten, kdo, byť i z vědomé nedbalosti [§ 5 písm. a)], si přivodí předlužení tím, že

- činí vydání hrubě nepřiměřená svým majetkovým poměrům,
- spravuje svůj majetek způsobem, který neodpovídá zákonem mu uloženým nebo smluvně převzatým povinnostem nebo je s nimi v hrubém nepoměru,
- užívá poskytnutý úvěr v rozporu nebo hrubém nepoměru s jeho účelem,
- poskytuje ze svého majetku půjčky nebo úvěry jiným osobám, ač je to v hrubém nepoměru k jeho majetkovým poměrům
- učiní nad rámec obvyklého podnikatelského rizika obchod nebo operaci, která nenáleží k jeho pravidelné podnikatelské činnosti nebo je v hrubém nepoměru k jeho majetkovým poměrům, ač ví, že je předlužen, přijme nový závazek nebo zřídí zástavu.
 - Trestem může být, podle rozsahu způsobené škody, odnětí svobody až na pět let, zákaz činnosti nebo peněžitý trest.
 - Tohoto trestného činu se může dopustit pouze člen statutárního orgánu, jehož jednání je jednáním společnosti.

Příklad:

Policie podezírá podnikatele z Náchodska z předlužení firmy za pět milionů

NÁCHOD (MEDIAFAX) - Kriminalisté viní sedmašedesátiletého podnikatele z Náchodska z předlužení firmy za pět milionů korun. Za zvýhodňování věřitele hrozí muži až pětileté vězení, řekla v pátek agentuře Mediafax mluvčí náchodské policie Eva Prachařová.

Podnikatel se zemědělskými komoditami se dostal do obtíží, když firmy, kterým dodával zboží, mu neplatily, a on sám se naopak v letech 2009 až 2011 dostal do platební neschopnosti a začal svým věřitelům dlužit.

"Na základě provedeného vyšetřování a vypracovaných expertních posudků ho vyšetřovatel odboru hospodářské kriminality nejprve v prosinci 2011 obvinil z trestného činu zvýhodnění věřitele a v úterý 10. dubna také z trestného činu způsobení úpadku.

Zvýhodnění věřitele spočívalo v tom, že poté, co mu odběratelské firmy řádně nehradily jeho faktury, jim dále dodával masné zboží a stále doufal, že mu zaplatí. Jeho dluhy drobným dodavatelům se nakonec rozrostly do více než pěti milionů korun. Podle vznesených obvinění podnikatel pak uspokojoval některé své věřitele na úkor věřitelů jiných. Z výsledků prověřování totiž vyplynulo, že své dluhy uhrazoval nahodile a podle toho, jak který dodavatel na něj tlačil a naléhal, nikoli podle stanovených pravidel, aby se každému dostalo spravedlivého vypořádání.

"Skutkovou podstatu trestného činu způsobení úpadku podle policistů naplnil tím, že od poloviny roku 2009, kdy fakticky splňoval podmínky úpadku, neboť nestíhal uspokojovat splatné pohledávky více svých věřitelů, dále obchodoval se zvířaty a zemědělskými produkty a počínal si tak v rozporu s platnými zákony," dodala Prachařová. Tedy, ač věděl o úpadku své firmy, přijímal další závazky, a tím stále zhoršoval postavení dosavadních věřitelů.

In: Štěpánek, B. <http://tema.kurzy.cz/detail/policie-podezira-podnikatele-z-nachodska-z-predluzeni-firmy-23732.html>

6.3.3. Porušování závazných pravidel hospodářského styku – § 248 trestního zákoníku (dříve § 127 trestního zákona)

Toto ustanovení má postihovat úmyslné a závažné porušení pravidel hospodářského styku stanovené obecně závazným právním předpisem, a to v úmyslu opatřit sobě nebo jinému ve značném rozsahu neoprávněnou výhodu.

Vymezení skutkové podstaty

Dle platného znění [§ 248 TZ](#), je porušení pravidel hospodářské soutěže kvalifikováno z hlediska objektivní stránky jako **kumulativní**:

- jednání v rozporu s předpisy upravujícími nekalou soutěž,
- jednání v rámci hospodářské soutěže a
- způsobení újmy ve větším rozsahu jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům, případně opatření sobě nebo jinému neoprávněné výhody, opět ve větším rozsahu.

Zároveň však toto jednání **musí splňovat znaky**:

- klamavé reklamy,
- klamavého označování zboží a služeb,
- vyvolávání nebezpečí záměny,
- parazitování na pověsti podniku, výrobků či služeb jiného soutěžitele,
- podplácení, – zlehčování,
- srovnávací reklamy, porušování obchodního tajemství, nebo
- ohrožování zdraví spotřebitelů a životního prostředí.

Judikatura:

Typickým příkladem, který zmiňuje judikatura (rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR z 15. 4. 1998, sp. zn. 5 Tz 43/98 viz příloha), je nekalosoutěžní jednání. Konkrétně v daném případě předání technické dokumentace a know how třetímu subjektu v rozporu se závazkem uchovat zmíněné informace v tajnosti po smluvně sjednanou dobu.

6.1.1. Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi - [§ 270 trestního zákoníku](#)

Nejčastějším způsobem porušování autorských práv podle trestního zákoníku (zák. č. 40/2009) je:

- nikoli nepatrné neoprávněné zasáhnutí do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi - (dříve § 152 trestního zákona)

Nejčastějším způsobem porušování autorských práv bylo podle trestního zákona⁵³:

- užívání ilegálně získaných počítačových programů v obchodní společnosti a produkce zvukově obrazového záznamu či jiného díla. Ilegální užívání počítačových programů vyžaduje prokázání toho, že SO byl informován o existenci ilegálních programů v počítačích či počítačové síti své společnosti a že je s úmyslem užívat připustil, v této síti ponechal, respektive jejich užívání strpěl.

Judikatura:

Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 12. 10. 2006, sp. zn. I. ÚS 69/06 (viz příloha)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2005, sp. zn. 5 Tdo 160/2005 (viz příloha)

6.3.4. Obecné ohrožení - § 272 trestního zákoníku (dříve § 179 - 180 trestního zákona)

Trestní zákoník postihuje (zák. č. 40/2009 Sb. - § 272) úmyslné jednání:

- jímž se způsobí obecné nebezpečí tím, že se vydají lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že zapříčiní požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání, nebo
- které zvýší obecné nebezpečí anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění,

Trestní zákon postihoval (zák. č. 140/1961 Sb. - § 179 - 180) úmyslné jednání:

jehož se dopustí **pachatel**, který úmyslně (§ 179) nebo **z nedbalosti** (§ 180) vydá lidi v nebezpečí smrti nebo **těžké újmy na zdraví** nebo cizí **majetek** v nebezpečí **škody velkého rozsahu** tím, že způsobí požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek **výbušnin**, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání (obecné nebezpečí), případně obecné nebezpečí zvýší anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění.

Tato skutková podstata **je určena k ochraně lidského života**, zdraví a majetku.

Zákon vymezuje, **co se považuje za obecné nebezpečí** a jako příklady jsou uvedeny způsobení požáru, povodně, způsobení škodlivých účinků výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných obecně nebezpečných látek nebo sil. Takovými mohou být například hořlaviny, žíravé látky, radioaktivní a jaderné materiály apod.

V podstatě jimi mohou být všechny látky a síly, které jsou schopny způsobit škodlivé účinky srovnatelné s těmi, které mohou způsobit výbušniny, plyn a elektřina.

K tomu, aby byl spáchán úmyslný trestný čin obecného ohrožení, je zapotřebí, aby se pachatel úmyslně dopustil **obecně nebezpečného jednání** předpokládaného ve skutkové podstatě a dále, aby nastal **obecně nebezpečný následek**, který spočívá v ohrožení chráněných zájmů, a to v

⁵³ In: Sokol, T.: Odpovědnost členů statutárních orgánů dle trestního zákona

http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10077480-20768410-F00000_d-odpovednost-clenu-statutarnich-organu-dle-trestniho-zakona

takovém rozsahu a intenzitě, jež předpokládá výše uvedené ustanovení (tedy vydání většího počtu lidí v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo vydání cizího majetku v nebezpečí škody velkého rozsahu).

Mezi jednáním pachatele a následkem musí existovat příčinná souvislost.

Příklad:

Metanolová aféra vypukla loni na začátku září. Kvůli otrávenému alkoholu bylo podle náměstka zlínského krajského policejního ředitele Jindřicha Kučery ke konci loňského roku potvrzeno již 39 úmrtí. Poškozených, tedy lidí, kteří požili otrávený alkohol, je celkem 124. Policie ve věci stíhá přibližně sedm desítek lidí. Většina z nich byla obviněna z ohrožování zdraví závadnými potravinami. Další člověk zemřel po požití metanolu letos na Přerovsku, jeho úmrtí již bude policie vyšetřovat zvlášť mimo hlavní část kauzy.

Zřejmě klíčovým dnem pro objasnění celého případu je 20. září, kdy policie při razii v Opavě zajistila tisíce litrů tekutiny, kterou tvořil z poloviny metanol a z druhé etanol. Policie množství vyrobené směsi odhadla celkem na 15.000 litrů. Kriminalisté uvedli, že nemají povědomí asi o 4000 až 5000 litrech. Podle Kučery je pravděpodobné, že se veškeré množství kontaminovaného alkoholu zajistit nepovede, majitelé se ho zřejmě zbavili.

Judikatura:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 3. 2005, sp. zn. 8 Tdo 124/2005 (viz příloha).

6.3.5. Porušování povinnosti při správě cizího majetku - § 220 trestního zákoníku (dříve § 255 a § 255a trestního zákona)

§ 220 trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.) postihuje tato jednání:

- Kdo poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek, a tím jinému způsobí škodu nikoli malou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.
- Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo
 - b) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

§ 255 trestního zákona (zák. č. 140/1961 Sb.) postihoval jednání, kdy:

- potenciální pachatel má buď zákonem uloženou a nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek
- jinému úmyslně způsobí škodu nikoliv malou porušením výše zmíněné povinnosti, v případě § 255a pak tuto povinnost poruší z vědomé nedbalosti a jinému tím způsobí značnou škodu.

Příklad:

...bývalý místopředseda představenstva DPP podal, trestní oznámení pro podezření na spáchání trestných činů úvěrového podvodu a porušování povinností při správě cizího majetku. Těch se mělo dopustit vedení DPP právě za éry generálního ředitele Liche. DPP si tak pod vedením

Vladimíra Liche pravděpodobně vzal úvěr, o kterém věděl, že ho v době jeho splatnosti nebude schopen splatit.

Z dostupných zdrojů přitom vyplývá, že financující banky nabízely v říjnu 2011 DPP podmínky financování výhodnější. Tyto nabídky však byly údajně označeny jako nevýhodné samotným primátorem Svobodou a odmítány tak dlouho, až DPP skončil s mnohem nevýhodnějším financováním, jehož podmínky ani není schopen dodržet.

V tom mnozí spatřují pokus pražského primátora Bohuslava Svobody o hospodářskou destabilizaci DPP, záměrné snížení jeho hodnoty a přípravu na privatizaci v dalším období (privatizace takto krachujícího podniku by byla fakticky nutná). A na koho jiného hodit vinu než na předchozí management pod vedením Martina Dvořáka, proti kterému byla včas rozpoutána nenávistná kampaň.

Judikatura:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR (rozhodnutí z 29. 10. 2003, sp. zn. 7 Tdo 1194/2003

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR (rozhodnutí z 11. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1102/2006 (viz příloha)

6.3.6. Zneužívání informací v obchodním styku - § 255 trestního zákoníku (dříve § 128 trestního zákona)

§ 255 trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.) postihuje tato jednání:

- Kdo v úmyslu opatřit sobě nebo jinému výhodu nebo prospěch neoprávněně užije informace dosud nikoli veřejně přístupné, kterou získal při výkonu svého zaměstnání, povolání, postavení nebo své funkce a jejíž zveřejnění podstatně ovlivňuje rozhodování v obchodním styku, a uskuteční nebo dá podnět k uskutečnění smlouvy nebo operace na regulovaném trhu s investičními nástroji nebo na organizovaném trhu se zbožím, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.
- Stejně bude potrestán, kdo jako podnikatel, společník, člen orgánu, zaměstnanec nebo účastník na podnikání dvou nebo více podnikatelů se stejným nebo podobným předmětem činnosti v úmyslu uvedeném v předchozím odstavci uzavře nebo dá popud k uzavření smlouvy na úkor jednoho nebo více podnikatelů nebo jejich podniků.

§ 128 trestního zákona (zák. č. 140/1961 Sb.) postihoval úmyslné jednání:

- a) zneužití informací získaných z nikoli veřejně přístupných zdrojů a
- b) uzavření smlouvy mezi dvěma nebo více podniky či organizacemi se stejným nebo podobným předmětem činnosti, a to na úkor jedné nebo více z nich, v úmyslu opatřit sobě nebo jinému výhodu nebo prospěch (pozn. nemusí být vznik škody).

Judikatura:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR z 26. 6. 2002, 4 Tz 24/2002-1 (viz příloha)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR z 22. 2. 2000, sp. zn. 4 Tz 2/2000

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR z 18. 1. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1640/2005 (viz příloha)

Rozhodnutí Krajského soudu České Budějovice z 11.11.1998, sp. zn. 3 To 148/98 (viz příloha)

Pozn:

Typickým jednáním, pro které byl § 128 odst. 2 trestního zákona "konstruován", je jednání, kdy osoba oprávněná jednat za dva podnikatelské subjekty se stejným nebo podobným předmětem činnosti, uzavře sérii smluv, kterými jeden z těchto subjektů v podstatě vyřadí z podnikatelské činnosti. Například ukončí smluvně nájem nebytových prostor, v nichž bylo podnikáno, převede telefonní stanici, převede i obchodní smlouvy, a to vše z jednoho subjektu, za který jedná, na subjekt druhý.

Trestný čin **zneužívání informací v obchodním styku** podle § 128 odst. 2 TZ zneužitím zákazu konkurence členem představenstva a. s., který byl zároveň jednatelem s. r. o. (rozhodnutí č. 39/2006 Sb. rozh. tr.)

(1) Kdo v úmyslu opatřit sobě nebo jinému výhodu nebo prospěch neoprávněně užije informace dosud nikoli veřejně přístupné, kterou získal při výkonu svého zaměstnání, povolání, postavení nebo své funkce a jejíž zveřejnění podstatně ovlivňuje rozhodování v obchodním styku, a uskuteční nebo dá podnět k uskutečnění smlouvy nebo operace na regulovaném trhu s investičními nástroji nebo na organizovaném trhu se zbožím, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán, kdo jako podnikatel, společník, člen orgánu, zaměstnanec nebo účastník na podnikání dvou nebo více podnikatelů se stejným nebo podobným předmětem činnosti v úmyslu uvedeném v odstavci 1 uzavře nebo dá popud k uzavření smlouvy na úkor jednoho nebo více podnikatelů nebo jejich podniků.

(3) Odnětím svobody na **dvě léta až osm let** bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na **pět až deset let** bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

Přehled některých velkých případů, ve kterých jsou/byli podezřelí stíháni podle paragrafu o zneužití informací v obchodním styku :

- Karel Srba, bývalý generální sekretář ministerstva zahraničí a další osoby byli v únoru 2004 obviněni **v kauze pronájmu Českého domu** z trestného činu zneužívání informací v obchodním styku (servisní smlouva mezi akciovou společností a ministerstvem byla pro ČR nevýhodná, stát přišel asi 14,5 mil. Kč)
- Pět manažerů **Kosteleckých uzenin** bylo v lednu 2004 obviněno z trestného činu zneužívání informací v obchodním styku (podle policie převáděli finančními transakcemi peníze z Kosteleckých uzenin do družstva, které se zabývalo obchodováním s masem a uzeninami, škoda přesáhla 200 mil. Kč)
- Žaloba u soudu podaná na **Antonína Krumnikla** (bývalý komunistický ministr paliv a energetiky), Ondřeje Hradila a Marcelu Gajdovou pro trestný čin zneužívání informací v obchodním styku kvůli nezákonnému ovládnutí Kovohutí Břidličná (škoda cca 300 mil. Kč, věc se táhne od roku 1995)
- Za machinace kolem **olomouckého hokejového klubu** byli odsouzeni Pavel Čech, bývalý šéf a manažer hokejového týmu Havířova, a Josef Binar, další klubový funkcionář pro trestný čin zneužívání informací v obchodním styku (v r. 1996 jako zástupci občanského sdružení HC

Olomouc a zároveň stejnojmenné akciové společnosti převedli bez náhrady dluh firmy ve výši 1,1 mil Kč na sdružení, a tím ho poškodili)

- Trestní stíhání v kauze vytunelované liberecké společnosti Skloexport Reginy Rázlové, Lukáše Olivy a Adély Olivové pro trestný čin zneužívání informací v obchodním styku
- **Radovan Krejčíř** obviněn z trestného činu zneužívání informací v obchodním styku za to, že v r. 1998 odčerpal z rodinné firmy Corado Holding přes 270 mil. Kč do své společnosti Ducane Finance na britských Panenských ostrovech, takže znemožnil věřitelům Corada dostat se k jejich majetku.
- V kauze vytunelovaného investičního fondu Trend je bývalý předseda představenstva fondu Miroslav Hálek obviněn z trestného činu zneužívání informací v obchodním styku (škoda ve výši 1,5 mld. Kč, Hálek spolu s dalšími osobami podle policie získal kontrolu nad fondy Trend a Mercia a v letech 1995-1997 z jejich portfolia údajně různými protiprávními machinacemi převedli akcie nejcenějších firem, mimo jiné obchodního domu Kotva, na jiné společnosti) <http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/penize/clanek.phtml?id=759602>
- Vrchní soud v r. 2004 potvrdil rozsudek, kterým byli pro trestný čin zneužívání informací v obchodním styku odsouzeni Radek Leopold a Zdeněk Kratochvíl, jednatele společnosti **ICOM, s.r.o** a současně i **ICOM, a.s.** uzavřeli mezi oběma firmami smlouvy, kterými jednu ze společností připravili o více než pět milionů.
- Trestní stíhání pěti osob, včetně Františka Zelníčka, náměstka jihlavského primátora za ČSSD, pro stejný trestný čin zneužívání informací v obchodním styku kvůli uzavření jednostranně nevýhodné smlouvy mezi **ICOMem a společností Zemědělské stavby**, které mohly být poškozeny až o 140 mil. Kč.

6.3.7. Trestný čin zpronevěry - § 206 trestního zákoníku (dříve § 248 trestního zákona)

Trestný čin zpronevěry podle § 206 trestního zákoníku (zák. č. 40/2006 Sb.) postihuje jednání:

- (1) Kdo si присvojí cizí věc nebo jinou majetkovou hodnotu, která mu byla svěřena, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.
- (2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v předchozím odstavci a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.
- (3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 větší škodu.
- (4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
 - b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného,
 - c) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo

- d) způsobí-li takovým činem značnou škodu.
- (5) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,
 - a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo
 - b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).
- (6) Příprava je trestná.

Trestný čin zpronevěry podle § 248 trestního zákona (zák. č. 140/1961 Sb.) postihuje jednání:
přisvojení si věcí z majetku a. s. (např. leasing):

- (1) Kdo si přisvojí cizí věc nebo jinou majetkovou hodnotu, která mu byla svěřena, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.
- (2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.
- (3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 větší škodu.
- (4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
 - b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného,
 - c) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo
 - d) způsobí-li takovým činem značnou škodu.
- (5) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,
 - a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo
 - b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

6.3.8. Trestný čin zvýhodňování věřitele - § 223 trestního zákoníku (dříve § 256a trestního zákona)

Podle § 223 trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.) je za trestný čin považováno jednání:

- (1) Kdo jako dlužník, který je v úpadku, zmaří, byť i jen částečně, uspokojení svého věřitele zvýhodněním jiného věřitele, a způsobí tím na cizím majetku škodu nikoli malou, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.
- (2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 značnou škodu.
- (3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo
 - b) způsobí-li takovým činem jinému úpadek.

Podle § 256 trestního zákona (zákon č. 140/1961 Sb.) bylo za trestný čin považováno zvýhodňování věřitele vyplacením peněz půjčených a. s. (usnesení NS sp. zn. 5 Tdo 204/2007)

Trestný čin zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1 TZ spáchá a trestem odnětí svobody až na 1 rok nebo peněžitým trestem bude potrestán, kdo jako dlužník, který není schopen plnit své splatné závazky, zmaří, byť i jen částečně, uspokojení svého věřitele tím, že zvýhodní jiného věřitele.

Jde o další z tzv. úpadekových deliktů, kterým je porušováno právo věřitele na uspokojení jeho pohledávky odpovídající zásadám insolvenčního řízení. Na rozdíl od trestného činu poškozování věřitele podle § 256 TZ se u trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 256a TrZ celkový stav majetku pachatele nemění, ale jeho majetek je použit k uspokojení věřitelů nerovnoměrně. Zvýhodněný věřitel dostává sice jen to, co by mu jinak po právu patřilo, ale protože dlužník není schopen uspokojit všechny své věřitele, plným uspokojením jednoho věřitele zkracuje ostatní věřitele.

Judikatura:

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 5 Tdo 1624/2011, ze dne 11.1.2012

6.3.9. Trestný čin poškozování věřitele - § 222 trestního zákoníku (dříve § 256 trestního zákona)

Podle § 222 trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.) je za trestný čin poškozování věřitele považováno jednání:

- (1) Kdo, byť i jen částečně, zmaří uspokojení svého věřitele tím, že
 - a) zničí, poškodí, zatají, zcizí, učiní neupotřebitelnou, nebo odstraní, byť i jen část svého majetku,
 - b) postoupí svou pohledávku, anebo převezme dluh jiného,
 - c) zatíží věc, která je předmětem závazku, nebo ji pronajme,
 - d) předstírá nebo uzná neexistující právo nebo závazek,
 - e) předstírá nebo uzná právo nebo závazek ve větším rozsahu, než odpovídá skutečnosti,
 - f) předstírá splnění závazku, nebo
 - g) předstírá úpadek nebo svůj majetek jinak zdánlivě zmenšuje nebo předstírá jeho zánik, a způsobí tím na cizím majetku škodu nikoli malou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.
- (2) Stejně bude potrestán, kdo, byť i jen částečně, zmaří uspokojení věřitele jiné osoby tím, že
 - a) zničí, poškodí, zatají, zcizí, učiní neupotřebitelnou nebo odstraní, byť i jen část majetku dlužníka, nebo
 - b) k majetku dlužníka uplatní neexistující právo nebo pohledávku nebo existující právo nebo pohledávku ve vyšší hodnotě či lepším pořadí, než jaké má, a způsobí tím na cizím majetku škodu nikoli malou.

Trestný čin poškozování věřitele - § 256 trestního zákona (zákon č. 140/1961 Sb.)

Tohoto trestného činu se dopustil ten, kdo i jen částečně zmařil uspokojení svého věřitele tím, že:

- a) zničí, poškodí, zatají, zcizí, učiní neupotřebitelnou nebo odstraní část svého majetku,

- b) předstírá nebo uzná neexistující právo nebo závazek,
- c) svůj majetek zdánlivě zmenšuje, nebo
- d) v řízení před soudem odmítne splnit zákonnou povinnost učinit prohlášení o svém majetku nebo o majetku právnické osoby, za kterou je oprávněn jednat, nebo v takovém prohlášení uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje.

6.3.10. Trestný čin podvodu - § 209 trestního zákoníku

Podle § 209 trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.) je za trestný čin podvodu považováno jednání:

- (1) Kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.
- (2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odst. 1 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.
- (3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odst. 1 větší škodu.
- (4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odst. 1 jako člen organizované skupiny,
 - b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného,
 - c) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo
 - d) způsobí-li takovým činem značnou škodu.
- (5) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,
 - a) způsobí-li činem uvedeným v odst. 1 škodu velkého rozsahu, nebo
 - b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).
- 6) Příprava je trestná.

Judikatura:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 4 Tz 13/2006)

"Trestný čin **podvodu** je úmyslným trestným činem, tudíž v popisu skutku musí být uvedena i subjektivní stránka trestného činu, tedy zavinění, popř. i pohnutka, která charakterizuje trestní stíhání, stejně tak by měl být uveden i následek. Všechny tyto okolnosti musí být v usnesení (opatření) o zahájení trestního stíhání vyjádřeny popisem skutkových okolností tak, aby nevzbuzovaly pochybnosti o naplnění tohoto základního znaku trestného činu v konkrétním případě. V posuzované trestní věci vyšetřovatel policie subjektivní stránku trestného činu podvodu zcela pominul, když neuvedl žádné skutkové okolnosti, z nichž by bylo nepochybné, že obvinění spáchali úmyslný trestný čin

- (srov. nálezy Ústavního soudu I. ÚS 46/96, ÚS 43/96, IV. ÚS 582/99, ÚS 30/2000, ÚS 356/2001).

Doplňující literatura:

Ke studiu právní problematiky obchodněprávní odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních společností doporučujeme následující studijní zdroje:

- Sokol, T. Odpovědnost členů statutárních orgánů dle trestního zákoníku. Právní rádce. Dostupné z WWW: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-20768410-odpovednost-clenu-statutarnich-organu-dle-trestniho-zakona>
- Koukal, P. Korporátní pravidla Compliance a nový trestní zákoník. Dostupné z WWW: http://pravniradce.ihned.cz/c4-10077480-40730210-F00000_d-korporatni-pravidla-compliance-a-novy-trestni-zakonik.
- Molín, J. Protiprávní jednání z pohledu profesní odpovědnosti auditorů, daňových poradců a účetních. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011. ISBN 978-80-7357-600-4.
- Šámal, P. Púry, F., Sotolář, A., Štenglová, I. Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2001. ISBN 80-7179-493-7.
- Lalka, J. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a jeho vliv na prevenci podvodů. Právní rádce. Dostupné z WWW: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-53786420-zakon-o-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-a-jeho-vliv-na-prevenci-podvodu>
- Vicherek, R. Základní skutková podstata lichvy dle § 218 odst. 1 tr. zákoníku. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zakladni-skutkova-podstata-lichvy-dle-218-odst-1-tr-zakoniku-77208.html>
- Vidrna, J. Může neznámý pachatel dostat právnickou osobu na lavici obžalovaných? Epravo.cz. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/muze-neznamy-pachatel-dostat-pravnickou-osobu-na-lavici-obzalovanych-80111.html>

Příloha č. 1 - Judikatura

7. ODPOVĚDNOST ČLENŮ STATUTÁRNÍCH ORGÁNŮ DLE INSOLVENČNÍHO ZÁKONA⁵⁴

- Odpovědnost za škodu jednotlivých subjektů účastných na insolvenčním řízení
- Porušení zákonné povinnosti

Adresáti povinností dle insolvenčního zákona

Komu IZ ukládá povinnosti

- účastníkům řízení
 - dlužníku
 - věřitelům
- insolvenčnímu správci
- třetím osobám
- insolvenčnímu soudu?

Odpovědnost věřitele

- Odpovědnost za podání insolvenčního návrhu
- Odpovědnost za uplatněnou pohledávku
- Odpovědnost za popření práva na uspokojení jiného věřitele
- Odpovědnost v rámci výkonu činnosti věřitelských orgánů

Odpovědnost věřitele za podání insolvenčního návrhu

Odpovědnost navrhovatele

- Bylo-li řízení o insolvenčním návrhu zastaveno nebo
- byl-li insolvenční návrh odmítnut vinou insolvenčního navrhovatele, nebo
- byl-li insolvenční návrh zamítnut, má osoba, které zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu vznikla škoda nebo jiná újma, právo na náhradu takové škody nebo jiné újmy vůči insolvenčnímu navrhovateli.

V pochybnostech se má za to, že insolvenční navrhovatel zavinil zastavení insolvenčního řízení nebo odmítnutí insolvenčního návrhu.

Odpovědnost věřitele za podání insolvenčního návrhu

Proč odpovědnost za podání insolvenčního návrhu?

- Výrazný zásah do práv dlužníka
- Účinky zahájení insolvenčního řízení - § 109 IZ
- Omezení dispozic s majetkem - § 111 IZ
- Dříve taktéž povinných 5 let záznamu v insolvenčním rejstříku (obchodní rejstřík i tak navždy)

Potřeba rychlého odklizení insolvenčního návrhu + zpřísnění odpovědnosti insolvenčního navrhovatele.

Insolvenční soud může o insolvenčním návrhu rozhodnout nemeritorně, a to

⁵⁴ JUDr. Ing. Kristýna Chalupecká

- odmítnutí insolvenčního návrhu pro vady,
- zastavit řízení pro nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit nebo který se nepodařilo odstranit,

K zastavení insolvenčního řízení může taktéž dojít na základě zpětvzetí insolvenčního návrhu. Insolvenční navrhovatel je oprávněn činit takovou dispozici s řízením, a to až do okamžiku

- vydání rozhodnutí o úpadku, nebo
- právní moci jiného rozhodnutí o insolvenčním návrhu.

Insolvenční navrhovatel, který vzal zpět, nemůže pro tutéž pohledávku úspěšně zahájit insolvenční řízení

Insolvenční navrhovatel nemůže štěpit pohledávky pro účely insolvenčního řízení.

Odpovědnost věřitele za podání insolvenčního návrhu

- Nově možnost dřívějšího výmazu z IR
- Odmítnutí insolvenčního návrhu – do 7 dní od zahájení řízení
- Meritorní rozhodování výrazně delší – první úkon ve věci do 10 dní od zahájení
 - Výzva dlužníku
 - Předvolání k nařízenému jednání
 - Atd.

Odmítnutí insolvenčního návrhu pro zjevnou bezdůvodnost - nově § 128a IZ

- Insolvenční návrh podaný věřitelem insolvenční soud odmítne také tehdy, je-li zjevně bezdůvodný; učiní tak neprodleně, nejpozději do 7 dnů poté, co byl insolvenční návrh podán.
- Insolvenční návrh je zjevně bezdůvodný zejména tehdy, jestliže
 - insolvenční navrhovatel dokládá oprávnění jej podat pohledávkou, ke které se pro účely rozhodnutí o úpadku nepřihlíží,
 - jde o insolvenční návrh podaný opětovně a insolvenční navrhovatel při jeho podání nedoloží, že splnil povinnosti uložené mu případně předchozím rozhodnutím o insolvenčním návrhu, nebo
 - jeho podáním insolvenční navrhovatel zjevně sleduje zneužití svých práv na úkor dlužníka.
- V rozhodnutí, jímž odmítá insolvenční návrh pro zjevnou bezdůvodnost, může insolvenční soud uložit insolvenčnímu navrhovateli, aby za jeho podání zaplatil pořádkovou pokutu určenou do výše 50000 Kč se zřetelem ke všem okolnostem věci.

Náhrada škody za podání návrhu

- **Rozšíření okruhu osob, kterým vznikla škoda** - žalobu musí **dlužník** podat nejpozději do **6 měsíců** ode dne, kdy mu bylo doručeno rozhodnutí, jímž se končí řízení o insolvenčním návrhu, a **jiná osoba** nejpozději do 6 měsíců od zveřejnění tohoto rozhodnutí v insolvenčním rejstříku; o žalobě však nelze rozhodnout před právní mocí tohoto rozhodnutí.
- Nebyla-li včas podána žaloba o uplatnění práva, právo tím **zaniká**.
- Možno uložit předběžné opatření, kterým povinné osobě uloží, aby na náhradu této škody nebo jiné újmy složila do úschovy u soudu přiměřenou peněžitou částku. Učiní tak jen na

návrh oprávněné osoby podaný do 30 dnů od vydání rozhodnutí o zastavení řízení o insolvenčním návrhu, rozhodnutí o odmítnutí insolvenčního návrhu nebo rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu; předběžné opatření však nelze nařídit před nabytím právní moci takového rozhodnutí. **Nařízení předběžného opatření nebrání, že celkovou výši škody nebo jiné újmy dosud nelze vyčíslit.**

Odpovědnost věřitele za uplatnění práv

- Odpovědnost věřitele za řádné a včasné uplatnění své pohledávky přihláškou
 - Výrazné důsledky zejména u sanační řešení úpadku
 - U oddlužení se osvobozuje od nepřihlášených pohledávek
 - U reorganizace novace formou reorganizačního plánu
 - U konkursu výhradně zánik možnosti uspokojení pro příslušné řízení
- Odpovědnost věřitele za výši a pořadí uplatněné pohledávky
 - Bude-li po přezkoumání postupem podle tohoto zákona přihlášená pohledávka zjištěna tak, že skutečná výše přihlášené pohledávky činí méně než 50 % přihlášené částky, k přihlášené pohledávce se nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna.

Přihlášeno 100,- Kč	Zjištěno 60,- Kč	Uspokojováno 60,- Kč
Přihlášeno 100,- Kč	Zjištěno 40,- Kč	Uspokojováno 0,- Kč
 - Věřiteli, který takovou pohledávku přihlásil, může insolvenční soud na návrh insolvenčního správce uložit, aby ve prospěch majetkové podstaty zaplatil částku, kterou určí se zřetelem ke všem okolnostem přihlášení a přezkoumání pohledávky, nejvýše však částku, o kterou přihlášená pohledávka převýšila rozsah, ve kterém byla zjištěna; jde o incidenční spor.

Odpovědnost věřitele za popření

- Nově s popřením pohledávky jiným přihlášeným věřitelem taktéž odpovědnost za nedůvodnost tohoto úkonu
 - Insolvenční soud může uložit přihlášenému věřiteli, který popřel pohledávku, aby v incidenčním sporu složil i jistotu k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla věřiteli popřené pohledávky nedůvodným popřením pohledávky.
 - Učiní tak jen na návrh věřitele popřené pohledávky, který doloží, že mu vznik takové škody nebo jiné újmy zjevně hrozí.

Odpovědnost věřitele jako věřitelského orgánu

Členové a náhradníci věřitelského výboru

- jsou povinni při výkonu své funkce postupovat s odbornou péčí, a
- odpovídají za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobili porušením svých povinností nebo neodborným výkonem své funkce.

Společnému zájmu věřitelů jsou při výkonu funkce povinni dát přednost před zájmy vlastními i před zájmy jiných osob.

Nedůvodný návrh na svolání schůze věřitelů

- Věřitel, který podal opakovaně nedůvodně návrh na svolání schůze věřitelů, je povinen uhradit ostatním věřitelům na jejich žádost náklady, které jim vznikly v souvislosti s jejich účastí na schůzi věřitelů, konané na jeho návrh; takovému věřiteli může insolvenční soud také uložit náhradu nákladů, které tento soud vynaložil na svolání a organizaci schůze věřitelů konané na jeho návrh.

Odpovědnost dlužníka

- Odpovědnost za nepodání insolvenčního návrhu
 - § 98 a násl. IZ
- Nově také odpovědnost za podání insolvenčního návrhu – § 147 IZ
- Odpovědnost za plnění povinností v IŘ
 - Odpovědnost za neposkytnutí součinnosti
 - Odpovědnost za plnění povinností v moratoriu
 - Odpovědnost za neplnění podmínek oddlužení

Odpovědnost dlužníka za nepodání insolvenčního návrhu

Odpovědnost za nepodání insolvenčního návrhu

Povinnost takto řešit svůj úpadek cestou insolvenčního řízení zákon ukládá

- podnikajícím fyzickým osobám a
- bez rozdílu všem právnickým osobám, a to bez zbytečného odkladu poté,
- co se dlužník dozvěděl nebo při náležité pečlivosti měl dozvědět o svém úpadku (dříve jen úpadek v podobě platební neschopnosti), nebo
- byl-li pravomocně zastaven výkon rozhodnutí prodejem jeho podniku nebo exekuce proto, že cena majetku náležejícího k podniku nepřevyšuje výši závazků náležejících k podniku; to neplatí, má-li dlužník ještě jiný podnik.

Tuto povinnost mají i zákonní zástupci dlužníka a jeho statutární orgán a likvidátor dlužníka, který je právnickou osobou v likvidaci. Je-li těchto osob více a jsou-li oprávněny jednat jménem dlužníka samostatně, má tuto povinnost každá z nich. Insolvenční návrh podávají jménem dlužníka.

Odpovědnost za nepodání insolvenčního návrhu

- Povinnost splněna až meritorním rozhodnutím o návrhu
- Škoda nebo jiná újma je pak kalkulována z rozdílu mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel. Z odpovědnosti je pak možné se zprostit pouze v případě, pokud je odpovědná osoba schopná prokázat, že
- porušení povinnosti podat insolvenční návrh nemělo vliv na rozsah částky určené k uspokojení pohledávky přihlášené věřitelem v insolvenčním řízení, nebo

- tuto povinnost nesplnila vzhledem ke skutečnostem, které nastaly nezávisle na její vůli a které nemohla odvrátit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze po ní spravedlivě požadovat.

Náhrada škody

- Škoda nebo jiná újma je pak kalkulována z rozdílu mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel.
- Z odpovědnosti je pak možné se zprostit pouze v případě, pokud je odpovědná osoba schopná prokázat, že
 - porušení povinnosti podat insolvenční návrh nemělo vliv na rozsah částky určené k uspokojení pohledávky přihlášené věřitelem v insolvenčním řízení, nebo
 - tuto povinnost nesplnila vzhledem ke skutečnostem, které nastaly nezávisle na její vůli a které nemohla odvrátit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze po ní spravedlivě požadovat.
- Je-li již v průběhu insolvenčního řízení zřejmé, že věřiteli vznikla škoda nebo jiná újma porušením povinnosti podat insolvenční návrh, může insolvenční soud nařídit předběžné opatření, kterým povinné osobě uloží, aby na náhradu této škody nebo jiné újmy složila do úschovy u soudu přiměřenou peněžitou částku. Učiní tak jen na návrh oprávněného věřitele. Nařízení předběžného opatření nebrání, že celkovou výši škody nebo jiné újmy dosud nelze vyčíslit.

Nově - § 147 IZ – rozšíření odpovědnosti na dlužníka

- Účelově podávané insolvenční návrhy
- Vyhýbání se výkonu rozhodnutí nebo exekuci díky účinkům zahájeného insolvenčního řízení
- Reflektuje škodu, která může být způsobena věřiteli nebo třetí osobě (např. soudní exekutor)

Odpovědnost dlužníka za dispozice s majetkovou podstatou

- Moratorium
 - Dlužník, který v době trvání moratoria poruší své povinnosti stanovené tímto zákonem, odpovídá věřitelům za škodu nebo jinou újmu, kterou jim tím způsobí. Této odpovědnosti se dlužník zproští, jen když prokáže, že škodě nebo jiné újmě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat se zřetelem k průběhu moratoria.
- reorganizace
 - Právní úkony, které mají z hlediska nakládání s majetkovou podstatou a její správou zásadní význam, činí dlužník s dispozičními oprávněními jen se souhlasem věřitelského výboru. Porušení této povinnosti má za následek odpovědnost dlužníka za škodu nebo jinou újmu, kterou tím věřitelům nebo třetím osobám způsobil; členové statutárního orgánu dlužníka za takto způsobenou škodu nebo jinou újmu ručí společně a nerozdílně.

Odpovědnost insolvenčního správce

- Odpovědnost za úkony v řízení

- Porušení povinnosti odborné péče
- Porušení procesních povinností
- Odpovědnost za zpeněžení majetku třetích osob
- Odpovědnost za uhrazení pohledávek za majetkovou podstatou
 - Objektivní odpovědnost

Odpovědnost třetích osob

- Odpovědnost za neposkytnutí součinnosti
 - Osoby a orgány, které jsou povinny poskytnout insolvenčnímu soudu nebo insolvenčnímu správci součinnost, odpovídají za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobily, v případě, že tuto součinnost neposkytnou řádně a včas.
- Odpovědnost za vydání věci

Souhrnné informace o insolvenčním řízení naleznete zde:

- Hrstková, H. Nové insolvenční řízení. Dostupné z: www.cak.cz/assets/files/1769/lz_aktu_ln.ppt
- Žižlavský, M. Odpovědnost manažerů za opožděné podání insolvenčního návrhu po 1. lednu 2012. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/odpovednost-manazeru-za-opozdene-podani-insolvenčního-navrhu-po-1-lednu-2012-78975.html>

8. PRACOVNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ČLENŮ STATUTÁRNÍCH ORGÁNŮ OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ

Pracovněprávní odpovědnost je odvozený odpovědnostní pracovněprávní vztah, který vzniká porušením povinností subjektů základního pracovněprávního vztahu, nejčastěji pracovního poměru. Účastníkům pracovněprávních vztahů jsou ukládány preventivní povinnosti, které se týkají předcházení vzniku škody. Zaměstnavatel je povinen zajišťovat svým zaměstnancům takové pracovní podmínky, aby mohli řádně plnit své pracovní úkoly bez ohrožení zdraví a majetku, dále činit opatření k odstranění zjištěných závad a také soustavně kontrolovat, zda zaměstnanci plní své pracovní úkoly tak, aby nedocházelo ke škodám. Na druhé straně má zaměstnanec povinnost upozornit na hrozící škodu a povinnost zakročit, je-li k odvrácení škody hrozící zaměstnavateli neodkladně třeba zákroku.

Druhy odpovědnosti:

Hmotná odpovědnost – mezi tento typ odpovědnosti patří především odpovědnost za škodu, a to jak zaměstnance, tak zaměstnavatele. Škoda je majetková újma vyjádřená v penězích.

Sankce ukládané jinými orgány – o pracovněprávní odpovědnost jde také v některých případech, kdy jsou zaměstnanci nebo zaměstnavatelé ukládány sankce jiným orgánem. Zejména se jedná o odpovědnost zaměstnavatele za přestupky a správní delikty, jimiž došlo k porušení povinností vyplývajících z pracovněprávních předpisů.

8.1. Odpovědnost zaměstnavatele za škodu způsobenou zaměstnanci

8.1.1. Obecná odpovědnost za škodu

Zaměstnavatel odpovídá zaměstnanci za škodu, která mu vznikla při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním porušením právních povinností. Hlavní funkcí je funkce reparační, kdy má být zaměstnanci nahrazena škoda, ke které došlo při plnění pracovních úkolů. Odpovědnost zaměstnavatele za škodu vzniklou zaměstnanci je vždy objektivní, tzn. bez ohledu na zavinění i bez ohledu na skutečnost, zda zaměstnavatel tuto škodu zaměstnanci způsobil. Obecné odpovědnosti se nemůže zaměstnavatel zprostit. Tato odpovědnost může být poměrně omezena v případě, že na vzniku škody má podíl také poškozený zaměstnanec (důkazní břemeno nese zaměstnavatel).

Náležitosti odpovědnosti za škodu jsou:

- Škoda způsobená zaměstnanci během plnění pracovních úkolů
- Porušení právní povinnosti (protiprávnost musí prokázat zaměstnanec)
- Existence příčinné souvislosti mezi způsobenou škodou a protiprávností

Zaměstnavatel má povinnost uhradit zaměstnanci skutečnou škodu, a to v penězích nebo uvedením v předešlý stav. Naopak odpovědnost zaměstnance za škodu je vždy subjektivní, to znamená, že zaměstnanec odpovídá za škodu, jen pokud ji zavinil, a odpovědnosti se zproští, prokáže-li, že škodu nezavinil.

8.1.2. Odpovědnost za škodu při pracovních úrazech a nemocech z povolání

Tato odpovědnost je odpovědností za výsledek, což znamená, že předpokladem není porušení právní povinnosti. Předpokladem vzniku odpovědnosti zaměstnavatele za škodu je existence

pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, vznik škody a příčinná souvislost mezi pracovním úrazem a nemocí z povolání a vznikem škody.

Pracovní úraz je definován jako poškození zaměstnance na zdraví nebo jeho smrt úrazem, ke kterému došlo při plnění pracovních úkonů nebo v přímé souvislosti s ním. Nemocemi z povolání jsou nemoci uvedené v seznamu nemocí z povolání (nař. vl. 290/1995 Sb.), jestliže vznikly za podmínek v něm uvedených.

Došlo-li u zaměstnance při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním k pracovnímu úrazu, odpovídá za škodu tím vzniklou zaměstnavatel, u něhož byl zaměstnanec v době úrazu v pracovním poměru. Za škodu způsobenou zaměstnanci nemocí z povolání odpovídá ten zaměstnavatel, u něhož zaměstnanec pracoval naposledy před jejím zjištěním v pracovním poměru za podmínek, z nichž vzniká nemoc z povolání, kterou byl postižen.

Odpovědnost zaměstnavatele za škodu při pracovních úrazech a nemocech z povolání je odpovědností objektivní, zaměstnanec neprokazuje zavinění zaměstnavatele a není rozhodující, zda došlo k zavinění ze strany zaměstnavatele a také zda ke škodě došlo porušením právních předpisů nebo i přesto, že zaměstnavatel žádné právní předpisy neporušil. Zaměstnavatel se však může své odpovědnosti zprostit zcela nebo zčásti, jestliže prokáže důvody uvedené v zákoníku práce.

Povinnosti zaměstnavatele. Zaměstnavatel je povinen vysvětlit příčiny a okolnosti vzniku pracovního úrazu za účasti zaměstnance, pokud to jeho zdravotní stav dovoluje a také za účasti příslušného odborového orgánu nebo zástupce pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bez vážných důvodů neměnit stav na místě úrazu. Současně je povinen přijmout opatření proti opakování pracovního úrazu. Dále je povinen vyhotovit záznam o úrazu a vést dokumentaci o všech pracovních úrazech, jejichž následkem došlo buď ke zranění zaměstnance s pracovní neschopností delší než tři kalendářní dny nebo došlo-li k úmrtí zaměstnance. Jedno vyhotovení záznamu o úrazu musí zaměstnavatel předat postiženému zaměstnanci a v případě smrtelného pracovního úrazu jeho rodinným příslušníkům.

Zaměstnavatel je povinen rovněž vést evidenci v knize úrazů o všech pracovních úrazech, i když jimi nebyla způsobena pracovní neschopnost nebo byla způsobena pracovní neschopnost nepřesahující tři kalendářní dny. U zaměstnanců, u nichž byla uznána nemoc z povolání, která vznikla na pracovištích zaměstnavatele, je povinen vést evidenci o těchto zaměstnancích a zajistit odstranění podmínek, které ohrožení nemocí z povolání nebo nemoc z povolání vyvolávají.

Zaměstnavatel je povinen ohlásit pracovní úraz a zaslat záznam o úrazu stanoveným orgánům a institucím. Způsob evidence, hlášení a zasílání záznamu o úrazu, vzor záznamu o úrazu a okruh orgánů a institucí, kterými se ohlašuje pracovní úraz a zasílá záznam o úrazu, je upraven nařízením vlády č. 201/2010 Sb. Podle uvedeného nařízení vlády je zaměstnavatel povinen bez zbytečného odkladu ohlásit pracovní úraz a smrtelný pracovní úraz.

Druhy náhrad škod v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání

Rozsah náhrady škody způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání představuje jednotlivé dílčí nároky, které je nutno posuzovat zcela samostatně. Zaměstnanec má v závislosti na míře zavinění nárok na následující náhrady:

a) Náhrada za ztrátu na výdělku

Je-li tato náhrada poskytována po dobu pracovní neschopnosti, činí její výše rozdíl mezi průměrným výdělkem před vznikem škody způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání a plnou výší nemocenského pojištění vypláceného podle předpisů a nemocenském pojištění. Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity, je dílčí, opětující se nárok. Její výše činí rozdíl mezi průměrným výdělkem před vznikem škody a výdělkem dosahovaným zaměstnancem po pracovním úrazu nebo po zjištěné nemoci z povolání s připočtením případného invalidního důchodu.

b) Náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění

Zákoník práce upravuje náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění pouze rámcově, podrobnější úpravu stanoví vyhláška MZ č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění.

Výše odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění se stanoví na základě bodového ohodnocení, které uvádí ošetřující lékař v lékařském posudku, o který může požádat jako poškozený zaměstnanec, tak i fyzická nebo právnická osoba, která za škodu na zdraví odpovídá. Hodnota jednoho bodu činí 120,- Kč. Ve zvlášť výjimečných případech hodných mimořádného zřetele může soud odškodnění přiměřeně zvýšit nad stanovené nejvyšší limity odškodnění. Celková výše odškodnění již není omezená horní hranicí. v některých případech může být odškodnění bolestného vyšší nad hranice uvedené ve vyhlášce až o dvojnásobek celkové částky, např. u náročného způsobu léčení nebo jedná-li se o zvlášť těžké následky na zdraví, které omezují další uplatnění postiženého v životě.

c) Účelně vynaložené náklady spojené s léčením

Jedná se náklady, které postiženému zaměstnanci vznikly v souvislosti s utrpěným úrazem nebo nemocí z povolání, např. léky, ortopedické pomůcky, které nejsou hrazeny zdravotní pojišťovnou a které jsou nezbytné k léčení. Dále se může jednat o náklady na přibrání ošetřovatele, náklady na cestovné, které vznikají poškozenému zaměstnanci, a také jeho rodinným příslušníkům v souvislosti s návštěvami postiženého zaměstnance v nemocnici. Lze sem zahrnout i náklady na rehabilitaci a náklady spojené s dodržováním diety, která je podmínkou úspěšné léčby.

d) Věcná škoda

Jedná se o škodu, která vznikne zaměstnanci na věcech, např. škodu na oděvu, obuvi, zavazadle, ale i dopravních prostředcích použitých se souhlasem zaměstnavatele na pracovní cestě. Může se jednat i o škodu, spočívající v nákladech na údržbu domácnosti, které vznikají poškozenému tím, že nemůže obstarávat svou domácnost bez cizí pomoci. Při určení výše škody na věcech se vychází z ceny věci v době poškození s přihlédnutím k opotřebení.

e) Náhrady nákladů pozůstalým při smrtelném úrazu

Zákoník práce stanoví taxativní výčet náhrad, které se poskytují při úmrtí zaměstnance, který zemřel následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání. Zaměstnavatel je povinen poskytnout v rozsahu své odpovědnosti:

- **náhrada přiměřených nákladů spojených s pohřbem** – náklady hradí ten, kdo je vynaložil. Jedná se zejména o náklady účtované pohřebním ústavem, hřbitovní poplatky,

cestovní výlohy, náklady na zřízení pomníku nebo desky, úprava hrobu a dále jedna třetina přiměřených nákladů na smuteční ošacení.

- **náhrada nákladů na výživu pozůstalých** přísluší pozůstalým, kterým zemřelý výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat.
- **jednorázové odškodnění pozůstalých**. Nárok na toto odškodnění přísluší manželovi zemřelého a nezaopatřenému dítěti, každému ve výši 240.000,- Kč.

Každý zaměstnavatel, zaměstnávající alespoň jednoho zaměstnance, musí být pro případ své odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání zákonně pojištěn. Nový zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, který nabude účinnosti dne 1. 1. 2013 předpokládá zánik této odpovědnosti podle zákoníku práce. Náhradový systém bude převeden na dávkový do systému sociálního zabezpečení.

8.1.3. Odpovědnost za škodu na odložených věcech

Zaměstnavatel, u něhož je zaměstnanec v pracovním poměru, odpovídá za škodu na věcech, které se obvykle nosí do práce a které si zaměstnanec odložil při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním na místě k tomu určeném nebo obvyklém, v plné výši. Za věci, které do zaměstnání zaměstnanci obvykle nenosí (větší části peněz, klenoty, aj.) a které nepřevzal do zvláštní úschovy, odpovídá zaměstnavatel jen do výše 10.000,- Kč. Nárok na náhradu škody zanikne, jestliže o ní zaměstnanec neuvědomil zaměstnavatele bez zbytečného odkladu, nejpozději do 15 dnů ode dne, kdy se o škodě dozvěděl.

8.1.4. Ukládání sankcí jiným orgánem

Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty kontrolují dodržování povinností, vyplývajících z právních předpisů, vč. předpisů BOZP, předpisů o odměňování zaměstnanců, o pracovní době, době odpočinku a ochraně zaměstnance při platební neschopnosti zaměstnavatele. Úřady práce (krajské pobočky) kontrolují pracovněprávní předpisy související s trhem práce a dále provádějí finanční kontrolu k plnění podmínek týkajících se příspěvků z aktivní politiky zaměstnanosti a stanoví výši podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci. Smyslem oprávnění je umožnit dozorčímu orgánu řádné zjištění skutečného stavu věci.

Zákon o inspekci práce č. 251/2005 Sb. upravuje správní delikty na úseku rovného zacházení se zaměstnanci, pracovního poměru a dohod o pracích konaných mezi pracovní poměr, odměňování, pracovní doby a dovolené, bezpečnosti práce. Výše sankcí se pohybuje od 200.000,- Kč až do výše 2.000.000,- Kč. Při určení výše pokuty zaměstnavateli se přihlédne k závažnosti správního deliktu, ke způsobu jeho spáchání a k jeho následku.

Zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb. upravuje **dohled** úřadů práce nad dodržováním zákazu diskriminace ve vztazích zajišťování zaměstnanosti, řádným a včasným plněním oznamovacích povinností zaměstnavatele vůči úřadu práce, zákazu výkonu nelegální práce a povinnosti vytvářet pracovní místa pro zdravotně postižené. Lze uložit pokutu až do výše 5 milionů Kč.

8.1.5. Odpovědnost a povinnosti zaměstnavatele

Z pracovněprávních vztahů vyplývají oběma účastníkům (zaměstnavateli i zaměstnanci) určitá práva a povinnosti. Zpravidla právům jednoho účastníka odpovídají příslušné povinnosti jiného účastníka. Odlišné povinnosti mají vedoucí zaměstnanci. Vedoucími zaměstnanci jsou ti, kteří na jednotlivých stupních řízení zaměstnavatele jsou oprávněni stanovit a ukládat podřízeným zaměstnancům pracovní úkoly, organizovat, řídit a kontrolovat jejich práci a dávat jim k tomu účelu závazné pokyny.

Povinnostmi zaměstnavatele jsou

- přidělovat zaměstnanci práci dle pracovní smlouvy
- platit za vykonanou práci mzdu (plat, odměnu), dodržet minimální a zaručenou mzdu
- vytvářet podmínky pro plnění pracovních úkolů
- dodržovat ostatní pracovní podmínky stanovené právními předpisy (včetně vnitřních předpisů)
- zajistit bezpečnost a ochranu zdraví při práci

8.1.6. Rovné zacházení a zákaz diskriminace

Za diskriminaci lze považovat jakékoli rozlišování, vyloučení nebo dávání přednosti založené na diskriminačních znacích, jejichž cílem je znemožnit stejné možnosti zaměstnanců nebo stejné zacházení s nimi. Důraz je kladen zejména na rovnost zacházení s muži a ženami a zákaz diskriminace z důvodu pohlaví.

Zákoník práce zakotvuje povinnost zaměstnavatele zajišťovat rovné zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o postup při přijímání do zaměstnání, pracovní podmínky včetně odměňování, odbornou přípravu a příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání.

Instituty diskriminace, obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování a další upravuje podrobně antidiskriminační zákon č. 198/2009 Sb. Ten také stanoví právní prostředky ochrany před diskriminací v pracovněprávních vztazích. Zaměstnanec může podat stížnost u příslušného inspektorátu práce nebo žalobu k soudu. Povinnost nést důkazní břemeno, je na žalovaném zaměstnavateli.

8.2. Pracovní poměr

Před uzavřením pracovní smlouvy je zaměstnavatel povinen seznámit fyzickou osobu s právy a povinnostmi, které by pro ni z pracovní smlouvy vyplynuly, dále s pracovními podmínkami a podmínkami odměňování, za nichž má práci konat. Zaměstnavatel je povinen uzavřít pracovní smlouvu (i dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr) písemně a jedno vyhotovení vydat zaměstnanci. V pracovní smlouvě musí být uveden druh práce, místo výkonu práce a den nástupu do práce. Dále musí být dodrženy ustanovení o zkušební době a době trvání pracovního poměru.

Co se týče změn obsahu pracovní smlouvy, zaměstnavatel je povinen převést zaměstnance na jinou vhodnou práci a to z důvodů taxativně vymezených v zákoníku práce a vydat mu o tom písemné potvrzení.

Dohoda o rozvázání pracovního poměru musí být písemná, taktéž výpověď i okamžité zrušení pracovního poměru, které musí být zaměstnavatelem doručeno do vlastních rukou zaměstnance. Zaměstnavatel může dát výpověď pouze z důvodů taxativně uvedených v zákoníku práce a nesmí ji dát v ochranné době. V souvislosti se skončením pracovního poměru je zaměstnavatel povinen vydat zaměstnanci v den skončení pracovního poměru nebo dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr potvrzení o zaměstnání. Při výpovědi ze strany zaměstnavatele z důvodu organizačních změn je zaměstnavatel povinen zaplatit zaměstnanci zákonné odstupné. Při neplatném rozvázání pracovního poměru ze strany zaměstnavatele je zaměstnavatel povinen uhradit náhradu mzdy nebo platu.

8.2.1. Pracovní doba, dovolená

Zaměstnavatel je povinen dodržovat pracovní dobu, zejména její délku a rozvržení. Je tak omezen v přidělování práce pro zaměstnance, neboť rozsah práce musí být přiměřený délce pracovní doby. Zaměstnavatel je také povinen dodržovat přípustnou délku pracovní směny (max. 12 hodin), nepřetržitý odpočinek mezi dvěma směny alespoň 12 hodin, v týdnu alespoň 35 hodin). Zaměstnavatel je povinen poskytnout zaměstnanci přestávku na jídlo a oddech nejdéle po každých 6 hodinách nepřetržité práce v trvání nejméně 30 minut.

Zaměstnavatel je povinen vést u každého jednotlivého zaměstnance evidenci odpracované pracovní doby, práce přesčas, noční práce a pracovní pohotovosti. Za práci přesčas (max. 8 hodin/týden, max. 150 hod/rok) je zaměstnavatel povinen poskytnout příplatek ke mzdě (platu) nebo náhradní volno.

Zaměstnavatel je povinen určit zaměstnanci, jehož pracovní poměr k témuž zaměstnavateli trval po celý kalendářní rok, čerpání dovolené v rozsahu v délce alespoň 4 týdnů v kalendářním roce, ve kterém mu právo na dovolenou vzniklo.

V případech uvedených v nař. vl. č. 590/2006 Sb., je povinností zaměstnavatele při jiných důležitých osobních překážkách v práci, poskytnout zaměstnanci pracovní volno s náhradou nebo bez náhrady mzdy.

8.2.2. Odměňování

Povinností zaměstnavatele je poskytnout zaměstnanci za vykonanou práci sjednanou nebo určenou mzdu (plat, odměnu) a to ve stanoveném pravidelném termínu výplaty a vydat zaměstnanci písemný doklad, obsahující údaje o jednotlivých složkách mzdy a o provedených

srážkách. Zaměstnavatel musí dodržet výši minimální a zaručené mzdy ve smyslu [nař. vl. č. 567/2006 Sb.](#) V případě platební neschopnosti zaměstnavatele, může zaměstnanec podle [zák. č. 118/2000 Sb.](#), uplatnit u úřadu práce mzdové nároky nejvýše za dobu tří měsíců, které je povinen zaměstnavatel uhradit úřadu práce.

8.2.3. Pracovní podmínky, BOZP

Zaměstnavatel je povinen vytvářet bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a přijímat opatření k předcházení rizikům. Mezi důležité povinnosti zaměstnavatele patří zajistit školení o předpisech BOZP a soustavně kontrolovat jejich dodržování. Dále je povinností zaměstnavatele poskytnout zaměstnancům osobně ochranné pracovní prostředky, dodržovat bezpečnostní a hygienické limity na pracovní prostředí a umístit na pracovištích bezpečnostní značky a signály. Zaměstnavatel je povinen respektovat odlišné pracovní podmínky zaměstnankyň, zákazy prací pro zaměstnankyň a mladistvé.

8.2.4. Spolupráce s odbory

Zaměstnavatel je povinen odborové organizaci umožnit účast na jednáních, týkajících se BOZP a projednat s nimi podstatná opatření. Zaměstnavatel je povinen informovat odborovou organizaci o ekonomické a finanční situaci a projednat s ní pravděpodobný hospodářský vývoj, strukturu zaměstnanců a další záležitosti.

Ve smyslu [zákona 2/1991 Sb.](#), o kolektivním vyjednávání, je zaměstnavatel po předložení návrhu kolektivní smlouvy povinen o něm jednat. Zaměstnavatel je povinen plnit normativní závazky uvedené v kolektivní smlouvě, ze kterých vznikají nároky jednotlivým zaměstnancům a spolupracovat při řešení kolektivních sporů o uzavření kolektivní smlouvy nebo o plnění závazků smluvních stran.

8.2.5. Zaměstnanost

[Zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb.](#), stanoví zaměstnavatelům určité povinnosti. Zaměstnavatelé s více než 25 zaměstnanci v pracovním poměru, jsou povinni zaměstnávat osoby se zdravotním postižením a musí pro ně vyhradit povinný podíl pracovních míst. Neplní-li tuto povinnost, mohou odebírat výrobky od organizací zaměstnávající osoby se zdravotním postižením, jinak musí provést odvod do státního rozpočtu v zákonem stanovené výši. Zaměstnavatel je povinen písemně informovat úřad práce o zaměstnání cizinců a také o plnění povinného podílu včetně způsobu tohoto podílu. Za umožnění nelegální práce může být fyzické osobě uložena pokuta do 5 milionů Kč, právnické osobě do 10 milionů a dále hrozí postih z hlediska daňových zákonů. Nelegální prací se rozumí výkon závislé práce fyzickou osobou mimo pracovněprávní vztah.

8.2.6. Pojištění

Zaměstnavatel je povinen podle [zák. č. 187/2006 Sb.](#), o nemocenském pojištění přihlásit a ohlásit se v registru zaměstnavatelů, dále oznámit den nástupu zaměstnance do zaměstnání, den skončení jeho zaměstnání, vést evidenci o zaměstnancích a tyto údaje uschovat po dobu 10 kalendářních let. Zaměstnavatel přijímá žádosti svých zaměstnaných zaměstnanců o dávky nemocenského pojištění a poskytuje potřebnou součinnost při plnění povinností

zaměstnavatele v pojištění. Zaměstnavatel je povinen poskytovat náhradu mzdy za pracovní dny po dobu 21 dnů dočasné pracovní neschopnosti zaměstnance.

Zaměstnavatel je plátcem pojistného za své zaměstnance a ve smyslu **zák. č. 592/1992 Sb.**, platí pojistné na účet zdravotní pojišťovny a je povinen předat přehled o platbě pojistného na zdravotní pojištění.

8.3. TRESTNÍ ODPOVĚDNOST PRÁVNICKÝCH OSOB

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim nabyl účinnosti 1. 1. 2012. Jedná se o speciální předpis ve vztahu k obecným právním předpisům, tj. k trestnímu zákoníku a trestnímu řádu. Tento zákon upravuje podmínky trestní odpovědnosti právnických osob, tresty a ochranná opatření, které lze za spáchání stanovených činů uložit právnickým osobám a postup v řízení proti nim. Zákon mění dosavadní zásadu individuální trestní odpovědnosti a zakotvuje zásadu souběžné trestní odpovědnosti fyzické a právnické osoby.

Ve smyslu principu teritoriality může být trestně odpovědná právnická osoba tuzemská (česká) i zahraniční, pokud má na území České republiky sídlo. Trestně odpovědný je nejen statutární orgán nebo jeho člen, ale i kontrolní orgán a také zaměstnanec při plnění pracovních úkolů. Navíc trestní odpovědnost přechází na všechny právní nástupce. Z trestní odpovědnosti je vyloučena Česká republika jako stát včetně všech organizačních složek a také jednotky územní samosprávy při výkonu veřejné moci.

Zákon obsahuje taxativní výčet 84 trestných činů, u nichž zavedení deliktů odpovědnosti požadující mezinárodní smlouvy a právní předpisy Evropské unie. Jedná se o různorodou směs deliktů ze všech hlav trestního zákoníku s výjimkou trestných činů proti životu a zdraví. Tento okruh trestných činů může být dále rozšířen.

Zákon pro označení právních důsledků spáchání trestného činu užívá označení trest, případně ochranné opatření. Zákon umožňuje osm druhů trestu, jimiž jsou: zrušení právnické osoby, propadnutí jejího majetku, peněžitý trest, propadnutí věci, zákaz činnosti, zákaz plnění veřejných zakázek, zákaz účasti v koncesním řízení nebo veřejné soutěži, zákaz přijímání dotací a subvencí a uveřejnění rozsudku. Ochranným opatřením je zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Účelem sankcionování právnických osob by měla být jejich náprava, aby se staly řádným korporátním subjektem. Nespravedlnost trestního postihu právnické osoby lze spatřovat v tom, že mohou být sankcemi postiženy také osoby, které nemohly protiprávní jednání právnické osoby nijak ovlivnit.

8.4. SOUBĚH FUNKCÍ A ODPOVĚDNOST

Soudní judikatura před novelou obchodního zákoníku nepřipouštěla souběh funkcí, a pokud docházelo k uzavírání pracovních smluv, jejichž předmětem byl výkon činností spadajících do působnosti statutárního orgánu, byly takové pracovní smlouvy neplatné. Na základě judikatury obecných i správních soudů nebylo možné platně sjednat pracovní poměr na činnosti, které člen orgánu vykonává ve společnosti již z titulu funkce člena orgánu (záležitosti obchodního vedení). Jednatel mohl mít sjednán pracovní poměr ke společnosti pouze na činnosti vzdálené

své řídicí pravomoci. **Zákon č. 351/2011 Sb.**, novela obchodního zákoníku, která nabyla účinnosti dne 1. 1. 1992, provedla změny v § 66d.

Zde se výslovně stanoví, že statutární orgán může pověřit obchodním vedením společnosti zcela nebo z části jiného (delegace na třetí osoby). Tyto činnosti mohou být též vykonávány v pracovněprávním vztahu zaměstnancem společnosti, kdy tento zaměstnanec může být současně statutárním orgánem společnosti. Nově je umožněno vykonávat některé činnosti spadající do působnosti statutárního orgánu v pracovněprávním vztahu. Konkrétně se jedná o činnosti spadající do obchodního vedení. ZOK stanoví, že při pověření obchodním vedením zůstává nedotčena odpovědnost osob, které jsou statutárním orgánem nebo jeho členem, stanovená tímto zákonem za porušení povinnosti vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře. Novela tak umožnila souběh funkcí i ohledně některých činností, které spadají do působnosti statutárního orgánu, když s každou s těchto funkcí je spojena jiná odpovědnost.

Odpovědnost zaměstnance je odpovědností subjektivní, zato odpovědnost členů statutárních orgánů je objektivní (člen je odpovědný pokud nejedná s péčí řádného hospodáře). Jedná se o porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, pokud dojde k porušení smluvní nebo zákonné povinnosti. Péče řádného hospodáře je širší pojem než protiprávnost.

Rozdíl v koncepci právních úprav obou odpovědností spočívá v rozsahu náhrady škody. Odpovědnost zaměstnance za škodu je podle zákoníku práce v případě nedbalostní škody limitována maximální částkou, která činí 4 a půl násobek průměrného měsíčního výdělku, jež měl zaměstnanec před porušením povinnosti, kterou způsobil škodu. Omezení neplatí pro případ, že zaměstnanec způsobil škodu úmyslně, v opilosti nebo po zneužití jiných návykových látek. Oproti tomu odpovědnost členů statutárních orgánů není limitována a to ani v případě, že ke škodě došlo z nedbalosti. Podle obchodního zákoníku se zásadně nahrazuje veškerá vzniklá škoda, tj. skutečná škoda a ušlý zisk.

Obecná odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku je založena na tom, že poškozený musí prokázat, že došlo k naplnění předpokladů náhrady škody s výjimkou zavinění a je vždy na škůdci, aby se vyvinil. Zákoník práce stanoví, že poškozený zaměstnavatel musí prokázat všechny náležitosti odpovědnosti za škodu, včetně zavinění. ZOK stanoví odpovědnost členů statutárních orgánů tak, že členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost v péči řádného hospodáře. Poškozené společnosti stačí pouze prokázat způsobení škody a příčinnou souvislost mezi škodou a porušením povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře. Zavinění není třeba dokazovat vzhledem k objektivní odpovědnosti za škodu.

ZOK pojem obchodní vedení v žádném ustanovení nedefinuje. Podle ustálené judikatury obchodní vedení zahrnuje provozování základní hospodářské činnosti a rozhodování o záležitostech uvnitř společnosti. Představenstvo či jednatelé budou moci kdykoli rozhodnout, že určité otázky obchodního vedení nebude rozhodovat představenstvo, ale že jejich rozhodování svěří některému z členů představenstva či jednotlivému jednatele a na takto svěřený úkol s ním bude uzavřena pracovní smlouva.

Oprávnění k delegaci zakládá přímo zákon, i třeba jediný jednatel v s. r. o. může delegovat výkon obchodního vedení sám na sebe. Otázkou zůstává platnost samo kontrakce, kdy pracovní smlouvu má sám se sebou uzavřít jediný jednatel. Předmětem delegace mohou být i dílčí nebo celé oblasti obchodního vedení. I kdyby představenstvo či jednatelé delegovali rozhodování o všech otázkách obchodního vedení, působnost ke strategickému řízení společnosti jim zůstane zachována. I nadále tak budou určovat směr, jakým se mají rozhodnutí delegovaného člena ubírat.

Souběžný pracovní poměr člena orgánu společnosti se liší od běžného pracovního poměru ve dvou věcech. Zaprvé ZOK stanoví, že při pověření obchodním vedením se nedotkne odpovědnosti za péči řádného hospodáře. To znamená, že bude-li člen představenstva pověřen obchodním vedením a bude-li svěřené otázky rozhodovat v pracovním poměru, za svá rozhodnutí ponese odpovědnost podle obchodního práva nikoli podle práva pracovního. Za druhé mzdu (odměnu z dohody) za delegovaný výkon obchodního vedení musí zaměstnanci, který je ve společnosti členem orgánu, schválit ten orgán společnosti, který rozhoduje o jeho odměňování jako člena orgánu. Proto se ani zde neuplatní pracovněprávní předpisy, ale zase obchodní zákoník. Orgánem příslušným ke schválení bude zřejmě valná hromada. Tato musí schválit mzdu, jinak na ni nevznikne nárok.

Obchodní vedení společnosti zabezpečuje vždy představenstvo jako celek, to znamená, že za řádné zabezpečení obchodního vedení odpovídají všichni členové představenstva.

Literatura a další zdroje

- BĚLINA, M. a kol. *Pracovní právo*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-186-4.
- BĚLINA, M. a kol. *Zákoník práce*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-317-2
- ČECH, P. *Hlavní změny v obchodním zákoníku po 1. lednu 2012*. Právní rádce. 2012, č. 1, str. 19-26.
- JELÍNEK, J. *Právní osoby a působnost nového zákona*. Právní rádce. 2012, č. 1, str. 4-7.
- MIKYSKA, M. *Odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání*. Olomouc: ANAG, 2010. ISBN 978-80-7263-569-6.
- Zákon č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání
- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
- Zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
- Zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců
- Zákon č. 118/2006 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele
- Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění
- Zákon č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon

9. ZPŮSOBY VYMÁHÁNÍ A UPLATŇOVÁNÍ SOUKROMOPRÁVNÍCH POHLEDÁVEK

V době přetrvávající finanční a hospodářské krize není pochyb o aktuálnosti otázky vymáhání pohledávek, a to jak z pohledu dlužníka, tak z pozice věřitele. Od nabytí účinnosti nového insolvenčního zákona se zvedla nová vlna diskuzí ohledně postavení věřitele vůči dlužníkovi, zejména z hlediska věřitelů, jejichž pohledávka je zajištěna, a taktéž nezajištěných věřitelů v tzv. osobních bankrotech.

Je potřeba si uvědomit, že český právní řád poskytuje věřiteli vícero cest, jakým způsobem se domoci svého práva. Věřitel by měl při vymáhání své pohledávky postupovat maximálně racionálně, tj. jak v obecné rovině zdůrazňuje i Richter, věřitel by měl brát v potaz v této souvislosti zejména transakční náklady, které s uplatňováním a vymáháním nároku vznikají.⁵⁵

Dá se říci, že obecným dilematem věřitele při zvažování postupu při vymáhání své pohledávky je to, jak

- nejefektivněji,
- nejrychleji,
- a co s nejnižšími náklady dopadajícími přímo na věřitele

přimět dlužníka splnit svůj závazek. Přestože jednu ze základních zásad závazkového práva tvoří právě zásada známá již římskému právu „*pacta sunt servanda*“ - dodržování a plnění smluv, není možné se spoléhat na to, že ke splnění dojde ze strany dlužníka vždy jen dobrovolně. Proto by měl být věřitel vždy dostatečně bdělý již v procesu kontraktace tak, aby byl následně schopen uplatnit své právo soudní cestou.

Nezanedbatelným činitelem pro úspěšné vymožení pohledávky je osoba oprávněná jednat za věřitele, neboť na jejich bedrech leží břemeno odpovědnosti z hlediska špatně zvolené cesty uplatnění a vymáhání konkrétní pohledávky. Následující text tak má čtenáři usnadnit orientaci v tom, jakým způsobem lze pohledávku vymáhat a jaká úskalí může v tomto procesu očekávat.

9.1. NÁROK VĚŘITELE A JEHO CHARAKTERISTIKA

9.1.1. Závazkový vztah

Předtím, než vůbec můžeme hledat neoptimálnější cestu k vymáhání konkrétní pohledávky, je nejprve nutné podrobit ji právní analýze, tj. zjistit, o jaký nárok se jedná a zda je vůbec možné jej úspěšně vymáhat. Zjišťujeme tedy skutečný obsah jednotlivých subjektivních práv a mluvíme tak o právu hmotném. **Právo hmotné** směřuje *bezprostředně* k naplnění účelu práva a je smyslem právní úpravy.⁵⁶

Na začátku každé takové situace musí existovat vztah mezi dvěma nebo více subjekty, ze kterého pro každou ze stran plynou určitá práva a povinnosti, **závazkový vztah**. Pod pojmem závazkový vztah rozumíme takový typ vztahu, na základě něhož je jeden z účastníků takového vztahu – **dlužník**, povinen druhému účastníku – **věřiteli**, poskytnout určitou, zpravidla majetkovou hodnotu, tj. plnění, a věřitel je oprávněn takové plnění od dlužníka požadovat. Na

⁵⁵ Richter, T. Insolvenční právo, 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 25

⁵⁶ Gerloch, A. Teorie práva, 1. vydání Praha: Aleš Čeněk, 2009, s. 128

straně dlužníka je plnění označováno jako **dluh**,⁵⁷ na straně věřitele mluvíme o **pohledávce**.⁵⁸ Závazkový vztah je tak typickým příkladem synalagmatického vztahu, kde právo jedné strany (věřitele) odpovídá povinnosti, kterou je povinna druhá strana (dlužník) plnit.

Závazkové vztahy jsou vystaveny na principu **bezformálnosti právních úkonu**, což znamená, že pokud zákon nestanoví u konkrétního typu smlouvy povinnost písemné formy,⁵⁹ lze takovou uzavřít i ústně. Věřitel by si avšak měl uvědomit, že v případě ústně uzavřené smlouvy bude značně zhoršená jeho pozice při vymáhání plnění závazku z této smlouvy.

V souvislosti s pohledávkou a stádiem, ve kterém se pohledávka nachází, bývá často zmiňován termín **právní nárok**.⁶⁰ Právní nárok je vlastnost určitého subjektivního práva (kupříkladu práva na zaplacení dlužné částky) spočívající v jeho vymahatelnosti. Vymáhat nelze např. práva prekludovaná (prekluze) nebo promlčená (promlčení).⁶¹ Pokud tedy mluvíme o tom, že subjekt má na něco právní nárok, znamená to, že může úspěšně obrátit na určitý orgán veřejné moci, nejčastěji soud, aby tento rozhodl o nároku věřitele a tím věřiteli umožnil legálně exekvovat dlužníka, pokud dlužník neplní dobrovolně.

9.1.2. Právní režim pohledávky

Ještě předtím, než začneme posuzovat samotnou pohledávku, měli bychom si uvědomit, že pohledávky mohou vznikat v různých režimech jednotlivých právních předpisů v rámci vnitrostátního práva. Z hlediska civilního práva proto můžeme rozlišovat **pohledávky vznikající z občanskoprávních vztahů a pohledávky vznikající z obchodněprávních vztahů**.

Občanskoprávní vztahy jsou upraveny zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „občanský zákoník“) a tvoří základ civilního práva, tudíž **obecně** upravuje soukromoprávní vztahy. Vztahy podnikajících subjektů jsou upraveny **speciálně**, a to zákonem č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „obchodní zákoník“), a obecné předpisy občanského práva se na ně použijí pouze subsidiárně. Komplikovanost tohoto problému lze znázornit na následujícím schématu⁶²

⁵⁷ Dluh je obsahem závazkového právního vztahu. Představuje jednak právní povinnost dlužníka poskytnout určitou hodnotu věřiteli, tedy chování dlužníka směřující ke splnění závazku (k uspokojení věřitele), ke kterému je dlužník ze závazku povinen. Pojem dluh však bývá též užíván k označení předmětu této povinnosti, tedy vlastní hodnoty, kterou je dlužník ze závazkového vztahu povinen poskytnout věřiteli k jeho uspokojení. In Hendrych, D., Právní slovník, 1. Vydání, Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1429

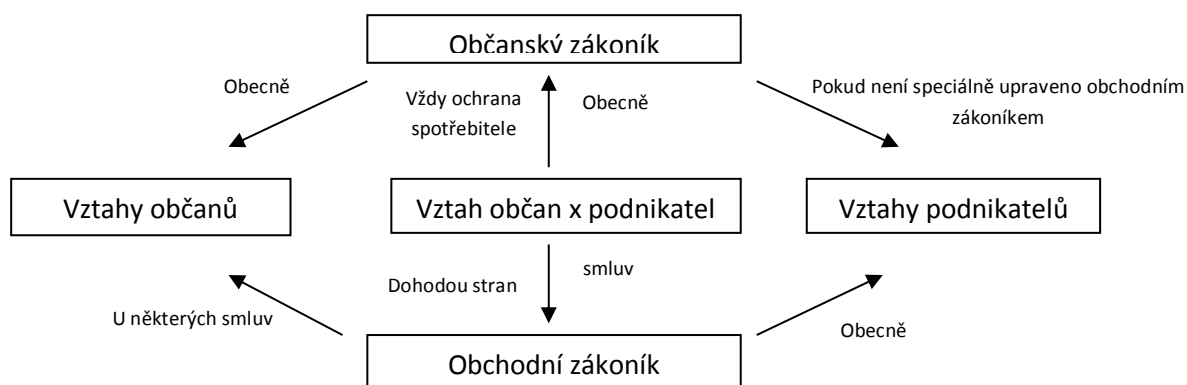
⁵⁸ Hendrych, D., Právní slovník, 1. Vydání, Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1429

⁵⁹ Kupříkladu smlouva o převodu nemovitosti uzavřená dle ust. § 588 a následujících zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁰ Upozorňuji, že je potřeba striktně rozlišovat mezi termíny nárok a právo.

⁶¹ Hendrych, D., Právní slovník, 1. Vydání, Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1089

⁶² Toto schéma však celou problematiku, ve skutečnosti je odlišování režimu mnohem složitější, tudíž mohou mít s aplikací problémy značně zjednodušuje i odborníci.

Zdroj: vlastní tvorba

Předpoklad profesionality a poctivosti v obchodních vztazích je projekcí obecné zásady soukromého práva, a to zásady *vigilantibus iura skripta sunt* (právo je na straně ostražitých, popř. právo patří bdělým).

Zatímco v obchodních stycích je spíše zdůrazněna profesionalita jednotlivých účastníků, kdy každý účastník právního vztahu má předpokladatelný soudný intelekt a odpovídající znalosti a schopnosti, a jest tudíž schopen bránit svá práva⁶³, v běžném občanském styku je tato zásada částečně prolomena zákonnou ochranou slabší strany (s důrazným akcentem na ochranu spotřebitele).⁶⁴ Vzhledem ke smluvní svobodě se strany mohou dohodnout na tom, že podrobí svůj vztah režimu obchodního zákoníku, avšak vždy s ohledem na kogentní ustanovení regulující ochranu spotřebitele.⁶⁵ Odlišnost jednotlivých vztahů z hlediska pohledávek tak můžeme zaznamenat u délky promlčení pohledávek, jejich příslušenství a sankcí.

9.1.3. Platnost pohledávky

Je potřeba si uvědomit, že každý právní úkon musí mít určité náležitosti k tomu, aby byl perfektní, tedy způsobilý vyvolat relevantní právní následky. K základním náležitostem právního úkonu patří zejména *náležitosti subjektu právního úkonu, náležitosti vůle při právním úkonu, náležitosti projevu této vůle při právním úkonu a náležitosti poměru mezi vůlí subjektu konajícího právní úkon a projevem této vůle*, a taktéž *náležitosti předmětu právního úkonu*. Ve své podstatě to tedy znamená, že pokud má být právní úkon platný, musí dotýcný být způsobilý takový právní úkon vykonat, musí tento právní úkon chtít vykonat vážně o své vlastní vůli, tuto vůli musí dát shodným způsobem najevo i navenek, a plnění z tohoto právního úkonu musí být možné a dovolené.

Pokud právní úkon všechna tato kritéria nenaplní, je vadný. Jedním z nejpodstatnějších následků vad právního úkonu může být právě jeho neplatnost. V případě, že je právní úkon neplatný, sice tento právní úkon existuje, ale jeho zamýšlené následky vzhledem k této vadě

⁶³ Předpoklad profesionality a poctivosti v obchodních vztazích je projekcí obecné zásady soukromého práva, totiž zásady *vigilantibus iura skripta sunt* (právo je na straně ostražitých, popř. právo je psáno pro bdělé).

⁶⁴ Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol., Kurs obchodního práva. Obchodní závazky, 3. vydání, Praha: C.H. Beck 2003, s. 20

⁶⁵ Ust. § 262 obchodního zákoníku

nenastanou. Je nutné si uvědomit, že právní úkon může být neplatný v plném rozsahu nebo i jen částečně. Dle následků jaké způsobují a s ohledem na způsob jejich uplatnění rozlišujeme dva druhy neplatnosti:

Absolutní neplatnost je neplatnost, která působí od počátku právního úkonu a soud, v případě rozhodování o takovémto právním úkonu, přihlíží k takové neplatnosti z úřední povinnosti a účastník se jí nemusí ve sporu dovolávat. Absolutní neplatnost působí nejen mezi stranami konkrétního vztahu, ale i ve vztahu k třetím osobám.

Naopak **relativně neplatný** právní úkon je takový, který sice zamýšlené právní následky vyvolá, nicméně oprávněný subjekt má možnost se této neplatnosti dovolat nebo ji v případě soudního sporu namítat. Na rozdíl od absolutní neplatnosti je relativně neplatný právní úkon úkonem „platným“ až do doby, kdy se jí oprávněný subjekt dovolá.

Příklad:

Absolutní neplatnost celého smluvního ujednání

Pan Lasota se rozhodl, že si koupí od pana Lopaty rodinný dům. Kupní smlouva byla sjednána ústně, podle občanského zákoníku je však předepsána písemná forma pro kupní smlouvy na nemovitosti. Takové smluvní ujednání proto bude v plném rozsahu absolutně neplatné a nevyvolá zamýšlené účinky, tj. na základě takovéto smlouvy nemůže být dům převeden. Absolutní neplatnost části smluvních ujednání

Pan Lasota s panem Lopatou se poučili a uzavřeli kupní smlouvu k nemovitosti v písemné formě. Součástí ujednání ve smlouvě byla taktéž smluvní pokuta ve výši 100% kupní ceny, pokud pan Lasota nezaplatí do 3 dnů od uzavření smlouvy. Takovéto ujednání je však v rozporu s dobrými mravy, a proto je dle občanského zákoníku stíženo taktéž absolutní neplatností. Kupní smlouva v tomto případě platná bude, neplatné bude pouze inkriminované ujednání o smluvní pokutě.

Relativní neplatnost

Pan Lopata panu Lasotovi prodal spolu s rodinným domem taktéž spoluvlastnický podíl na garáži, kde vlastní druhou polovinu bratr pana Lopaty a má tudíž zákonné předkupní právo. Převod takového spoluvlastnického podílu tedy není ze zákona neplatný, musel by tuto neplatnost namítat bratr pana Lasoty jako oprávněná osoba.

9.1.4. Životnost pohledávky

Jak bylo zmíněno výše, základní vlastností pohledávky, se kterou je spojena její vymahatelnost, je její stáří. Pohledávka ve své podstatě prochází třemi základními stadii, a to:

- pohledávka ještě **není splatná** - věřitel ještě není oprávněn požadovat její zaplacení po dlužníkovi;
- pohledávka **je splatná** - **Splatností pohledávky** totiž obvykle rozumíme okamžik, se kterým smlouva spojuje provedení konkrétní platební povinnosti dlužníkem;
- pohledávka **je po splatnosti** – dlužník je v prodlení s plněním a věřitel tak může své právo na zaplacení pohledávky uplatnit u soudu.

Prodlení dlužníka má samozřejmě taktéž vliv na možné smluvní sankce, zejména v podobě smluvní pokuty a na příslušenství pohledávky, které je tvořeno úroky, úroky z prodlení,

poplatkem z prodlení a náklady spojenými s jejím uplatněním.⁶⁶ V případě, že se dlužník nachází v prodlení,⁶⁷ věřitel má nárok, a to za každý takový den prodlení, na úroky z prodlení. Pokud se jedná o občanskoprávní vztah nebo si účastníci obchodněprávního vztahu nesjednají smluvní úrok z prodlení, náleží věřiteli zákonný úrok z prodlení, a to ročně ve výši ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro poslední den kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o sedm procentních bodů.⁶⁸

Nárok však není setrvalý a zpravidla se **promlčuje**. Promlčení znamená, že tento určitý nárok sice nezaniká a stále existuje v určité oslabené formě, ale nelze jej úspěšně vymoci soudní cestou, pokud dlužník promlčení namítne. Obecná promlčecí doba v občanskoprávních vztazích činí **tři roky**, v obchodních vztazích jsou to **čtyři roky**. Promlčecí doba začíná běžet prvním dnem, kdy mohlo být toto právo uplatněno poprvé, tj. kdy mohlo být poprvé uplatněno u soudu a kdy je dlužník v prodlení s plněním. V případě prekluze, která je vcelku mimořádným institutem, však právní nárok zcela zaniká, přestává tedy existovat v jakékoliv formě. V praxi se bude jednat zejména o nároky z odpovědnosti za vady nebo za škody.

Zásadní rozdíl mezi prekluzí a promlčením je tedy ten, že v případě promlčení dlužník splnit může⁶⁹, ač již ve své podstatě nemusí,⁷⁰ v případě prekluze už plnění dlužníka vytváří nový právní vztah v podobě bezdůvodného obohacení věřitele – věřitel dostává něco, na co již nemá žádný právní nárok. Jak již z výše uvedeného vyplynulo, promlčení je právem subjektu – věřitele, uplatnit námitku, kdežto k prekluzi se přihlíží z úřední povinnosti.

Promlčecí lhůta samozřejmě utíká pro věřitele velmi neúprosně, nicméně právo dává možnost věřiteli zastavit její běh, a to zejména řádným uplatněním nároku soudní nebo obdobnou cestou. Od okamžiku, kdy je věřiteli nárok přiznán rozhodnutím soudního nebo jiného kompetentního orgánu, začíná promlčecí doba běžet od počátku.

Příklad:

Pan Lasota se dne 11. května 2010 zavázal, že panu Lopatovi půjčí 10.000,- Kč, což také učinil. Pan Lopata se zavázal tyto peněžní prostředky panu Lasotovi vrátit dne 31. 12. 2010. Pokud by pan Lasota chtěl vrátit peníze dříve, má smůlu. Má sice pohledávku za panem Lopatou, ale tato pohledávka ještě neuzrála, není splatná.

Pan Lopata však peníze ke dni splatnosti pohledávky nevrátil, je tedy v prodlení se splněním svého závazku – zaplacení dlužné částky, a pohledávka pana Lasoty je po splatnosti. Pan Lasota je tedy oprávněn pana Lopatu žalovat, a to nejdříve 1. 1. 2011, tedy v okamžiku, kdy je již pan Lopata v prodlení s vrácením úvěru.

Vzhledem k tomu, že pan Lasota i pan Lopata nejsou podnikatelé, pan Lasota má tři roky na to, aby pana Lopatu úspěšně žaloval o zaplacení dlužné částky. Pokud tak pan Lasota neučiní, jeho nárok se tak promlčí. Neznačená to však, že by pan Lasota nemohl pana Lopatu žalovat i po pěti letech, pokud však tak učiní, musí počítat s tím, že pan Lopata může u soudu namítat promlčení a nárok na zaplacení dlužné částky tak panu Lasotovi přiznán nebude.

⁶⁶ Ust. § 121 odst. 3 občanského zákoníku

⁶⁷ Pokud prodlení dlužníka nezavinil sám věřitel.

⁶⁸ Srovnej viz nařízení vlády č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku.

⁶⁹ ...a nebude se jednat o bezdůvodné obohacení – plnění bez právního důvodu, neboť zde důvod (titul) k plnění stále existuje, pouze je oslaben námitkou promlčení.

⁷⁰ Neboť ho k tomu de facto kromě špatného svědomí nemá kdo donutit.

Pokud se pan Lasota rozhodne pana Lopatu přece jen žalovat, není pro něj, z hlediska promlčení, podstatné, že se spor rozhoduje dalších pět let, protože pan Lasota uplatnil svůj nárok žalobou a promlčecí doba tím u pohledávky přestává běžet. Pokud soud rozhodne ve prospěch pana Lasoty, panu Lasotovi vydáním takového rozhodnutí začíná běžet nová promlčecí doba, tentokrát desetiletá k exekvování této pohledávky.

9.1.5. Zajištění pohledávky

Z hlediska kategorizace pořadí pohledávek rozlišujeme jednotlivé **pohledávky na zajištěné** a **nezajištěné**. Nezajištěnou pohledávkou rozumíme pohledávku, která není zajištěná majetkem dlužníka ani majetkem třetí osoby. Naopak majitel zajištěné pohledávky v případě, že dlužník nemíní svůj závazek uhradit, je oprávněn uspokojit svoji pohledávku z tohoto zajištění.

Zajištění slouží ke zvýšení jistoty věřitele, že závazek dlužníka vůči němu bude splněn. Zajišťovací vztah lze proto označit za vztah vedlejší k závazku hlavnímu, který zároveň následuje osud tohoto hlavního závazku. Pokud tedy hlavní závazek zanikne, většinou dochází taktéž k zániku závazku vedlejšího. Kupříkladu v případě zániku smlouvy o úvěru zaniká i její zajištění v podobě ručení třetí osoby za splnění takového závazku.

Závazky mohou být zajištěny buďto určitým věcným právem, např. zástavním právem, nebo dalším závazkem, např. závazek ručení třetí osoby za splnění hlavního závazku.

Samotné zajištění může vzniknout různými způsoby, a to

- dohodou stran;
např. zástavní smlouva, dohoda o smluvní pokutě,
- jednostranným právním úkonem;
např. uznání závazku, zadržení věci, ručení, přistoupení k závazku
- rozhodnutím soudního či jiného úředního orgánu;
např. soudcovské zástavní právo
- zajištění vzniklé za zákona.

Oproti tomu se v insolvenčním řízení zajištěnou pohledávkou rozumí pouze pohledávka, která je zajištěna zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem práva nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy,⁷¹ tedy to zajištění, za kterým stojí určitá konkrétní majetková hodnota, přičemž zde převládají věcně-právní zajišťovací nástroje.

9.1.6. Shrnutí

Pokud tedy budeme posuzovat určitý konkrétní nárok, měli bychom jej nechat projít následujícím testem vymahatelnosti, který se může zejména sestávat z následujících otázek zkoumajících kvalitu naší pohledávky:

1. Mám dostatečné podklady, na základě kterých bude pohledávka prokázána?
2. Jedná se o občanskoprávní nebo obchodněprávní nárok?
3. Je tento nárok platný po právu?
4. V jakém čase se moje pohledávka nachází? Nedošlo již k jejímu promlčení/prekluzi?
5. Je pohledávka zajištěna, a pokud ano, jakým způsobem?

⁷¹ Ust. § 2 zákona č. 182/2008 Sb., o úpadku a jeho způsobech řešení, ve znění pozdějších předpisů

9.2. UPLATŇOVÁNÍ A VYMÁHÁNÍ ZÁVAZKŮ

I když věřitel podrobí svoji pohledávku důkladné analýze z hlediska její právní existence, pořád zde zůstává otázka vhodnosti (ekonomičnosti) a reálné možnosti vymahatelnosti této pohledávky, a to ve vztahu k osobě dlužníka. Předtím, než se věřitel rozhodne pro konkrétní formu vymáhání závazku, měl by si klást další otázky, a to zejména:

- V jaké finanční situaci se dlužník nachází, má-li nějaký majetek nebo příjmy;
- Je již proti dlužníku veden výkon rozhodnutí nebo exekuce;
- Bylo již ve věci dlužníka zahájeno insolvenční řízení, případně osvědčen úpadek;

Zvolená forma uplatňování pohledávky může zcela zásadním způsobem ovlivňovat míru uspokojení věřitele. Pokud je totiž dlužník silně zadlužený, je zcela zbytečné uplatňovat svůj nárok u soudu žalobou a následně se postavit do dlouhé řady věřitelů, když je možné domoci se proporcionálního uspokojení v insolvenčním řízení. Naopak když mám jako věřitel informace o tom, že dlužník je dostatečně finančně zajištěný, avšak závazek odmítá z určitého důvodu splnit, je racionálnější z hlediska rychlosti a ekonomičnosti uspokojení nejprve vyzkoušet alternativní mimosoudní cesty vymáhání pohledávky, jako je jednání s dlužníkem, proces mediace atd.

Z roviny práva hmotného, které nám ve své podstatě závazek modeluje pomocí souhrnu právních norem, se tak posunujeme do oblasti **práva procesního**, které slouží k úpravě postupu orgánů veřejné moci, k vytváření a ochraně hmotných práv⁷², tj. upravuje nám také práva a povinnosti, které si nesou strany sporu k příslušnému řízení před orgánem veřejné moci tak, aby se mohly v zákonem stanovených mantinelech domoci svých práv.

V následujícím textu jsou jednotlivé způsoby vymáhání pohledávek seřazeny podle zvyšující se intenzity, a to od procesu smířčího vymáhání pohledávky, přes nalézací řízení, výkon rozhodnutí a exekuci, až k řešení problému v insolvenčním řízení.

Alternativní způsoby vymáhání pohledávek

Věřitel by měl vždy zvažovat, zda je účelné neprodleně přistoupit k vymáhání své pohledávky prostřednictvím soudního či obdobného sporu.

Strany by měly v první řadě přistoupit k přímému vyjednávání a pokusit se tak o nalezení smírného řešení celého sporu. Pokud mezi stranami není možné otevřít přímé jednání, nabízí se alternativní cesta v podobě mediace. **Mediace** je neformální, strukturovaný proces řešení konfliktů, v němž sporným stranám pomáhá v řešení jejich konfliktní situace a dosahování vzájemné dohody zprostředkovávat komunikaci nestranná třetí osoba – mediátor. Mediace je variantou mimosoudního vyrovnání mezi stranami sporu.⁷³

Další alternativní variantou věřitele je oslovení prostředníka, **vymáhací agentury**, která na základě mandátní nebo příkazní smlouvy začne pro věřitele jeho pohledávku vymáhat. Vymáhání pohledávky touto cestou s sebou nese ovšem taktéž celou řadu nejistot pro věřitele.

Ve velmi volném smyslu lze za formu uplatnění pohledávky považovat její úplatné postoupení, **cesi**, kdy věřitel upřednostní časové hledisko před plným uspokojením z pohledávky.

⁷² Gerloch, A. Teorie práva, 1. vydání Praha: Aleš Čeněk, 2009, s. 128

⁷³ Řežnák, R., Mimosoudní řešení sporů v podmínkách EU a ČR, prezentace pro CEPS

9.3. UPLATŇOVÁNÍ POHLEDÁVKY

9.3.1. Prostřednictvím civilního soudu

Při uplatňování pohledávky je nezbytné v první řadě zkoumat, který orgán je oprávněn rozhodovat předmětný spor – kde je možno žalovat. Pravomoc rozhodovat civilní spor v zásadě přísluší soudu, v zásadě jsou v prvním stupni místně příslušné okresní soudy, v některých případech však může ve věci rozhodovat soudy krajské.⁷⁴

Je zapotřebí však zkoumat, zda si strany pro případ sporu nezvolily jiný způsob řešení – rozhodčí soud, rozhodce ad hoc.⁷⁵ Věřitel by si měl být dále vědom, že u soudů mohou probíhat rozdílné typy řízení, a to v závislosti na tom, zda věřitel teprve žádá soud o potvrzení, zda mu skutečně určité právo svědčí nebo již chce přimět dlužníka, aby na základě takto osvědčeného práva plnil to, co nebyl schopen či ochoten splnit dobrovolně. Dle dikce zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, jsou soudy v občanském soudním řízení oprávněny k následujícímu, tedy

- projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci a
- provádějí výkon rozhodnutí, která nebyla splněna dobrovolně.⁷⁶

V nejobecnější formě tak můžeme řízení rozdělit na řízení nalézací a řízení vykonávací, což jsou dvě na sobě zcela nezávislá, procesně oddělená řízení. **Řízení nalézací** slouží, jak již vyplývá ze samotného označení, k přímému nalézání práva, a to ve sporných a nesporných řízeních. V řízeních sporných vystupuje věřitel zpravidla jako **žalobce** a dlužník jako **žalovaný**.

V případě tzv. **nesporných řízení** soud toto právo oprávněné strany přímo zakládá svým rozhodnutím, jedná se typově o řízení o dědictví, osvojení, řízení ve věcech obchodního rejstříku aj.⁷⁷ Naopak **řízení sporné** je v zásadě sporem o právo, v tomto případě je na soudu, aby posoudil a svým rozhodnutím deklaroval, zda tu určitý právní vztah je či není. Řízení sporné je právě tím typem řízení, ve kterém žádá věřitel soud, aby potvrdil rozhodnutím jeho právo na splnění závazku dlužníkem.

Rozhodnutí soudu může nabývat různých zákonných forem, a to zejména formy **rozsudku**, **platebního rozkazu**, **elektronického platebního rozkazu** nebo **usnesení**.

9.3.2. Uplatňování pohledávky prostřednictvím rozhodčího řízení

Řízení nalézací však nemusí probíhat pouze u civilního soudu, v dnešní době často využívanou alternativu skýtá tzv. **rozhodčí řízení** (arbitráž). Rozhodčí řízení je upraveno zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, podpůrně se použijí některá ustanovení občanského soudního řádu.

Podstatou rozhodčího řízení je rozhodování majetkových sporů⁷⁸ jedním nebo více rozhodci anebo stálým rozhodčím soudem, který by měl být ve věci nestranný a nezávislý. Jedná se o **alternativní způsob řešení sporů**, které by jinak spadaly do pravomoci soudu. Strany jsou

⁷⁴ Ust. § 7 OSŘ

⁷⁵ Viz. další výklad

⁷⁶ § 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁷ Srovnej část pátá OSŘ

⁷⁸ s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů

v tomto případě oprávněny stanovit místo, kde bude rozhodčí řízení probíhat, a taktéž normy, které se budou v řízení aplikovat.⁷⁹

V rozhodčím řízení mohou být rozhodovány následující majetkové spory⁸⁰

- vyplývající z obchodních vztahů (smlouvy kupní, o dílo, rámcové smlouvy, smlouvy o úvěru atd.)
- vyplývající z občanských vztahů (smlouvy kupní, o dílo, o půjčku, nájemní smlouvy atd.)
- spory vyplývající z pracovněprávních vztahů
- spory ze směnek
- spory o vlastnická a jiná práva k majetku, ať již movitému či nemovitému
- spory společníků obchodních společností
- spory vyplývající z odpovědnosti za škody a bezdůvodného obohacení
- další majetkové spory

Naopak v rozhodčím řízení nemohou být řešeny spory vzniklé v souvislosti s výkonem rozhodnutí nebo exekuce, vyvolané prováděním konkurzu nebo vyrovnání, dědické spory, spory o umoření listin, spory o úschovách, spory vyplývající z řízení ve věcech obchodního rejstříku, spory ve věcech kapitálového trhu apod.

Výhody rozhodčího řízení

Ve vztahu k řízení před obecnými soudy má rozhodčí řízení řadu nesporných výhod. Nejdůležitějšími z nich jsou:

a) Neformálnost

Na rozdíl od řízení před obecnými soudy, není rozhodčí řízení svazováno řadou povinných formálních kroků a procesních otázek, které mohou být účastníky zneužity k průtahům řízení. Například dohoda stran o tom, že rozhodčí řízení má probíhat bez nařízení ústního jednání, pouze na základě písemných důkazů, jakož i jednoinstančnost rozhodčího řízení, **eliminují riziko nežádoucích průtahů rozhodčího řízení.**

b) Rychlost

Pro strany sporu je asi nejdůležitější výhodou rozhodčího řízení jeho rychlost. Zatímco délka řízení před obecnými soudy dosahuje běžně několika let, délka sporu rozhodovaného v rozhodčím řízení se počítá na několik málo měsíců. U méně komplikovaných sporů dosahuje délka rozhodčího řízení 1 – 2 měsíce, u komplikovanějších sporů netrvá rozhodčí řízení déle, než tři měsíce. Jednoinstančnost rozhodčího řízení je pak důležitým faktorem jeho rychlosti. Po ukončení rozhodčího řízení, je možné okamžitě zahájit exekuci na majetek dlužníka.

c) Jednoinstančnost

Jednoinstančnost rozhodčího řízení znamená, že proti rozhodčímu nálezu není možno se odvolat ani podat jiný řádný opravný prostředek. Rozhodčí nález tak nabývá právní moci doručením stranám sporu a je vykonatelný. Zákon přiznává rozhodčímu nálezu, bez nutnosti

⁷⁹ Hendrych, D., Právní slovník, 1. Vydání, Praha: C.H. Beck, 2009, s. 970

⁸⁰ Kapitola 7.3.2. vychází z: ARBITER: Rozhodčí řízení rychle a spravedlivě. Dostupné z: <http://www.arbiter-rozhodce.cz/spory-pro-rozhodci-řízení/>

splnění dalších formálních náležitostí, v zásadě stejné právní účinky jako pravomocnému a vykonatelnému rozsudku obecného soudu. Straně, která byla ve sporu úspěšná, tak nic nebrání podat na základě rozhodčího nálezů návrh na nařízení výkonu rozhodnutí, resp. návrh na nařízení exekuce.

d) Nižší náklady

Rozhodčí řízení bývá zásadně levnější než řízení před obecnými soudy. Poplatky za rozhodčí řízení bývají řádově o 25% levnější, než poplatky obecných soudů. Zatímco základní sazba soudního poplatku obecných soudů jsou 4% z hodnoty předmětu sporu, základní sazba poplatku za rozhodčí řízení je zpravidla 3%. Při větším počtu sporů lze se dohodnout i na nižších poplatcích.

e) Neveřejnost

Neveřejnost rozhodčího řízení má význam zejména v případech, ve kterých jsou projednávány informace, které mohou být obchodním tajemstvím účastníků řízení nebo tam, kde strany sporu nemají zájem na medializaci sporu a jeho předmětu. Není tedy možné, aby se rozhodčího řízení účastnily zástupci konkurence stran sporu, novináři, apod. Ze strany rozhodce či rozhodců, je únik informací, které se v souvislosti s výkonem své funkce dozví, zajištěn povinností naprosté mlčenlivosti.

f) Snadná vykonatelnost

Pokud jde o vykonatelnost rozhodčího nálezů, pak v rámci České republiky platí pro rozhodčí nálezy stejný právní režim jako pro rozsudky obecných soudů s tím rozdílem, že vykonatelnost rozhodčích nálezů nastává od zahájení řízení podstatně dříve, než u rozsudků obecných soudů. Důležitou vlastností rozhodčích nálezů je však také jejich snadná vykonatelnost v zahraničí. Díky mezinárodním dohodám je totiž nepoměrně jednodušší domoci se v zahraničí výkonu rozhodčího nálezů, nežli domoci se výkonu rozhodnutí obecného soudu.

Rozhodčí řízení je zahájeno dnem doručení rozhodčí žaloby Arbitrážnímu soudu.

g) Rozhodčí žaloba musí splňovat stejné základní náležitosti jako žaloba k obecnému soudu.

Takovými náležitostmi jsou:

- označení Arbitrážního soudu,
- jméno, příjmení, datum narození a bydliště, resp. obchodní firma nebo název, IČ a sídlo účastníků řízení,
- označení zástupců účastníku řízení,
- vylíčení rozhodujících skutečností,
- označení důkazů,
- označení, čeho se navrhovatel domáhá,
- podpis a datum.

Žalobce je dále povinen připojit k žalobě veškeré listinné důkazy, jejichž provedení navrhuje provést. Tato povinnost má zvláštní význam zejména v případě, že má rozhodčí řízení proběhnout na základě posouzení listinných důkazů, bez nařízení ústního jednání. Listinné důkazy postačí Arbitrážnímu soudu předložit v kopiích, avšak na výzvu rozhodce je strana povinna poskytnout originál navrženého listinného důkazu nebo jeho ověřenou kopii. Jestliže tak strana neučiní, nemusí rozhodce k navrženému důkazu přihlížet.

Stejně tak je k žalobě nutné přiložit plnou moc nebo jiný doklad, ze kterého vyplývá oprávnění zástupce účastníka jednat v řízení jeho jménem (zejména plná moc advokáta).

Žaloba, stejně jako kopie listinných důkazů, se k Arbitrážnímu soudu podávají v počtu vyhotovení o dva větším, než je počet účastníků řízení.

Strany se na projednávání případného sporu prostřednictvím rozhodčího řízení mohou dohodnout dvěma způsoby:

- pokud se tato dohoda vztahuje již na vzniklý spor, mluvíme o tzv. **smlouvě o rozhodci**,
- pokud se tato dohoda vztahuje již na potenciální spor v budoucnu, jedná se o tzv. **rozhodčí doložku**.

Ve vztahu ke spotřebiteli je užití rozhodčí doložky **velmi diskutabilní**, neboť spotřebitelské smlouvy nesmějí obsahovat ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran.⁸¹ Nadto smluvní podmínka, která nebyla individuálně sjednána, je považována za nepřiměřenou, jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy v neprospěch spotřebitele.⁸² Konkrétní posouzení platnosti rozhodčí doložky však bude záviset na posouzení soudu.

Rozhodčí řízení je završeno vydáním **rozhodčího nálezu**, který má účinky soudního rozhodnutí. Soud není v zásadě oprávněn přezkoumávat věcnou správnost rozhodčího nálezu, je však oprávněn na návrh kterékoliv strany **zrušit rozhodčí nále** v případech předvídaných zákonem, tedy zejména v případě faktické nemožnosti vydání rozhodčího nálezu, neplatnosti rozhodčí doložky, nemožnosti projednat věc před rozhodcem a taktéž v případě dalších pochybení ze strany rozhodčího orgánu.⁸³

I v případě, že je již pohledávka vymáhána exekučně, může soud zastavit vymáhání pohledávky přiznané na základě takového rozhodčího nálezu.

9.3.3. Vymáhání pohledávky

Nesplní-li dlužník dobrovolně to, co mu ukládá rozhodnutí soudního nebo jiného úředního orgánu, pak zde nastupuje cesta nedobrovolného vymáhání pohledávky. Jak již bylo zmíněno výše, jedná se o samostatné řízení a **nemusí mu nutně předcházet** řízení nalézací soudní nebo jemu obdobné. U řízení vykonávacího mluvíme o dlužníku jako o **povinném** a o věřiteli jako o **oprávněném**.

⁸¹ § 56 občanského zákoníku

⁸² Směrnice 93/13/ES v čl. 3

⁸³ V souladu s ust. § 31 soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nále, jestliže

- a) byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu,
- b) rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje,
- c) ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem,
- d) rozhodčí nále nebyl usnesen většinou rozhodců,
- e) straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat,
- f) rozhodčí nále odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému,
- g) se zjistí, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení.

Základním předpokladem vymáhání pohledávky je existence vykonatelného **exekučního titulu**. Titulem se rozumí listina vydaná k tomu oprávněným orgánem, která má předepsanou formu a ve které se ukládá určité osobě povinnost něco v určité době plnit. Každý titul musí splňovat určité náležitosti. Tyto náležitosti jsou jednak formální povahy, jednak materiální povahy.⁸⁴

Materiální vykonatelnost exekučního titulu znamená, že tento titul obsahuje přesnou specifikaci osoby z titulu oprávněné a osoby z titulu povinné, obsahu práva a jemu odpovídající povinnosti, která má být vymožena, rozsahu vynucované povinnosti, lhůty k plnění – má tedy všechny odpovídající parametry k výkonu rozhodnutí nebo exekuci.

Formální vykonatelnost rozumíme to, že už je možné výkon rozhodnutí nebo exekuci provést, rozhodnutí již tedy nabylo **právní moci** – není možné proti němu podat řádný opravný prostředek a je **vykonatelné** – dlužník nesplnil to, co mu rozhodnutí ukládá ve lhůtě stanovené rozhodnutím.

Exekučním titulem tak může být vykonatelné rozhodnutí soudu, pokud přiznává právo, zavazuje k povinnosti nebo postihuje majetek, vykonatelné rozhodnutí soudu a jiného orgánu činného v trestním řízení, pokud přiznává právo nebo postihuje majetek, vykonatelný rozhodčí nález, notářský zápis se svolením k vykonatelnosti nebo exekutorský zápis se svolením k vykonatelnosti, vykonatelné rozhodnutí orgánu veřejné správy včetně platebních výměrů, výkazů nedoplatků ve věcech daní a poplatků a jiných rozhodnutí, jakož i vykonatelný smír, vykonatelné rozhodnutí a výkaz nedoplatků ve věcech nemocenského pojištění a sociálního zabezpečení, jiná vykonatelná rozhodnutí a schválené smíry a listiny, jejichž výkon připouští zákon.⁸⁵ Legální výčet exekučních titulů je demonstrativní, za exekuční titul tedy můžeme označit každou takovou listinu, která splňuje zákonem předpokládané náležitosti.⁸⁶

Pokud si tedy zrekapitulujeme výše uvedené, můžeme identifikovat několik základních fází listiny – exekučního titulu:

1. Vydání listiny – může být ve formě vydání soudního rozhodnutí, sepsání notářského zápisu s doložkou vykonatelnosti...
2. Oznámení listiny – doručování listiny všem osobám, jejichž práv a povinností se tímto zasahuje;
3. Právní moc – pouze u rozhodnutí, znamená, že už není možno podat proti tomuto rozhodnutí řádný opravný prostředek. Na vyžádání vyznačí orgán, který rozhodnutí vydal, tzv. **doložku právní moci**, tedy určité potvrzení, že k nabytí právní moci skutečně došlo a kdy;
4. Vykonatelnost – nárok z listiny nebyl splněn dobrovolně tak, jak v ní byl uložen, a je možné jej tedy vymáhat.

V případě, že již věřitel drží vykonatelný exekuční titul, nabízí se v zásadě dvě možnosti, jak postupovat při vymáhání takovéto pohledávky, a to prostřednictvím **soudního výkonu rozhodnutí** nebo prostřednictvím **exekuce prováděné soudním exekutorem**.

Příklad:

Pan Lopata zažaloval pana Lasotu u soudu, protože pan Lasota nesplatil svůj dluh z uzavřené smlouvy o úvěru, a to ani poté, co jej pan Lopata opětovně písemně upomněl. Soud tedy, na základě návrhu na vydání platebního rozkazu pana Lopaty, vydal platební rozkaz, kterým uložil

⁸⁴ Tripes, A., Exekuce v soudní praxi, 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2006, s. 120

⁸⁵ § 40 odst. 1) Zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁶ V právním řádu můžeme najít několik desítek různých exekučních titulů.

panu Lasotovi tento dluh zaplatit. Panu Lasotovi byl tento platební rozkaz doručen dne 17. května 2011, a protože proti platebnímu rozkazu nepodal odpor jako řádný opravný prostředek, toto rozhodnutí patnáctým dnem od doručení panu Lasotovi nabylo právní moci.

V daném rozhodnutí bylo uvedeno, že pan Lasota je povinen zaplatit dlužnou částku do 3 dnů od nabytí právní moci rozhodnutí. Pan Lopata si zjistil,⁸⁷ že rozhodnutí nabylo právní moci 1. května 2011, tudíž by měl pan Lasota zaplatit nejpozději do 4. května 2011. Po tomto dni, pokud pan Lasota dluh nezaplatil, se může pan Lopata obrátit na soudního exekutora nebo na soud s vymáháním své pohledávky za panem Lasotou na základě platebního rozkazu – exekučního titulu.

9.3.3.1. Soudní výkon rozhodnutí

K nařízení a provedení výkonu rozhodnutí je příslušný **obecný soud povinného**. Je tedy možné, že oprávněný bude povinného žalovat na zaplacení pohledávky u jiného soudu, než u kterého bude následně žádat o soudní výkon rozhodnutí. Výkon rozhodnutí je upraven taktéž občanským soudním řádem, a to jeho částí šestou.

Řízení o výkon rozhodnutí je zahajováno návrhem oprávněného na soudní výkon rozhodnutí, v tomto návrhu je věřitel povinen označit způsob provedení výkonu rozhodnutí a připojit vykonatelný exekuční titul. Pro peněžitá plnění lze provést výkon rozhodnutí těmito následujícími způsoby:

- srážkami ze mzdy (§ 276 – 302 OSŘ),
- přikázáním pohledávky (§ 303 – 319 OSŘ),
- postižením jiných majetkových práv (§ 320 OSŘ),
- příkazem k výplatě z účtu u peněžního ústavu (§ 320b OSŘ),
- prodejem movitých věcí (§ 323 – 334 OSŘ),
- prodejem nemovitostí (§ 335-337e OSŘ),
- prodejem spoluvlastnického podílu (§ 338 OSŘ),
- prodej zástavy (§ 338a OSŘ),
- zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech (§ 338b – 338 c OSŘ),
- prodejem podniku (§ 338f – 338zq OSŘ).

9.3.3.2. Exekuce prováděná soudním exekutorem

Zřejmě za hlavní dva důvody, proč jsou věřitelé motivováni k vymáhání pohledávek prostřednictvím soudního exekutora, lze označit

- rychlost provedené exekuce, neboť exekutor finančně zainteresován na výsledku exekuce,
- způsob provedení exekuce je ponechán na volbě exekutora.

Naopak z pohledu nákladů vymáhání je jednoznačně ekonomičtější cestou soudní výkon rozhodnutí, často i z pohledu věřitele, neboť exekutor má právo vyžadovat přiměřenou zálohu na náklady exekučního řízení, pokud tyto věřitel nesloží, exekutor má právo odmítnout provést požadovaný úkon.

Exekuční řízení se řídí **zákonem č. 120/2001 Sb., exekuční řád**, ve znění pozdějších předpisů. Exekuční řízení začíná návrhem oprávněného na nařízení exekuce, který oprávněný adresuje vybranému soudnímu exekutorovi, ten je následně povinen požádat soud o pověření

⁸⁷ Elektronickým nahlížením na www.justice.cz

k provedení exekuce. Na základě soudního usnesení o nařízení exekuce potom soudní exekutor vydá **exekuční příkaz** - příkaz k provedení exekuce některým ze způsobů předvídaných exekučním řádem. Exekuci ukládající zaplacení peněžité částky lze provést

- srážkami ze mzdy a jiných příjmů,
- přikázáním pohledávky,
- prodejem movitých věcí a nemovitostí,
- prodejem podniku,
- zřízením exekutorského zástavního práva na nemovitostech.⁸⁸

9.3.4. Vymáhání pohledávky v insolvenčním řízení

Obecně vzato lze označit vymáhání pohledávky v insolvenčním řízení za zcela specifický proces, který se svým charakterem poměrně výrazným způsobem odlišuje od ostatních forem vymáhání pohledávek. Převratnou změnou při řešení úpadku dlužníka bylo přijetí [zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a jeho způsobech řešení](#), ve znění pozdějších předpisů – **insolvenční zákon**, účinného od 1. ledna 2008.

Účastníky insolvenčního řízení jsou pouze dlužník a věřitelé uplatňující nároky v insolvenčním řízení, v insolvenčním řízení však vystupují další subjekty, a to zejména insolvenční soud a osoba insolvenčního správce.

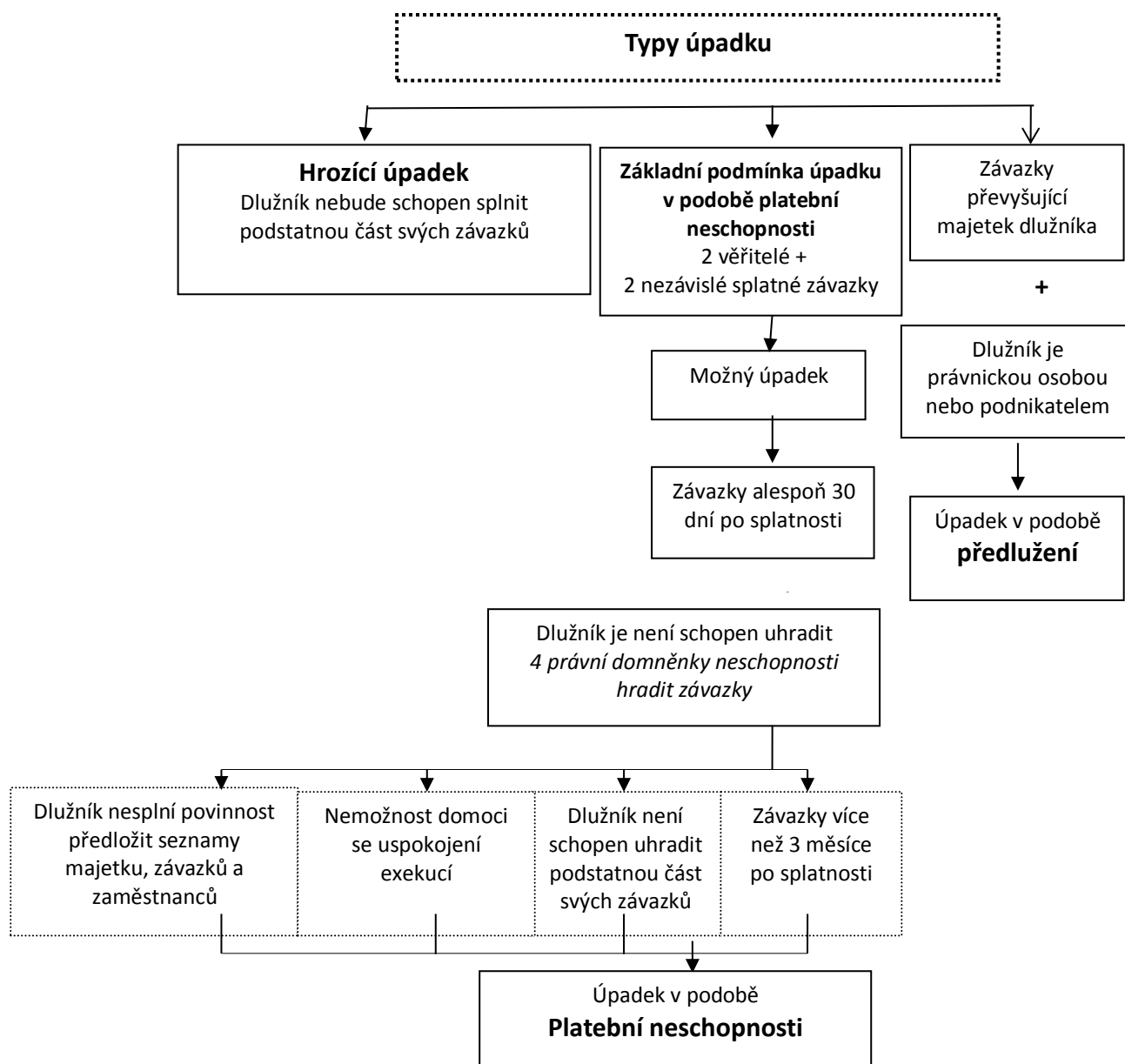
9.3.5. Úpadek

Insolvenční zákon, v porovnání s předchozí právní úpravou, přinesl nové vymezení úpadku, a to ve formě

- **platební neschopnosti**, a nebo
- **předlužení**.

Mimo úpadku lze rozpoznávat taktéž hrozící úpadek, který dává možnost dlužníkovi řešit očekávaný úpadek. Nejlépe lze vymezit úpadek pomocí následujícího schématu.

⁸⁸ § 59 exekučního řádu

Zdroj: Chalupěcká, K. Exkurs do insolvenčního práva

9.3.6. Insolvenční návrh, účinky zahájeného insolvenčního řízení

Insolvenční řízení je **vždy** zahajováno na návrh, a to buď

- na návrh samotného dlužníka, nebo
- na návrh věřitele, který má za dlužníkem splatnou pohledávku

Projednání insolvenčním návrhu není řízením sporným, věřitel jako insolvenční navrhovatel by měl být schopen insolvenčnímu soudu předložit dostatečné důkazy k osvědčení jeho pohledávky za dlužníkem. Nadto je věřitel povinen dostatečně vylíčit skutkové okolnosti, ze kterých lze dovodit úpadek dlužníka, a dostatečně označit další věřitele dlužníka. Aby bylo nesporné, kdo insolvenční návrh činí, insolvenční zákon vyžaduje ověření podpisu insolvenčního navrhovatele. K návrhu je věřitel dále povinen připojit přihlášku své pohledávky.

Insolvenční soud může insolvenčnímu navrhovateli uložit zaplacení zálohy na náklady insolvenčního řízení, a to až do výše 50.000,- Kč, přičemž její nezaplacení má za následek zastavení řízení nebo její vymáhání po insolvenčním navrhovateli.

Insolvenční soud má povinnost takový návrh zveřejnit do dvou hodin od jeho doručení v insolvenčním rejstříku a na toto zveřejnění se následně vážou jednotlivé **účinky zahájeného insolvenčního řízení**.

- pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty nemohou být uplatněny žalobou, lze-li je uplatnit přihláškou,
- právo na uspokojení ze zajištění, které se týká majetku ve vlastnictví dlužníka nebo majetku náležejícího do majetkové podstaty, lze uplatnit a nově nabýt jen za podmínek stanovených tímto zákonem, to platí i pro zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech, které bylo navrženo po zahájení insolvenčního řízení,
- výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, lze nařídit, nelze jej však provést.
- Lhůty k uplatnění práv, která lze uplatnit pouze přihláškou (obecně žaloby), po zahájení insolvenčního řízení, nezačínají nebo dále neběží.

Pro dlužníka vyvolá zahájené insolvenční řízení taktéž určité spektrum omezení, zejména je povinen zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Chod podniku dlužníka však zahájením insolvenčního řízení **nekončí**, dlužník je dále oprávněn fungovat v rámci své běžné činnosti.

9.3.7. Odpovědnost za podání návrhu x odpovědnost za nepodání návrhu

Z hlediska odpovědnosti za zahájené insolvenční řízení můžeme hovořit o dvou základních situacích.

Dlužník, případně osoby oprávněné za něj jednat, nesou odpovědnost za to, že **insolvenční návrh nebyl podán včas**. Dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou - podnikatelem, je povinen podat insolvenční návrh bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo při náležité pečlivosti měl dozvědět o svém úpadku. U dlužníka nepodnikatele tedy povinnost řešit svůj úpadek v insolvenčním řízení není.

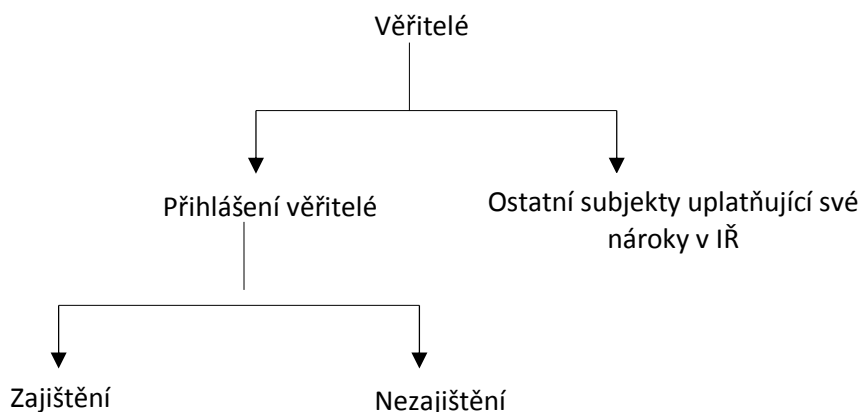
Věřitel naopak nese odpovědnost za podání tzv. šikanózního návrhu, kdy se za šikanózní insolvenční návrh rozumí zejména insolvenční návrh podaný věřitelem, jestliže nebylo osvědčeno, že insolvenční navrhovatel a alespoň jedna další osoba má proti dlužníku splatnou pohledávku.⁸⁹ Jestliže bylo tedy řízení o insolvenčním návrhu věřitele bylo zastaveno nebo insolvenční návrh byl odmítnut vinou insolvenčního navrhovatele, má dlužník nebo jiný dlužníkův věřitel proti insolvenčnímu navrhovateli **právo na náhradu škody nebo jiné újmy**, která mu vznikla zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu.⁹⁰

9.3.8. Pohledávky a jejich uplatňování v insolvenčním řízení

V insolvenčním řízení mohou být uspokojovány různé druhy nároků jednotlivých věřitelů, a to v závislosti na druhu takového nároku.

⁸⁹ § 147 odst. 1 insolvenčního zákona

⁹⁰ § 147 odst. 1 insolvenčního zákona

Zdroj: Chalupecká, K. Exkurs do insolvenčního práva

V insolvenčním řízení se nejčastěji uspokojují **věřitelé uplatňující svoje nároky přihláškou pohledávky**. Přihláška pohledávky se povinně podává na standardizovaném formuláři a to ve stanovených lhůtách. V případě, že se jedná úpadek dlužníka řešený formou oddlužení, běží věřitelům lhůta 30 dní od rozhodnutí o úpadku na přihlášení svých pohledávek. V ostatních případech je insolvenční soud oprávněn v rozhodnutí o úpadku tuto lhůtu prodloužit až na 60 dní.

Právo na uspokojení ze zajištění na majetku dlužníka je věřitel povinen taktéž uplatnit v přihlášce pohledávky, jinak jej ztrácí. Věřitel by však měl mít vždy na paměti, že svoji pohledávku je povinen přihlásit do insolvenčního řízení i v případě, že dlužník sám věřiteli nedluží a poskytl pouze svůj majetek jako zástavu pohledávky věřitele.

Pohledávky uplatňované přihláškou pohledávky jsou přezkoumávány insolvenčním správcem, tedy zda jsou uplatňované nároky důvodné či nikoliv, a zda jsou formálně správně přihlášeny. Nelze-li přihlášku pohledávky přezkoumat pro její vady nebo neúplnost, vyzve insolvenční správce věřitele, aby ji opravil nebo doplnil. Finální stanovisko ohledně přihlášené pohledávky insolvenční správce vyjadřuje na přezkumném jednání dlužníka.

Pokud insolvenční správce pohledávku věřitele uzná, je tato pohledávka zjištěna a uspokojuje se v závislosti na způsobu řešení úpadku. Pokud však insolvenční správce pohledávku popře, pak je příslušný k vyřešení tohoto sporu insolvenční soud, a to buďto na základě žaloby věřitele, pokud drží nevykonatelnou pohledávku, nebo na základě žaloby insolvenčního správce, pokud věřitel disponuje pohledávkou vykonatelnou.

S odpovědností insolvenčního navrhovatele, která byla rozebrána výše, souvisí odpovědnost věřitele za uplatněnou pohledávku. Bude-li přihlášená pohledávka zjištěna tak, že skutečná výše přihlášené pohledávky nebo výše zajištění činí méně než 50 % přihlášené pohledávky, tak se k přihlášené pohledávce nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna. Nadto věřitel, který takovou pohledávku přihlásil, může být sankcionován zaplacením neoprávněně přihlášené částky do majetkové podstaty dlužníka.

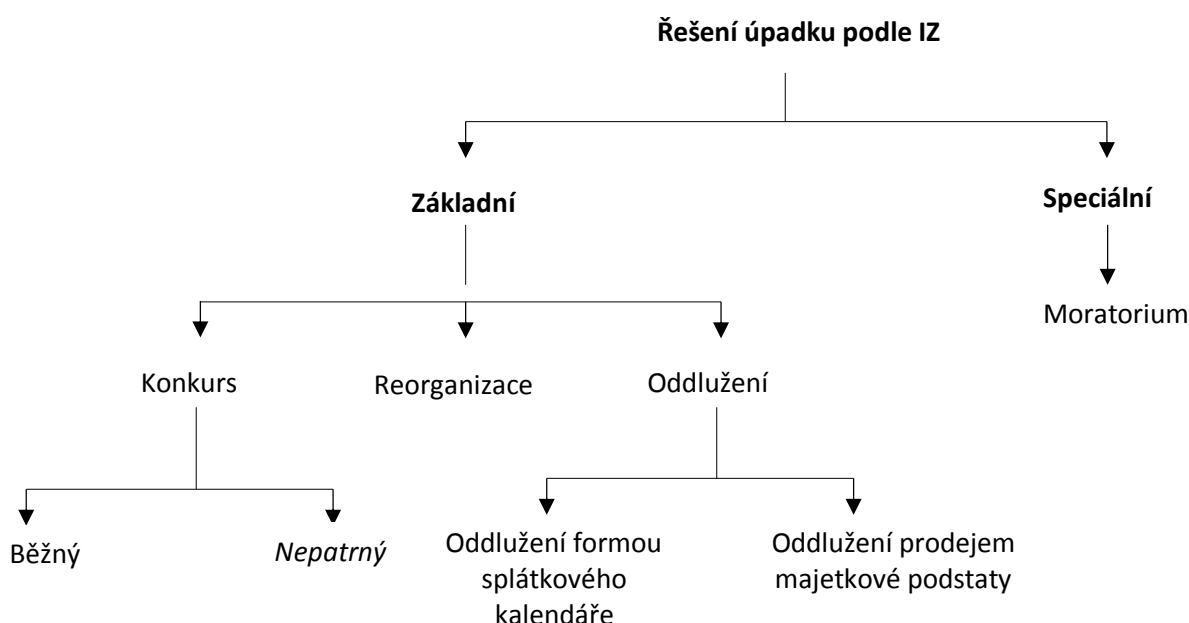
Kromě pohledávek uplatňovaných přihláškou pohledávky jsou však v insolvenčním řízení uspokojovány **jiné nároky věřitelů**. Nejčastěji se jedná o pohledávky za majetkovou podstatou nebo pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, tedy pohledávky

věřitelů vzniklé již za trvání insolvenčního řízení nebo často **pracovněprávní nároky zaměstnanců dlužníka**. Takové pohledávky se uplatňují pouze neformálně u insolvenčního správce, ten je povinen takovou pohledávku uspokojit kdykoliv během insolvenčního řízení.

9.3.9. Úpadek, způsoby řešení úpadku a z nich plynoucí uspokojení věřitelů

Pokud insolvenční soud shledá, že dlužník naplňuje kritéria úpadku, rozhodne o tomto usnesením o úpadku dlužníka a v některých případech taktéž rozhodne o tom, jak se tento úpadek dlužníka bude řešit.

Insolvenční zákon v zásadě rozeznává likvidační a sanační způsoby řešení úpadku dlužníka.

Zdroj: Chalupěcká, K. Exkurs do insolvenčního práva

9.4. Konkurs

Konkurs můžeme definovat jako způsob řešení úpadku spočívající v tom, že na základě rozhodnutí o prohlášení konkursu jsou zjištěné pohledávky věřitelů zásadně poměrně uspokojeny z výnosu zpeněžení majetkové podstaty s tím, že neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají.⁹¹ Konkurs je tedy likvidačním řešením úpadku a v případě právnických osob v zásadě vede k jejich zániku.

9.5. Reorganizace

Reorganizací se rozumí zpravidla postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho

⁹¹ § 244 insolvenčního zákona

plnění ze strany věřitelů.⁹² Reorganizovat lze výhradně **podnik dlužníka**. V reorganizaci se pohledávky uspokojují na základě schváleného **reorganizačního plánu**.

9.6. Oddlužení

Oddlužení naopak představuje sanační řešení úpadku osob, které nejsou podnikateli. Základním principem oddlužení je uspokojení věřitelů alespoň ve výši 30%, pokud je dlužník schopen takového uspokojení, je způsobilý žádat insolvenční soud o **osvobození od zbývajících částí závazků**. Oddlužení lze provést

- Zpeněžením majetkové podstaty
- Plnění splátkového kalendáře

Pro věřitele dlužníka, který se podrobí oddlužení, dochází tedy ke zkrácení až 70% z výše uspokojení jejich pohledávek. Pro spotřebitele však oddlužení představuje poslední způsob, jak úspěšně řešit dluhovou past.

Doporučené publikace

Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol., **Kurs obchodního práva. Obchodní závazky**, 3. vydání, Praha: C.H. Beck 2003, ISBN 80-7179-746-4

Gerloch, A. **Teorie práva**, 1. vydání Praha: Aleš Čeněk, 2009, 312 s., ISBN BN80-7380-233-2

Hendrych, D. a kol., **Právní slovník**, 1. Vydání, Praha: C.H. Beck, 2009, 1488 s., ISBN 978-80-7400-059-1

Kasíková, a kol., **Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti** (exekuční řád). Komentář, 2. Vydání, Praha: C.H. Beck, 2009, 672 s., ISBN 978-80-7400-179-6

Kozák, J., Budín, P., Páchl, L. **Insolvenční právo aneb osobní bankroty začínají**, 1. vydání, Brno: Rašínova vysoká škola 2008, 298 s., ISBN 978-80-87001-10-3

Richter, T., **Insolvenční právo**, 1. Vydání, Praha: ASPI, 2009, 471 s., ISBN 978-80-7357-329-4

Tripes, A., **Exekuce v soudní praxi**, 3. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2006, 864 s., ISBN 80-7179-789-9

Winterová, A., a kol., **CIVILNÍ PRÁVO PROCESNÍ** - 6. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Linde, 2011, 712 s., ISBN 978-80-7201-842-0

Základní právní předpisy vztahující se k problematice

[Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů](#)

[Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů](#)

[Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů](#)

[Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů](#)

[Zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů](#)

[Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů](#)

⁹² § 316 insolvenčního zákona

10. VYBRANÉ PROBLÉMY POJIŠTĚNÍ ODPOVĚDNOSTI MANAGEMENTU

10.1. Pojištění odpovědnosti za škodu - základní problémy

V pojištění majetku se přirozeně vychází z principu škodní události (ke škodní události došlo v době trvání pojištění). V pojištění odpovědnosti za škodu jsou uplatňovány tři odlišné přístupy k pojišťování. Jedná se jednak a především o **princip škodní události** (loss occurrence), kdy předpokladem práva na plnění je, že ke škodní události došlo v době trvání pojištění. V pojišťování převážně profesní odpovědnosti je používán **princip vznesení nároku** (claims made), který klade důraz na skutečnost, že nárok na náhradu škody byl vůči pojištěnému vznesen a pojištěným pojistiteli oznámen v době trvání pojištění. Pojištění se však nevztahuje na odpovědnost za škody, a nároky na náhrady, o nichž pojištěný v době sjednávání věděl nebo vzhledem k okolnostem vědět měl a mohl. V pojistné praxi je tak možné postihovat problém retroaktivity. Dříve převážně používaným, nyní již méně používaným je **princip příčiny** – (causation principle), kdy předpokladem práva na plnění z pojištění je, že k porušení povinnosti nebo právně relevantní skutečnosti, jako příčině škody, došlo v době trvání pojištění.

10.2. Specifika pojištění odpovědnosti za škodu

Pojištění odpovědnosti za škodu je pojištění soukromé a sjednává se jako pojištění škodové.

Pojištění se sjednává pro případ právním předpisem stanovené odpovědnosti pojištěného za škodu způsobenou nebo vzniklou jiné osobě v přímé souvislosti s činností nebo vztahem pojištěného uvedeným v pojistné smlouvě, pokud pojištěný za škodu zodpovídá v důsledku zaviněného porušení právních povinností nebo pokud jeho objektivní odpovědnost vyplývá ze zákona bez ohledu na zavinění. Pojištění se sjednává pro případ škody způsobené nebo vzniklé jiné osobě na zdraví, životě nebo poškozením, zničením nebo pohřešování věci (škodní událost).

Škodou na zdraví je úraz a nemoc. Za způsobení nebo vznik úrazu se považuje okamžik, kdy došlo k náhlému a násilnému působení zevních vlivů, které způsobily poškození zdraví. Za způsobení nebo vznik nemoci se považuje okamžik, který je jako vznik nemoci lékařsky doložen. Při usmrcení jiné osoby následkem úrazu nebo nemoci (škodě na životě) je pro vznik práva na plnění pojištění rozhodující okamžik způsobení nebo vzniku úrazu nebo nemoci, v jejichž důsledku smrt nastala.

Pojistnou událostí je vznik povinnosti pojištěného nahradit škodu, pokud jsou současně splněny podmínky, za kterých je povinen pojistitel plnit. Rozhoduje-li o náhradě škody oprávněný orgán, je dnem vzniku pojistné události den, kdy nabylo rozhodnutí tohoto orgánu právní moci.

10.2.1. Pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku

Pojištění se sjednává pro případ právním předpisem stanovené odpovědnosti pojištěného za škodu způsobenou nebo vzniklou jiné osobě na zdraví, životě nebo poškozením, zničením nebo pohřešování věci (škodní událost), v důsledku vady výrobku pojištěného, za kterou pojištěný odpovídá.

Odpovědnost podnikatelských subjektů a obcí je zaměřována především na sjednávání základního pojištění odpovědnosti za škody na zdraví včetně usmrcení a na věci se zřetelem na pojištění odpovědnosti z činnosti a vztahu, z vlastnictví nebo správy nemovitostí, případně na

odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku. K tomu lze sjednat další odpovědnostní připojištění - odpovědnost za věci užívané a převzaté, pojištění nákladů zdravotních pojišťoven, regresů dávek nemocenského pojištění, pojištění škod na zisku a jiných majetkových škod, pojištění škod na životním prostředí a podobně.

Profesní odpovědnost za škodu představuje specifické pojistné krytí pro případ právním předpisem stanovené odpovědnosti pojištěného za škodu vzniklou poškozenému vadou poskytnuté odborné služby při podnikatelské činnosti pojištěného, uvedené v pojistné smlouvě. V případě vzniku pojistné události má pojištěný právo na náhradu škody poškozenému, pokud byl proti němu uplatněn oprávněný nárok a na náklady nutné k právní ochraně proti uplatněnému nároku. Jde zejména o pojištění profesních aktivit níže uvedených profesí, pro každou profesi je zpravidla koncipována samostatná pojistná smlouva.

- auditoři, daňoví poradci, účetní dražebníci
- architekti, projektanti, inženýři a technici činní ve výstavbě
- správce konkurzní podstaty a likvidátoři
- odhadci majetku, překladatelé, tlumočníci, soudní znalci
- posuzování shody výrobků
- zdravotnická zařízení, klinické zkoušky
- advokáti a komerční právníci
- manažeři se smlouvou dle obchodního zákoníku
- společenství vlastníků
- zprostředkovatelé pojištění
- jiné profese (geodeti, kartografové, informatici)
- silniční dopravci a zasilatelé

10.2.2. Pojištění odpovědnosti managementu – základní problémy

Pojištění lze sjednat pro případ právním předpisem (ustanoveními obchodního zákoníku) stanovené odpovědnosti za škodu, kterou způsobila fyzická osoba v souvislosti s výkonem funkce člena statutárního orgánu nebo člena dozorčího orgánu. Jedná se o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou jednotlivcem při podnikání podnikatelského subjektu. Pojištění se sjednává pro případ odpovědnosti za škodu člena představenstva a dozorčí rady akciové společnosti vzniklou jinému, pokud ke škodě došlo následkem porušení povinností vyplývajících z funkce pojištěného

Pojistníkem je akciová společnost, pojištěnými jsou všechny osoby, které v době trvání pojištění byly, jsou nebo budou členem představenstva a dozorčí rady akciové společnosti. Pojištění umožňuje náhradu odůvodněných nároků a odvrácení neodůvodněných nároků. Slouží jako ochrana proti majetkovým škodám způsobených činnostmi orgánu porušením smluvních, zákonných nebo osobních občansko-právních povinností

Pojištění lze sjednat i ve prospěch členů představenstva a dozorčí rady osob ovládaných (řízených) pojistníkem (pojištěnými potom jsou též všechny osoby, které v době trvání pojištění byly, jsou nebo budou členem představenstva a dozorčí rady osoby ovládané (řízené) pojistníkem). Standardní územní rozsah tohoto pojištění je území ČR.

Pojištění se sjednává na 12 měsíců (1 pojistný rok). Vedle důvodů uvedených v zákoně pojištění zaniká: ukončením činnosti pojištěného; změnou vlastníka věci, je-li sjednáno pojištění odpovědnosti za škodu vyplývající z vlastnictví věci; dnem prohlášení konkursu na majetek

pojistníka nebo zamítnutím návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku (neplatí pro povinné pojištění)

10.2.2.1. Odpovědnost manažera – v čem spočívá?, kdo ručí?

- obchodní vedoucí, představenstvo, dozorčí rada, prokuristé, pokud jim byly svěřeny řídicí úkoly;
- orgány ručí solidárně i za nesprávné počínání ostatních členů představenstva, dozorčí rady, obchodních vedoucích;
- orgány ručí za činnost vedenou ve prospěch konkrétní kapitálové společnosti s péčí řádného hospodáře;
- pokud se orgány proti požadované povinné péči prohřeší, mají vůči konkrétní kapitálové společnosti povinnost nahradit škodu;
- konkrétní kapitálová společnost musí manažerům dokázat škodu a její příčinnou souvislost se způsobem počínání manažerů;
- manažeři musejí vyvrátit vinu z porušení povinností – na jejich straně je důkazní břemeno;
- škody nárokují akcionáři, společníci, společnost – přímo nebo regresní cestou, třetí osoby

Příklady odpovědnostního selhání manažera

- nepořádek ve vedení obchodních knih – porušení dozorčí povinnosti;
- zpronevěra prokuristy – nedostatečná kontrolní funkce;
- promlčení pohledávky kvůli chybnému postupu při stanovení termínů;
- ručení za škody společnosti způsobené podpisem na firemní korespondenci bez kontroly správnosti obsahu;
- škody v důsledku nepřípustné kartelové dohody, škody spojené s výběrem nekvalifikovaného personálu;
- provedení chybných investic, uskutečnění chybných obchodů – nedostatečná kontrola ze strany dozorčí rady;
- organizační zavinění manažera a následný nedbalostní úpadek, kontaminace životního prostředí v důsledku nesprávného rozhodnutí.

10.2.2.2. Standardní výluky z pojištění odpovědnosti managementu

Pojištění se nevztahuje na odpovědnost za škodu způsobenou:

- úmyslně nebo převzatou nad rámec stanovený právním předpisem
- znečištěním životního prostředí azbestem nebo materiálem obsahujícím azbest
- působením magnetických nebo elektromagnetických polí
- vadou výrobku, vadou vykonané práce, která se projeví po jejím předání nebo vadou poskytnutých odborných služeb
- na zdraví, na životě, na věci ani na jiné majetkové škody z nich vyplývající
- blízké osobě pojištěného nebo osobě, která s ním žije ve společné domácnosti, nebo právnické osobě, vůči které je pojištěný ovládající osobou
- společníkovi (akcionáři), který je ovládající osobou vůči společnosti
- porušením povinnosti při výkonu funkce člena orgánů jiné právnické osoby, než je společnost

Pojištění se nevztahuje na nárok na náhradu škody vyplývající:

- z nesjednání nebo neudržovaná přiměřené pojistné ochrany pro společnost;
- ze skutečnosti, že pojištěný získal osobní prospěch, výhodu nebo přijal odměnu, na kterou neměl právní nárok, nebo mu byla vyplacena bez předchozího souhlasu valné hromady (členské schůze);
- z úmyslného trestného činu, z podvodného jednání, zneužití pravomoci nebo z jiného úmyslného protiprávního jednání;
- z uložení pokuty, peněžitého trestu, penále či jiné smluvní, správní nebo trestní sankce, nebo jiné platby, která má represivní, exemplární nebo preventivní charakter;
- z pomluvy, urážky, porušení práva na ochranu osobnosti, ze zneužití účasti v hospodářské soutěži, ze záruky nebo příslibu přesahujících oprávnění jednat jménem nebo za společnost nebo z porušení zákazu konkurence;
- ze schodku na svěřených finančních hodnotách, porušení pracovně právních předpisů, ze zamýšlené nebo skutečně provedené veřejné emise cenných papírů;
- z nároků uplatněných pojištěným vůči jinému pojištěnému, z porušení povinnosti, o kterém pojištěný v době uzavření pojistné smlouvy věděl nebo mohl vědět.

Pojistná událost

Pojistnou událostí je vznik povinnosti pojištěného nahradit škodu, která nastala v důsledku porušení povinnosti při výkonu člena statutárního orgánu nebo člena dozorčího orgánu a se kterou je spojena povinnost pojistitele poskytnout pojistné plnění – to znamená, že došlo k porušení právní povinnosti manažerem odpovědným za škodu (odpovědnost je objektivní); vznikla škoda poškozenému; je prokazatelná příčinná souvislost mezi porušením povinnosti manažerem a vznikem škody; neexistují žádné zprošťující důvody.

Pojistné plnění bude poskytnuto za současného splnění smluvně definovaných podmínek. K porušení povinnosti, v jehož důsledku škoda vznikla, došlo po datu uvedeném v pojistné smlouvě (retroaktivní datum). Poškozený poprvé písemně uplatnil nárok na náhradu škody proti pojištěnému v době trvání pojištění a/nebo uplatnil nárok na plnění vůči pojistiteli do 60 dnů po zániku pojištění.

Více nároků na náhradu škody, které vyplývají z jednoho porušení povinnosti jedním nebo více pojištěnými nebo vyplývají z několika právně nebo ekonomicky souvisejících porušení jedním nebo více pojištěnými, se považuje za jednu pojistnou událost a to nezávisle na počtu poškozených osob. Rozhoduje-li o náhradě škody nebo její výši soud nebo jiný oprávněný orgán, je pojistitel povinen poskytnout pojistné plnění až poté, co mu bylo doručeno pravomocné rozhodnutí tohoto orgánu.

Pojištěný má právo, aby pojistitel uhradil finanční škodu, pokud byl proti pojištěnému uplatněn oprávněný nárok na náhradu škody a náklady nutné k právní ochraně pojištěného proti uplatněnému nároku na náhradu škody.

Pojištění se dále vztahuje na případy, kdy pojistník je povinen uhradit škodu jinému, pokud ke škodě došlo následkem porušení povinností pojištěného vyplývajících z jeho funkce, za předpokladu, že proti pojistníkovi bylo vedeno o náhradu škody soudní řízení a v tomto řízení byla odpovědnost pojištěného za vzniklou škodu prokazatelně zjištěna / za předpokladu, že poškozený poprvé písemně uplatnil nárok na náhradu škody proti pojištěnému v době trvání pojištění a pojištěný uplatnil nárok na plnění vůči pojistiteli do 60 dnů po zániku pojištění.

Pojištění se vztahuje i na ty případy, kdy pojištěný ručí za závazky společnosti a věřitelé nemohou dosáhnout uspokojení svých pohledávek z majetku společnosti pro její platební neschopnost nebo z důvodu, že společnost zastavila platby, jestliže škodu, ke které došlo následkem porušení povinností pojištěného vyplývajících z jeho funkce, společnost uhradila jinému, ale pojištěný ji společnosti neuhradil.

Pojistné plnění je splatné do 15 dnů po skončení šetření nutného ke zjištění rozsahu povinnosti pojišťovny plnit. Jestliže pojištěný nebo zaměstnanec pojištěného způsobil škodu po požití alkoholu nebo po požití či aplikaci jiných omamných, psychotropních či návykových látek, má pojišťovna proti pojištěnému právo na přiměřenou náhradu toho, co za něj plnila, a to až do výše poskytnutého plnění. Na plnění ze sériové škodné události se pojištěný podílí spoluúčastí jen jednou, bez ohledu na počet škodných událostí v sérii.

Pojišťovna dále v rámci stanoveného limitu pojistného plnění nahradí náklady, které odpovídají nejvýše mimosmluvní odměně advokáta za obhajobu v přípravném řízení vedeném proti pojištěnému nebo jeho zaměstnanci. Nahradí také náklady řízení o náhradě škody před příslušným orgánem, pokud je pojištěný povinen tyto náklady uhradit. Pokud se pojistitel k tomu zavázal, uhradí i náklady, které vynaložil poškozený v souvislosti s mimosoudním projednáváním nároku na náhradu škody, pokud je pojištěný povinen je uhradit.

Povinnosti pojištěného v případě škodné události

Bez zbytečného odkladu je povinen oznámit pojistiteli, že poškozený uplatnil proti němu právo na náhradu škody a vyjádřit se ke své odpovědnosti za vzniklou škodu, k požadované náhradě a její výši. Písemně bez zbytečného odkladu oznámit pojistiteli, že v souvislosti se škodnou událostí bylo proti němu zahájeno soudní (občanskoprávní i trestní) nebo rozhodčí řízení a informovat o průběhu a výsledcích řízení. Pojištěný nesmí bez souhlasu pojistitele uhradit ani se zavázat k úhradě promlčené pohledávky nebo její části a nesmí bez souhlasu pojistitele zcela nebo zčásti uznat nárok z titulu odpovědnosti za škodu.

V případě řízení o náhradě škody musí pojištěný postupovat v souladu s pokyny pojistitele, nesmí bez souhlasu pojistitele uzavřít soudní smír, vznést námitku promlčení, na pokyn pojistitele podat opravný prostředek a postupovat tak, aby nezavdal příčinu k vydání rozsudku pro zmeškání nebo pro uznání.

Literatura

- [1] Jiří Janata – Pojištění a management podnikatelských rizik, PROFESSIONAL PUBLISHING 2004
- [2] Jiří Janata – Pojištění a management rizik v makléřském obchodě, PROFESSIONAL PUBLISHING 2008
- [3] Vladislav Páleník a kol., Základy pojišťování především průmyslových a podnikatelských rizik, LINDE PRAHA, a.s. 2007

Příloha č. 1

P. Kopačka

MOŽNÉ NÁSLEDKY ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB V PŘÍKLADECH (Judikatura)

Mezi skutkové podstaty naplňované v rámci trestních činů souvisejících s obchodní činností právnických osob radíme zejména následujících osm, v textu jsou na příkladech z judikatury v zkratce zpracované možné případy postupu soudů, které se v obdobných případech mohou vyvíjet podobně. Výše trestů a přísnost soudu vždy bude záviset na specifických okolnostech případu, není proto brát judikáty jako stoprocentně závaznou šablonu.⁹³

Poškozování spotřebitele

Úmyslného trestného činu poškozování spotřebitele se dopustí ten, kdo na cizím majetku způsobí škodu nikoliv nepatrnou tím, že poškozuje spotřebitele zejména tak, že je šidí na jakosti, množství nebo hmotnosti zboží a případně uvede ve větším rozsahu na trh výrobky, práce nebo služby a zatají přitom jejich podstatné vady. I když se může zdát jev jako značně rozšířený, je stíhán minimálně. Budoucnost je ale dle názoru odborníků orientovaná na rozšiřování postihovaných druhů jednání. Obchodní společnosti dopouštějící se na základě rozhodnutí statutárních orgánů, tedy nemáme na mysli náhodný prodej vadného výrobku v sérii jinak bezvadných, ale v podstatě systémový prodej zmetků, je známou realitou. Policie zatím nereaguje promptně.

Soud konstatoval že za naplnění skutkové podstaty trestného činu poškozování spotřebitele podle [§ 253 tr. zák.](#) nemůže být považováno samotné zhotovení vadného díla, resp. výrobku, nýbrž to, že pachatel podstatnou vadu před spotřebitelem úmyslně zatají. Je třeba prokázat, že pachatel uvedl v omyl osobu, jíž je výrobek, či dílo určeno, a to ve vztahu ke konkrétním podstatným vadám, jež znemožňují, či alespoň podstatně ztěžují využití díla k běžnému účelu. Tyto znaky objektivní stránky trestného činu musí být zahrnuty úmyslným zaviněním pachatele. Plnění z dvoustranného závazkového právního vztahu mezi zhotovitelem a objednatelem nelze považovat za uvedení služby na trh ve smyslu [§ 253 tr. zák.](#)⁹⁴

Jednalo se o případ kde akademický architekt byl uznán vinným trestným činem poškozování spotřebitele podle [§ 253 tr. zák.](#), za který mu byl podle téhož ustanovení a § 49 odst. 1, 2 tr. zák. uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu samostatné výdělečné činnosti v oboru provádění staveb, včetně jejich změn, udržovacích prací na nich a jejich odstraňování a v oboru návrhů a realizací interiérů a architektury na dobu pěti roků. Bylo taky rozhodnuto o náhradě škody. Usnesením dovolacího soudu byl ale osvobozen protože soudy obou stupňů totiž zřejmě přehlédly významný předpoklad trestnosti daného činu, neboť jeho podstatou není jenom samotné zhotovení vadného díla, resp. výrobku, nýbrž to, že pachatel podstatnou vadu před spotřebitelem úmyslně zatají. Musí být tedy prokázáno, že obviněný z tohoto trestného činu uvedl v omyl osobu, jíž je výrobek, či dílo určeno, a to ve vztahu ke konkrétním podstatným vadám, jež znemožňují, či alespoň podstatně ztěžují využití díla k běžnému účelu. Veškeré tyto

⁹³ V poznámce je vždy uvedená spisová značka judikátu ze kterého je čerpáno

⁹⁴ 5 Tdo 87/2007

znaky objektivní stránky trestného činu však musí být zahrnuty úmyslným zaviněním pachatele.
95

Dalším znakem trestného činu poškozování spotřebitele podle [§ 253 tr. zák.](#) je způsobení majetkové škody. Jestliže však pachatel jen zatajil zboží, aniž vznikla škoda, jde o přečin podle § 2 písm. a) [zák. č. 150/1969 Sb.](#)), byť zatajení se týkalo zboží i většího rozsahu.

Za případ poškozování spotřebitele odpovídá třeba i vedoucí prodejny, u okresního soudu v Příbrami podal prokurátor obžalobu na obviněnou H. B. pro trestný čin poškozování spotřebitele podle [§ 253 tr. zák.](#), kterého se dopustila tím, že jako vedoucí prodejny v Novém Kníně poškozovala spotřebitele tím, že před zákazníky zatajila nedostatkové zboží-elektrotechniku v období od jejich dodávky na prodejnu. Okresní soud v Příbrami rozsudkem uznal obviněnou vinnou spácháním skutku uvedeného v obžalobě. Na její štěstí ale tento skutek kvalifikoval nesprávně a tak byl trest vyměřen jenom srážky se mzdy.⁹⁶

Z dalšího rozhodnutí vyplývá že pokud nabízené zboží není určeno poškozeným jako spotřebitelům ve smyslu ustanovení [§ 121 tr. zák. \(resp. § 253tr. zákoníku\)](#), tak nepřichází v úvahu kvalifikace činu jako trestného činu poškozování spotřebitele. V obchodní praxi se tak jedná o jiný trestní čin a to o podvod.⁹⁷

Zneužívání informací v obchodním styku

Zastupuje v oblasti odpovědnosti právnických osob postih za úmyslné jednání ve dvou poměrně odlišných formách. Zneužití informací získaných z nikoli veřejně přístupných zdrojů a uzavření smlouvy mezi dvěma nebo více podniky či organizacemi se stejným nebo podobným předmětem činnosti, a to na úkor jedné nebo více z nich, v úmyslu opatřit sobě nebo jinému výhodu nebo prospěch. Druhá skutková podstata, tj. odstavec 2 § 128 trestního zákona, je v současné době bezkonkurenčně nejproblematictější ustanovení v oblasti hospodářských trestných činů - zejména proto, že znakem tohoto trestného činu není, či nemusí být vznik škody, postačí toliko fakt, že uzavření určité smlouvy bylo na úkor jednoho nebo více subjektů. Názory na to, co tímto "úkokem" může být, se v praxi velmi liší. Obvykle však je za naplnění tohoto znaku považován vznik škody, což je při splnění dalších skutečností (a zvláště pak v případě statutárních orgánů) znak typický i pro porušení povinnosti při správě cizího majetku. Podle názoru JUDr. Sokola je zdrcující většina skutků postihovaných podle § 128 odst. 2, případně odst. 4 trestního zákona, postižitelná i dle § 255 či § 255a trestního zákona.

Typickým jednáním, pro které byl §128 odst. 2 trestního zákona "konstruován", je jednání, kdy osoba oprávněná jednat za dva podnikatelské subjekty se stejným nebo podobným předmětem činnosti, uzavře sérii smluv, kterými jeden z těchto subjektů v podstatě vyřadí z podnikatelské činnosti. Například ukončí smluvně nájem nebytových prostor, v nichž bylo podnikáno, převede telefonní stanici, převede i obchodní smlouvy, a to vše z jednoho subjektu, za který jedná, na subjekt druhý.

Tak se stalo například v Jindřichově Hradci kde v případě se známou spisovou značkou 7 T 486/96 byla obžalovaná M. P. uznána vinnou trestným činem zneužívání informací v obchodním styku podle § 128 odst. 1, 2 TrZ a byla za to odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání osmi měsíců s podmíněným odkladem výkonu trestu na zkušební dobu 18 měsíců. Byl jí uložen i peněžitý trest ve výši 50 000 Kč se stanovením náhradního trestu odnětí svobody v délce pěti měsíců pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán.

⁹⁵ 5 Tdo 87/2007

⁹⁶ 1 Tz 3/87

⁹⁷ 8 Tdo 440/2009

Podle skutkových zjištění se obžalovaná uvedeného trestného činu dopustila tím, že přesto, že byla od 1. 10. 1992 do 31. 12. 1995 zaměstnankyní firmy Z. a P., dne 9. 10. 1995 podala návrh na zápis společnosti B. v J. do Obchodního rejstříku v Českých Budějovicích, a to jako jednatelka této společnosti, kdy dnem zápisu 19. 10. 1995 byla jedním ze statutárních orgánů firmy B. v J. s předmětem podnikání obchodní činnosti včetně zprostředkování koupě zboží za účelem prodeje a další prodej, kromě případů vyžadujících zvláštní oprávnění tj. s obdobným předmětem podnikání jako firma Z. Praha, dále dne 16. 10. 1995 v J. uzavřela za nájemce - firmu Z. z P. s pronajímatelem firmy S. v J. dohodu o ukončení nájmu nebytových prostor v areálu firmy S. v J., a to dvou kanceláří, garáží a pozemku, a to ke dni 31. 10. 1995. Dne 30. 10. 1995 jako jednatelka firmy B. v J. jako nájemce uzavřela s pronajímatelem firmy S. v J. smlouvu o nájmu nebytových prostor, které předtím užívala firma Z. z P. Dne 25. 10. 1995 v J. podala u SPT T. v J. přihlášku o převodu účastnictví nebo o změnu ve jméně účastníkově, kdy vyjádřila souhlas změny v osobě účastníka dvou telefonních stanic, které byly do té doby v užívání firmy Z. z P., a žádala o převod těchto stanic pro firmu B. v J. Na této přihlášce se podepsala jak za firmu Z. z P., tak i za firmu B. z J. Obžalovaná jako vedoucí střediska Z. v P. uzavřela s firmou P. z P. smlouvu o poskytnutí služeb ohledně opravy stavebního stroje, kdy tuto zakázku převedla na firmu B. z J., a po opravě stroje částku 57 813 Kč vyfakturovala ve prospěch firmy B. z J. dne 21. 12. 1995. Ze strany firmy S. z Ch. v J. u firmy Z. z P. objednáni čelní nakladač a přesuvný podkop, přičemž objednávku obžalovaná M. P. převedla na firmu B. z J. a ve prospěch této firmy tyto stroje za částku 792 280 Kč vyfakturovala dnem 16. 11. 1995. Uvedených jednání se dopustila v úmyslu zajistit sobě a firmě B. z J. výhodu spočívající v zajištění nebytových prostor, telefonních stanic a finančního prospěchu na úkor zaměstnavatele firmy Z. v P.

Soud z případu vyvodil pro judikaturu tři důležité právní věty a to: Uzavření smlouvy nebo popud k uzavření smlouvy ve smyslu § 128 odst. 2 TrZ se může týkat i takové smlouvy, jejíž smluvní stranou je jen jedna z organizací (podniků), ve kterých pachatel působí, pokud je taková smlouva na úkor jiné organizace (podniku) se stejným nebo podobným předmětem činnosti, v níž pachatel rovněž působí, nemusí se jednat o smlouvu mezi těmito organizacemi (podniky) navzájem. Trestní odpovědnost podle § 128 odst. 2 TrZ není vyloučena, je-li smlouva, kterou pachatel uzavřel nebo k jejímuž uzavření dal popud, podle předpisů občanského nebo obchodního práva absolutně neplatná. A nakonec smlouva, kterou pachatel uzavřel podle § 128 odst. 2 TrZ nebo k jejímuž uzavření dal popud, může být na úkor jedné z více organizací (podniků) se stejným nebo obdobným předmětem činnosti, v nichž pachatel současně působí, i v případě, je-li jejím důsledkem ukončení určitého smluvního vztahu znevýhodněné organizace (podniku).⁹⁸

Toto rozhodnutí do značné míry ilustruje problematičnost § 128 odst. 2, neboť soud zde dospěl k závěru o naplnění této skutkové podstaty i přesto, že minimálně jedna z uzavřených smluv byla neplatná, a to absolutně, a dále přesto, že v jednom z případů nešlo o uzavření smlouvy jako takové, ale o uzavření dohody o ukončení nájmu, tedy v podstatě o zrušení smlouvy. Pro závěr soudu o naplnění skutkové podstaty nebylo v této věci významné a také nebylo zjišťováno, zda a případně jaká škoda vznikla společnosti, jejíž smlouvy byly zrušeny.

Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 22.5.2007, sp. zn. 39 T 9/2005, byl obviněný Ing. J. N. uznán vinným trestným činem zneužívání informací v obchodním styku podle § 128 odst. 2, odst. 3 tr. zák.. Jednání obviněného Ing. J. N. kvalifikované jako trestný čin zneužívání informací v obchodním styku podle § 128 odst. 2, odst. 3 tr. zák. spočívalo ve stručnosti v tom, že obviněný v období od 1.1.2001 do 31.12.2001 jako zaměstnanec společnosti W., s. r. o., s

⁹⁸3 To 148/98

předmětem podnikání koupě zboží za účelem jeho dalšího prodeje a prodej, konkrétně obchodující s materiály a technologiemi pro svařování, navařování, žárové stříkání a řízené přehřevy, a současně jako osoba samostatně výdělečně činná Ing. J. N. s předmětem podnikání koupě zboží za účelem jeho dalšího prodeje a prodej, kdy jako fyzická osoba obchodoval v rozporu s článkem V. odst. 6 pracovní smlouvy uzavřené se společností W., s. r. o., dne 1.6.2000 zejména s přídavnými materiály a technologiemi pro svařování, navařování, s cílem získat vlastní finanční prospěch, opakovaně uzavíral smlouvy o nákup svařovacího materiálu, na jejichž základě nakoupil materiál za 767.561,60 Kč, který poté prodal celkem patnácti různým subjektům, z nichž s některými dříve jednal jako manažer společnosti W., s. r. o., a některé oslovil jako osoba samostatně výdělečně činná, čímž získal na úkor společnosti W., s. r. o., celkovou částku 521.769,70 Kč. Za spáchaný čin mu byl uložen podle § 128 odst. 3 tr. zák. trest odnětí svobody v trvání tří roků, jehož výkon mu byl podle § 60a odst. 1, odst. 2 tr. zák., podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání čtyř roků za současného vyslovení dohledu nad obviněným. Podle § 60a odst. 3 tr. zák. bylo obviněnému uloženo, aby podle svých sil nahradil způsobenou škodu. Dále mu byla podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložena povinnost nahradit poškozené společnosti W., s. r. o., škodu ve výši 516.837 Kč.⁹⁹

Věcná stránka tohoto typu trestních činů se posuzuje velmi složitě. Z judikatury je patrné, že ani nalézací ani odvolací soud se někdy nedokážou adekvátně s touto problematikou vypořádat. V následujícím případě až Nejvyšší soud ČR zrušil rozhodnutí uvedených soudů, ovšem za situace, kdy již odsouzený byl delší dobu ve výkonu trestu. Přitom v daném případě, který ve své době vzbudil i značnou medializaci, a proti jednomu znaleckému posudku, který odsouzeného usvědčoval stálo šest znaleckých posudků, které prokazovaly, že poměrně složité obchodní transakce, již se měl odsouzený jako statutární orgán akciové společnosti účastnit, nebyly na úkor žádného z účastníků smlouvy. V tomto případě pak navíc byl ve všech dalších skutcích buď vyčíslen získaný prospěch, nebo utrpěná ztráta, tedy nepochybně bylo možné vyčíslit škodu, která tvrzeným jednáním člena statutárního orgánu akciové společnosti měla vzniknout. Jedná se o případ kdy byl rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 19. 1. 2001, sp. zn. 40 T 10/99, byl obviněný M. Š. uznán vinným trestným činem zneužívání informací v obchodním styku podle § 128 odst. 2, odst. 4 tr. zák., který měl spáchat tak, že dne 25. 10. 1996 jako statutární orgán – předseda představenstva obchodní společnosti I. a. s. se sídlem v P. 1, O. 36, mající jako předmět podnikání obchodování s cennými papíry na základě rozhodnutí Ministerstva financí a jako společník obchodní společnosti Š. i. s. s. r. o. se sídlem v P. 1, O. 36 (dále jen ŠIS s. r. o.), která byla zakladatelem a správcem uzavřených podílových fondů Š. f. d. – ŠIS s. r. o. a Š. f. r. – ŠIS s. r. o., na základě plné moci udělené mu jednatelem ŠIS s. r. o. dne 25. 1. 1995, uzavřel za obě smluvní strany komisionářskou smlouvu, jež mu s ohledem na novelu zákona o investičních společnostech a fondech č. 248/1992 Sb. účinnou od 1. 7. 1996, která stanovila povinnost investičních společností provádět obchody s cennými papíry výlučně prostřednictvím obchodníka s cennými papíry nebo makléře, umožnila v období od 25. 10. 1996 do 15. 11. 1996 uzavřít na základě výše uvedeného zmocnění od jednatele ŠIS s. r. o. celkem 17 smluv o koupi cenných papírů obsahujících 31 jednostranně nevýhodných obchodních transakcí pro oba podílové fondy spravované ŠIS s. r. o., jejichž předmětem byl nákup a prodej cenných papírů – akcií různých emisí mimo organizovaný trh, přičemž takto podepsal na straně prodávající a současně i kupující celkem 17 smluv s obchodní společností Š. T. I. a. s. se sídlem v P. 1, O. 36 (dále jen ŠTI a. s.), kde byl od 21. 5. 1996 předsedou představenstva, a dalších 14 smluv, kde smluvními stranami byly pouze oba podílové fondy, při nichž docházelo k realizaci tzv.

⁹⁹ 5Tdo 136/2008

spekulace na pokles ceny cenných papírů v neprospěch jednotlivých fondů, a to buď přímo v důsledku těchto smluv či ve spojitosti se smlouvami o koupi cenných papírů uzavřenými v období od 24. 11. 1995 do 30. 6. 1996, buď mezi obchodními společnostmi Š. T. I. – Investiční fond a. s. se sídlem v P. 1 a jednotlivými podílovými fondy spravovanými Š. i. s. s. r. o., případně mezi těmito podílovými fondy mezi sebou navzájem, které rovněž podepsal jak za stranu prodávající, tak i kupující, a to jednak na základě výše uvedené plné moci, dané mu jednatelem ŠIS s. r. o. dne 25. 1. 1995 a jednak na základě plné moci udělené mu předsedou a místopředsedou představenstva Š. T. I. – Investiční fond a.s. ze dne 6. 9. 1994, přičemž v důsledku veškerých těchto obchodních transakcí získala Š. T. I. a. s. (ŠTI a. s.) prospěch ve výši 13 244 835,20 Kč a znamenaly ztrátu pro oba podílové fondy, která činila u Š. d. f. – ŠIS s. r. o. částku 8 409 304,- Kč a u Š. f. r. – ŠIS s. r. o. částku 11 879 611,10 Kč, přičemž jednotlivé obchodní transakce realizoval složitým vzájemně propleteným způsobem:¹⁰⁰

Podobně v dalším rozhodnutí koresponduje názor Nejvyššího soudu ČR z 22. 2. 2000, sp. zn. 4 Tz 2/2000 se započatým směřováním jelikož za nevýhodnou ve smyslu § 128 odst. 2 trestního zákona považuje i takovou smlouvu, která jakýmkoliv způsobem znevýhodňuje jednu organizaci vůči druhé, přičemž nemusí jít vždy jen o finanční prospěch. Čin však musí být spáchán v úmyslu opatřit sobě nebo jinému výhodu nebo prospěch. Tato výhoda může mít materiální, nemateriální i jakoukoliv jinou povahu. Zpravidla se bude jednat o výhody nebo prospěch hospodářské povahy. V tomto konkrétním případě mělo být zmíněnou spekulativní výhodou to, že se obviněný, jako jeden ze dvou společníků společnosti s ručením omezeným, zbaví druhého společníka.

Na naplnění skutkové podstaty §128 (2) je potřeba stejného nebo podobného předmětu činnosti. Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 18. 1. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1640/2005, splněna, existuje-li předmět činnosti, v němž jsou "subjekty oprávněny podnikat, a to bez ohledu na skutečnost, zda v době spáchání trestného činu podle citovaného ustanovení skutečně podnikají právě ve shodném nebo podobném předmětu činnosti a zda jsou v reálném konkurenčním vztahu na trhu".

Obviněný Ing. K.L. byl rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 21. 12. 2004, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze uznán vinným trestným činem zneužívání informací v obchodním styku podle § 128 odst. 2, 4 tr. zák., kterého se dopustil tím, že jako předseda představenstva společnosti S., a. s. jediný společník a jednatel společnosti F., s. r. o, které měly částečně shodný předmět činnosti - činnost organizačních a ekonomických poradců a nákup zboží za účelem dalšího prodeje a prodej zboží, v úmyslu opatřit prospěch společnosti F., s. r. o., na úkor společnosti S., a. s., uzavřel dne 21. 1. 1997 jako jednatel společnosti F., s. r. o., se společností D., s. r. o., se sídlem v P., S., smlouvu o poskytnutí úvěru ve výši 20 000 000 Kč ve prospěch společnosti F., s. r. o., se splatností dne 12. 12. 1997, ve které se na základě článku 2.3 smlouvy zavázal, že společnost F., s. r. o., vystaví směnku opatřenou avalem společnosti S., a. s., na částku 23 027 397 Kč, a tento svůj závazek realizoval týž den, kdy uvedenou směnku včetně avalu vystavil a současně ji jako předseda představenstva společnosti S., a. s., podepsal, a tímto směnečným rukojemstvím se S., a. s., stal samostatným dlužníkem věřitele, tj. společnosti D., s. r. o., a to navíc za situace, kdy společnost F., s. r. o., vyjma 12 158 kusů akcií společnosti S., a. s., které však v té době byly zastaveny ve prospěch společnosti S. I., a. s., nevlastnila žádný další majetek, z něhož by mohla zaplatit tento svůj závazek vzniklý vůči společnosti D., s. r. o., a tržní cena akcií společnosti S., a. s., na veřejně obchodovaných trzích se v době podpisu smlouvy o úvěru pohybovala maximálně do výše 510 Kč za jednu akcii, takže ani jejich případný prodej by

¹⁰⁰4 Tz 24/2002-1 (transakce jsou podrobně rozepsány v rozsudku, v případě zájmu ho najdete pod uvedenou spisovou značkou)

nepřinesl očekávaný zisk a navíc veškerá jednání o jejich prodeji s potencionálními zájemci zůstala pouze ve stadiích předběžného zájmu, přičemž tento závazek společnosti S., a. s., vyplývající ze směnečného rukojemství na výše uvedené směnce výstavce - společnosti F., s. r. o., vedl posléze k tomu, že bývalá I., a. s., která tuto směnku odkoupila od společnosti D., s. r. o., jej uplatnila vůči společnosti S., a. s., která na základě směnečného platebního rozkazu Městského soudu v Praze ze dne 22. 2. 1999, sp. zn. Sm 40/99, ve spojení s rozsudkem téhož soudu ze dne 26. 6. 2001, a rozsudkem Vrchního soudu v Praze, byla uznána povinnou plnit ve prospěch bývalé I., a. s., v celém rozsahu za společnost F., s. r. o., k čemuž došlo na základě nařízené exekuce usnesením Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 28. 4. 2003 a v průběhu roku 2003 společnost S., a. s., uhradila za společnost F., s. r. o., ve prospěch společnosti F. T. B. V. se sídlem v H., N., jako postupníka této pohledávky postupně částku 37 053 287 Kč, tedy původní pohledávku včetně příslušenství.

Odsouzený se v dovolání snažil bránit námitkou že společnosti si nekonkurovali. Nejvyšší soud ale konstatoval že ke spáchání trestného činu podle § 128 odst. 2 tr. zák. postačí jen potenciální a nebo nepřímé ohrožení výkonu činnosti některého z více podnikatelských subjektů, v nichž pachatel působí, a potenciální nebo nepřímé zvýhodnění výkonu činnosti jiného z nich, jde-li o jejich stejný nebo podobný předmět činnosti, aniž by bylo třeba, aby si tyto podnikatelské subjekty skutečně na trhu již konkurovaly ve stejném nebo obdobném předmětu činnosti.¹⁰¹

Dovolání bylo odmítnuto a obviněnému Ing. K. L. uložen podle § 128 odst. 4 tr. zák. trest odnětí svobody v trvání 5 let, k jehož výkonu byl podle § 39a odst. 3 tr. zák. zařazen do věznice s dozorem. Podle § 49 odst. 1 tr. zák. byl dále obviněnému uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce v orgánech obchodních společností na dobu 3 roky. Což můžeme považovat za jeden z nejprísnejších trestů pro delikt vyplývající z činnosti v pozici orgánu právnické osoby.

Pro doplnění právního předpisu nám plynou tyto důležité právní věty:

Ačkoli jsou v rámci trestného činu zneužívání informací v obchodním styku podle § 128 odst. 2 tr. zák. sankcionovány některé případy porušování zákazu konkurence v hospodářské soutěži, nemá toto ustanovení banketní dispozici, jelikož neodkazuje na ustanovení obchodního zákoníku (zákon č. 513/1991 Sb.) a nepodmiňuje trestní odpovědnost porušením takového zákazu. V § 128 odst. 2 tr. zák. jsou stanoveny vlastní znaky porušení zákazu konkurence. Na druhé straně porušení zákazu konkurence stanoveného předpisy obchodního práva, případně společenskou smlouvou nebo stanovami obchodní společnosti nebo družstva automaticky nezakládá trestní odpovědnost podle § 128 tr. zák.

Ve smyslu § 128 odst. 2 tr. zák. se považuje za shodný nebo podobný předmět činnosti dvou nebo více podnikatelských subjektů zásadně každý předmět činnosti, v němž mají tyto subjekty oprávnění podnikat, přičemž je irelevantní, zda v době spáchání trestného činu zneužívání informací v obchodním styku ve shodném nebo podobném předmětu činnosti skutečně podnikají a zda jsou ve skutečném konkurenčním vztahu na trhu.

Objektem trestného činu podle § 128 odst. 2 tr. zák. je zájem na zajištění rovnosti subjektů v hospodářské soutěži, a to bez zneužívání zákazu konkurence. Pachatel zde využívá konkurenční

¹⁰¹ 5 Tdo 1640/2005

výhody plynoucí z toho, že působí ve dvou nebo více podnikatelských subjektech a v důsledku toho může uzavřením smlouvy (nebo popudem k tomu) opatřit sobě nebo jinému výhodu nebo prospěch na úkor některého z těchto subjektů, ačkoli v případě, kdyby nepůsobil ve dvou nebo více subjektech, by toho nemohl dosáhnout. Ve srovnání s konkurenčními (řádnými) podnikateli pachatel neoprávněně a bezdůvodně přenáší riziko a případnou ekonomickou ztrátu na jeden ze subjektů, kde zároveň působí, a na jeho úkor uzavře smlouvu, z níž má výhodu či prospěch jiný podnikatelský subjekt nebo někdo další.

Porušení povinnosti v řízení o konkurzu

Tato norma má postihovat relativně častá jednání spočívající v tom, že člen statutárního orgánu obchodní společnosti po prohlášení konkursu maří nebo ztěžuje výkon funkce správce konkursní podstaty, obvykle tím, že odmítá spolupracovat a zejména vydat účetní a další doklady společnosti. Praxi je zde však docela tvrdá. K zahájení trestního stíhání dochází často už tehdy, když člen statutárního orgánu tvrdí, že uvedené podklady nemá, že zůstaly v prostorách úpadce, případně jinde prostorách, kde k nim buď přístup nemá, nebo odkud byly odneseny někým jiným. Je tady mírně v konfliktě presumpce neviny s povinností péče řádného hospodáře.

Taky jelikož je zřejmé, že v případě řady úpadků se tak děje v důsledku jednání člena statutárního orgánu, které by mohlo být posuzováno jako trestný čin nebo evidentně trestným činem je, je otázka jak by se postupovalo v případě člena statutárního orgánu při odmítnutí podklady obchodní společnosti vydat s odůvodněním, že tak činí z obavy před možným trestním stíháním, a tedy nemůže být za takové jednání, např. dle § 126 odst. 1 trestního zákona, trestně stíhán.

Dle § 126 odst. 2 trestního zákona se postihuje nesplnění zákonné povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu. Zde jde o typický delikt, který nemůže být spáchán nikým jiným než statutárním orgánem, případně likvidátorem obchodní společnosti (opakem je trestný čin dle § 128 trestního zákona). K uplatňování trestní represe se však v případech, kdy je jasně indikováno podání návrhu na konkurs, avšak návrh podán není, přistupuje velmi selektivně. Společně s porušením povinnosti podat návrh na konkurs dochází poměrně často ke skutkům, které spočívají v pokusech individuálně vyjednávat s jednotlivými věřiteli a těmto věřitelům hradit jejich pohledávky zcela nebo zčásti podle klíče, jímž je resolutnost, s jakou je pohledávka vymáhána. Tím se obvykle člen statutárního orgánu dostává do nebezpečí trestního stíhání i pro trestný čin zvýhodňování věřitele dle § 256a trestního zákona. Tresty jsou řešeny primárně finanční penalizací jako v následujícím ilustrativním případě kde rozsudkem Okresního soudu Brno-venkov ze dne 9. 9. 2004, sp. zn. 2 T 8/2004, byla obviněná Z. H. uznána vinnou trestným činem porušení povinnosti v řízení o konkursu podle § 126 odst. 1tr. zák., kterého se dopustila tím, že "jako jednatelka společnosti T.- E., s. r. o., poté co byl dne 22. 7. 2002 usnesením Krajského soudu v Brně, prohlášen konkurs na výše uvedenou společnost, v zákonné lhůtě 30 dnů po prohlášení konkursu ani později neodevzdala i přes upozornění správce konkursní podstaty seznam majetku a závazků společnosti a její účetnictví, i když toto měla ve svém držení a v plné dispozici, kdy movitý majetek společnosti T.- E., s. r. o., užívala v prostorách své další společnosti ABV-A., spol. s r. o. a to až do dne 21. 8. 2003". Za tento trestný čin jí byl podle § 126 odst. 1tr. zák. a § 53 odst. 1, 2 písm. a), odst. 3tr. zák. uložen peněžitý trest ve výměře 30.000,- Kč. Podle § 54 odst. 3tr. zák. byl pro případ, že by uložený trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání čtyř měsíců.

Porušování povinností při správě cizího majetku

Úzce souvisí s předešlými dvěma trestními činy. U těchto dvou paragrafů ve kterých je skutek upraven (§255 a §255a) jde v prvním případě o úmyslný trestný čin, v druhém o existenci vědomé nedbalosti. Jedná se o zřejmě nejhojněji užívané ustanovení trestního zákona ve vztahu ke statutárním orgánům předpokládající, že potenciální pachatel má buď zákonem uloženou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek a v případě § 255 trestního zákona jinému úmyslně způsobí škodu nikoliv malou porušením výše zmíněné povinnosti, v případě § 255a pak tuto povinnost poruší z vědomé nedbalosti a jinému tím způsobí značnou škodu.

Pokud jde o povinnost spravovat cizí majetek, musí být dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR naplněn zákonný znak § 255 odst. 1 trestního zákona "poruší podle zákona mu uloženou povinnost spravovat cizí majetek" K tomu dojde v případě, že pachatel poruší povinnost, kterou má nikoli v rámci pracovní kázně dle zákoníku práce, nýbrž při správě majetku nějakého subjektu odlišného od pachatele.

Mezi zákonem, podle něhož má pachatel povinnost, o jejíž porušení jde, a správou majetku poškozeného subjektu musí být přímý vztah v tom smyslu, že správa tohoto majetku je předmětem úpravy daného zákona. V rámci stejné zákonné úpravy může být povinnost týkající se správy cizího majetku vymezena obecně, např. jako povinnost spravovat cizí majetek s péčí řádného hospodáře, nebo může být vymezena s různou mírou konkrétnosti tak, že za stanovených podmínek osoba vykonávající správu cizího majetku musí ohledně tohoto majetku nebo jeho části postupovat určitým způsobem, případně nesmí se spravovaným majetkem nebo jeho částí určitým způsobem nakládat apod. Pouze porušení takového povinnosti je při splnění dalších podmínek trestní odpovědnosti stanovených trestním zákonem důvodem k závěru, že jde o trestný čin porušování povinností při správě cizího majetku podle § 255 trestního zákona. Soud tak posoudil například jednání J. K. jako zaměstnance Bankovního domu S., a. s., když ve funkci ředitele pobočky této banky v P. v době od 5. 4. 1995 do 1. 2. 1996 poskytl ke škodě banky v případech, kdy nebyla zajištěna reálná návratnost, bez odpovídajícího zajištění a nad rámec svých pravomocí vyplývajících z organizačních předpisů a plné moci vystavené generálním ředitelem finanční prostředky, eventuálně finanční výhody různým podnikatelským subjektům. V bodech 1 až 8 výroku o vině soud specifikoval případy, v nichž obviněný vystavil tři bankovní záruky pro potřebu zajištění celního dluhu podnikatele ve výši 8.650.000,- Kč, přičemž tento podnikatel celní dluh neuhradil (bod 1), dále případy, v nichž obviněný poskytl různým obchodním společnostem částky 200.000,- Kč (bod 2), 930.032,- Kč (bod 3), 5.000.000,- Kč, z které bylo vyčerpáno 3.436.000,- Kč (bod 4), 7.500.000,- Kč (bod 6), 4.500.000,- Kč, z které bylo vyčerpáno 2.571.167,- Kč (bod 7), 500.000, Kč, z které bylo vyčerpáno 420.097,96 Kč (bod 8), přičemž v těchto případech nebyly poskytnuté částky, resp. jejich vyčerpané části, vráceny, a konečně případ, v němž obviněný poskytl podnikateli částku 300.000,- Kč, která bylo podle odůvodnění rozsudku na několika letech dodatečně vrácena. Trest byl opět finanční spolu s náhradou způsobené škody, podmíněný trestem odnětí svobody¹⁰²

Další obviněný z porušení povinností při správě cizího majetku Ing. Z. F. se dopustil jednání spočívajícího v tom, že jako generální ředitel společnosti TOS R. , a. s., porušil svoji povinnost opatrovat a spravovat majetek této společnosti, neboť jako generální ředitel TOS R. , a. s., úmyslně nezabránil plnění této společnosti za přijaté faktury specifikované ve výroku rozsudku, vystavené společností P., s. r. o., jejichž obsahem byla provize za obchody, uskutečněné mezi

¹⁰² 7 Tdo 1194/2003

společnostmi TOS R. , a. s., a Š. JS, s. r. o., na základě uzavřené smlouvy o obchodní spolupráci ze dne 16. 12. 1997, a to přesto, že věděl, a to jak z pozice generálního ředitele společnosti TOS R. , a. s., tak i z pozice bývalého jednatele společnosti P. , s. r. o., že finanční přínos pro společnost TOS R. , a. s., díky obchodnímu případu "T. R. , a. s., – Š. JS, s. r. o.," z přelomu roku 1998/1999 byl jen 60 000,- Kč, a také, že na uvedeném obchodním případě se společnost P. , s. r. o., nijak nepodílela a na provizi tak nemá nárok, přičemž fakturováním uvedené provize vznikla pohledávka společnosti P. , s. r. o., za společností TOS R. , a. s. Vzhledem k tomu, že společnost TOS R. , a. s., měla naopak pohledávku za společností P. , s. r. o., došlo postupně k uzavření dohod o vzájemném započtení pohledávek a závazků mezi těmito společnostmi, a daným jednáním způsobil společnosti TOS R. , a. s., škodu v celkové výši 32 166 259,10 Kč. Krajský soud v Praze následně jako soud druhého stupně rozsudkem ze dne 30. 5. 2006, z podnětu odvolání obviněného podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. částečně zrušil napadený rozsudek ve výroku o trestu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl tak, že obviněnému Ing. Z. F. podle § 255 odst. 3 tr. zák. uložil trest odnětí svobody v trvání dvou roků, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání tří roků.¹⁰³

Porušování závazných pravidel hospodářského styku

Toto ustanovení má postihovat úmyslné a závažné porušení pravidel hospodářského styku stanovené obecně závazným právním předpisem, a to v úmyslu opatřit sobě nebo jinému ve značném rozsahu neoprávněnou výhodu. Typickým příkladem, který zmiňuje judikatura je nekalosoutěžní jednání. Může jim být například předání technické dokumentace a know-how třetímu subjektu v rozporu se závazkem uchovat zmíněné informace v tajnosti po smluvně sjednanou dobu.

Nejnámější judikát vážící se pravidlům hospodářského styku se obecně zabývá i možností odpovědnosti členů představenstva akciové společnosti. Nejvyšší soud ČR rušil ke stížnosti pro porušení zákona rozhodnutí vyšetřovatele o zastavení trestního stíhání, v němž mimo jiné bylo poukázáno na to, že ve věci rozhodovalo představenstvo akciové společnosti. Představitelé statutárních orgánů D. strojíren společně rozhodli o uzavření smlouvy mezi společností D. strojírnou, jako poskytovatelem licence, a firmou O. se sídlem v Indii, jako nabyvatelem licence, ze dne 10. 11. 1992 o schopnosti poskytovatele a jeho ochotě dodat nabyvateli technickou dokumentaci a know-how pro výrobu, montáž, užití a prodej výrobků, automatických offsetových tiskařských strojů, ač tímto měli porušit "Smlouvu o převodu práv k technické dokumentaci oboru, mezi převodcem práv A. strojírnami a nabyvatelem práv D. strojírnami, neboť se zavázali, že technickou dokumentaci uvedenou v této smlouvě uchovají v tajnosti před třetí osobou po dobu pěti let od vstoupení této smlouvy v platnost, a to vzhledem k tomu, že tento skutek není trestným činem a není důvod k postoupení věci. Jelikož ale došlo k hubému porušení pravidel hospodářské soutěže soud považoval za nutnost vyvodit odpovědnost. K tomu také uvádí: "V této souvislosti je však třeba konstatovat, že pokud by skutečně ve věci rozhodovalo představenstvo akciové společnosti jako kolektivní statutární orgán, nevylučuje to obecně individuální trestní odpovědnost jednotlivých členů takového kolektivního orgánu, kteří se na zmíněném rozhodnutí podíleli ... V praxi bude přicházet v úvahu především trestní odpovědnost s přihlédnutím k stupni nebezpečnosti činu pro společnost (§ 3 odst. 2, 4 trestního zákona) zejména u iniciátorů takového kolektivního rozhodnutí členů kolektivního orgánu, kteří se na rozhodnutí prokazatelně podíleli (hlasovali pro ně), a poté i u realizátorů takového kolektivního rozhodnutí, kterými jsou zpravidla statutární orgány, popř. další orgány příslušné

¹⁰³ 5 Tdo 112/2006

společnosti a zejména vrcholoví manažeři (nezákonné, resp. protizákonné rozhodnutí kolektivního orgánu, které dokonce naplňuje znaky trestného činu, je nemůže zavazovat)." Judikát dále vymezuje významnou definici pro mantinelizaci jednání v hospodářském styku ve své první právní větě: "Pravidly hospodářského styku ve smyslu § 127 tr. zák., o trestném činu porušování závazných pravidel hospodářského styku se rozumí takové normy obsažené v obecně závazných právních předpisech, které vymezují závazné hranice (meze) hospodářské soutěže (tzv. pravidla hry). Jen v rámci těchto závazných pravidel hospodářského styku se může hospodářská soutěž rozvíjet."

Konkrétní podíl jednotlivých fyzických osob na takovém rozhodnutí kolektivního orgánu však musí být prokázán. To vyplývá z konstrukce trestní odpovědnosti, jež je založena na individuální trestní odpovědnosti fyzických osob, která vzniká naplněním znaků konkrétního trestného činu, bez ohledu na to, zda k němu popřípadě došlo v rámci činnosti právnické osoby.¹⁰⁴

Porušování autorského práva a práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi

K porušování autorských práv nejčastěji dochází ilegálními užíváním získaných počítačových programů v obchodní společnosti a produkce zvukově obrazového záznamu či jiného díla. Významná je zde přítomnost důkazu, že statutární orgán byl informován o existenci ilegálních programů v počítačích či počítačové síti své obchodní společnosti a že je s úmyslem užívat, či jejich užívání připustit, v této síti ponechal, respektive jejich užívání strpěl. Nejvíce soudních rozhodnutí se váže k problematice sdělování autorsky chráněného díla v hotelech a restauracích. Těžko se tady soudům posuzuje vztah neznalosti a úmyslu. Nejznámější rozhodnutí se váže pravděpodobně k případu kdy ústavní soud řešil stížnost odsouzeného – stěžovatele T.M. který od února 2003 pracoval jako provozovatel sportovního baru, ve kterém pouštěl televizi, zejména sportovní pořady a přenosy, a jako kulisu též rádio. Rozhodl se neplatit poplatky autorským svazům, neboť dospěl k závěru, že jsou neoprávněné a v rozporu s dobrými mravy. K tomu jej vedlo znění § 18 odst. 3 autorského zákona (viz jeho argumentace výše) a přesvědčení, že poplatky již odvedly televizní a rozhlasové stanice a k dalšímu placení kolektivním správcům proto není důvod. Rovněž uvážil, že již řádně platí Českému rozhlasu a České televizi a další stanice po něm žádný poplatek nechtějí. Dne 22. 8. 2003 se do stěžovatelem provozovaného podniku dostavil inspektor OSA I. F. a jednal s přítomným spolumajitelem baru M. H., který mu umožnil kontrolu, ale placení poplatků odmítl s tím, že je považuje za neoprávněné. Dne 16. 9. 2003 proto I. F. podal na stěžovatele trestní oznámení pro trestný čin podle § 152 odst. 1 trestního zákona. V zahájeném trestním řízení byl stěžovatel nejprve trestním příkazem odsouzen k peněžitému trestu 5000 Kč, proti němu však podal odpor. Rozsudkem okresního soudu byl obžaloby zproštěn. Své rozhodnutí okresní soud odůvodnil zejména tak, že stěžovatel se sice dopustil skutku, ze kterého byl obviněn, nicméně vzhledem ke stěžovatelovu výkladu ustanovení § 18 odst. 3 autorského zákona nebylo prokázáno, že jednal v úmyslu přímém či nepřímém. V odvolacím řízení krajský soud rozsudkem ze dne potvrdil rozhodnutí soudu první instance, avšak s odlišnou argumentací, kdy dospěl k závěru, že vůbec nešlo o sdělování díla veřejnosti ve smyslu § 18 odst. 1 autorského zákona a nedošlo tedy k porušení jeho ustanovení. Nejvyšší soud v řízení o dovolání obě rozhodnutí nižších soudů svým usnesením zrušil. Rozebral vybraná ustanovení autorského zákona a dospěl k závěru, že umožnění sledování děl vysílaných rozhlasem či televizí hostům ze strany provozovatele restaurace bez uzavřené licenční smlouvy je jednáním porušujícím autorská práva. Zároveň konstatoval, že ze skutkových zjištění nižších soudů je zcela zřejmé, že stěžovatel

¹⁰⁴ 5 Tz 43/98

naplnil po stránce formální i materiální znaky trestného činu podle § 152 odst. 1 trestního zákona. Rozsudkem okresního soudu byl stěžovatel následně shledán vinným a odsouzen k peněžitému trestu ve výši 15 000 Kč.¹⁰⁵

Podobně rozhodl nejvyšší soud když uznal vinného provozovatele restaurace, který „již při umísťování televizních nebo rozhlasových přijímačů do vnitřních prostor restaurace musí počítat s tím, že tyto budou používány, a proto je povinen uzavřít licenční smlouvy (§ 23 zák. č. 121/2000 Sb. autorský zákon) pro jednotlivé předměty ochrany práv podle autorského zákona. Pokud tak neučiní a zpřístupňuje hostům a personálu restaurace (tj. veřejnosti) díla vysílaná televizí či rozhlasem, porušuje nejen ustanovení autorského zákona, ale s přihlédnutím ke konkrétnímu stupni společenské nebezpečnosti se může dopustit i trestného činu porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 152 tr. zák.“ Obviněný měl spáchat trestný čin tím, že v Kroměříži v období od měsíce února roku 2003 do 16. 12. 2003 jako provozovatel restaurace S-B., neoprávněně zasáhl do zákonem chráněných práv k rozhlasovému a televiznímu vysílání a porušil tak zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) tím, že prováděl za pomoci čtyř televizních přijímačů umístěných na konzolách uprostřed provozovny, jednoho technického zařízení sloužícího k projekci obrazu na zdi provozovny a reproduktorů umístěných v prostorách provozovny napojených na technické zařízení Hi - Fi věž, produkci zvukově obrazového záznamu a hudebních děl, aniž by měl uzavřenou smlouvu s OSA - O. s. a. p d. h . podle zák. č. 121/2000 Sb., se sídlem P., a smlouvu s I. - n. s. v. u. a v. z I z. se sídlem v B., čímž měl organizaci OSA způsobit škodu ve výši 3.024,- Kč a společnosti I. škodu ve výši 21.460,- Kč.¹⁰⁶

Poslední a mírně kuriózní skutková podstata postihující jednání právnické osoby je

Obecné ohrožení

Většina soudních případů se při jejím naplňování váže na oblast životního prostředí, nebo ohrožení řízením motorového vozidla pod vlivem omamných a psychotropních látek. Existuje ale případ, kdy byl statutární orgán postižen za spáchání trestného činu obecného ohrožení z nedbalosti. Soud vyvodil zajímavé chápání majetkově právních vztahů v rámci společnosti vlastněné jedním společníkem.

Pan K.K. byl uznán vinným trestným činem obecného ohrožení podle § 180 odst. 1, odst. 2 písm. b), odst. 3 písm. a) tr. zák., jehož se dopustil tím, že „v době od 1.2.2000 do 7.4.2000 v domech v M. O. jako předseda představenstva nájemce M. d. O., a. s., bez oprávnění k provádění stavebních prací potřebného podle ustanovení § 44 odst. 1 stavebního zákona, bez stavebního povolení příslušného stavebního úřadu, bez zevrubné prohlídky objektu, bez projektové dokumentace potřebné k realizaci stavby a bez zajištění realizace stavby oprávněnou osobou realizoval prostřednictvím svých podřízených rozsáhlé stavební úpravy, změnu stavby spočívající v zásahu do nosné konstrukce třetího a čtvrtého nadzemního podlaží, v důsledku čehož dne 7.4.2000 kolem 11.15 hodin po zásahu do okolního nosného zdiva došlo k přetížení rohového cihlového pilíře mezi podlahou a stropem druhého nadzemního podlaží a ke zřícení

¹⁰⁵ I. US 69/06

¹⁰⁶ 5 Tdo 160/2005

části střechy a tří stropů nad třetím podlažím, které dopadly na strop nad druhým podlažím, pod kterým byla provozována běžná obchodní činnost, čímž došlo k ohrožení značného množství osob nacházejících se v objektu budovy, přičemž jen shodou okolností nedošlo ke zřízení celé konstrukce objektu na přilehlou pozemní komunikaci, poškozením budovy vznikla S. H., a. s., škoda ve výši nejméně 8,300.000 Kč“. Jelikož byl stoprocentním vlastníkem a.s. považoval společnost za součást své osoby. Soud ale dovodil, že do povinnosti člena představenstva i když jediného, je vykonávat působnost této funkce s péčí řádného hospodáře, kde spadá i provádění kontroly, zda osoba, kterou představenstvo pověřilo vedením stavebních prací, postupuje na základě stavebního povolení, projektové dokumentace a s náležitým zajištěním realizace stavby oprávněnou osobou. Dojde-li v důsledku vědomého neplnění této činnosti ke zřízení stavby a ke škodě velkého rozsahu, naplní se znaky trestného činu obecného ohrožení. Obviněný K. K. byl tedy uznán vinným trestným činem obecného ohrožení dle § 180 odst. 1, odst. 2 písm. b), odst. 3 písm. a) tr. zák., za který odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání osmnácti měsíců, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání třiceti měsíců. Dále mu byl uložen peněžitý trest ve výměře 1,800.000 Kč, přičemž bylo stanoveno, že peněžitý trest bude zaplacen ve splátkách po 100.000 Kč měsíčně pod ztrátou výhody splátek. Pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, mu byl stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání 180 dnů.

Poučení vyplývající z druhé právní věty rozsudku je neztotožňovat se se „svou“ společností. „Akcionáře, a to i když je stoprocentním akcionářem, nelze ztotožňovat s akciovou společností jako právnickou osobou coby poškozeným v trestním řízení, neboť jde o dva odlišné subjekty. Jestliže obviněný, který je předsedou představenstva a stoprocentním akcionářem, způsobil trestným činem škodu akciové společnosti (srov. § 154 a násl. obch. zák.), nevznikla tím škoda současně obviněnému, jakožto jejímu akcionáři, protože majetek akciové společnosti jako právnické osoby je pro něj majetkem cizím, ale vznikla škoda pouze akciové společnosti. Za způsobení takové škody lze dovozovat trestní odpovědnost obviněného a stejně tak mu lze uložit povinnost ji nahradit (srov. též § 194 odst. 5, věta třetí, obch. zák.).¹⁰⁷

Soud se svou logickou argumentací a oddělením fyzické osoby vlastníka od právnické osoby majetku dostává do ošemetné situace kdy by mohlo dojít k neřešitelné majetkové situaci, totiž exekuci na majetek viníka – FO, pro neplacení náhrady škody ve prospěch obchodní společnosti –PO, která je majetkem exekvované FO.¹⁰⁸

¹⁰⁷8 Tdo 124/2005 – další judikáty spojené s problematikou konstatují jenom nepochopení soudů a špatnou kategorizaci §255 na obecné ohrožení.

¹⁰⁸ Zdroj : T.Sokol, Právního rádce, dostupné na: http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10077480-20768410-F00000_d-odpovednost-clenu-statutarnich-organu-dle-trestniho-zakona dne 20.3.2013

KONCERNOVÉ PRÁVO

II. Akvizice - koncern

Koncentrace kapitálu

- ❖ Akvizice (vymezení pojmu)
- ❖ Typy akvizic:

- ↓
- 1. Akvizice majetku
 - 2. Akvizice kapitálu (koncern):
- ↓
- Koncern smluvní
 - Koncern faktický

JUDr. J. Šedová, ESF MU

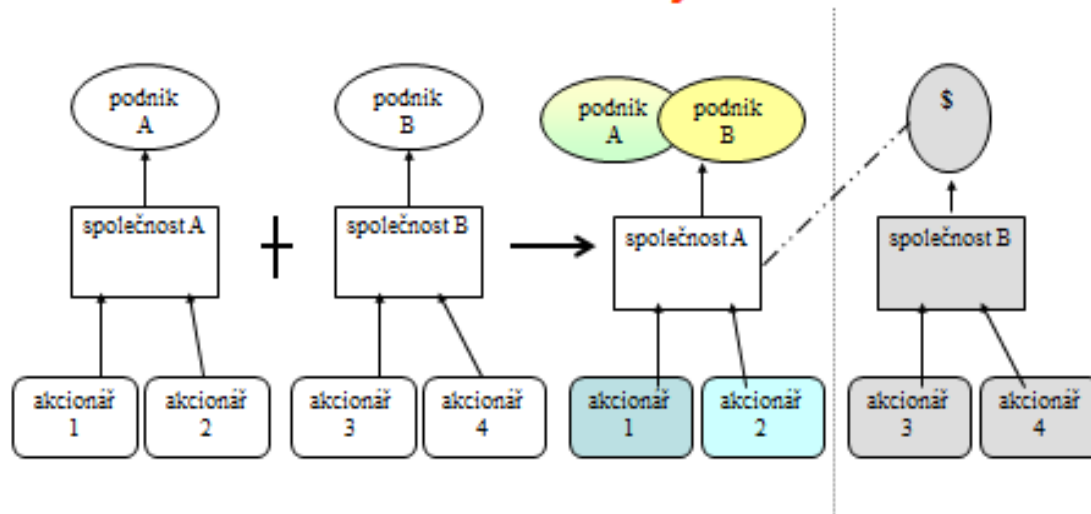
Akvizice

Při akvizici dochází k obchodu – ke směně. Jedna položka je směněna za položku jinou. V případě, kdy jedna společnost kupuje majetek jiné společnosti a hradí tento majetek penězi, lze říci, že se jedná o majetkovou akvizici. Pokud ovšem společnost k zaplacení nakupovaného majetku jiné společnosti nepoužije peníze, ale svoje vlastní akcie, či obchodní podíly, dochází z pohledu druhé společnosti ke kapitálové akvizici.

Při akvizicích dochází často ke vzniku trvalých vazeb mezi společnostmi, byť by se jednalo z jednoho pohledu „pouze“ o majetkovou akvizici.

JUDr. J. Šedová, ESF MU

Akvizice majetku

Akvizice majetku realizovaná na základě smlouvy o prodeji podniku.

Při majetkové akvizici dojde pouze k nákupu aktiv - majetku jiné společnosti. Po této operaci tedy nevznikají žádné ovládací či jiné obdobné vazby mezi společnostmi, jež se majetkové akvizice účastní.

V českém obchodním právu je tento případ reprezentován smluvním typem obchodního zákoníku - smlouvou o prodeji podniku.

JUDr. J. Šedová, ESF MÚ

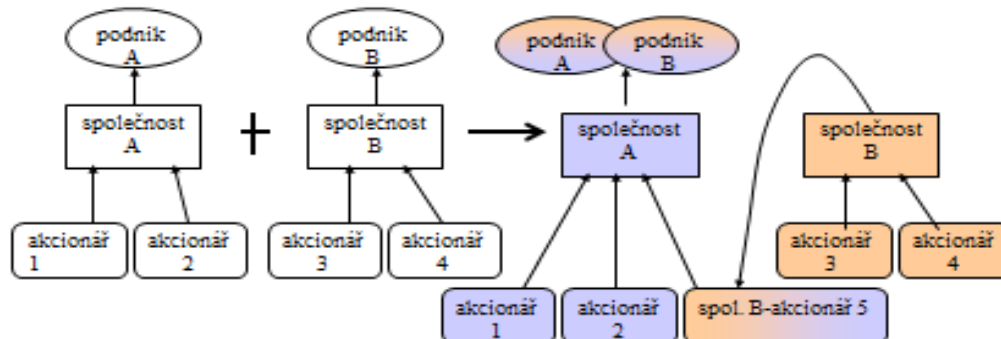
Akvizice - majetková

Pozn.:

Společnost A kupuje podnik společnosti B. Podnik je prodán a je zaplacen penězi. Mezi společnostmi nevzniká žádná trvalá vazba. Po uskutečnění prodeje zůstávají společnosti vzájemně nezávislé, přestože předmět obchodu byl podnik jedné ze společností. Při této operaci došlo ke spojení podniků dvou různých společností. Jedná se proto o případ podnikové kombinace, přestože, jak bylo řečeno, nedošlo k integraci společností.

JUDr. J. Šedová, ESF MÚ

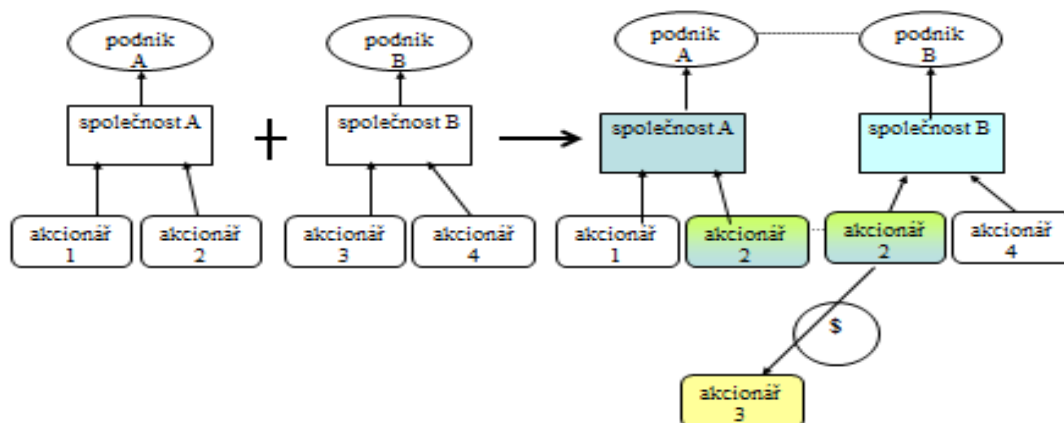
Kapitálová akvizice

Společnost A kapitálově vstupuje do společnosti B. Od stávajícího akcionáře společnosti B koupí za hotové peněžní prostředky jeho podíl. Společnost A se stane akcionářem společnosti B. Získává tak na této společnosti vliv. V důsledku akvizice se mohou fakticky spojovat podniky obou společností, které začnou v důsledku jednotného vedení kooperovat.

JUDr. J. Šedová, ESF MÚ

Akvizice kapitálu - koncern

Ovládání společnosti - akcionář koupí již existující obchodní podíl od jiného akcionáře.

JUDr. J. Šedová, ESF MÚ

Akvizice - koncern

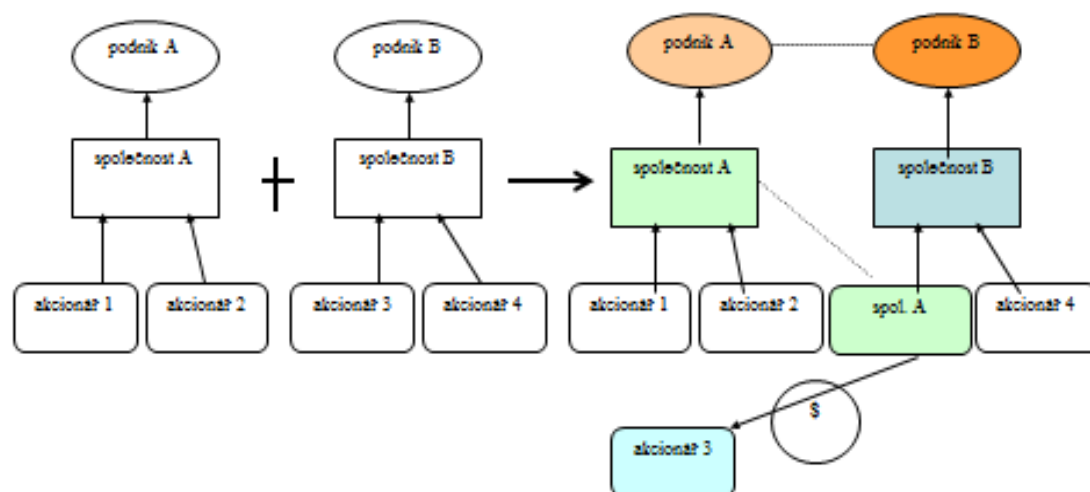
Akvizice kapitálu - koupě balíků akcií nebo obchodních podílů s dostatečným počtem hlasovacích práv k tomu, aby byl zajištěn rozhodující podstatný či významný vliv nabyvatele v získané společnosti. To kupující společnosti - nabyvateli obchodního podílu fakticky umožní získanou společnost buď ovládat nebo alespoň spoluvládat.

Pojmově je zřejmé, že kapitálově vstoupit lze pouze do kapitálové společnosti. Osobní společnosti jsou silně vázány na své majitele, kteří za společnost ručí neomezeně. Změna osoby majitele je proto u těchto společností obtížná, a proto jsou tyto společnosti z kapitálových akvizic fakticky vyloučeny.

Obchodní podíly na kupované společnosti mohou před akvizicí existovat. To znamená, že je již vlastní některý akcionář nebo společník kupované společnosti. Kupující společnost tyto podíly získá na sekundárním trhu. Jejich nákupem není zvýšen základní kapitál ani aktiva kupované společnosti. Transakce koupě-prodej obch. podílu je provedena mezi kupující společností a vlastníkem tohoto podílu. V případě, že je vlastníkem prodávaného podílu kupovaná společnost, dojde ke změně jejích aktiv - vlastních akcií za peněžní prostředky. V případě prodeje za vyšší než nominální cenu se zvýší aktiva - o emisní ážio, kupovaná společnost tak "vydělá".

JUDr. J. Šedová, ESF MU

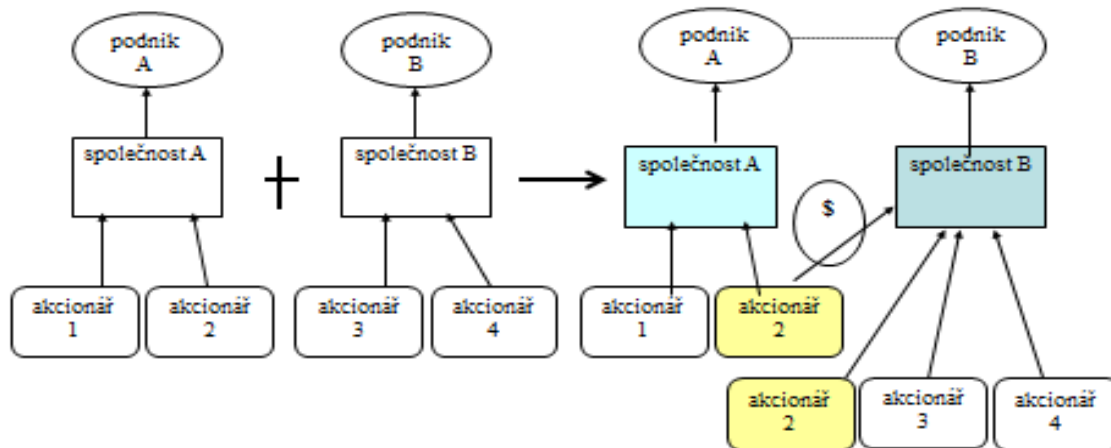
Kapitálová akvizice – s již existujícím obchod. podílem

Kupující společnost může však při kapitálové akvizici získat i obchodní podíl na kupované společnosti, který ještě neexistuje. V tomto případě jej kupuje v případě akciové společnosti na primárním trhu - společnost koupí nově emitované akcie.

JUDr. J. Šedová, ESF MU

Akvizice kapitálu - koncern

Akcionář může společnost ovládnout (stejně jako u kapitálové akvizice kupující společnost) nákupem ještě neexistujícího obchodního podílu - akcií společnosti, která je teprve emituje. Nákup cenného papíru - akcie bude realizován na primárním trhu. Společnost emisí akcií zvyšuje svůj základní kapitál, prodej za vyšší než nominální cenu je účtován ve prospěch účtu emisní ážio.

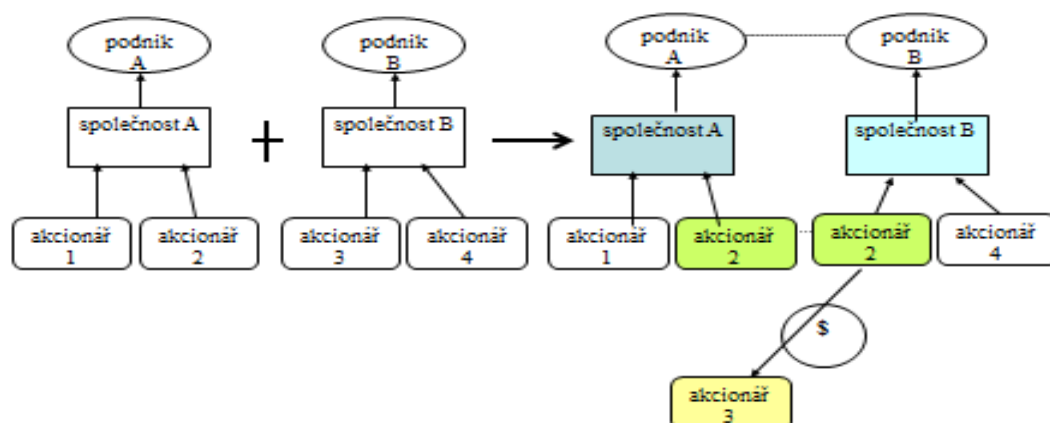
JUDr. J. Šedová, ESF MÚ

Pozn.:

Společnost A kapitálově vstupuje do společnosti B. Kупuje nový obchodní podíl této společnosti, která jej emituje v podobě nových akcií. Je zvýšen základní kapitál společnosti B o velikost nového vkladu, který vložila společnost A. V důsledku jednotného vedení jsou fakticky spojeny podniky obou společností. Jelikož došlo ke spojení podniků společností A a B, lze společnosti A a B nazvat koncernem. Společnost A je mateřskou společností, společnost B společností dceřinou.

JUDr. J. Šedová, ESF MÚ

Akvizice kapitálu - koncern

Ovládání společnosti - akcionář koupí již existující obchodní podíl od jiného akcionáře.

JUDr. J. Šedová, ESF MÚ

Případy kapitálové akvizice představují situaci, kdy jedna společnost - společnost kupující se stává *ovládající osobou*. Druhá společnost je osobou ovládanou. Ovládající osobou však, jak plyne z definice koncernu, nemusí být pouze společnost, nemusí jí dokonce být ani právnická osoba. Ovládající osobou může být "pouze" osoba fyzická - většinový akcionář s rozhodujícím vlivem ve dvou společnostech, které tak jednájíve shodě a tvoří koncern.

Pozn.:

Je otázkou, patří-li majetková akvizice do skupiny integrací společností, při kterých se společnosti vzájemně prolínají. Při **majetkové akvizici** totiž pouze k nákupu aktiv - majetku jiné společnosti. Po této operaci tedy **nevznikají žádné ovládací či jiné obdobné vazby mezi společnostmi, jež se majetkové akvizice účastní.**

JUDr. J. Šedová, ESF MÚ